

A
KEGYESTANÍTÓRENDIEK VEZETÉSE ALATT
ÁLLÓ SZEGEDI VÁROSI RÓM. KAT.
DUGONICS ANDRÁS GIMNÁZIUM

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1937—38. ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZZÉTESZI:
Dr. KARL JÁNOS
IGAZGATÓ

SZEGED, 1938.

JUHÁSZ ISTVÁN KÖNYVNYOMDÁJA SZEGEDEN, GIZELLA-TÉR 4. SZ.
1938.

I.

Hódolatunk az Eucharisztikus Krisztus előtt.

Örömmel dobbant meg minden igaz magyar katolikus szíve, amikor eljutott hozzánk a hír, hogy Szentséges Atyánk a XXXIV. Eucharisztikus Világkongresszus megrendezését megcsonkított kicsiny hazánknak, gyönyörű fővárosunknak engedélyezte. Örülünk, mert éreztük, hogy olyan kitüntetésről van szó, amelyben ezeréves multunkban nem volt még részünk, olyanban, amely nagy nemzetek közül is csak keveseknek jutott. Örülünk, de ugyanakkor éreztük, hogy a megtiszteltetés nagy feladatot is jelent, mert az egész világ színe előtt kell ünnepeelnünk a szentségi Jézust. Az öröm mellett ráfeküdt a lelkekre a félelem aggódása: Meg tudjuk-e oldani a feladatot úgy, hogy az méltó legyen az eucharisztikus világkongresszusok nagyszerű multjához? Azt tudtuk, hogy megtépett kicsinységünkben, szegénységünkben nem vehetjük fel a versenyt nagy boldog országok káprázató gazdagságával. Chicago, Buenos Aires külsőségeiben is csodálatos, a technika minden nagyszerű vívmányát szolgálatukba állító kongresszusai a mi számunkra csak az álmok elérhetetlen messzeségében maradnak. Világos volt, hogy a mi ünneplésünknek más irányúnak kell lennie. Ha külsőségekben nem adhatunk újat, rendkívülit, azokat az eszközöket kell megragadnunk, amelyek nekünk is rendelkezésünkre állnak, és ezek felhasználásával alkotni olyant, amire meglepéssel figyeljen fel a világ, amiben méltóképen kifejezésre jusson hódolatunk az Eucharisztikus Krisztus iránt. Világos volt, hogy a mi kongresszusunknak elsősorban a lelkek bensőséges ünneplésének kell lennie. Visszavezetni népünket az Oltáriszentséghez, megértetni, átélelni vele, hogy mit jelent nekünk az állandóan közöttünk lakozó Isten, az Oltáriszentség, hogy a régi, közömbös, kihült-szívű magyarság helyébe egy új, lelkes, Krisztusra tekintő és Krisztus szellemét valósító szent magyarság lépjen. Méltó népet készíteni Krisztus Királynak, amely érzi, hogy Krisztus szellemének át kell hatnia egyéni és közéletünket, át kell alakítania családi, társadalmi és nemzeti életünket. Ez a cél vezette a Kongresszus rendezőségét, amikor országszerte megindította a lelkek toborzását az Eucharisztikus Krisztus táborába. Ez a cél vezetett minket is, amikor odavittük az Eucharisztikus Krisztus elé hódolatra azt az ifjúságot, amelyet Krisztus különösképen is a magáénak akar, s amelynek Krisztus szeretetétől átizzított szívére, lelkes, hűséges odaadására olyan nagy szüksége van és lesz a lelkében újjá alakulni akaró magyarságnak.

Háromnapos hódolatunkat nov. 25. 26. és 27. napjain rendeztük meg a fogadalmi templomban. Az első napon Dr. Kerkai József beszélt: Az Eucharisztia a nemzetek életében címen, a második napon Dr. Révai József: Az Eucharisztia és a család címen, a harmadik napon pedig Dr. Albert István: Az Eucharisztia és a piarista diák címen.

Az ünnepségünket befejező szentmisét Dr. moóri Glattfelder Gyula megyéspüspök Úr Ónagyméltósága mondta és ugyancsak Ő nyújtotta ifjúságunknak az Eucharisztikus Krisztust is.

Az Eucharisztia a nemzetek életében.

A mai bomlófélben levő világ zürzavarából mindenünnen prófétai hangok hallatszanak. Egyesek új paradicsomot, boldogabb társadalmi és gazdasági rendet hirdetnek. Csak az a baj, hogy az új prófétáknak a szava ugyan édes, de a keze véres. Az igazi próféták halottakat támasztottak, az új próféták hullákkal töltik be a világot. Végül is nehéz megmondani, kik ingatják jobban a világ rendjét: a régi világ kárhóztartott és bűnös képviselői-e, vagy az új világ bősavú prófétái. Így aztán nem csoda, ha sokan rettegnek Spenglerrel a fehér faj és kultúra kikerülhetetlennek látszó pusztulásától.

A nagy égrengés közepette a magyar nép sem ülhet összetett kezekkel, hiszen a pusztulás démona a magyarságot sem kímélte meg. Az ország lakosságának alig egyharmada él csak emberhez méltó életet. Egyre ijesztőbb mértékben sorvad a magyar nép testelke, száma, hite, erkölce s lassan odajutunk, hogy még a költőtől keserű vigasztalásként megjövendölt „nagyszerű halál” képe is ábránd marad. Koldushalálban nincs nagyszerűség.

Van-e még eszköz, mód reá, hogy a világ megmeneküljön beteljesedettnek látszó végzetéből? Az elkínzott népek mentőeszmék után néznek. De, mintha csak a pokol minden hatalmasságai összebészelték volna, minden próféta ellene mond Krisztusnak és az Ő Egyházának. „Nem akarjuk, hogy rajtunk uralkodjék!” Nemcsak, hogy a megoldást Krisztus nélkül akarják, hanem az Egyházat állítják oda, mint minden baj és pusztulás okát. Azt mondják, hogy épen a természelfelettiekben való hit akadályozza meg az emberiséget abban, hogy minden erejét a földi, a szociális lét problémáinak megoldására szentelje. Azt mondják rá, amit az astrologiával foglalkozó, de szerencsétlenül hadakozó X. (Bölcs) Alfonzra mondtak elégedetlen alattvalói: Dum coelum considerat, terram amittit. Míg az eget nézi, a földet elveszti.

Tudom, hogy nehéz az éhezőknek és nyomorgóknak Krisztust prédikálni, és mindig csak arra a kis Ostyára mutatni, mely táplálja ugyan a lelket, de — mint mondják — éhesen hagyja a testet.

És mégis azt kell mondanunk, hogy a pusztulás borzalmaitól egyedül Krisztus, az Egyház mentheti meg a világot. Az Egyház ugyan nem ad soha gazdasági programokat — hiába rójják fel ezt sokan a Rerum Novarumnak és a Quadragesimo Annonak —, mert ez nem feladata. Az Egyház feladata az, hogy állandóan rámutasson az ember természelfeletti céljára, rámutasson arra, hogy az emberi élet olyan egyenet, melynek a jobboldala a másvilágon van. Az Egyháznak az a rendeltetése, hogy őrt álljon a természelfeletti célok mellett és ne engedje őket elsikkadni az új eszmék chaoszában, hanem minden időknél hirdesse: „Hogy tudhassuk a

földön, merre kell járnunk, Krisztust és az eget kell néznünk.* (Wagner Richárd) Így kiáltotta bele a világba a Quadragesimo Anno: „Nem veszik észre, hogy lehetetlen ott az anyagi javak elosztásában helyes rendet teremteni, ahol nem ismerik az anyagi javak igazi értékét. A földi javak igazi értékét megismerni és megbecsülni nem is tudjuk, ha lelkünk nem tekint a másik, az örökkévaló életre.”

Csak az Egyház van amaz eszközök birtokában, melyekkel igazi reformokra képes embertípus nevelhető ki. A gondolkodó ember előtt hamar világossá válik, hogy a válság előidézésében sokkal kisebb szerepe van a gazdasági rendszerek jó és rossz oldalainak, mint az általános erkölcstelenségnek, az önzésnek, mely a gyengébb fél kizsákmányolásában határt nem ismer és annak a gyűlöletnek, mely egyéneket és társadalmi osztályokat halálos ellenségként állít egymással szembe.

A világot nem mentheti meg sem a szolidaritás — mert a számai félelemből, érdekből, és gyűlöletből fonódtak, — sem a jog és igazságosság, — mert az igazságosság sohasem pótolhatja a szeretetet. „Ahol szeretet nincs, ott igazságosság sem lehet.” — mondja Szt. Ágoston. És helyesen mondja valaki: „A társadalmi kérdés épen azon fordul meg, hogy, amit a jog elválasztott, azt a szeretet egyesítse.”

A világot egyedül a szeretet mentheti meg. Ez az egyellen olaj, mely a kavargó szenvedélyek óceánjait lecsillapíthatja. De hát honnan vegyünk annyi szeretetet, hogy az a gyűlölet lángtengerét, mely a világot már-már végpusztulással fenyegeti, eloltsa? Ki fog a mai emberből igazán önzellen szeretetet kicsiholni, mikor igazat kell adnunk Matthiewsnak: „Az egyik ember képes lenne a másikat csak azért leütni, hogy annak zsírával csizmáját kikenhesse.” Ha az Egyház mer vállalkozni erre a csodára, mondja hát meg, hogyan fogja csinálni, egyáltalán meg tudja-e csinálni?

Az Egyház meg tudja csinálni, mert egyszer már megcsinálta! Ez biztosíték arra, hogy ígérete nem marad pusztá szó. Mikor csinálta meg? Az első keresztények között. És pedig úgy állította elő ezt a típust, hogy az nem szórványos jelenség, hanem kivételt alig ismerő szabály volt.

Mit látunk? Azt látjuk, hogy az első keresztényeket valami titokzatos hatalom olyan egységbe fűzte, amelyet sem azelőtt, sem azután nem látott a világ. Az előkelő szenátor és a megvetett rabszolga, a dúsgazdag lovag és a nyomorult koldús, az egyszerű kézműves és a tudós filozófus olyan bámulatos egységbe olvadtak, amely előtt még ellenségeik is kalapot emeltek. Közmondásossá vált a keresztények mélyeséges szeretete felebarátaik iránt. „Nézzétek, miként szeretik egymást!” — mondogatták. „Azt vehetnék szemükre — írja Lactantius — hát köztetek nincsenek urak és nincsenek rabszolgák? — Nincsenek! Mert mi testvérek vagyunk és ha testileg van is rendi különbözet köztünk, mi a földi dolgokat lelkileg ítéljük meg.” (V. 16.) Bossuet így ír az első keresztényekről: „Mikor az első keresztények idejében egy szegényt láttak a templomban, mindenki térdénállva vádolta magát, mert e megszorodott szegény tag nélkülözését az egész test gyalázatának tartották.” Sokan ezt a

szociális paradicsomot a kommunizmus igazolására hozzák fel példának, mintha az első keresztények kommunisták lettek volna. Pedig ez alapvető tévedés, hiszen magánvagyonát, vagy annak egy részét a nagy többség megtartotta. Nem a vagyonuk volt közös, hanem, mint az apostol mondja: „A hívek sokasága pedig egy szív és egy lélek volt.” (Ap. csel. 2. 44.) Nem a jeruzsálemi hívek tényleges vagyonközössége illt a magyarázat, — hiszen vagyonközösség nem volt másutt, — hanem a szeretetnek bűvös ereje, melyről megható sorokat ír római Szent Kelemen: „Sokakat ismerünk közülünk, akik önként rabszolgákká lettek, hogy másokat megszabadítsanak.” (Ep. I. ad Cor. c. 55.)

Nincs tehát más hátra, mint hogy kikutassuk, mi volt az a csodaszor, ami az antik világnak talán még a mainál is romlottabb emberéből, a büszke rómaiból, az elpuhult keletiből, a féktelen barbárból az önfeláldozó felebaráti szeretet felülmulthatatlan hőjét, a világ legszociálisabb érzékű emberét kinevelte.

A titok megfejtését adja ez a pár sor: „Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum et communicatione fractionis panis et orationibus.” (2. 42.) Tehát kitartóak voltak a kenyérszegés közösségében, magyarul: *áldoztak minden nap!*

Az Eucharisztia valóban a szociális egység szentsége. Már maga a szertartása is csak úgy ontja magából az egységet és szeretetet! Van-e még az életnek még egy olyan vonatkozása, ahol oly tökéletes egyenlőségben, krisztusi demokráciában olvadnának össze az emberek? Micsoda egység, ahol mindenki ugyanazt kapja, mindenki egyformán hajt térdet és senki sem különb a másiknál! Az országok ura és a legutolsó koldús, a kínai és a néger hívő, a halálraitélt rab és a győztes fővezér, a zsenge gyermek és a törődött aggastyán mind-mind ugyanazt a Krisztust veszik! A lényeg ugyanaz, a színek ugyanazok. Talán az egyik több kegyelemmel, mint a másik, de nem állásuk, hanem érdemeik szerint. Változhatott a korszellem, országok elmúltak, eszmék letűntek és újak ragyogtak fel, megváltozott a föld színe, de az áldozató rács előtt mindig ugyanaz a krisztusi demokrácia uralkodott. Voltak előítéletek, voltak kasztszerű tagozódások, de az Eucharisztia előtt mindig újra teljes fényében tündöklött az aranykor boldog egyenlősége.

Az Eucharisztia nemcsak jelképezi az egységet, hanem meg is követeli, meg is valósítja. A Szentostyát törd bár ezer részre, csak egy Krisztus volt és egy Krisztus marad, és minden áldozó ugyanezt az egy Krisztust veszi. Mindaz a Szentostya, amit a hívők valaha is, az Utolsó Vacsorától kezdve a mai napig — magukhoz vettek, mind csak egyetlen egy Krisztus! Krisztus ugyanaz mindig, most és mindörökké! Nézd, mint öleli Krisztus az Ő szentséges testében minden idők és helyek hívőit magához az ítélet napjáig, mint fogja őket össze misztikus teste csodálatos és tökéletes egységébe!

Ha tehát vissza akarunk térni az első keresztények szociális aranykorához, vissza kell térnünk a szociális egység Szentségéhez, az Eucharisztiahoz, a vinculum caritativához!

Az első keresztényeket azért fűzte a legteljesebb egységbe az Eucharisztia, mert jól ismerték az apostolok tanítását: „Az Egyház Krisztus teste és annak teljessége, aki mindeneket mindenben

betölt.” (Efez. I. 23.) Amit mi úgy mondunk, hogy az Egyház Krisztus misztikus teste az idők végezetéig. Mert Krisztus tovább él az Ő Egyházában: Ő a fej, mi vagyunk a tagok. Ő a szőlőtő, mi vagyunk rajta a szőlővesszők. Ilyképen az összes hívők nemcsak egységbe olvadnak, hanem egyek lesznek Krisztussal, úgyhogy Krisztus nélkülünk nem Krisztus! Amint senki sem mondhatja egyetlen tagjára sem, hogy az nem ő, úgy felebarátjára sem, hogy az nem Krisztus, hiszen Krisztus testének tagja, a szőlővesszők egyike a szőlőtőkén! (L. R. Plus: Krisztus testvéreinkben.) Mi tehát egyek vagyunk felebarátainkkal is! *Christus facti sumus!* Krisztus lettünk! — mondja Szent Ágoston.

A mi életünk és másoké tehát nem fut külön, a többiekével össze nem lüggő pályán, hanem minden élet kiszakíthatatlanul és szétválaszthatatlanul egybeforrott alkotó része Krisztus misztikus életének. Ily értelemben mondja Szent Pál a korintusi hívőknek: „*Unus panis, unum corpus multi sumus, qui de uno pane participamus.*” Egy kenyér és egy test vagyunk sokan, kik egy kenyérben részesülünk. (Cor. I. 10. 17.) Latin és görög neve is (*communio* — *synaxis*) az egyesülésre utal, ezért mondja Szent Ágoston: „Ez a szentség az Egyház összes tagjainak egységét fejezi ki. Ezért a neve *communio* vagy *synaxis*, mert — mint Damascenus mondja, — általa Krisztussal egyesülünk és Krisztus által egymás közt is egyesülve vagyunk. (R. Plus. i. m. 40.)” Hogy ez a gondolat mennyire uralkodó volt, mutatja Szent Fulgencius püspök levele is, melyben így ír: „Ti, akik Krisztus titokzatos teste vagytok, fizikai testét magatokba fogadva fogadjátok, azt ami már vagytok.” (Plus: I. m. 57.)

Ha ezt a hitet átértettük, akkor majd megértjük az első keresztények felebaráti szeretetének egész mélységét, akik így természet-szerűleg minden szegényben és minden felebarátban a szenvedő Krisztust látták. Szórol-szóra értették az igéket: „*Amen, dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.*” (Máté 25. 40.) Igazán átértették az utolsó ítélet szavainak szociális mélységeit, és elfogadták a felebaráti szeretet mindent felülmúlóan fölséges szentesítését: Aki a szegénynek nem ad, nekem nem ad! Aki ad, nekem ad! Minden felebarát tehát Krisztus volt előttük, az Oltáriszentség pedig valóban a *vinculum caritatis*, mert tudták, hogy általa nemcsak Istennel, hanem egymással is egyesülnek.

Új aranykort érhet a világ, ha megtalálja Krisztust az Oltáriszentségben. Ha valamikor Assiszi Szent Ferenc kordájával meg tudta kötni a kitörni készülő világforradalmat, ki kételkedhetik, hogy a *vinculum caritatis* is képes arra, csak meg kell szervezni a lelkek eucharisztiai keresztes hadjáratát a világ szociális megmentéséért. Legyen minden áldozó egy-egy láncszem ebben a *vinculum*ban, hogy átérje a világot, hogy legyen ereje lefogni, lefékezni a robbanásig feszült indulatokat. Áldozunk, ha lehet, mindennap, hogy az Eucharisztia bennünk is kifejthesse nemzeteket összefogó hatását.

Ne legyünk Judás-keresztények, akik mindennap mennének áldozni, ha ez anyagi haszonnal járna, ha mindennap néhány ezüst pénzt — még 30 ezüst sem kellene! — kapnának érte. Többé már vissza nem jöhet az az idő, az a rettenetes idő, mikor a keresz-

tények csak évenként egyszer áldoztak s akkor is parancsszóra, mert hitük már nem volt eleven és hiányzott belőlük a szociális szentség isteni ihlete. A szőlőtőn még olt függöttek a szőlővesszők, de kikapcsolták magukat az isteni erő és vér titokzatos áramlásából. Krisztus vérének keringésébe már csak évenként egyszer, ha bekapcsolódtak! Megállt a vérkeringés, elzsibbadtak, elnyomorodtak a tagok, nem volt tűz az erekben és szeretet a lélekben, mely hősie tettekre képesítette volna őket. Így aztán kezdtek az emberek félni a nagyságtól és hősiességtől s ezért nem akarták Krisztust magukhoz venni. Méltatlannak mondták magukat Hozzá, hogy ne kelljen méltóknak lenniök Hozzá! Balga kicsinyesség, mely megakadályozta az Istent, hogy nagyvá tegyen minket! Így sorvadtt el az első keresztények lángoló hile és buzgalma s adott helyet a közönynek, a szociális individualizmusnak, melynek hidegségétől megdermedtt a világ szociális szíve s urrá lett benne a gyűlölet.

Lássátok, testvérek, mint buzgólkodnak a sátán csallósai, hogy kinyissák az Antikrisztus Pandora szelencéjét és a világra szabaddítsák a kommunizmusban rémségeit és mi nem akarjuk-e kinyitni az élet és boldogság szelencéjét, a tabernakulumot? Menjünk, nyissuk ki, hozzuk onnan ki Krisztust először a szíveinkbe, onnan vigyük bele a világba, legyen Ő az élet királya, hadd jöjjön ei végre az Ő országa, hol szeretet lesz és igazság.

Nézzetek fel az égre, a csillagos égre! Látjátok, minő szép rendben futnak a csillagok? Egyik sem gázolja le a másikat, mindegyik tartja, hordja vonzóerejével a másikat, mindegyik csillag egész vonzóerejével tartja, segíti azt a rendet! Csak az emberi lelkek rohannának át vakon az égen, mint a hullócsillagok rontva és ártva, amerre feltűnnek? Krisztus testének tagja vagy, ne légy hát beteg, romlott tög, mely az infekció méreganyagával az egész test egészségét veszélyezteteti. Legyünk hát egyek Krisztusban, úgy, ahogyan a mi főpapunk imádkozott érettünk: „Szent Atyám, őrizd meg őket a Te nevedben, akiket nekem adtál, hogy egy legyenek, miként mi is . . . Nem csak értük könyörgök, hanem azokért is, akik az ő igéik által hinni fognak bennem, hogy mindnyájan egy legyenek, miként Te, Atyám, énbennem és én Tebenned, hogy ők is bennünk egy legyenek.“ (János 17. 11. és 20—21.) Amen.

Dr. Kerkai József.

Az Eucharisztia és a család.

Körülbelül negyedszázaddal ezelőtt zajlott le Bécsben egyike a nagyon látogatott eucharisztikus világkongresszusoknak. Ennek az előkészületi idejében történt egy tanulságos eset, amelyet Czapi Gyula prelátus-kanonok közölt a minap az „Útunk“ című hitbuzgalmi lapban. A történet hősei jogászok, akik kissé tüntetőleg viselték a kongresszusi jelvényt és egy katolikus, de liberális hírben álló tanár. Ez azzal a kérdéssel hozta zavarba a rendezőség e fiatal tagjait, hogy hisznek-e az Eucharishtiában. Kissé habozó feleletükre így szólt a professzor: „Én, kérem ma reggel előadásra jövet betértem a Votivkirchébe. De ott Önök közül senkit se láttam.

Ha én hívő lennék, életem középpontja lenne az Oltáriszentség. Akkor én arról panaszkodnék, hogy naponta csak egyszer szabad áldozni. Akkor én nemcsak a szabadidőmből, hanem a munkámból is órákat szakítanék, hogy a tabernákulum elé térdeljek. Akkor én nem magamba rejteném örömet és búmat, hanem előtte önteném ki." Természetesen döbbenetes csönd következett erre a megállapításra. A tudós tanár azonban kérlelhetetlenül tovább működtette a lélek redőibe világító reflektort: „Uraim, Önök hisznek és csak húsvétkor áldoznak? . . . Önök hisznek és csak vasárnap hallgatnak szentmisét? . . . Önök hisznek és csak az öröklámpa pislákolására bízzák hitük kifejezését, ahelyett, hogy érzelmeik lángjával, szeretetből eredő erényeik égfelé lobogásával vennék körül a Sanctissimumot?!” Erre a következetes hitvallást követelő kérdés-sorozatra természetesen egyre zavarodottabban tekintettek maguk elé a fehérvokárdás rendezők, aminthogy egyre jobban ráeszméltek arra, hogy hitük nem elég következetes, hanem csak a külsőségekig, vagy legföljebb a kötelességszerű megvallásig jutott el — a Krisztusban és a Krisztusból való élet önkéntes és lélekemelő szárnyalása helyett!

Ezt a tanulságot tartjuk szemünk előtt most, a triduum alatt, sőt az egész eucharisztikus esztendő folyamán, hogy valahogyan el ne sekélyesedjék bennünk a nagy kegyelem és kegy, amelynek részeseivé leszünk. Az Úr Jézus mondta: „En azért jöttem a világra, hogy életük legyen és bőségesebben legyen” (János 10. 10.). Ezt vonatkoztatjuk magunkra különösen most, a triduum alatt! Vigyázzunk arra, hogy ez a lelki többlet ebben az Oltáriszentségnek szentelt évben, de főképen ebben a mostani ájtatosságunkban bekövetkezzék és meg is maradjon nemcsak az Oltáriszentséget illető minden vonatkozásban, hanem az egész hitéleti és erkölcsi magatartásban is.

Mikor Krisztus Urunk az Utolsó Vacsorán az Oltáriszentséget szerzette, annak intézményessé tételéről is gondoskodott e szavakkal: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!” (Lukács 22. 19.) A szentmisében változtatja át az Egyház szolgája a kenyeret az Úr Jézus szent testévé, a bort az Ő szent vérévé. Becsülje meg a család apraja-nagyja a Szentmise áldozatot és az Egyház parancsa értelmében vasárnap és az ünnepeken becsületesen hallgasson szentmisét. A szülők jó példája, mint pl. a híres szemorvosnak Batthyány Strattmann László hercege, ezen a téren többlet ér minden szülői és hittanári oktatásnál. Több népes családnak az ez irányú viselkedését van alkalmam megfigyelni és buzdító példának ajánlani. A család-apa is, az anya is, még hétköznap is, többször látható a templomban egy ájtatos gyermekhad élén, amely gyermekded módján mutatja be hódolatos tiszteletét a szentségi Jézusnak, nem egyszer már az első legkoraiabb szentmise alatt. Szoktassuk rá fiainkat és leányainkat, hogy átérezzék a szollárossal a templomba-menés örömet. Imakönyvünknek idevágó oktatása ez: „Gondold meg már templomba-menet, hogy szent a hely, ahová lépsz, hogy az oltáron a te Urad, Megváltód vár rád. Úgy járulj oda, mintha az utolsó Vacsora asztalához lépnél, mert a szentmisében azt ismétli meg az Úr Jézus (fölkent papjának keze által), amit az utolsó vacsorán cselekedett.

Úgy lép a templomba, mintha a Golgotára mennél, a fölfeszített Krisztus keresztje lábához, mert valóban a szentmisében a kereszt-halál áldozatát isméli meg az Úr . . . A szentmise a keresztáldozat megisméllése, gyümölcsei tehát éppoly bőségesek, éppoly fölségesek és nagyok, mint a keresztáldozatái . . . Hogy mennyit kapsz belőle azon fordul, hogy te mennyit merítesz belőle, tehát tőled, a te lelked készségétől függ. (Sík—Schütz: Imádságos könyv 1101.) Gr. Apponyi Albert legkövetkezetesebben a mindennapi misehallgatás „sportját” űzte. Milyen szép ez a példa! A diák iskolábamenet betérhet, ha nem is épen naponta, a templomba egy szentmise meghallgatására, vagy — ami még szebb — egy-egy ministrálásra. Az ilyen istenszolgálat épannyira segítségére lehet a kísértések legyőzésében, mint a Schillertől megénekelt jámbor Fridolinnak az életveszedelemmel szemben használt az az órai ájtatoskodása. (Der Gang nach dem Eisenhammer c. ballada.) Ne szégyenítsen meg bennünket, magyarokat ebben e szent évünkben a jégvilág és lórró égöv katolikusainak hősiesség viselkedése, melyet egy-egy misehallgatási lehetőség biztosításában és kihasználásában az ellanyhult európai katolikusok okulására és talán megszegényítésére is tanúsítanak. Az alaszakai „jégmisióáriusok” levelei épúgy beszélnek 60—70 kmnyi utazásokról, mint a kongói hithirdetők híradásai. Akinek egy európai nagyság viselkedése többet mond a vadaknak mondott négerékénél, jegyezze föl Alessandro Manzóninak, a „Jegyések” c. világhírű regény szerzőjének azt a megállapítását, hogy egy pénzüsszegért a legrosszabb időben is elmennének az emberek, akár a hetedik határba is, vasárnap délelőtt, a misehallgatást azonban minden csekélységért hajlandók elmulasztani. „Maledictus, qui facit opus Dei negligenter.” (S. Benedictus.)

Térjünk be egy-egy szentséglátogatásra a templomba! Iskolásfiúk előadásramenet egész kényelmesen elintézhetik ezt. Legyen ez éppolyan kedves ifjúságunknak, mint a nagyszülőkhöz, vagy más közeli rokonokhoz való benézés. „Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradoztok és terhelve vagytok és én megenyhítelek titeket.” Ezt a hívó szózatot még a leckegondok közepette se szabad hallatlanra venni, különösen akkor nem, ha templom mellett visz el útja az iskolába. A családapa munkahelyére menet szintén könnyűszerrel megleheti, amint meg is teszi nem egy. A reggeli imádság egy egy szentséglátogatással vagy lelkiáldozással mélyül ki és bizonyára hathatós kegyelmekkel jár. Ne feledjük a protestáns Lavaternek azt a szemrehányását, hogyha ő katolikus volna, aki hisz Krisztus Urunk jelenlétében, hát elkopna a térde a szentséglátogatástól! Ne menjen el közömbösen a szentségi Jézus mellett a katolikus család, se egyenkint, se összességében. Az Oltáriszentség az igazi „vinculum caritatis.” Legyen ez a „panis vivus et vitalis.” a szeretet köteléke a család tagjai között. Az „élő kenyér” éltesse egy felsőbbrendű életsíkon, a krisztusi élet emelkedett síkján, a családot in capite et membris, hogy az Istentől rendelt hivatásról meg ne feledkezzék!

Ezzel elmékedésünknek harmadik pontjához is elértünk: a szentáldozáshoz és a szentáldozási kegyelemmel való együttműködéshez. Legyen ezután buzgóbb a család az angyali kenyér vételében!

Legyen buzgóbb ebben az évben a családfő és buzgóságából juttasson a család tagjainak is minél többet! Ha eddig talán elhanyagolta a szentáldozást, járuljon az Úr asztalához minél előbb és minél nagyobb buzgalommal, amelyet az engesztelés szándéka is fokozzon! Ha eddig el is szokta végezni húsvéti szentáldozásait, akkor toldja meg legalább a sátoros ünnepek alkalmával végzendő szentáldozással. Egy-egy születés- vagy névnap, szeretteinek halálozási évfordulója mindmégannyi alkalomnak kínálkozik egy-egy szentáldozásra, családi közös szentáldozásra, amelyet szülők gyermekeikkel együtt végezzenek. Ha Szt. Károly szerint gyermeket nevelni annyit tesz, mint őt Krisztushoz vezetni, hát mennyi nevelő tényező rejlik egy ilyen tényleges és hathatós Krisztushoz való vezetésben?! Az olyan családban, amelyben az eucharisztikus légkör érezhető, aligha uralkodik szeretetlenség és visszavonás. Ezzel szemben Eymard Julián azt állítja, hogy ott, ahol az apa és a fiúk nem áldoznak, az anya könnyen lesz vértanúvá, a leányok pedig üldözött teremtéssé. A férfinép könnyen zsarnokká válik, ha nem hajol meg az isteni tekintély előtt és nem hajt elégszer térdet a Legfőbbesébb tabernáculuma előtt, aki érettünk — mint a szentségház foglya — a legalázatosabb jelenléti módot választotta. Ellenben az eucharisztias Jézus és a Reá való gondolás mindig tompítani fogja a gyarlóság és bünöközta ellentéteket és villámhárítóként fog szerepelni egy-egy családi vihar idején.

A család, még napirendje sérelmével is, engedje el a gyermekeket a templomba, még hétköznap is! Higyjük, hogy ott kapja a legjobb indításokat a felsőbbrendű életre, mint ahogy Szt. Imre is a szentséglátogatáskor látta meg egészen tisztán leendő hivatását. Egy-egy ilyen emelkedett légkörből hazatérő gyermek mindig fényt és meleget fog árasztani a családban. Kicsiben az lesz a szerepe, mint a spanyol Reinosa város José nevű szülöttéé, aki az üldözés hónapjaiban, mikor papi nagybátyja ebben halálos fenyegetéssel akadályozva volt, modern Tarcisius gyanánt körülbelül 1500 szentáldozást juttatott el a betegekhez és üldözöttekhez, természetesen a sajátmaga és szereltei végtelen előnyére.

Mikor Lord Palmerston Don Bosco intézetét látogatta, föltűnt neki az egyébként izgékony olasz fiúk nagy fegyelmezettsége és csöndje. Mikor ennek okát tudakolta, a XIX. század legnagyobb pedagógusa azt mondta, hogy a száznál több lurkó aznap áldozott. Az anglikán előkelőség erre megjegyezte, hogy ezt a fegyelmező tényezőt ők Albionban természetesen nem alkalmazhatják. Ne féltsük gyermekeinket a szentáldozástól, sőt segítsük azt elő! Egy-egy elsőpénteki szentáldozás bizonyára sokáig érezteti a családban is jótékony hatását, főképen a testvérek egymásközti és szüleikkel szemben tanúsított viselkedésében, meg kötelességeiknek komoly teljesítése alakjában.

Mikor Krisztus Urunk a pusztában a kenyérszaporítás után Kapharnaumba vonult, egyesek oda is követték őt, hogy az élő kenyérről szóló tanítását tovább hallhassák. A Mester — mint Szt. János könyvének 6. fejezetében a 25. verstől írja — egyre világosabban szólt az Oltáriszentségről. Erré ezek lelkesülten kérték: „Uram mindenkor add nekünk ezt a kenyeret!” Ebből a lelkes-

désből legyen minden katolikus családban jókora adag, hogy ebben az évben minél többször járuljon az Úr asztalához, hogy az élő kenyérből, mely étető kenyér is, földi és földöntúli boldogsága javára minél bővebben és minél többször részesedjék! Amen.

Dr. Révai József.

Az Eucharisztia és a piarista diák.

Ünnepre készül a katolikus világ, ünnepre a magyar nemzet; olyanra, amelyben még nem volt része az ezeresztendős magyar földnek. Eljön hozzánk Krisztus, az eucharisztikus Király, hogy innen a megcsonkított magyarság fővárosából, a kék Duna gyöngyéből tartson dísz-seregszemlét a világ, nagy, boldog országok népei fölött. Megmozdul a világ, és a tengereken túlról mihozzánk jönnek a népek százai, ezrei. Megmozdul az ország, mozdul az Alföld, indul a Dunántúl, és a kicsiny ország széleiről mindenünnen indul a sereg, hogy összetömörülve, egy kórusban, egy szívvel-lélekkel énekelje a nagy Király győzelmi dalát, hogy meghallják a renegát kövek, meghallja a nagy világ. Ki maradhatna ilyenkor el? Ki maradhatna ilyenkor otthon, amikor harsan a riadó, szól a toborzó? Hív az Egyház, hív egyházunktól, vallásunktól támogatott, segített szent magyarságunk. Mit csináljunk, mit tegyünk mi?

Rómában a Szent Péter templomban ott állnak a nagy szentek, a nagy rendalapítók szobrai, mint az Egyház oszlopai, a nagy Király fővezérei és közöttük a mi Szentatyánk, Kal. Szent József. Ugy gondolom, hogy ilyenkor, amikor a Király nagy terveket akar megvalósítani, megjelennek Előtte a fővezérek, és mindegyik megkapja a maga beosztását, feladatát. Megjelenik Előtte a mi fővezérünk is, azután pedig ide áll elénk, az ő serege elé, és kiadja nekünk a parancsot: „Jöjjetek fiaim, hallgassatok engem.” Nem sokat beszél, de nagyon sokat mond azoknak, akiknek fülük van a hallásra, akiknek szívük van: *Hív a király, az Eucharisztikus Király; Kövcsetek engem!* Igen, nekünk nem kell új utakat keresnünk, nem kell másokat utánoznunk. Évenként, rendkívüli alkalmakkor megjelenünk a mi kilencvenkét esztendős patriárkánk előtt, aki minket létre hívott, és ő mindig meg tudja nekünk adni az útbaigazítást, az irányítást. Megadja most is. Csak ennyit mond: Tudjátok, hogy én mit tettem, mit akartam; tudjátok, hogy mit kell tennetek.

Kalazanti Szt. József nagyon jól tudta azt, hogy hiábavaló az ő munkája, hiába veti ő fiai lelkébe a tudás magvait, ha az isteni segítség termékenyítő esője meg nem öntözi. Éppen azért, hogy állandóan biztosítsa ezt az isteni segítséget, hogy fiai soha el ne felejtessék, hogy honnan kell élniök, honnan kell az erőt, a kitarítást meríteniök, kérték, bevezette, ami abban a korban egészen újszerű volt, a *folytatólagos szentségimádást*. Minden nap, óránként váltakozva végezték az egyes osztályok a legméltóságosabb Oltári-szentség előtt az imádó hódolatot. És az ő nyomában, az ő szellemében Kalazancius leghűségesebb, legigazibb fia Pirotti Szent Pompilius, abban a korban, amelyben megfagytak a szívek, amikor sokan kimélellen szigorúsággal akarták az embereket távoltartani a

szerető szívű Krisztustól, a szívnek, a léleknek melegséget adó szent-áldozástól, az elsők között volt, akik rámutattak Krisztus szeretettől lángoló szívére. Kétszáz évvel ezelőtt egyik legelső apostola lett a gyakori szentáldozásnak, mert meg volt győződve, hogy a világon nem segíthet más, az emberek számára nem fakadhat élet máshonnan, csak Attól, aki azt mondta: „Én vagyok az élő kenyér. . . ha valaki e kenyérből eszik, örökké él”; aki azt mondta: „Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az Ő vérét, nem lesz élet tibennetek.” Folytassam tovább, felsorakoztassam a példákat, amelyek azt bizonyítják, hogy a *kegyesiskolák nevelési rendszerének középpontjában a szentségi Jézus állt, abból indult ki és oda tért vissza?* Csak egyet említek, ami korban sincs messze tőlünk. Budapesti gimnáziumunk egykori igazgatója, boldogemlékű Trautwein János, egy emberöltővel ezelőtt, elszomorodva azon, hogy „míg a király palotában lakik, az Isten szekrénye állatbőrök közé van szorítva,” míg az emberek között egyre jobban terjed a pompa és a fény, az eucharisztikus Krisztust szakadozott terítők, rongyos miseruhák veszik körül, *megalapította az Oltáregyletet, amely céljául tűzte ki, és ma is szépen valósítja célját, hogy a szegény templomokat miseruhákkal, oltárfelszerelésekkel látja el, hogy az Oltárszentségben közénk leszálló Krisztus minél szebb, minél méltóbb környezetben jelenhessen meg.*

Fiúk, piarista diákok! Ime a piarista mult, amely az oltár előtt térdel, amely az Eucharisziáért ég, az Eucharisziából él. Ezt izeni nekünk a mi mesterünk, a mi fővezérünk, a mi Szentatyánk, Kal. Szent József. Erre mondja: Kövessetek; amiként én cselekedtem, amit az én szellememtől áthatott intézményem cselekedett, azt és úgy cselekedjétek ti is.

És most itt a mult, itt áll előttünk a jelen feladata, mit tegyünk? A jó katona egész odaadással teljesíti vezére akaratát. Minket is kötelez a mult. Ha hűek akarunk maradni hagyományainkhoz, ha követni akarjuk Szentatyánk szándékait, ha nem akarunk a szellem árulói lenni, akkor nekünk is az Eucharisztia lovagjainak kell lennünk, az Eucharisziát állítani életünk tengelyébe, belőle élni. Sőt, most, amikor a Király hívó-riadója minden lelkes nemes katonáját csatasorba szólítja, *mi is még többet akarunk tenni az Eucharisziáért, még odaadóbban akarunk élni az Eucharisziának.* Nemcsak most néhány óráig, néhány napig, nemcsak a szentév alatt lelkesedve, hiszen a világkongresszus nem felhevülést, szalmalángot akar, amely után nem marad más csak füst, korom és hamu, hanem meg akarja szentelni, át akarja alakítani az egész magyarságot, kiindulópontja akar lenni egy szebb, egy krisztusibb jövőnek. Mi sem csak lelkesedni akarunk. Az Eucharisziából élünk eddig is, de most, a figyelmeztető jelre, még nagyobb odaadással, még több szeretettel fordulunk az Eucharisztia felé, *hogy ez az ünnepi alkalom a mi számunkra is elindulása legyen egy tartalmasabb, komolyabb, krisztusibb életnek. Most mindegyikünk öntudatára hozza, hogy nekünk az Eucharisztia nemcsak a mult hagyománya, hanem a boldog jövőnek is nélkülözhetetlen forrása.*

Mi akarjuk az életet, az erőteljes életet. Ma, amikor oly fájdalmasan tapasztaljuk, hogy oly sokan kiáltanak kenyérért és

nincs, aki szegjen nekik, elcsenevészednek, elkorcsosodnak nemzedékek, mert nincs kenyérük, érezzük azt, hogy az élethez, a diadalmas szép élethez szükségünk van nekünk arra a kenyérre, amely a szép életet adja és táplálja, hogy legyen erős, velős csontunk, legyenek acélos, ruganyos izmaink.

A ma ifjúságát elragadta az erő vágya, amely sportban, az izmok erősítésében, fejlesztésében keres érvényesülést. Helyes, törekedjék arra, hogy minél erősebb, minél kiválóbb legyen, de ugyanakkor izomerő, hatalmas atléta termet, ruganyos izmok mellett nem szabad elfeledkeznie a szavakról: „Nálam nélkül semmit sem tehettek.” Jusson eszébe az, ahová minden akarásnak vissza-vissza kell térnie. Megpróbálták sokan, már önelkülre, Jézus nélkül. És az eredmény: teljes csőd az egész vonalon. Minél messzebb mentek Jézustól, minél jobban függetlenítték magukat tőle, annál vadabbá lett a szenvedély, annál pusztítóbb a bűn, annál vértelenebb a tisztaság, annál ritkább a mértékletesség, az engedelmisség, az igazi erő. Megpróbálták, de igazolták is, hogy nem lehet élni Jézus nélkül. Szükségünk van Reá, vagy elpusztulunk. Lesz idő, amikor sem tudás, sem erő, sem szépség, sem befolyás el nem igazít, nem lesz elég, hanem önkéntelenül is az után nyulunk, abba kapaszkodunk, aki azt mondta: „Nálam nélkül semmit sem tehettek.”

Vegyétek az eucharisztikus Krisztust, szívjátok magatokba az Ő erejét, mert kell nekünk az erős ifjúság. Lehet, hogy egy új Alcazárt kell végig küzdenünk, de mindenesetre úgy látszik, hogy újra meg kell hódítani ezt a földet a kereszténység, Krisztus számára. Kik fogják ezt elvégezni? Apostolok, akikben lángol Krisztus szeretete, akiknek karjában Krisztus ereje, erében Krisztus vére. Sötét felhők sűrűsödnek az égen, vörös rém, barna rém. Az egyik a pokoli gyűlölet vakságával azt kiáltja: Nem kell más csak a kenyér és ami kenyeret ad. A másik: Egyedüli érték a vér, egyedüli szentség a vér. Nyomukban lerombolt templomok, kifosztott, üres tabernákulumok, ahonnan elüldözték Krisztust. Kellenek, akik oda merik kiáltani szóval és életükkel: Igen, kell nekünk a kenyér, de nemcsak az, amely a földből nő és a földre híz, hanem az a legszentebb, amely felfelé emel; a mi szentségünk a vér, de nem az, amely elváltasz, hanem amely egyesít bennünket.

Fiúk! Halálra keresik a Krisztust, el akarják rabolni az emberektől azt, aki közöttünk ütötte fel sátorát, és onnan az oltárról hívja magához a meggyötörtet, az élniakarókat: „Jöjjetek hozzám mindnyájan.” Új világot akarnak, amelyben a gyűlölet uralkodjék, és ahol az emberek csak kétségbeesni tudnak. Fiúk, új Tarziciusokra van szükség, akik cselekszenek annak a fiatal akolitusnak példájára, aki vállalkozott arra, hogy a keresztényeknek elviszi a Legszenetebbet, és amikor pogány suhancok azt el akarták tőle venni, életét odaadta, de Krisztust nem. Tarziciusok kellenek, akik az Oltáriszentségtől átízított szívvel, az Oltáriszentségtől lángoló lélekkel az Eucharisziából élve, merik képviselni Krisztust, merik a pogány világba vinni az eucharisztikus Krisztust. Fiúk, piarista diákok, ez a hivatás vár reátok. Menjetelek éljetelek, menjetelek győzzetelek. Adja Isten, hogy úgy legyen. Amen.

Dr. Albert István.

II.

A százötvenéves *Etelka*.

(Irodalomtörténeti tanulmány.*)

Irta: Dr. Diósi Géza

 Karjeli kőszálon volt metszve Etele,
 Etele és kedves *Etelkája* vele.

Sok helyen a kövön Árpád, Taksony, Zoltán
 Triumphált az idő elmulandó voltán.
 Sok dicső őseink nevei új lényben
 Kezdetek ragyogni e nagy építményben.
 Ezek között látszott a nagy nevezetű
 Dugonicsnak metszve néhány arany belű,
 Mellyel a hív magyar kezek így metszének:
 A haza. *Dugonics. András. nagy. nevének.*

(Csokonai: A Dugonics oszlopa.)

Az *Etelka* keletkezése.

Korviszonyok, írói törekvések Dugonics idejében. — Dugonics írói hivatása. —
 Az *Etelka* kiadása. — Az „első eredeti magyar regény.” — Tartalma.

A magyar szellem-élet történetében nincs olyan hősiek korszak, mint a nemzeti felújulás századának második fele, az eltespedt magyar lelkiség szárnyrabontása. A 18. sz. nyolcvanas éveiben, mikor a politika csak újítani akart és elnyomni minden magyar érzést — a szellem teremtett, úgyszólván semmiből. Hiszen évtizedes, de talán százados mulasztást kellett pótolnia a magyar szellem-életnek minden téren, hogy bekapcsolódhassék az európaiság szellemkörébe.

Lelkes magyarok járnak a külföldet (a franciások), felfedezik a nyugati kulturát és a művelt európaiságot magukba öntve munkálnak együtt a magyar elmaradottság megszüntetésén; majd a görög-latin klasszikusok és a német írók utánzóit tömörülnek, hogy fölemeljék

*A jelen értekezés egy részét a szerző felolvasta a *Dugonics-Társaság* 1938 április 24-én tartott felolvasó ülésén.

az elhanyaglott magyar irodalmat. Egy kis csoport meg a nemzeti múlt felé fordul s tagjai a régi dicsőséget idézgetik, a régi erkölcsöket és szokásokat állítják a magyar faj elé és lelkiismereti kötelességüknek tartják „erőt venni a bal időn.”

A görög klasszicizmus szelleme, a preromantika áramlata, másrészt a barokk és rokokó ízlés ebben a korban egymás mellett halad. „Az olvasó az antik világban mozgó író, a nemzeti múlt felé tekintő preromantikust és a szelíd polgári irodalmat művelő literátort a maga hajlama és neveltsége szerint egyformán megbecsüli. Van, aki erkölcsi okulást kíván olvasmányaitól (Telemach), sokan a nemzeti lelkesítés igéit óhajtják hallani (Virág Benedek), mások megelégszenek a lágyhangú szórakoztatással.”¹⁾ (Kartigám.)

Ezek az írói törekvések meg-megkísértették a korabeli magyar írókat és költőket, hallhattak szárnycsaltogásokat, melyek megütötték fülüket, de a titokzatos madarat megfogni nem tudták.

Aki ezt magához csalogatta és kalitkájába zárva hangját megtanulta s az éneket Arionként továbbította magyar testvéreinek: *Dugonics András* volt.²⁾

A Dugonicsok dalmát eredetűek. A Szegedre bevándorolt nagyapa még dalmát, ennek fia András, az író édesapja, jó magyar polgár, s unokája már a magyarságnak egész a türelmetlenségig buzgó apostola. Tizenhat éves korában belépett a piarista rendbe. (1756.) 1761-ben egy évre szülővárosába, Szegedre került tanárnak. Őt év óta nem látta szüleit s nagyon megörülnek a viszontlátásnak. Rövid időn belül megkedvelteti magát Szegeden is. Itt a piarista iskolában két osztályt vezet (1762): a „*maior parva*”-t és a *principistákat*. Ezekkel adatja elő 1762 júniusában egy eddig nem ismert iskola-dramáját.³⁾

Szépirodalmi működésének kezdete így Szegedre esik, bár itt csak egy évig tartózkodik, mert Nyitrára kell visszamennie hittudományi hallgatónak három évig — (1762—1765). 1765-ben pappá szentelik s az újmiséspap Vácra kerül. Ott tanít egy esztendeig, majd Medgyesen három évig, s ugyancsak ennyi ideig lesz Nyitrán a filozófiai tanfolyam tanára. Ezzel kapcsolatban mennyiségint és fizikát is tanít, ahogy az a piarista iskolákban szokásos volt. 1774-ben adja ki a *Trója Veszedelme* c. verses elbeszélését, 1778-ban az *argonauták történetét latinul*, 1780-ban *Ulissesnek . . . kalandjai*-t, 1784-ben *A tudákosságnak két könyvei*-t, mint egyetemi tanár.

Mindezek a munkák csak tapogatózások, mintegy bevezetési jövendő nagyhatású működésének, de a közönség, meg az íróvilág figyelmé is feléje fordult a *Tudákosság* megjelenése után. A fiatal Dugonics örül a sikernek és ez tovább munkálkodásra ösztönzi.

¹⁾ V. ö. *Pintér Jenő* Magyar irodalomlörténete. Budapest, 1932. V. k. 94 l.

²⁾ Szül. Szegeden 1740 okt. 18. Kiváló író és tudós. A piaristarend tagja. Hazánk több középiskolájában tanított, majd a pesti egyetemen a mennyiségint tanára. Irt regényeket, drámai műveket és mennyiséginti munkákat. Szegeden halt meg 1818-ban s ott is van eltemelve a Dugonics (Deszkás) temetőben. Sírját szép emlékoszlop díszíti. (1847.) Szobrárt Izsó Miklós terve alapján Huszár Adolf készítette 1876. A város egyik legszebb szobra.

³⁾ Ez a darab éppen a napokban került elő a csépai plébániáról. Egy háromnyelvű (magyar, latin, német) iskoladráma.

Művész ő Sípeshet érczen Sii vághatta.
De Magyar szívetet le nem rajzolhatta

gravé par Ami Tschler, à Vienne.

Az a Dugonics, akit az irodalomtudomány a „nemzeti szellem hatalmas ébresztőjének” tisztel, csak ezután vonja magára teljesen az ország figyelmét azzal a munkájával, mely egyszerre ismertté tette nevét s bevezetője lesz ezután következő hatalmas írói pályájának.

Az elszigeteltségből, melyben oly sok magyar író meghúzódott, ő kilép és mai modern nyelven szólva 1788-ban könyvpiacra dobja leghíresebb művét: az *Etelká*-t. A könyv maga már 1786-ban készen volt, (márc. 15.) Egy darabig még fiókjában tartogatja, javít rajta, majd szépen letisztázva a cenzurának küldi el. A budai cenzor azonban sokáig hevertette a munkát, mire Dugonics személyesen jár utána a dolognak. Érdeklődik a cenzornál, türelmetlen is már s ekkor tudja meg tőle, hogy bár a könyv jeles, párja sincs Magyarországon, de mivel éle II. József ellen irányul, ő nem engedélyezheti kinyomatásra, mert könnyen elvesztheti kenyerét. Kéri Dugonicsot, hogy küldje fel Bécsbe, ott könnyebben engedélyezik. Megbízta tehát rendtársát, *Horányi* Elek író, hogy vigye fel a kéziratot Bécsbe. Ez örömet tett eleget kérésének — és a bécsi cenzor három nap alatt approbálta. Az engedélyezés kelte 1787 május 9.¹⁾

A könyv kinyomatása elég lassan ment, s csak egy év múlva 1788-ban jelent meg. Régi kiadója, *Füstkuti Landerer Mihály* nyomdájában készült ez a műve is, mint a többi. Dugonics 2000 példányban akarta kinyomtatni a regényt. Bizott könyve sikerében és tudatosan kereste a nagyközönséggel az érintkezést. De *Landerer* a biztatásra se merete megkockáztatni a 2000 példány kiadását. Hiányzott belőle a jó kiadó művészete, mely abban áll, hogy megérti és előre megéri a kiszámíthatatlan és szeszélyes tömegakaratsnak kívánságait. Üzleti számításai még nem voltak. Különben az írói tiszteletdíj megadásánál is elég fősvényül járt el Dugonics-csal szemben: 80 példányt kapott a saját könyvéből, aminek az értéke 160 pengő forint volt, lévén a könyv ára 2 frt. Ő maga mondja *Följegyzései*-ben: „Ajándékozott nekem a könyvnyomtató 80 példákot, tehát 160 forintokat.”²⁾ De ebből is le kell még vonni 70 forintot, melyet Dugonics a könyvben kimetszett képekért fizetett. Elég bosszúsága volt ezzel, mint föl is panaszolja, hogy a két könyvben szereplő képeket némely példányban fölcserélte a könyvnyomtató, de sikerült hamar észrevenni a hibát. „A könyvnyomtatónak gondatlansága volt az, hogy a második könyvben éppen azon négy kisebb nyomtaltattnak bé némely példákban, melyek az elsőben vannak. Pedig mind a nyolc kisebb képek különfélék. Ezen képek mindössze hetven forintomba vannak, melyeket a kimetszésért fizettem.”³⁾

A közönség elé került tehát az *első eredeti magyar regény*, ahogyan Dugonics is nevezi *Följegyzései*-ben: „Primum hoc est in patria nostra originale et vere nationale roman.”⁴⁾ (Hazánkban ez az első és igazán magyar regény.)

Teljes címe:

¹⁾ Az *Etelka* cenzurázott példánya a *Nemzeti Múzeum* levéltárában van. 169. Quart. Hung.

²⁾ *Ilj. Szinnyei József*: Dugonics András *Följegyzései*. Budapest, 1883. 53. l.

³⁾ U. o. 53. l.

⁴⁾ U. o. 103. l.

ETELKA,
 EGY
 IGEN RITKA
 MAGYAR
 KIS-ASZSZONY
 VILÁGOS-VÁRATT,
 ÁRPÁD ÉS ZOLTÁN
 FEJEDELMINK' IDEIKBEN.

IRTA
 DUGONICS ANDRÁS,

Kegyess Oskola-beli Szerzetes Pap; a' Józan, 's-egyszer-'s-mind a' Természeti Tudományoknak Oktatója; a' Pesti Tanulmányoknak Királyi Mindenségében a' Tudákosságnak Királyi Tanítója; a' Tanúltaknak egygyik Tagja; a' Jeles Természeti Karnak Örebbike.

ELSŐ KÖNYV.
 A' SZERENCSES DOLGOK.
 MÁSODIK KÖNYV.
 A' SZERENCSETLEN ESETEK.

POSONYBAN és KASSÁN,
 FÜSKÚTI LANDERER MIHÁLY
 költségével és betőivel.
 1 7 8 8.

És amikor a könyvtár poros polcáról most szimbolikusan leemeljük ezt a másfélszáz esztendőös könyvet, valami meghatottság járja át belsónket; úgy látjuk, mintha itt állna mellettünk Dugonics, itt lengenének a magyar előidők hősei a regényből: Árpád és Zoltán, meg környezetük — Hanzár, Zoltán felesége, Gyula hadnagy és leánya Etelka; Huba vezér, leányával, Világossal; Etele, a karjeli idegen, aztán Kádár főpap, Zalánfi, a legyőzött Zalán fia, Róka, Árpádnak „titkosa“, a dajka Etelka mellett, a kürtös Lehel és Tuhutum vezér.

Mind-mind felsorakoznak ma itt előttünk és nevökben Dugonics apánk szól hozzánk, késő utódokhoz. Azt mondja: Ha 150 év forgása közepette a betűk nőtön-növekvő áradatában könyv könyvet temetett is el, mi itt vagyunk, jelentkeztünk a mai zürzavaros élet magyar légkörében, hol sokan azt mondják, „hogy a *Könyv* ma nem kell, hogy a *Könyvnél* több az *Élet* és az *Ember*.“ Nem! Mi hirdetjük, hogy mint *Könyv* és magyar *Mult* élünk,

„mert a *Könyv* is *Élet*, és él mint az ember —
 így él: emberben *könyv* s a *Könyvben* az *Ember*.“
 (Babits.)

Dugonics él, s az *Etelka* szereplői élnek a könyvben, csak észre kell venni őket. És meg kell hallani most is a tüzes hazafi önvallomását, mikor nemes nemzeti öntudattal mondja: „Igaz magyar vagyok és hazámat fölötte szeretem.“

Ezt az igaz magyart és hazáját nagyon szerető író látjuk az *Etelka* lapjain véges-végig, s mikor ezeket a lapokat óvatosan, szerető kezekkel el kezdjük forgatni, érezzük, hogy préselt virágok tapadnak reájok s küldik felénk a múltak illatát. Megkövülten őrizi ez a könyv rostjaiban a múlt idők flóráját a magyar irodalom virágbaborulásának idejéről s most fellebbentjük a fátylat s belépünk ennek a virágos kertnek a területére.

A regény meséje:

Miután Árpád meghódította az országot, Huba vezérnek a Bahos hegyén várat építtetett, melyet lányáról Világosvárnak nevezett el. Ugyanitt egy épületet is emelt egyik istenük számára, s ennek fölavatására nagyon sokan gyültek össze Világosváron. Az ünnepségen megjelent a meghódolt Zalán fia is, ki megszerelte Huba vezér Gyula nevű hadnagyának leányát, Etelkát. A sorsolásnál Etelka nevét húzták ki s így ő lett az áldozat végrehajtója a felavatáson. Minden jelenlevő egy áldozati fáklyát nyújtott át Etelkának, kinek szeme már előbb megakadt egy idegen férfin. Ez a daliás szép ifjú szintén vitt Etelkának egy meggyújtott fáklyát és mikor azt átnyújtotta a leánynak, rögtön megszerették egymást. Ezt a jelenetet Kádár főpap is észrevette, mert sem Etelka, sem az idegenből érkezett Etele nem tudták érzelmeiket eltitkolni.

Etelka ezekkel a szavakkal fejezte be az áldozást:

Örülletek, és örvendezetek Ti meg-győzhetetlen Magyar Seregek! kiket a' nagy Isten, ismét ki-hozván Sziltyiánkból, ezen Országunkba, mint édes Anya-földünkbe, bé-segített. Meg-rakta irigyeinket. Meg-is-törte, meg-is-

szalasztotta feles Ellenségeinket. Csak éppen azon Úrnak hatalmiból származhatott az: hogy Magyar vitézeinkben olly nagy elevenség, olly nagy erő, és bátorság találtatna, hogy ki-ki azok közül, ha bár maga nagyon is, Század-magával lenni látszattatna. Azon nagy Istenünknek, szent nevét, ha vagy elfelejtettük volna, vagy ezen Épülettel meg-nem-örökösítettük volna, az egész világ előtt leg-hál'-adallanabbaknak tartattunk volna. Fel-vette szives könyörgésünket; fel-vette már Áldozatunkat azon Isten, kinek különös nevét fel-nem találhatom. Már pedig; azon nagy hatalmú Urunkat meg-akarván különböztetni a' többiektől, annak szent nevét, a' mái naptól fogva egészen a' világ végezetéig, nem másnak; hanem a' *Magyarok Istenének* hívjuk. Ezen Épületet pedig, (mivel Mi Sátorok alatt lakván, e' háznál többet nem építettünk) ne másnak nevezzük; hanem ama' *Magyarok nagy Istene' Szent Egy Házának!* Emellyük fel édes Magyaraim! szemeinkkel egygyüül, hál'-adó Szíveinket-is az Égek felé, és egy szívvel, egy lélekkel mondjuk: magasztaltasson a' Magyarok' Istene! magasztaltasson szent Egy-háza.¹⁾

Másnap ismét ünnepélyt rendeztetett Árpád, de Etelka ezen nem jelent meg. A lélekváltozás betegé tette. Midőn azonban a szép „szívbeteg“ leány Kádár főpaptól megtudta, hogy az ismeretlen leventét Árpád Gyula kapitányhoz nevezte ki századosnak, rögtön egészséges lett az örömtől. A főpap rávette Etelét, hogy látogassa meg Etelkát. A szerelmes ifjú látogatásakor nagy művészettel kivésott arcképét ajándékozta az ifjú hajadonnak, ki viszont kardot kötött leventéjének oldalára.

Az ünnepségek lezajlása után Árpád kíséretével Világosvárról visszaindul Budára. Azonban beteges lévén már akkoriban, délről jövet Szegeden pihenőt tart. A város lakói mindent megtekinttek nagy vendégük, a fejedelem tiszteletére és mulattatására. Éppen ebben az időben a Tisza erősen kiöntött s a város közelében egy tó keletkezett, melyben a szárnyasok nagy tömege tartózkodott. A fejedelem itt vadászatot rendeztetett. A sűrű nyilazásra a vizimadarak mind elrepültek, csak egy *hattyú* maradt ott, mely aztán Árpád nyilának esett áldozatul. A víz közepére esett szép és hatalmas áldozatot szerették volna kihozni, de semmiféle vízijármű nem volt kéznél. A fejedelem pedig nem engedte, hogy valamelyik embere is kockáztassa életét.

De volt a szegediek között egy öreg ember,

ki közönségesen nem másnak, hanem *Ballaginak* nevezetett az akkori Magyaroktól. Ez akkor a Fejedelem eleibe kerülén, Uram (úgy mond), ha parancsolod, bé-ballagok; de ki-is-ballagok ám ama szép lehérhattyúval... Eme szegény Szolga, bé-ballagolt ugyan a' vízbe; de soha löbbé ki-nem ballagolt. El-nyelte a' Tó, és magában vesztette az iszap.²⁾

Árpád nagyon megsajnálta az öreget; a szegedi nép pedig fenntartja emlékét:

Fen-forog még most örökös neve, ha nem másult is leg-alább a' Zegedi Lakosoknál: kik, a' mái napiglan, azon Tót Ballagi-Tónak nevezik.³⁾

Majd bemutatja Dugonics Szeged egész környékét, vizét, földjét, mezőit, rétjeit, pusztáit, tanyáit, gulyáit, csordáit, csordásait, bojtárjait és betyárjait.

És ezek miatt

¹⁾ *Etelka* I. k. 66—67. l.

²⁾ U. o. 159. l.

³⁾ U. o. 160. l.

ugyannyira meg-is-tetszett Árpádnak Zeged várossa: hogy már akkor elintézte magában fel-magasztaltatását, és különös kegyelmeinek reá árasztását. Hogy pedig ezen kivált jó akarattjának elejét mingyárt akkor észre vehetnék a Zegedi Lakosok, őket (mivel nagy része Bolgárokból állott) tüstént akkor maga érdemes *Bolgárjainak* nevezte; és a Magyarokkal egy Törvényt alá fogta¹⁾

(Dugonics szerint, (a jegyzetekben írja) valószínűleg innen származik a szegedi *Polgár* elnevezés is.)

E' Zegedi Polgárjaitól el-búcsúzván Árpád, egyenesen a Zeeri Puszttára iparkodott. Meg-akarta még egyszer életében látni azon örvendetes Térséget, mellyben, a Magyarokkal öszve-gyűlvén (Zalánnak meg-hódolása után) új Törvényeket szabott az Ország igazgatására . . .²⁾

Pusztaszert elhagyván a fejedelem. Csongrádon és Kisteleken át, melynek neve szintén Árpád-kori — visszatér Budára.

Világosváron ezalatt feltűnő esemény történt. Etelét ugyanis Huba vezér leánya, Világos is megszereti, mindenképpen magához akarja láncolni s Árpád fejedelemnél kineveztetni hadnagynak. Midőn Etele Budára megy, hogy a fejedelmi kegyességet megköszönje: Világos kisasszony már az udvarban várja, hogy ott, távol Világosvártól hálójába keríthesse. De mikor észrevelte, hogy a szilárd jellemű és tiszta érzelmeihez hű Etelével nem boldogul, új cselszövényt gondol ki. Tervének keresztülvitelére megnyeri Rókat, ki Árpád fejedelem „titkossa” volt (eredetere tót s jellemére olyan ember, ki több fejedelmet szolgált már, de mindegyiket megcsalta). Nos, ennek figyelmébe úgy ajánlotta az „ögyelgő” ifjút, mint akire vigyázni kell; ő visszamegy Világosra s ott Etelkát fogja szemmel tartani.

Míg ezek történnek, Árpád betegsége súlyosbodott és nemsokára meghalt. Utána fia, Zoltán lett a fejedelem, kinek felesége Hanzár. Róka behizelgi magát a fejedelemnél és annál is inkább akar a közelében lenni, mert egykor szerelmes volt Hanzárba, ki Zoltánhoz ment feleségül. Róka nem tesz le tervéről, hogy a szép fejedelemasszonyt a maga számára megszerezze.

Szándékát úgy gondolja megvalósíthatónak, hogy Etelkát Világosvárról Budára hozza Zoltán udvarába s reméli, hogy annak bájos szépsége Zoltán szívét elvonja Hanzártól. Így a magára maradt nő talán hozzá fog pártolni. Ezért ráveszi Zoltánt, hogy Huba vezért mozdítsa el állásából és helyébe Gyulát, Etelka apját nevezze ki.

Zoltán megbízásából Róka Világosvárra megy, hogy Etelkát a fejedelmi udvarba meghívja. De a ravasz ember elhamarkodja a dolgot, mert nemcsak Budára szólítja Etele szerelmét, hanem már előre figyelmezteti Zoltán szépségére, sejteti annak szeretetét iránta s mintegy kötelességül jelöli ki, hogy hódítsa el Hanzártól Zoltánt. Etelka visszautasítja ezt az aljas ajánlatot. Erre Róka kudarcot vallva csalódottan tér vissza Zoltán udvarába, hol a fejedelem előtt sötét színekkel festi a leány erkölceit.

¹⁾ *Etelka* I. k. 163. l.

²⁾ U. o.

Ezzel végződik a regény első kötete 351 oldalon.

A második kötet „a szerencsétlen esetek“-et adja elő és Dugonics tovább szövi a bonyodalom szárait:

Etelka sok kérésre Kádárnak és Etelének elbeszéli Róka furcsa viselkedését vele szemben. A lovagias jellemű férfiak elhatározzák, hogy erkölcsi elégtételszerzés végett felmennek Budára. De Róka nem pihen, hanem Tuhutum erdélyi fejedelem nevében levelet ír Zoltánnak, amelyben Etelét, mint egy *karjeli csavargót* figyelmébe ajánlja, ki kém gyanánt időzik Magyarországon s Kádár is szövetségese a veszedelmes embernek.

Zoltán mindezt elhiszi, Etelét és Kádárt elfogatja s mindkettőt börtönbe veteti. De Hanzár kételkedik a vádak alaposágában és kérésére Zoltán leutazik Világosvárra, egy hű embere kíséretében, lovásznak öltözve.

A fejedelem meggyőződve Etelka teljes ártatlanságáról elhatározza, hogy a gonosz, hazug Rókát szigorúan meg fogja büntetni. Világosvárról hazamenet a jó Dugonics, mint előzőleg Árpádot, most Zoltánt marasztalja Szegeden, ki késő este érkezvén a városba, nem akart Zalánfi várába behajtani, hanem a „a Vár fölött lévő Nap-kocsmájába“ szállott meg kíséretével.

A Fogadó tele volt sok gyülevész tótokkal. . . . Nagy szorgalommal el-takarván személyét, bé-méne a' Korcsma-házba . . . és bé-voná magát a' háznak egyik szegletébe. És, minek-utánna éles szemekkel meg-czirkal-mazta az egy-alomi sörtvényeseket; egy közülök olyannak látszattalott: mintha ismeretes lenne . . . Eme' varas béka-ábrázalú, midőn egyszer a többi tótokkal Anya-nyelvén szóllott; a' Fejedelemtől megismértelett. Róka volt; azon Istenelen Titkos.¹⁾

Róka titokban a fejedelem után kullogott, de mivel semmit se tudott most már elérni, külföldre akart szökni s ezen az éjszakán „letelepedett Zegeden,“ de veszedelmére. Mert Zoltán inasa révén is megbizonyosodván Róka személyéről, a várba szaladt Zalánfihoz, ki embereivel tüstént körülvétette „az egész Háznak az udvarát.“ (126 l.) Mikor Róka látta veszedelmét, meg akarta magát ölni: a' Fabicsakot hirtelen maga' torkába lükdöste (127 l.), de Zalánfi

hirtelen lefüleltette és meg-költöztette. Az-után: a Zegedi várba nem vivén, hanem hurcolván, a Nap' kocsmájának izzasztó hevéből az Hűvösre tétette. E' volt tehát a' Zegedi Fenyítő Várnak első martalékja; és utánna következő Gaz-embereknek szapora gyökere.²⁾

(Dugonics ezzel kapcsolatban jegyzett alatt saját korába tér vissza, mikor így ír:

Második József Császár 1785-dik esztendőben a' Gonosz-tévőknek fenyítésekre rendelte a' Szegedi várat.³⁾

A hitelesség kedvéért megjegyezhetjük, hogy a szegedi Stefánián levő vármaradvány 1700 körül épült.)

Hanzár is tudomást szerzett a dolgok kedvező kimenete-

¹⁾ *Etelka* II. k. 123. l.

²⁾ U. o. 127. l.

³⁾ U. o.

léről és Kádárt azonnal kibocsátja börtönéből. Etelenek pedig megengedi, hogy szerelmének levelet írhasson Világosvárra. Zoltán követet küld a „kürtös Lehel személyében” Etelkához, hogy ő a leányt Budára hozza. De Etelka óvatos lévén, csak sok kérésre indul útnak. Mikor kíséretével Szegedre érkezik,

a városnak ultszáit nagy csoportosan el-lepék az emberek. Azok-is szerencséseeknek vélték magokat, kik ékes személyét csak messziről is láthatták. Csudállották a ritka szépséget. Megkedvellették az eleven virgancz szemeket; mosolyogva tartott piros ajakokat; lisztes maga' meg' hajtásait és az egész testnek gyönyörködtető takarékoságát.¹⁾

Etelka jószívűségből még a gonosz Rókát is meglátogatja börtönében; majd, Budára megy és az udvar légkörében boldog napokat él.

Gyula vezért nagyon bántja a sok viszálykodás, melybe nyugodt háza Etele miatt keveredett s elhatározta, hogy leányát, Etelkát, Zalánfinak, Szeged urának adja nőül. (167—173 l.) Ezt a szándékát rögtön tudatta Zalánfival. Egyuttal felszólította, ha Etelka visszatér az udvarból, rögtön menjen Világosvárra, hogy az esküvőt minél előbb megtarthassák. A hír nagy örömet keltett Szegeden s a város készült Etelka fogadására. Zalánfi

meg-újjiltatta várát. Talpig kimeszeltette kastélyát. Az egész várost égetlen téglákkal ki-rakallatta. Végtére: a Világos-vári Egy-háznak felszenteléséről meg-emlékezvén azon Bárányt, melyet Etelka olly dicsőségessen feláldozott; Zeged-várossának czimerévé rendelte: meg-tiltván a Nádasi Farkast, mely pecséttel ez előtt éltenek. Eme Báránynak képét tüstént kőből ki-is-faraglatta; és, a várnak nap-nyúgoli oldalába, Etelkának örök emlékezetére, igen nagy pompával, bé-is-téltte.²⁾

Etelka ezalatt tovább is jól érezte magát a fejedelmi udvarban. A még fogságban levő Etelét gyakran meglátogatja, s annak ártatlan, kedves mulatságot szerez. Ablaka alatt lányokkal énekeltet, ő maga tamburázik, Lehel meg kürtjéből „fújt felvidítésra harsány dalokat.”

Rókának is elérkezett a vége. Tuhutum felkísérte Szegedről Budára, hol minden gonoszságának bevallása után kerékbe törték.

Majd Etele is kiszabadul börtönéből. Zoltán maga adja vissza szabadságát és vendégszerető házába viszi a karjeli ifjút. Etele ekkor egy levelet ad át Zoltánnak, melyet édesanyja a karjeli fejedelelnő írt. Ez a levél azt tartalmazta, hogy a karjeliak a magyarokkal rokonok, Etele is fejedelmi származás, és Árpád felesége már régen megigérte Etele édesanyjának, hogy fiának egy jó magyar fejedelmi lányt fog nőül adni. Zoltán fejedelem „e tudósításnak” nagyon megörült. Csak azt sajnálta, hogy Árpádnak nincs leánygyermek. De mégis megvigasztalódott abban a tudatban, hogy Etele, hátha megelégszik Etelkával, Gyula vezér leányával.

Dugonics regényének most egy érdekes és a mai nyelven szólva, izgató része következik: *Etelkának eredete.* (260—271 l).

¹⁾ Etelka II. k. 159. l.

²⁾ U. o. 171—172. l.

Midőn Zoltán fejedelem gondtól terhesen sétál kertjében, hozzá csatlakozik Rima, a fejedelmi ház dajkája és felfedezi előtte, hogy Zoltán és Etelka ikertestvérek. Árpád felesége ugyanis Undváron ikreknek adott életet. Hogy azonban a fejedelmi ház erkölcsi méltósága azon kor felfogása szerint csorbát ne szenvedjen, csak a fiút hagyták meg, a leányt pedig kitették volna. De a dajkának szerencsés véletlen közbejöttével sikerült a leányt Gyula vezér nejének holtan született gyermekével kicserélnie.

Ezt a titkot Zoltán fejedelem csak most tudhatta meg, mert Árpád halála előtt Rimának nem volt szabad azt felfedeznie. Etele tehát fejedelmi leányt kapna feleségül Etelkában — de a bonyodalomnak még most sincs vége.

Zoltán, hogy a családi titkot feltárja, másrészt, hogy Etele esküvőjét megtartsa — Világosvárra utazik. De Gyula a fejedelem célját kijátszotta — öntudatlanul is. Mert Eteleét csel által írásban rávette, hogy Etelkáról mondjon le s a leányt, mielőtt a fejedelem a titkot felfedezte volna, Zalánfihoz kényszeríti kedve ellenére s őket titokban összeadatta. (358 l.)

Következnek a befejező részek. A végső jelenet véres összeütközés Zalánfi, Etele és Etelka között. Mikor Etele Zoltántól megtudja Etelka származását, a nászest óráiban belopódzik Etelka sátorába, hol Zalánfi meglepi őket. Etele és Zalánfi párviadalra kelnek, melyben Zalánfi megsebesül. Midőn azonban a földre rogy, Etelka hozzáhajol, hogy felemelje. A megsebzett vitéz ekkor

meg-fogyatkozott erejének ördögös maradékját öszve-kapargatván, alattomban gyilkos kezeibe ragadta hóhér-pallosát; és azt minden teremtménynek irtóztató nagy csudáltára, az Eg-beli Szentségnek el-hülltére, nagy dühösséggel Etelkának ama világ csudáltta szépségnek oldalába verte, ezi mondván Etelenek: Ha az Enyim nem lehet; a Tiéd se légyen.¹⁾

Erre aztán Etele agyonkaszabolja Zalánfit. Szerencsére Etelka sebe nem halálos. Hamarosan fegyógyul és megesküszik Etelevel.

Illy nagy veszedelmek, illy nagy viszontagságok között juthattanak egymáshoz e gyönyörű Párok. A' még Magyar-országban laktanak, nekik aján-dékozta Zoltán Zalánfinak jószágát Zegedtől egész Tételig. Zeged várába helyeztették ugyan lő-lakásokat, és oda a' Karjeli Vitézeket-is le-vitték szolgáltyokra. De gyakorta Zegedről Budára, Budáról ismét Zegedre rándúltanak; és szinte mindenkor egygyütt vigadtanak a kegyes Fejedelmekkel.

Hogy pedig azon nagy Istennek, ki őket ennyi veszedelmekből kegyessen ki-segíteni méltóztatott, örök hálákat adhassanak; Kőből egy oltárt építettének a' Rákos mezején. Bele szúrták Atilának kardgyát; melléje faraglatták Etelenek Buzogányát, s' Kalpagját. Ezeken felől az Oltárnak azon lapjára, melly Buda-vára felé fordúlt, e' szavakat vésették a' Művészekkel:
A Magyarok' Istenének.²⁾

¹⁾ *Etelka*: II. k. 371. l.

²⁾ U o. II, k. 394. l.

A regény fogadtatása.

Közönség-siker. — Sikerének hatása az olvasók körében. — Lelkes elismerések. — Az írói közvélemény. — Csokonai lelkesedése.

„A nemzeti hagyomány . . . megbecsülhetetlen kincs. Nem csak azért, mivel a történelmi tudománynak ha emlékeket nem is, de legalább nyomokat mutat; hanem sokkal inkább azért, mert a nemzeti lelkesedésnek s annál fogva a honszeretletnek vezérszavára.”

(Kölcsey: Nemzeti hagyományok.)

Az *Etelká*-nak e vázlatos meséjéből látjuk, hogy a regény nagyon bonyodalmas, sokszor kevertséget eláruló írás. Cselekvényének erkölcsi magva: az ártatlanság diadala a cselvetéseken és ármánykodásokon. A jó és rossz küzd benne, és ebben a harcban a jóság győzedelmeskedik. A közönség akkoriban csak ezt nézte elsősorban; megelégedett azzal, amit kapott s mohó érdeklődéssel olvasta az „első eredeti magyar regényt,” lelkesedett és ebben a lelkesedésében Dugonicsot hazája első írójának tartotta.

A mai olvasó előtt az *Etelka* meséje laza szövésű, bonyodalma mesterkelt, a befejezése erőszakolt; világa, élete csupa mesterkéltség. De a kor ízlése más volt. Mikor a regény 1788-ban megjelent, két év alatt 1000 példányát szétkapkodták, ami hallatlan dolog abban az időben. 1791-ben már második kiadást kellett belőle csinálni. Mindenki bírni és olvasni óhajtja. Szerzőjéhez tömegesen érkeznek az elismerő és hálálkodó irások, versben és prózában egyaránt. „Nagy örömmel olvasták mindenütt, és nagyon megköszönték, hogy annak írására reá adtam magamat. Sok volna azon leveleket leírni, melyeket hozzám küldöttek az országnak minden részéről” — írja *Főljegyzései*-ben.¹⁾

Ezeknek a nyilatkozatoknak egy részét közli itt a *Főljegyzései*-ben. Az első egy névtelen szerző Bécsből küldött gyenge verse, *Lantolat* címen. A lelkesedés és odaadás hangja azonban kicseng belőle Dugonics iránt:

. . . Mindenik érdemes
Lépésedért áldjon meg az, kit
Annyiszor ájtatosan nevezlél,
A magyarok Istene.²⁾

Péczei József *Mindenek Gyűjtemény*-ében nagyon elismerő sorok jelennek meg az *Etelká*-val kapcsolatban . . . „Alig tud még magyar nemzetünk szebb és nyájasabb gyönyörködtehető született magyar románt mutatni, mint Ft. Dugonics András úr ezen *Etelká*-ja, mely más akármely, még olly kipallérozott nemzetek' könyveik közibe is mélltán béillik.”³⁾

¹⁾ ifj. Szinnyei József: Dugonics András. Budapest 1883. Főljegyzései 31. l.

²⁾ U. o. 33. l.

³⁾ *Mindenek Gyűjtemény* 1789. IX. levél. 130. l.

Almási Ignác, „a hét személyből álló táblának egyik érdemes tagja Budán, azon kisasszonyát, ki *Etelka* könyvemnek kiadása után nem sok időre jöve e világra, *Etelkának* nevezette.“¹⁾

Barczafalvi Szabó Dávid az édig magasztalja Dugonicst, kit buzdítónak tart további munkálkodására, a magyar nyelv művelésére, akármilyen nélkülözések közepette is kell ezt tennie.²⁾

Tokaj mellékéről, Ibronyból Jármí Pál kapitány ír hozzá lelkes sorokat 1790 febr. 5 én: „Magyarainktól megköszönhetetlen és böcsülhetetlen magyar *Etelká*-ja hozzánk is elhatván, szinmutatás nélkül (vagy inkább magyarul szólván) mint egy igaz magyar, irhatom azt főtisztelendő úrnak, hogy minálunk *Etelká*-ja kedvesebb, mintsem azt ki is lehetne magyarázni.“³⁾ — Ez a lelkes hazafi még történelmi kérdést is intéz Dugonicshoz ebben a levélben, „hogy a zeeri pusztán Árpád fejedelem által kiadott törvények miből állhattak?“, meg „a Karjeli fejedelemség ez előtt hogy nevezetett?“.⁴⁾ Dugonics örömmel felel a levélre, melyben a Sajnovicstól megmutatott irányban magyarázza a nemzet rokonságát.⁵⁾ Jóhiszeműleg tette ezt. Azt hiszi, hogy történelmet tanít, holott téves ismereteket közölt. Jóhiszeműsége menthető.

Érdemes még feljegyeznünk azt az inkább lelkes hangú, mint értékes versikét, melyet „Tiszt. Prof. Dugonics András úrnak érdemlett tiszteletére készített hazánknek egy igaz leánya épen akkor, midőn német komédiát játszottak Pesten némely magyar dámák és gavalérok“⁶⁾

Késő vala szinte aztal észre venni,
 Hogy nyelvvel szabadság kezdé foglalni.
 De hát tel nagy szívű Tisztelendő jó fő:
 Mikor fejünk felett tekerge a' felhő,
 Nem vala szivednek akkor akadállya,
 Nem vala a' homály nagy lelkednek gáttya,
 Nemzedet' Nyelvéhez vonszó szereteted'
 Árjához nem fére semmi szinleltetelt.
 Fenn költ szívvvel írad *Te szép Etelkádát* . . .

Arany tollú szárnyal fel ékesítője,
 El muló időkre messze repítője.
 Most még az idők is, kik tsak emésztének
 Műved' fenn maradtán majd ők versengenek:
 Melyik magasztallja jobban munkáidat?
 Hol emelyle fellyebb érdem-oszlopidat.“

De Dugonics regénye más tekintetben is megteszi hatását. Olvasói külön magyarázat nélkül is megértik a sorok mögött rejtőző hazafias célzatot, mely akkoriban nem volt oly burkolt, mint a mi korunk távolából látszik. *Etelka* lapjai tele vannak a nemzet dicsőítésével, a magyarság nagyságának, kiválóságának hangoztatásával. A magyar „előidők“ lelkesítő rajza ébresztőleg és erősítőleg hat az elszibbadt nemzeti érzésre, mikor fajtságunk „lenni vagy nem lenni“ kérdése hangzott már el. II. József németesítő politikája, az önké-

¹⁾ Följegyzései: 35—36. l.

²⁾ U. o. 38—39. l.

³⁾ U. o. 40. l.

⁴⁾ U. o.

⁵⁾ A levelet Dugonics 1790. febr. 14-én írta. Megjelent a *Hölgyfutár* 1854. évf. 249. l.

⁶⁾ *Hadi és Más nevezetes Történetek*. 1791. ápr. 5. sz.-ban a Bevezetés.

nyeskedő túlkapások politikai visszahatásra ingerelték a nemzeti elégedetlenséget. És a német önkényeskedés ellen támadt gyűlölet a magyar szellem felé terelte a nemzetet. Mert II. József uralkodásának végén a nemzeti érzés, a nacionalista felfogás mindinkább gyarapodott, ami látható abból, hogy a magyar írók nemzeti, magyar szellemtermékeit mind „élénkülőbb részvétellel” fogadták és a bennök megnyilatkozó hazafias érzéseket mindegyre lelkesebben megszívték.

Ebben a válságos időben jelent meg Dugonics regénye, s „az *Etelka* — Toldy Ferenc szerint — nemcsak regény, — mely az olvasót új példával, Árpád fejedelmi körébe vezette be, hanem politikai tett is volt: tiltakozás a császár németesítő igyekvései ellen, s ez irányban a visszaható irodalomnak legpregnansabb jelenete.”¹⁾

Az *Etelka* legjobban eltalálta a politikai visszahatástól feltüzelt nemzeti érzés hangját, és Dugonics lett ez „időszak ünnepe”, ki „a nemzet derekát képező nemességhez” legmegnyerőbb módon tudott hozzáférközni.²⁾ Maga írja *Följegyzései*-ben, hogy Pesten a vármegye gyűlésén egy magyar nemes ezt súgta a fülébe: „Uram! A miket itt mondunk, mindnyájan az *Etelká*-ból puskázzuk. Kérjük az urat, el ne hagyja ezután is írásaiban Magyarországot, ébressze fel Magyarainkban a nemes bátorságot.”³⁾

A folyóiratok közül a *Mercur von Ungarn* kiemeli a regény legnagyobb érdemét, anyagának nemzeti voltát. Különösen helyesnek tartja, hogy őseinket szerepelteti idegen hősök helyett.

Kazinczy Ferenc ellenben hűvösebb hangon bírálja *Orpheus* c. folyóiratában: . . . „Ő bennünket atyáink régi idejekre akart visszavinni, azoknak szokásokat, éltek módját, országlásokat stb. tette eleikbe, adagiuminkat mentette meg az elveszéstől. Némelyek durvák és a mostani kényes füleket megsértik: de az Árpád idejében nem éppen illetlenek. A ki itélve olvas, az ilyeneken nem akad fel, hanem inkább szívére szoritja lélekben maga előtt lebegő Dugonicsát.”⁴⁾

A nemzeti közvélemény általában ilyen elismerő volt Dugonics-csal szemben. Nem is lehet csodálni, hogy a mindenki által dicsőített író büszke könyvének politikai sikerére. *Följegyzései*-ben önérzetesen vallja, „hogy noha ugyan magok a vármegyék sokat dolgoztak József császár ellen, mégis sokaknak bizonyágtétele szerint *Etelkám* volt a fő ok, mely az országnak szemét kinyitotta.”⁵⁾

Az olvasóközönség szeretettel csodálja Dugonicsot, a korabeli írók közül azonban néhányan keményen elmarasztalják. Amit az *Orpheus*-ban, a *Mercur von Ungarn*-ban, vagy a *Mindenes Gyűjtemény*-ben olvashatunk a műről „inkább a közönség kedvéért van, — írja Prónai Antal Dugonicsról szóló életrajzban. „Az írók rászorultak a föltétlen buzdításra s a nemzeti érzelem megbotránkozott volna a szigorúbb kritikában, mikor általánosan népszerű műről van szó. Az írók kételyeiket nem közlik a nyilvánosság előtt, leveleikben azonban leleplezetlenül leírják gondolataikat.”⁶⁾

1) *Toldy Ferenc: Magyar költők élete*. Pest. 1870. I. k. 231. l.

2) Dugonics célzatosan „szabta *Etelka* regényét a tanultabb elmékhez” (Endrődi S.: Dugonics András. Abafi-féle Nemzeti könyvtár 18. k. 71. l.)

3) *Följegyzései*: 44. l.

4) *Orpheus*, 1790. 83—84. l.

5) *Följegyzései*: 53. l.

6) *Prónai Antal: Dugonics András életrajza*. Szeged, 1903. 132. l.

Nyomatékos bizonyossága ennek a korabeli írók meghitt levelezése, mikor néha ugyancsak kemény ítéletet vallanak éppen nagyhatalús irodalmi jelenségről, mint Dugonics-csal is történt. Kazinczyról van szó, aki „egyéni nézetét” alaposan kiadja magából abban a bizalmas levélben, melyet 1788 június 21-én Késmárkról írt Ráday Gedeonnak. Ebben a levélben irodalmi kérdésekről ad nézetnyilvánítást s többek között elmondja, milyen hatással volt rá Dugonics *Etelka* regénye, melyet mint akkor megjelent irodalmi újdonságot magával vitt és útközben olvasott. „Ézen (szepességi) útamra a Dugonics *Etelkáját* hoztam el magammal: a kotsiba azzal töltöm időmet. Én ennek a könyvnek látásán nagyon meg-örültem, hazafiui elragadtatást s tsak Óseink előtt esmeretes felséges együgyűséget s magyar tüzet reménylven: ah, de mint szomorkodtam-el, midőn a legizellenebb Galanteriát a legalatsonyabb popularitást s gyermeki affectatiót, hogy *Magyar vagyok* találtam benne. Én is tsak-nem a szenvedhetetlenségig, tsak-nem a más nemzetek megbántásáig kevélykedem abban, hogy magyar vagyok: de mégis *Etelkát* olvasván sok helyyekenn mint eggy el-szégyenlettem magamat, látván azt, hogy Pajtás Úram (t. i. Dugonics) magát miként teszi neveltségessé a Magyar névnek illetlen és ok nélkül való emlegetésével. — El-hallgatom azt, hogy a könyv, ha úgy tekintjük tsak mint Románt, tsak-nem az Argirus és Stilfrid classisába való. — Neveltségés a szók derivatióibann és faragásaiban is.“¹⁾

Ez kissé kemény bírálat Kazinczy tollából. Kifogásolja az *Etelka* népies előadását, helyteleníti „erősen irányzatos nemzeti célzatát.” Kazinczy nem vette észre, hogy éppen erre van szükség. Ő széles látókörű, a világirodalomban jártas író, — s e tekintetben kétségtelen fölötte áll Dugonicsnak — „de a nemzet szive verését jobban hallja Dugonics!”²⁾

De e mellett Kazinczy is nagyabecsülte Dugonicsot, s az *Etelkát* „becses szellemi nyereségnek” tartotta, „mint több más belátó hazafi,” hogy „annak bármily tetemes gyarlóságai mellett is oly szerencsésen sikerült a nemzeti érzetet mozdulóba hozni.“³⁾ Ilyen érdemeiért később „hazafias hálával” emlékezik Dugonics hatásos munkásságáról, mikor Péczelivel együtt említi és azt írja *Etelka* szerzőjéről, hogy ő „másodika azoknak, kik nagy szerencsével hatának a masszára . . .” „Maradjon örök áldásban emlékezete! Néki senki sem köszöné meg, a mit adott, legalább nem a nemzet nevében, de hányan keresztelték lánygyermeküket *Etelkának!* Az közhála vala“⁴⁾

Íme még a társadalom körében is visszhangot kelt az *Etelka* hazafias célzata. Nemcsak a nevét viselik az újszülöttek, hanem az úrilányok eszményképül választják az „igen ritka magyar kis-asszony“-t. A Szent Korona visszahozatalakor pedig a pozsonyi nők az *Etelka* címképéről lemásolt magyar ruhában jelennek meg annak fogadásánál.

1) Váczy János: Kazinczy Ferenc levelezése I. k. 191. l.

2) Prónai: i. m. 133. l.

3) Csaplár Benedek: Révai Miklós élete. Budapest, 1886. III. k. 228. l.

4) Kazinczy Ferenc munkái. Élőkönyvek, magyar klasszikusok I. k. Pályám emlékezete II. könyv. 195. l.

És ha Ráday Gedeon Kazinczynak írt válaszában kifogást is tesz a „culinárius beszédmód” miatt.¹⁾ vagy Aranka György a sok közmondás használatát gáncsolja,²⁾ amit Gvadányi is szóvá tesz,³⁾ vagy ha Pálóczi Horváth Ádámnak, ki vele egy időben működött — Dugonicsról és munkájáról lekicsinylő nyilatkozata is van,⁴⁾ — velök szemben nagyon érdekesekek Kazinczynak erre az időszakra vonatkozó megjegyzései, észrevételei. Ő már ekkor élénk figyelemmel kísért minden irodalmi szellem-megnyilvánulást és örömmel látta, hogy „az ismét derengéssel biztató viszonyok közt miként hevíté a csüggedetlen magyar írókat nemzetök geniusa mind bátrabb serénykedésre s hogy mikép villanyozták az ifjabb tehetségeket lelkesítő felkarolással. Iróink s olvasóink száma mind inkább szaporodék, és ha az ügynek új munkás barátja tüne fel, kicsinységgel ugyan talán, talán egy alkalmi verssel, de amely lelket mutata s reménységet hagyott, hogy az író ott meg nem áll, mely öröm vala minden felé! mint röpiüle az új név egy szájról más szájra! az új társ felkeresése a régibbeket, s most közelite igazán a várva várt reggel. Az az előbbi hajnalgás álderengés volt.”⁵⁾

Igen, az új társak, az ifjabb tehetségek felkeresték a „régibb bajnokokat,” hogy őket személyesen megismerhessék s tőlük lelkesedést, biztató útmutatást, irányítást nyerjenek.

Az *Etelka* megjelenése után Dugonicsnál is nem egy ilyen „jövendő nagyság” jelent meg lelkesült kegyelettel. Elég itt *Csokonait* említenem, ki 1795 tavaszán, mikor Halason járt legációban, visszamenet nem egyenesen Debrecenbe indul, hanem Kecskeméten keresztül Pestre gyalogol a csodált Dugonics meglátogatására, kihez porosan, meg se szállván sehoh — állított be a lelkes ifjú. Dugonics meleg szeretettel öleli keblére a fiatal *Csokonait*, kire igen nagy hatással volt az *Etelka*. A regény ébresztette fel benne később az érdeklődést a magyar honfoglalók iránt és a mű olvasása közben gondolt arra, hogy nemzeti époszt ír Árpádról.

Ennek a személyes találkozásnak az emléke lett egy hosszú vers *Csokonai* részéről: A *Dugonics oszlopa*, mely *Etelka* szerzőjének 1798-ban megjelent *A Szerecsenek* c. regénye II. kötetének elején található bővített alakjában. A verset *Csokonai* 1795-ben, a találkozás esztendőjében írta s először a *Diétai Magyar Muzsá*-ban jelent meg (117. és köv. ll.). Schedel (Toldy) Ferenc 1843-ban a *Nemzeti Könyvtár* II. évfolyamának második füzetében közli az egész hosszú verset, csillag alatt megjegyezvén: „Költődött 1795. Kinyomt. a *Diétai M. Musá*-ban a 117 s köv. l. Megbővítve pedig M. S. úr által a *Szeremhegyi úrtól* kimetszett rézképpel együtt kiadatott Dugonics úr *Szeremcsenjeinek* II. dbja előtt Pesten, 1797. II. 8 r.”⁶⁾

Az M. S. név *Mérei Sándor*, Dugonics kedves tanítványa, ki a kőoszlopra írt Dugonics művek között nem találta meg a *Tudákos-*

¹⁾ *Váczy*: Kazinczy levelezése I. k. 1788. júl. 8.

²⁾ U. o. Ráday Gedeon Kazinczynak 1789. márc. 1. Ő közli Aranka levelét Kazinczyval.

³⁾ 1788. dec. 12. l. *Széchy Károly*: Gróf Gvadányi József 1725–1801. Függelék.

⁴⁾ *Váczy*: Kazinczy levelezése. I. k. 1789. febr. 24.

⁵⁾ *Kazinczy*: Pályám emlékezete, i. m. 194 l.

⁶⁾ *Toldy Ferenc*: Nemzeti könyvtár. 1843. II. évf. II. f. 61–61 oszlop.

ságot és az éppen ekkor megjelent Szerecseneket — ezeket is beleveszi a versbe. Így lett „megbővítve.“¹⁾

Ebben a versben Csokonai leírja, hogy mikor egyszer

A magyar Helicon virágos lövében,
A szelíd mulatság hives mezejében

„apró violákat s nefelejtset“ szedett, a hegy tetején egy érdekes kőoszlopot látott s mikor az oszlophoz közelebb „eshetett,“ a darab köveket sorra nézegette, s mindegyiken Dugonics műveit olvashatta. Többek között :

Karjeli Kőszálon volt metszve Elele,
Etele és kedves Etelekája vele.

Sok helyen a kövön Árpád, Taksony, Zoltán
Triumphált az idő elmulandó voltán.
Sok dicső őseink nevei új fényben
Kezdetek ragyogni e nagy építményben.

Ezek között látszott a nagy nevezetű²⁾
Dugonicsnak metszve néhány arany betű,
Mellyet a hív magyar kezek így metszének :
A haza. Dugonics. András. nagy. nevének.

A vers végén lelkesen kiált fel Csokonai :

Tiszteltem, nagy tudós! annyi érdemedet
S hazafi csókokkal értelvén légedet,
A magyarok kegyes istenét imádtam,
Hogy illy magyar szívű polgártársam³⁾ láttam.

De nemcsak ezzel a nagy tiszteletéről és szeretetről, sőt mondhatni bámulatról tanuskodó versével emelt szép emléket a „csodált Dugonicsnak“ az ifjú Csokonai (22 éves volt), hanem több más költeményében is említést tesz róla és sorai közé Dugonics reminiscenciákat vegyít. *Eteleka* hatást látunk Csokonainak tervezett, de csak a segítségül hívásig (bevezetés) kész Árpádiász-ában,⁴⁾ (51 sor), hol így áradozik a költő :

Nemzeti lüz! Te magyar lélek! Haza tiszta szerelme!
Boldog Héliconnak szent szüzei, melyek az édes
Hanggal hódító érzést egyelítitek össze!
Jól tévő Magyarok Kegyes Istene! akit *Eteleka*
Így nevezett s mind mind édesség Istene! mind mind
Hintselek e csendes s árnyékos völgyre világot,
Amelyben Muzsám koszorúját, hajnali tépett
Rózsából most lúzi vitéz bajnokja fejére.⁵⁾

¹⁾ A vers mellett ott található az említett oszlopot ábrázoló kép is, melyet Csokonai rajzának tekintettek. *Beöthy Képes Irodalomtörténete* is így közli. Budapest, 1896. II. k. Az eredeti képen nincs semmi jelzés erre vonatkozólag. Toldy Ferenc, mint látjuk, „Szerelemhegyi úrtól kimetszett“ rézképnek mondja. — A kép Szerelemhegyi András színész alkotása, ki a Kelemen László-féle színtársulatban működött. L. Pintér: i. m. IV. k. 795. l.

²⁾ Első változatban *főtiszteletű*, A *Szerecsenek*-ben *nagy-tiszteletű*. 1805-ben javította át a szót Csokonai, amikor Dugonics már *nagy nevezetű* ember volt az irodalomban.

³⁾ Először *hazám-fiát*.

⁴⁾ *Harsányi—Gulyás*: Csokonai összes művei II. k. 174. l. Az Árpádiász. Töredék.

⁵⁾ U. o. 175. l.

Csokonai közli az eposz tervezetét kis összefoglalásban, mely szerint „rövid kritikai rajzolat”-ját adja „egy nagy magyar epopoeiának, melynek neve Árpád vagy a magyarok meglepedése.”¹⁾ Nagyon szerette volna megírni ezt a tizenkét könyvre terjedő eposzt, melyhez nagy kedve is volt, írja egy barátjának s „ezzel sietni kellene, hogy bele ne halnék.”²⁾

De vágya nem teljesült. Korai halála megakadályozta az elkészítésben. Azonban a fennmaradt vázlatból látjuk megint, hogy az *Etelka*-motívumokat mint használta fel Csokonai. Az utolsó, 12-ik könyv, a befejező résznek a címe: (miután Árpád befejezte a honfoglalást) *Az országnak nagy innepe. (Akárcsak az Etelká-ban.) A világosi szentegyház felszentelése, a törvények kihirdetése, az isteneknek áldása . . . A Múzsák kérni fogják a magyarok istenét,*³⁾ hogy engedje meg nekik magyar nyelven énekelni, de az isten a végzésre haragosan tekintvén, kilencszáz esztendőn szomorúan nézett keresztül, a tizediknek pedig elejére elmosolyodott. A Múzsák is szomorúan és némán néztek azokon keresztül, a tizedik elejére pedig ők is mosolyogtak s akkorra előre énekeltek a magyarok istene dicsőségére. *S e lesz vége.*⁴⁾ Tehát látjuk, hogy amilyen eseményzel kezdi Dugonics a maga regényét, (a világosvári ünnepség, az áldozat, stb.) — ugyanolyan cselekedet Csokonai tervezett *Árpádiász*-ának befejezése.

Szellemi kapcsolatot találunk Dugonics és Csokonainak: *A nemes magyarságnak felülésére* c. verse közt (1797), hol „a nagy-lelkű levanta magzatok”-ról szól, és jegyzetbe teszi, hogy „Levanta, vagy magyarosabban Levente, egy oly nemes ifjú vitézl jelentett eleinknél, a ki akkor tájba ment elsőben hadba, és a kit ők előbb solenniter tettek meg vitéznek. Erről s a vitézkötésről stb. jeles jegyzéseket tesz fél prof. Dugonics úr, magyar hazánknak méltó fia.”⁵⁾

Ugyancsak ebben a versében találkozunk *Uszubú* nevével is, kiről Csokonai megjegyzi, hogy „Árpád vezérünknek vitéz hadnagya, a ki a tótokat bójármolta. A mely történetet tréfásan hoz be prof. Dugonics az *Etelká*-jában.”⁶⁾ Ez az *Uszubú* megjelenik a betegeskedő Árpádnál és jóízű elbeszéléseivel mulattatja a fejedelmet. A szó Dugonics gyártmánya. Ezért hívják ezt a vezért *Uszubú*-nak, „mert mindenkor *el-uszította* maga mellől a bűt; és szünetlen jó kedvét mutatta.”⁷⁾

Dugonicsra hivatkozik egy magyarázatában is Csokonai. *A becsület és szerelem* c. versének a kezdő harmadik sorában: „Nyereljétek fel jól szegsárga paripákat”⁸⁾ — előforduló *szeg-sárga* szóról jegyzetben azt mondja, hogy a „Szeg a régi magyaroknál barnát vagy setétet jelentett, némely szólásokban nálunk is megmaradt. Erről is bőven Dugonics.”⁹⁾

1) *Harsányi—Gulyás*: i. m. 176. l.

2) U. o. Jegyzet. 179. l.

3) V. ö. *Etelka* I. k. 66 és köv. ll.

4) *Harsányi—Gulyás*: i. m. 178—179. l.

5) U. o. I. k. 219. l. V. ö. *Etelka* I. k. 19. l.

6) U. o. I. k. 223. l. V. ö. *Etelka* I. k. 188—200. l.

7) *Etelka* I. k. 189. l.

8) *Harsányi—Gulyás*: i. m. I. k. 227. l.

9) U. o. Dugonicsra vonatkozólag v. ö. *Etelka* I. k. 288—289. l.

Mindezek a közlések, utalások már akkor szélesebb körben ismertté tették azt az önzetlen, nemes barátságot, mely a korabeli magyar irodalomnak e két lelkeszavú, bár sokban eltérő gondolkodású alakját összekapcsolta, legelsősorban éppen az *Etelka* nyomán. Mai szemmel nézve ezt a barátságot, csak növekedhetik Dugonics értéke, mikor egy egészen kiváltságos európai műveltségű költő fedezi fel benne a rokonszellemet és szívja magába a mester szavait.

A kortársaitól nagyrabecsült író és elbeszélő Dugonics örvendezve és nagy lelki gyönyörűséggel nézte, hogy *Etelká*-jával mekkora hatást ért. Mint fentebb láttuk, a szigorúbb bírálat hangja csak bizalmas körben és olyan írók ajkáról hangzott el, akiknek ízlése kissé visszataszítónak találta az *Etelka* stílusát.

Az *Etelka* forrásai.

Dugonics-életelményei. — Olvasmányai. — Barclay *Argenis*-e. — Hatása az íróra. — *Etelka* eredetisége. — Az *Argenis*: barokk államregény. — Az *Etelka*: „a rendi barokkot kifejező (magyar) államregény.” — Barokk és preromantika. — *Etelka* mint preromantikus regény. — Sajnovics és Hell Miksa. — Észak-hatás a regényben.

„A hagyomány annál poétaibb alakot nyer magának, mennél több egyes történetekre oszlik fel, oly egyes történetekre tudniillik, melyek a regénység színél viselvé, az egészetek elevenítő fényt kölcsönözhetnek.”
(Kölcsey: Nemzeti hagyományok.)

Dugonicsra a felvilágosodás eszméi csak kis mértékben hatottak. A nemzeti érzés új intenzitása, erősbülése benne a magyarság akkori helyzetéből magyarázható, melyet az ő éles, megfigyelő szemei hamar észrevettek. Ott élt a magyarság körében, liaikat tanította, Szegeden, Vácon, Meggyesen, Nyitrán, Nagykárolyban s beelátott mindennapi életükbe: látta a nép lelki elmaradottságát, s mellette a főurak, az értelmi osztály idegen, főképp németes szellemét, kik *felsőbb szemintésre* állandóan Bécs felé kacsintgattak. A Bécs felé való rajongás őt nem ragadta magával, a nép ismerete ellenben megérlette benne a gondolatot, hogy ő lesz a „nemzeti szellemnek tüzes ébresztője”, kiből minden magyar életreményt kapjon.

De nem tudja még elhatározni, hogy mibe kezdjen és milyen eszközökkel érheti el célját. Végre döntött. Irodalmi uton fogja felrázni az elaludt, v. szunnyadozó magyar lelkeket. Azonban hogyan fogjon hozzá? I. József császár és politikája ellen nyíltan nem izgathat, mert a cenzura csirájában megfojtaná vállalkozását. A budai cenzor még éberebb, szemfülesebb volt, mint a bécsi. Ha a köznemesség nemzeti érzését ki akarja fejteni, ha eljűk akar lépni, csak burkoltan tárhatja ki aggodalmait és bélyegezheti meg a sérelmes kormányrendeleteket. Így gondol egy politikai regény megírására. A formát jól ismerte a külföldi irányzatos művek alapján, melyek eszméiket leplezett módon, mesés alakok álarcában fejezték ki.

Még fiatal tanár korában a klasszikusok, Homeros, Vergilius, Ovidius mellett legkedvesebb olvasmányai voltak a XVII. sz. híres

neolatin írójának, *Barclay* Jánosnak (1582—1621) *Argenis* c. politikai regénye és *Fénelon* Telemach-ja.¹⁾

Az irodalmi köztudat kezdettől fogva *Barclay* regényével hozza kapcsolatba az *Etelká*-t. Pálóczi Horváth Ádám röviden a regény megjelenése után így ír róla Kazinczynak :

Ugy tetszik, Virgiliusnak is könnyebben ment a negyedik könyv, mint a többi és egyszersmind meg is mutatta benne, hogy ha Cothurnalus Maro is ő és mintegy minden enyveléstől idegennek láttatik, de csak ugyan ismerle a Szent Szerelmet és nem *Barclaj*ustól tanult karazerozni, mint Dugonits²⁾

De maga Dugonics is útbaigazítást ad forrásaira vonatkozólag *Följegyzései*-ben és bevallja, hogy *Argenis* módja szerint írta meg regényét :

Etelka, sive Arpadi, ducis Hungarorum incomparabilis filia per modum Argenidis, Virgili, Homeriqua epopejæ, ritu fabularum Romaniensium feliciter deducta. Primum hoc est in patria nostra originale et vere nationale roman. Magna cura et sollicitudine elaboratum est opus, et patriæ gratissimum.³⁾

(Etelka, vagy Árpádnak, a magyarok vezérének hasonlíthatatlan remek leánya, *Argenis*, Vergilius, Homeros eposzi műveinek módjával a római mesék szokása szerint szerencsésen készítve. Hazánkban ez az első eredeti és igazán nemzeti regény. Nagy gondnal és fáradsággal dolgoztatott ki e mű és a hazában igen kedvező fogadtatású talált.)

Dugonics forrása tehát saját bevallása szerint *Vergilius*, *Homeros* és az *Argenis* volt. Hogy Vergiliust és Homeros mennyiben használta fel, arra nézve Bartal Antal ad felvilágosítást.⁴⁾ Sokkal fontosabb ennél az *Argenis* hatása. Pálóczi Horváth Ádámon kívül e század elején Prónai Antal lett figyelmessé az *Etelka* és az *Argenis* szellem-történeti kapcsolatára,⁵⁾ de szerinte az *Argenis* nem a regénynek volt forrása, hanem Dugonics csak politikai vonatkozásaiban utánozta az idegen munkát. Azonban fellehető, hogy Dugonics a regényírás gondolatát is *Barclay*tól vette, és a híres könyvnek, melyben sok gyönyörűséget talált, „legalább is nagy része van abban, hogy a kor új igényeit megérezte s szakított a verses formával.”⁶⁾

Berthóty Ilona *Dugonics és Barclay* c. doktori értekezésében⁷⁾ szintén nemcsak a politikai célzásokban, hanem a munka szerkezetében és egyes alakokban igyekszik kimutatni *Argenis*nek részint utánzását, részint átdolgozását. De az értekezés nem állítja világosan szemünk elé, hogy Dugonics fordított-e v. csak átdolgozta, avagy olvasás útján vett át az idegen műből. Véleményünk szerint a politikai tendencián kívül a regény felépítésében is vett Dugonics az *Argenis*-ből.

Mi is hát ez a híres regény, mely egyik legkedvesebb olvasmánya volt a fiatal piarista professzornak? Szerzője *Barclay* János angol származású író. Franciaországban, Angliában és élete végén

¹⁾ A Telemach már 1755-ben, majd 1758-ban megjelent magyarul Haller László fordításában; az *Argenis* csak 1792-ben. Eredeteltje latin nyelvé.

²⁾ Váczy János: Kazinczy levelezése. I. k. 292. l.

³⁾ Följegyzései: 103. l.

⁴⁾ Bartal Antal: Találkozások a klasszikus és modern költészetben. E. Ph. K. 1894 (18). 625. 721. 822. l.

⁵⁾ Prónai: i. m. 114—115. l.

⁶⁾ Baróti Dezső: Dugonics András és a barokk regény. Szeged, 1934. 27. l.

⁷⁾ Berthóty Ilona: Dugonics és Barclay. Budapest, 1909.

Olaszországban tartózkodott. Több művet írt, melyek közül leghíresebb volt éppen az *Argenis* 1621-ből. Ennek a munkának megjelenését azonban bekövetkezett halála miatt nem érthette meg. — 1769-ig 17 kiadást ért el és majdnem minden nyelvre lefordították. Magyar nyelven két fordítása is van a regénynek.¹⁾ Mint Barclay minden regényében, úgy ebben is a korrajzot, az élő történeli személyeket keresték mindjárt megjelenése után s bőséges magyarázó jegyzetekkel, u. n. *clavis*-okkal látták el, melyekben minden szereplő személynek történeli jelentőséget igyekeztek tulajdonítani s részint franciaországi (III. Henrik francia király, uralk. 1574—1589), részint angolországi (I. Jakab angol király, uralk. 1603—1625) eseményekre vonatkoztatták a cselekményt. *Becker Fülöp Ágost*, *Barclay* kiváló életírója²⁾ az *Argenis* ilyen magyarázatát visszautasítja, — s csak annyit tart föltehetőnek, hogy Meleander udvarának leírásánál hatással lehetett rá I. Jakab angol király udvara. Az udvar környezetében élve az ott szerzett benyomásokat regényében felhasználhatta, a nélkül, hogy szándékában lett volna I. Jakab király udvaráról szatírárt írni. Ettől különben tisztességérzete is visszatartotta volna. Egyes részleteiben (pl. az angol puritánoknak, kálvinistáknak jellemzése) az angol korviszonyok rajzát lehet felismerni, de ebből még nem lehet azt következtetni, hogy az egész mű allegória volna. A munka politikai célzata nyilvánvaló: a politikai vezérférfiaknak intelem, figyelmeztetés a rossz kormányzásuk károosságára. Ezt azért kell hangsúlyoznunk, mert az *Etelká*-ban is ugyanezt találjuk.

Könnyebb tájékozódás végett mellékeljük az *Argenis* meséjét:

Abban az időben, mikor a rómaiak még nem jutottak világalomra, Sziciliában élt egy *Meleander* nevű fejedelem, kinek leányát *Argenis*-nek hívták. A király kegyeibe férközött Lykogenes nevű idegen származású lovas, kinek tanácsát a király mindenben meghallgatja s ezáltal annyira vérszemet kap, hogy a királyságra tör. Terve véghezvitelére legalkalmasabb eszköznek találja azt, hogy Argenist meglepve, elrabolja őt. De az udvarban tartózkodó leányzó, Poliarchus, fegyvert ragad és Lykogenest visszavonulásra kényszeríti. Poliarchus ekkor bevallja, hogy ő leányruhába öltözött férfi, ki szerencsétlen sorsüldözés folytán menekült Sziciliába. Lykogenes azonban nem nyugodott és orgyilkosokat bérelt fel Poliarchus ellen, ki támadóit megöli, mire Lykogenes most meg bevádolja a királynál, hogy a támadóban Poliarchus a királyhoz küldött követeket ölte meg. A király hitelt ad ennek a vádnak és Poliarchust száműzi, ki még egy áldozat alkalmával elbúcsúzik Argenistől.

Lykogenes ekkor újra behízelgi magát *Meleander*-nél és újabb kísérletet tesz féktelen törekvésének kielégítésére, a királyság megszerzésére. *Meleander*, hogy biztonságban legyen, a fővárosból Epeiricte tengeri erősségbe vonul vissza. Célja, hogy a főurakat odacsalja és hatalmába kerítse, nem sikerül neki, sőt Lykogenes *Meleander* szövetségeseit a maga párljára vonja és meg akarja támadni.

¹⁾ a) *K. Boér Sándor*: *Barkláj Argennisse*. Kolosvár, 1792. b) *Fejér Antal*: *Barklájus János Argennisse*. 3 kötet. Képekkel. Eger, 1792.

²⁾ *Becker F. A.*: *Johann Barclay*. Berlin, 1903.

Meleander erre vissza kívánja hívni Poliarchust és egy karperecet küld neki, mely véletlenül Lykogenes kezébe kerül és ez mérgezést okoz neki. A követek azonban sehol sem találják Poliarchust, ki időközben tengeri rablókat győz le s azoknak kincsét, köztük egy értékes ládát — hatalmába keríti. Meleander ezalatt Radirobanes szárdinai király segítségével legyőzi Lykogenest. de Radirobanes szintén megszereti Argenist, kinek kezére egy ott időző harmadik férfi, az idegen Archombrotus is vágyakozik. Ez az idegen ember megüsitja a szárdinai király szándékát, a leány megkérését. Közben előkerül Poliarchus, ki a gall királyságot elfoglalván, ünnepélyes kísérettel megy Argenist megkérni. A vihar azonban Szerecsenország (Afrika) partjaira veti, hol a kinyitott ládából kiderül, hogy Archombrotus Meleandernek a fia, Argenis testvére. Így Poliarchus megnyeri Argenis kezét, Archombrotus pedig Poliarchus hűgát veszi feleségül.

Az *Argenis* sokágú szerelmi történetének e rövid áttekintéséből is mindjárt észrevehetjük, hogy a két regény között csakugyan van hasonlóság. Feltűnő módon egyezik bennük a bonyodalom megoldása. Dugonicsnál kiderül, hogy Etelka Zoltán nőtestvére, Barclay regényében, hogy Archombrotus Meleander fia, Argenis testvére. A fejedelmi származás is oly motivum, melyet mindkét író alkalmaz. Hasonló Lykogenes és Róka titkos jellemvonása: mindkettő alacsony sorsból emelkedik fel és szeretné a hatalmat megszerezni. De mindketten csúfosan felsülnek tervükkel, mely sokféle bonyodalomnak lesz okozója. Archombrotus és Zalánfi hasonló jellemek. — Amint Etele és Zalánfi akarja megszerezni Etelka kezét, úgy pályázik Argenis kezére Poliarchus és Archombrotus.

Barclay hatása Dugonicsra főképpen abban nyilvánul meg, hogy az angol regényíró az *Argenis*-hez *clavis*-okat írt, melyekkel a regény politikai viszonyait igyekezett megmagyarázni. Ezt a módot követi Dugonics is, ki a maga munkáját az *Etelkának kulcsá*-ban¹⁾ hasonló politikai regénynek akarja feltüntetni.

Erre céloz Császár Elemér is, akinek első megállapítása szerint „Dugonics, bár merített egy pár fordulatot belőle és párbeszéd-részletet (t. i. az *Argenis*-ből), nem *forrásul*, hanem *mintául* használta az *Argenist*: ösztönt vett tőle regénye megírására és tőle tanulta, mint lehet a regénybe belevinni s ott fölismerhetetlenül elrejtteni a politikai tendenciát.“²⁾

Később még ennyit sem fogad el Császár Elemér. Az „*Etelka* eredete — írja — ugyan még nincs kiderítve, de annyi bizonyos, hogy *mintaképpét* nem Barclay *Argenis*-ében kell keresni. Az *Argenis* csak azt a *gondolatot* szolgáltatotta a szerzőnek, hogy a költött cselekvényt politikai tendencia szolgálatába állítsa, a valódi forrás valamilyen német szentimentális regény lehetett, melynek meséjét Dugonics ép úgy elmagyarosította, mint később a drámáit.“³⁾

Szerb Antal felfogása szerint „kétségtelen, hogy az *Etelka* forrását a lovagregények között kell keresni, tehát az *alsó iroda-*

¹⁾ Följegyzései: 9—53 l.

²⁾ Császár Elemér: A magyar regény története. Budapest. 1922. 39 l.

³⁾ Császár Elemér: A német költészet hatása a magyarra a XVIII. sz.-ban. Ért. a Ny. Sz. K. 22. k. 46 l.

lomban.“ Ezzel szemben hivatkozunk Dugonics széleslátókörű olvasottságára, az egykorú írók közül való szellemileg kiemelkedésére. Dugonics a korabeli viszonyok között tudós író, teológiai és klasszikus műveltségű pap, fegyelmezett, éles elme. Ezt mutatják legújabban Temesváron megtalált könyvtárának könyvei,¹⁾ melyek között egyet sem találtunk Dugonicshoz, a szerzetes-íróhoz méltatlannak, sem a tudóshoz alacsonyrendűnek.

Az *eredetiséget* valamely munkáról eldönteni nagyon nehéz és annak modern értékelése hosszas fejlődés eredménye. Ha Dugonics *Etelká*-ját e szempontból nézzük, mai értelemben vett eredetiséget nála *nem* találhatunk. Hiszen neki nem is volt szándékában a mai szemmel nézve modern értelemben vett eredeti munkát írni, bármennyire mondja is: „Primum hoc est in patria nostra originale et vere nationale roman.“ (Hazánkban ez az első eredeti és igazán nemzeti regény). — Hanem igenis, a maga korában regényét olyan műnek tartotta, amilyen addig magyar nyelven nem jelent meg. Az egyéni invenciót sokszor megveli, hiszen büszke szélesskálájú tudására, melyet a jegyzetekben alaposan olvasója elé vetít. Mindezt gyűjtés, szorgalmas tanulmányozás és ismeret révén szerezte és leszi közkinccsé korabeli magyarjai számára.

Nem mondja sehohsem, hogy új történetet ír, hanem, mint aki jól ismeri a régi történelmet, a viszonyokat, szokásokat — a magyar előidőkből hozza elő s kelti napvilágra meséit. A *Honnyaim*-hoz írt előszavában mondja:

Ki-hoztam e' Szüzet a' Feledékenségnak Tartományából. a' régi Setétségből: hogy a' mostani Világ lássa; csudállya; kövesse . . .

Le-írtam Régi Magyarainknak Vitézségeket; Bálorságokat; Nagy Lelkeket. Elő-adttam Fejedelmeinknek Szer-tartásaikat; Népeikhez Szereteteiket; Ellenségeik ellen Hadi-mesterségeket. Mindezeket nem ujjamból szoptam; hanem ama nap-keleti Bölcs Császárnak Leónak Irásiból vettem. Ez jól ismerte az akkori magyarokat. Élt is segítségekkel a Bolgárok ellen. Ha magyar lett volna; jobban a' Magyarokat meg-nem dicsérhette volna. Köszönjük-meg jó Szívét, szorgalmatosságát. Császár volt; pedig Keresztény, és a'-mint Irásiból ki-tettszik, Isten-félő, és Bölcs. Bizonyossan nem hazudhatott.

Elő-hoztam Magyarainknak akkori Hadaikat; Országunkban le-telepedéseket; Árpád Fejedelemnek Gondosságát; az Ország Részzeinek mind felosztását, mind el-ajándékozását; és más ehez tartozandó történeteket. Ezeket se gondoltam-ki magam; hanem Béla-királyunknak Nevetlen Iró-deákjából kölcsönöztem; melly Könyvnel nincs se régibb, se hitelre mellőbb Országunkban.

Tehát a történelmi anyagot *Bölcs Leó* és *Anonymus* munkáiból veszi, de a vergiliusi és homerosi eposzok módja szerint készíti el, építi fel meséjét. A bonyodalmas szerkezeti beosztás, *in medias res* kezdés, a retrograd, hátráltató epizódok, a cselekménybe álomjelnetek beleszövése (Vergilius), a hosszú magánbeszédék (Ovidius), *Etelka* alakjának leírása (Homerosnál Nausikaa), szerelmi búsogása (Dido). Világos szerepeltetése, a gyermekcsere (Plautus: *Captivi*), a regény befejezése (Odyssea) mind-mind klasszikus hatást is mutatnak.

És mégsem lehet Dugonicsot teljes egészében utánzóknak vagy kompilátornak mondani. Eredetiségét *nem a tárgyban* találjuk. Felsorolt forrásaitól nem a meseszövése, a felépítés különbözteti meg, hanem a magyar nép életerejének kidomborítása „a rendi nacio-

¹⁾ A 139. darabból álló gyűjteményt az év tavaszán vette meg és szállíttatta át Szeged városa a Somogyi-Könyvtár számára.

nalizmus“ gondolatvilágának kifejezése a 18. sz. vége felé, továbbá a magyar történeti és néphagyomány felhasználása, elsősorban pedig a regény kemény, eredeti nyelve.

Az a kor, amelyben Dugonics az *Etelká*-t írta és amelyben élt. — a *történelmi barokk-kor*, eszmék, izlések kavargó harca egész Európában, így nálunk is. Dugonics a korabeli barokk-szellemet magába szíva, alkotta meg regényét a barokk ember tipikus érzékével.

Előtte volt a minta: Barclay *Argenise*, barokk államregény, az abszolutisztikus fejedelmi udvar képe, beállítva egy *nyugateurópai nagyhatalom* életébe. De Dugonics ezt a felfogást a maga korában nem vehette át módosítás nélkül, hiszen nálunk magyaroknál akkor nem volt udvari kultúra, nem volt magyar udvari élet. Tehát Dugonics államelképzelése más, mint Barclayé. Ő a magyar rendi szellem képviselője. A magyar barokk — mint Szekfű kimutatta — rendi jellegű; egyedül a korona és a rendek együttműködésében látja a magyar államélet lehetőségét. Mivel pedig Dugonics nemzeti regényt akart írni, nem tehetett mást, mint megpróbálkozott egy képzelt nemzeti udvar megteremtésével és Anonymus hatására Árpád és Zoltán fejedelem udvarának bemutatásában megtalálja Meleander udvarának magyar mását, visszavetítvén az eseményképeket; a magyar multban: „Le-irtam Régi Magyarainknak Vitézségeket; Bátorságokat; Nagy Lelkeket,“ mint fentebb láttuk. A magyar elődöknek, a kora elődöknek ez a kultusza „egyenesen folytatása a barokk-kor történeti felfogásának, de ez Dugonicsnál már a felvilágosodás hatása alatt elvilágiasodva jelentkezik“¹⁾ s így Árpádban sem azt látja, akit a magyar mai közfelfogás tud. De ezen nem lehet fennakadnia senkinek, hiszen Árpád alakja a 18. sz. végén még nem élt benn a nemzeti közludatban, s a „párducos Árpád“ a Zalán futásában csak jóval később jelenik meg (1825) Vörösmartyánál. Dugonics lelkiismeretesen felhasználta a „Béla-királyunknak névtelen Író-deákjából“ kölcsönzött adatokat, és Árpád részletes jellemzését Anonymus *Gesta Hungarorum*-ának néhány sora alapján adja. A regényben nem Árpád az ideál, hanem az előkelő szerelmes pár: Etelka és Etele.²⁾ Ők vannak mindenhol előtérben s az ő sorsuk szoros összefüggésben van, akárcsak Barclaynál, az állam sorsával, főképp Róka személyén keresztül. „Etele és Etelka, attól kezdve, hogy egy, „az ország boldogulására, az ellenség letapodtokra“ rendezett áldozaton összetalálkoznak, az idegenek (főleg a fejedelem családja és az állam érdekei ellen törő Róka) intrikái miatt egészen addig boldogtalanok, míg az idegeneket (Róka, Zalánfi) le nem törik. Mihelyt ez megtörtént, minden jóra fordul, a fejedelem hatalma megerősödik és a szerelmesek bajai is elmúlnak.“³⁾

A regény minden hőse az állami életben is szerepet játszik. Etelka is az „udvari ember típusában“ tartozó környezetben mutatkozik be nekünk először, mikor „a kezdő ősmagyar állami élet“ nagy tömegeket vonultat fel és az áldozat bemutatásában neki jelentős szerep jut. „Valóban emlékeztet Argenis királykisasszonyra, nemcsak ebben, hanem külső megjelenésében, viselkedési formájában is.

¹⁾ Hóman—Szekfű: Magyar történet. (18. sz.) VI. k. 377. l.

²⁾ Baróti: i. m. 33—34. l.

³⁾ U. o.

Mindketten a barokk regények hősnőinek előkelő családjába tartoznak.¹⁾ Argenis

böltessége tsinos maga-viselése és talpra esett beszéde Asszonyi nemét jóval feljül haladja s szépsége merő halhatatlanság.²⁾

Etelkát pedig Dugonics úgy mutatja be, mint az udvari nő típusát, olyan kisasszonyt lát benne, mint amilyennek szerette volna látni az életben is a magyar leányt:

Méltó volt Etelka akár-mi eszes Teremtésnek állhatatos szeretetére. Sugár közepszerűsége és szertartós rendességre szedetttenek eleven tagjai. Bátor ugrálással futkosott a' virgancz vér minden élet-erekben. Meg-előzte a' hulló havaknak fehérségeket a' gyenge testet befödöző hártya, orczáját nem más pirossággal fel-váltván, hanem mellyeket a' fehér liliomok között tapasztalunk, midőn a' pünkösdi piros rózsákkal öszve-vegyesednek.

Tréfás volt a' beszédben minden szeméremmel. Gyakor a' társaságokban, de soha nem únalmas. Bátor még a' rettenő Vezérek előtt is, a' vakmerőségnek minden jele nélkül. Olly szemes, olly okos minden környül-állásokban, hogy soha az ugrást el-véteni nem tapasztaltatott. Sőt: ha valaha (mivel nincs hiba nélkül senki-is) valami dolgában másként esett a' koczka, sem-mint felülte reménlették; nem-annyira ő, mint a' szerencse hibázni látszattatott.

Tudtta az észnek birtokában tartani a befogott nyelvet. Olly eszes-séggel beszéltgetett minden hozzá-illő nemes ifiúval, hogy ki-nem fakadhatna belőle, kit szeretne inkább. Akár-kivel szóllott, mindenik egy-aránt dicseked-
heltt kegyes hajlandóságával.³⁾

Ez a női típus Dugonics életideálja a magyar kisasszony jellemzésében; ez azonos a barokk életideállal is. Ugyanigy látja a férfiszereplőket is, kikben a magyar múlt hősi ideáljait mutatja be a barokk kor történeti felfogásának megfelelően a saját történet-látásán keresztül.

„Ezek után nem meglepő, hogy a népies író munkájában sehol sem találunk sajátosan népi alakokat,” — mondja Baróti Dezső. — „Mit is keresnének ebben a világban? Hiszen a barokk regény hőse csak az az ember lehet, aki az udvarban él. Éltetője ennek fénye, mely boldogságot, megelégedettséget hoz annak, akire ragyog . . . Mikor hőseit fel akarja magasztalni, minden esetben azt deríti ki róluk, hogy fejedelmi családból származnak, hierarchikus társadalom-szemlélete szerint ez a legtöbbet érő, amit az ember a földön elérhet.”

„Ez a hierarchia azután túllép a földi kereteken és a végtelen felé emelkedik. A regényhősök csak vendégként szerepelnek itt a földön, egyikük sem akarja maga intézni sorsát, az isteni gondviselés tudása irányítja lépéseiket. Dugonics bár a pogány őskorba vetíti vissza hőseit, nem teremt új nemzeti mitológiát, mint német kortársai. Istene a barokk Isten, ugyanaz akit a tizenharmadik század embere imád, a mindenek fölött álló hatalom, a világ legfőbb uralkodója, égi fejedelem.

A nacionalista Dugonics azonban a barokk Isten-fogalmat is megmagyarítja. A világ legfőbb uralkodójából, a magyarok legfőbb uralkodója, a Magyarok Istene lesz. És nem Árpádnak, nem Zoltán-nak, hanem Néki hódol a regényen keresztül minden, az ő szolgája

¹⁾ Baróti: i. m. 34. l.

²⁾ Fejér Antal: Barclájus János Argenise . . . Eger, 1792.

³⁾ Etelka l. k. 27—28. l.

az égi rendelkezéseket jelképező, a barokk irodalomban sokat emlegetett szerencse, mely sújt, vagy felemel a meg nem érthető lúlvilági parancs szerint. A befejezés, hol sok-sok kitérés, nyugtalanító feszültség után végre nyugalom lesz, az Ő nevében történik. A boldog szerelmesek oltárt emeltetnek és reávésetik: A Magyarok Istenének.“¹⁾

Befejezőképpen a barokk regény kitűnő jellemzését adja Baróti: „A barokk regények szétkalandozó szerkezete mindig az emberi sorsot bölcsen irányító égi hatalmak dicséretével zárul le, ép úgy, mint a barokk épületek játékos futamai is az eget szimbolizáló kupolába olvadva nyernek mélyebb értelmet.“²⁾

A mai irodalomtudomány egyik kiváló művelője Szerb Antal, Dugonicsot a magyar preromantika korába állítja be. Szerinte „a magyar irodalomnak azt a korszakát, mely Bessenyeitől Vörösmartyig húzódik és amelyet régebben minden különösebb ok nélkül olykor klasszikusnak neveztek . . . teljes joggal lehet a magyar preromantika korának nevezni“. . . „A preromantikus program: a multból merített inspiráció, a népiség irodalmi szerepe. . .“³⁾ Dugonicsot „minden tetteben“ a preromantikához kapcsolja. Ezt az állítást Baróti kijavítja, hiszen a preromantika nem önálló stílus, hanem a romantika előtt megjelenő preromantikus vonások, jegyek. Ilyen jegyek: a multba-tekintés, visszamenés tárgyért az elődőkbe, bizonyos észak-kultusz és enyhe szentimentalizmus.

Mindezeket a vonásokat megtaláljuk *Etelká*-ban — a barokk regényben — de csak külsőségekben. Az igazi preromantikus regény lényege, jellemző tulajdonsága: „a mindinkább befelé forduló lélekrajzolás nincs meg“ benne. Így Szerb Antalnak fentebb említett szavait, melyekkel az *Etelka* íróját „minden tetteben“ a preromantikához kapcsolja, Baróti úgy módosítja, hogy „Dugonics minden tette kapcsolatba hozható a preromantikával, ez a kapcsolat azonban külsőleges.“

A multból „merített inspiráció“-t láttuk. *Etelka* érzelmössége, szentimentális vonása a regény sok helyén megnyilvánul. Jó példa erre az áldozat bemutatása után *Etelének* nem látásán érzett fájdalom helyzete:

. . . a' Szent Egyházból kijöven, nagy szorgalommal hajhászna a' megkedvelt Jövevényt, de semmi-képpen réa nem akadhatna . . . Egy szól se szállott ez-után egész hazáig. De mennél közelebb érkezett Atlyának Sátorához, annál inkább nagyobb erőt velt rajta a' Iorróság. Haza-érvén, le-vette testét az ágyra; és elsőben el-tűrhetellen fő lájásokról, az-után nagyobb szív-dobogásokról panaszkodott. Merő lüzességgel égelt meg-pirosodott orczája. Szapora lett a' lehellet. Erössen verte a' verejték. Reszkedtlenek minden tagjai.⁴⁾

De új ránk nézve, mint forrás — az északi népek irodalmi felfedezésének Dugonicsra tett hatása. A szélesolvasottságú és látóköri piarista professzor a klasszikusok mellett nagy kedvvel olvasta *Sajnovics* János volt jezsuitának (1733—1785.) *Demonstratio*-ját⁵⁾ és *Hell* Miksa bécsi csillagásznak (kinek *Sajnovics* segédje volt) *Expeditiones* c. munkáját, és figyelme a finn-ugor népek felé tere-

¹⁾ Baróti: i. m. 36. l.

²⁾ U. o.

³⁾ Szerb Antal: A magyar preromantika. Budapest, 1929. 69. l.

⁴⁾ *Etelka* I. k. 79. l.

⁵⁾ *Sajnovics* János: *Demonstratio idioma Ungarorum et Lapponum idem esse*. Hafniae. 1770.

lődött. *Halász Ignác* nyelvész már a múlt század nyolcvanas éveiben részletesen foglalkozott Dugonics finn-ugor érdeklődésével és kimutatta, hogy ebbe a körbe vágó ismereteit Sajnovicstól és Hell Miksától szerezte.¹⁾ Ismeretes, hogy Hell Miksa 1769-ben magával vitte tanársegédjét egy északi útra, Norvégiába, ahol alkalma volt neki lappnyelvi tanulmányokat folytatni. A lappokra Hell hívta fel figyelmét, és Sajnovics kutatásai alapján jött rá, hogy a lapp nyelv többrendbelileg egyezik a magyarral. Különben a bécsi csillagász maga is foglalkozott a kérdéssel; Pray Györgynek több levelet is ír erről és az *Expeditiones*-ben kifejti, hogy a magyarok őshazája a mai Kareliában volt, honnan egy részök a 9. sz.-ban dél felé vándorolt. A nyelvi rokonság mellett a kareliai fejedelmek két kart ábrázoló cimrét is felemlíti bizonyosságul. Szerinte *Karjel* annyit jelent, mint jeles karú, kiváló karú.

Minderről tud Dugonics, ki fiatal kora óta érdeklődött minden történeti adalék, főként ősmagyar adat iránt. Fantasztikus elgondolásában kiterjeszti az országot messze északra egészen a Jeges Tengerig és Kareliából, a karjeli rokonok köréből utaztatja ide Etelét, a fejedelmi sarjat. A preromantikus észak-hangulatnak első nyoma ime az *Etelká*-ban található meg; más munkáiban sokkal feltűnőbb és részletesebb ismereteinek felhasználása és Sajnovics hatása.²⁾

A regény elemzése.

A leírás. — Stílus. — Szegedi nyelvjárás. — Korrajz. — Jellemzés. — Lélekábrázolás.

„Nincs törvény minden írónak szeghetlenebb, mint az, hogy magát érthetővé tegye.”

(Eötvös József br.)

Az *Etelká*-ban nem igen találunk hangulatos leírást. Dugonicsnak igazi tájélménye, hangulatélménye nincs. Leíró készsége gyenge. Élmény helyett inkább tudományt ad, tanít, ismeretet közöl, tudását akarja kimutatni. Szülővárosának, Szegednek multjából sok érdekes dolgot mesél el, ír le, legtöbbször azonban adatszerűen adja a felsorolást, mindezt bő szókinccsel és a jelzők zsúfoltságával.

Mikor Árpád Világosvárról hazatérőben van Budára, Szegeden száll meg útközben, hol először vadászatot rendeztet — (a tartalmi elmondásban láttuk annak leírását), utána pedig Dugonics az Árpád tiszteletére tartott szegedi halászatot írja le :

Ezek után: (t. i. a vadászat után) nagy kedve telhetett Árpád-Fejedelemnek a Halászatban is. A Maros-tóban, éppen kellő közepére a szőke Tiszának, az öreg Hállókat terítettette Zalánfi. Csudálatos nagy számmal

¹⁾ *Halász Ignác*: Sajnovics hatása a magyar költészetre. Bud. Szemle 1880. 43. sz.

²⁾ V. ö. *Etelka* Karjelben. Jólánka.

vóltanak ezen időkben a' sok-féle Halak. A pelyvegetett hegyes orrú Söregek; A nagy szájú hal héjjatlan *Harcsák*; A piros Szironnyájú kövér Pontyok; A' felállt orrú szálkállan Kecsegék fel és-alá uszkáltak a' zavaros vizekben. Unlig elég Dévér, Süllő, Buczó, Márna, Csuka, Meny-hal, Sügér, Czompó, Kárász, Tok, Viza, Czigány-Hal. Szám nélkül a' Gárda-keszegek; A Jász-Keszegek; A' Tamás-keszegek; A Veres-Szárnyú-keszegek.¹⁾

Már ebben a felsorolásban is fülünkbe cseng a fordulatossá jelzők mozgalmassága, még inkább ugyancsak Szeged környékének leírásával kapcsolatosan a szinte diszítőjelző számba menő élénk kifejezések halmozása:

Árpád meg-látogatta eme' hires Zeged várossának gyönyörűen el-terjedett *Sik-Mezsés*, *Kövérgöröntyös*, és igen termékeny fekete-Szántó-Földgyeit. Vadas, és Tüzes Erdeit. Két derék Folyó Vizeit. Emítt Madarászó, amott Székes, avagy Ingoványos *Tavait*. Ide Koszálló, amoda Zsombékos, a' vagy Iszapos *Réttjeit*. Csorva, avagy Sivány Homokjait. Meg-szállott Telekeit. Nyáj vagy Barom Járásait. Végére: Bárány pirosítós, avagy Sárga-gyopáros Pusztáit.²⁾

Találunk a regényben egészen naturalisztikus leírást is egy-egy személy jellemzésében, mozgalmassá, sokat kifejező jelzőkkel. Róka elfogatását Szegeden így mondja el:

Nagy szorgalommal el-takarván személytét (t. i. Zoltán) bé-méne a' Korcsma-házba . . . bé-voná magát Zoltán a' háznak egygyik szegletébe. És, minek-utánna éles szemekkel meg-czirkalmazta az egy-almi sórtvélyeseket; egy közülök olyannak állszattalott: mintha ismeretes lenne. Nagy szömörécsőt látott ki-filitott verhenyeges orrán. Horgas mind a két lába. Hantos pedig a háta . . . Bé-bé-tologatta kucsmája alá ormóttan számárfüleit. A löbbi között csak maga találkozott, ki verset nem ivott a garázdákkal, ki-se-verte szeged a szeggel. Erre varas-béka-ábrázalú, midőn egyszer a' többi tótokkal Anyanyelvén szóllott; a Fejedelemtől meg-ismértetelett. Róka volt: azon Istentelen Titkos.³⁾

Ezt a naturalisztikus leírást, de az állítólagos „ízléstelen” kifejezéseket is, melyek bőven tartkítják az *Etelka* lapjait, — a barokk stílus elbirta. Stílusának erre a népiességre minden vele foglalkozó kitért. Sokan szemére hányták Dugonicsnak, hogy ebből a stíusból hiányzik a finomság sokszor „tulságosan halmozza a népiességet, úgy hogy stílusa néha szinte roskadozik a népies sallang terhe alatt.”⁴⁾

A barokk stílus nem egyszerű. Komplikált, tekervényes, sokágú, sokszor erősen magyarázó értelmű, mint az *Etelka*-ban többször feltűnik.

Etelka Hanzárral beszélget:

Adnák az Egek, hogy megszűnnének egyszer a lelkeim epesztő félelmek! Minden szerencsétlenségeknek tárgyává ki-tétetvén, nem mondhatom magam felől, hogy élek, hanem, hogy minden-napi halálommal küszkedek. Halálat adok élő Istenemnek, hogy illy kegyes Fejedelemben édes Anyámat fel-találhattam. Láss hozzáam anyai kegyességeddel. Ne-hadd: hogy a' kénok egészen el-veszeszenek. Tapasztalni is fogod: hogy bennem szó-fogadó leányodra találtál.⁵⁾

Ebből a hangnemből azonban mindjárt kivekőzik *Etelka*, ha

¹⁾ *Etelka* I. k. 160. l.

²⁾ U. o. 162. l.

³⁾ *Etelka* II. k. 123. l.

⁴⁾ *Dugonics—Prónai*: *Etelka* Karjelben. Budapest, 1904. 9. l.

⁵⁾ *Etelka* II. k. 177. l.

vetélytársnőjével Világossal vagy Rókával, a titkossal áll szemben és ugyancsak tanyai stílusban beszél a később felismert magyar királyleány. Rókához így szól, őt korholván:

Mendörögi! Mendörögi! Te! Pokol' gőzeiből ereszkedett Fölleg! Fend reám tompa fogaidat, Te! Kutya-martalék! Paltogi, mint a száraz fenyő! De tudd-meg: hogy egy mákszemnyit le-nem-pörzsölsz Magyar Erkölcsemből. — Él még a 'Magyarok' Istene. — Nem is mindenkor üt bé, mikor mendörög!... Hallsza, miket tartok felölled. Nem foly egy igaz csöpp vér veszedett ereidben. A szemed sem áll jóra. Rajta füled-is csalókára horgosult. Rókább vagy a Rókánál. Nincs orczád, mint a kutyának. Még a lehelleted is dögletes . . . Most pedig (szegedies), még szépen szóllok, láb alól Kotródgy - Lódully — Vakarodgy — Tüstént Tolvaj! kiáltok.¹⁾

A példák mutatják, hogy Dugonics a nép nyelvét összes saját-ságaival együtt beleviszi regényébe. Szókincse gazdagnak mondható; a nép minden szókészlete rendelkezésére áll. Sok újonnan alkotott szót találunk az *Etelka*-ban, különösen szólásaiban, közmondásaiban. Mint nyelvművelő és nyelvújító, a sikerrel dolgozó írók közé tartozik.

Érdekes megfigyelni a szegedi nyelvjárás alkalmazását regényében. de csak *Etelka* III. kiadásában (1805). Az első két kiadás nem szegedi dialektusban készült, hanem a korabeli irodalmi nyelven. Pl. találomra egy részből kivett szavak:

1788. 1791. — tégedet; meg-moslak; édes; észre-veheti; tettem. stb.²⁾

1805. — tégöd; mög-moslak; édös; észre-vöheti; töttem.

A harmadik kiadás (1805) javított, sok helyen elváltoztatott szövegű, de a lényeges dolgok érintetlenül maradtak. Ebben már nem találkozunk annyi bántó latinizmussal (szenvedő igék használata, feltételes mód a mellékmondatban, acc cum. inf. szerkezet), mint az első két kiadásban:

Mikor Gyula Etelét megpillantotta, egészen meg-változni láttszatott³⁾. . . Őtet a' meg-gyújtott Mécshöz hasonlónak lenni állította⁴⁾. . . Etelka hirtelen neki menne, nyakába ugrana tellyes szívéből, nagy csattanással meg-is-csókolná.⁵⁾

Majd minden lapon találhatunk ilyen kifejezéseket, amely körülmény a regény olvasását elég nehezé teszi.

Már eddig is láttuk pár szemelvényben, hogy Dugonics az *Etelka*-ban bőven alkalmaz párbeszédet. Ez is barokk-vonás: a figyelem felkeltése az élő beszéd közvetlen élelenségével. Fentebb hallottuk *Etelka* hangnemét, a fejedelem kisasszony — szegedi hajadon előadásmódjában. A II. kötet legnagyobb része párbeszédes szakasz az elbeszélő, leíró helyek mellett. A I.-ben viszont feltűnő a sok jegyzet, melyek legtöbbször valami jelentéktelen, apró mozzanatot magyaráznak, terjedelmesen, sokszor teljes történelmi megvilágításban. Dugonics nem egyszer egész történelmi, nyelvészeti, archeológiai, földrajzi vagy néprajzi értekezésekkel tűzdeli alá a főszöveg egy-egy éppen nem fontos mozzanatát. A kor rajzát át-meg

¹⁾ *Etelka* II. k. 313. l.

²⁾ U. o. II. k. 17—18. l.

³⁾ U. o. 168. l.

⁴⁾ U. o. 169. l.

⁵⁾ U. o. 179. l.

átszövi időszerű célzásokkal a jegyzetben. Ez az eljárás erősen fokozta a regény érdekességét.

Dugonics alakjainak jellemzésében a közvetlen jellemzési módot alkalmazza; alakjait leírja, elbeszéli tetteiket, elmondja róluk a jó és rossz tulajdonságokat. Belső indítóokok, tettek alapján nem jellemmez, csak külsőleg. Akivel valami történik, elsáppad vagy elpirul, reszket vagy örül. Etelka leírását láttuk fentebb.

Rókat, Árpádnak titkosát így mutatja be:

Árpádnak hál' adatosságában bizakodván; hozzája jöve Budára. Néki, igen *fortélyos szavaival*, további szolgálattal is ajánlotta. Előre meglagadván Keresztény hitét; a Magyarok Szer-tartásaira állott. A Fejedelemtől Titkossá rendelteit. Nevét-is ismét el-változtatta, Ez után Rókának hivlák a Magyarok.¹⁾

Ezekben a sorokban bizonyos lelki motiválás is van, pár mondatban kis lélekrajz: a nem-szimpatikus ember ábrázolása. Regényalakjainak t. i. két típusa van: a jók és a rosszak. Ez utóbbira példának láttuk *Róka* alakját, míg az előbbit képviseli *Etelka* és *Etele*.

Etelét nagyon megszerette Árpád a benne tapasztalt „magyar erkölcsök” miatt:

Egyenes volt benne a' szív. Meg egyeztenek szavai gondolataival. A' jót jönak; a rosszat rosznak mondta mindenkor, és bátran. A' reá-agyarkodókat, vagy el-füllelte, ha meg nem győzhette; vagy lába alá tette, ha meg-csíphette. A Fejedelmet eszessen, nem hizelkedve liztelte. A' jó Barátokat fárasztó szorgalommal soha nem kereste; még-is meg-lelte. A' feltaláltaknak nem számokban, hanem igaz szivekben gyönyörködött. Ugyan-azért kevesebb volt nála az öröm; de egyszer'-s-mind a' győtrelem-is.²⁾

A lélek belső rajza ezekből a sorokból már az elmélkedő, gondolkodó, elmerülő Dugonicsot ismerteti meg velünk, ki tud határozott vonalakkal is jellemezni és észre veszi a belsőben rejtőzködő „apró finomságokat” is. Jellemző képessége tehát az emberábrázolásban *megnyilvánul* — de csak az író szavain át: alakjait a díszítő jelzők és a gáncs vagy dicséret hangján keresztül állítja olvasói elé.

A könyv külső felépítése.

Az irodalmi barokk. — Jellemző vonások. — *Etelka* barokk-könyv. — Címkép. — A könyv címe. — Motto. — Előszó: „Honnyaim!” — Magyarul ír. — Képek a kötetben. — A szerkezet. — Szakaszok. — Részek. — Jegyzetek.

„Az a tény, hogy anyanyelvem magyar és magyarul beszélek, gondolkozom, írok, életem legnagyobb eseménye, melyhez nincs fogható. . . . Naponkint sokszor gondolok erre.”

(Kosztolányi)

Dugonics az irodalmi barokk tanítványa volt és ebben mestere Gyöngyösi. A barokk szellem jellegzetes vonásait felleljük benne a külsőségekben is. Cicomák, díszítések, cifraságok, kacskaringók a

¹⁾ *Etelka* I. k. 234. l.

²⁾ U. o. I. k. 201. l.

késői barokk-művészet jellemzői; ugyanezek megvannak a kor izlésében, a barokk ember szemléletében, így Dugonicséban is.

A könyv címe előtt mindkét kötetben egy-egy szentimentális jellegű képet találunk. Az első címkép *Etelkát* és *Etelét* ábrázolja előtérben, amint a Magyarok Istenének szentelt áldozati oszlopnál állnak, rajta Etele csákójával és az oszlopba szúrt kardjával; a háttérben Világosvára látszik. A kép alatt kétsoros vers, valószínűleg Dugonics szavai:

Művész ő képeket érczen ki vághatta,
De Magyar sziveket le nem rajzolhatta.

A II. kötet bevezető képe pedig azt a jelenetet ábrázolja, mikor Etele kardjával leszúrja Zalánfit. Alatta megint vers következik:

A' ki fel-övedzi szíjját fegyverének,
Kél végét köli fel az a szerencsének.

T. i. győzhet is, vagy őt győzik le.

A kép után következik az *Etelka* tipikus barokk címe. Az irodalmi címadás lényege mindig a tájékoztatás; a cím a könyv tartalmát és értékét is jelzi. A barokk-kor sokszor tekervényes allegóriába öltözteti a címet, s mint az *Etelká*-ban is látjuk, Dugonics magyarázza, majdnem egy vásári kikiáltó bőbeszédűségével tárja elénk a regény tárgyát:

„Etelka.” — Ki volt ez az *Etelka*? — „Egy igen ritka, magyar kis-asszony.” — Hol? — „Világos-várott.” — Mikor? — „Árpád és Zoltán fejedelmink ideikben.”

Most jön az író neve. Mikor az olvasó egy könyvön elolvassa a szerző nevét, a puszta névnél többet is akarna tudni az íróról, akivel szellemi összeköttetésbe készül jutni. Meg akarja ismerni a szerző egész emberi mivoltát, hogy ezzel mintegy áthidalja azt a nagy térbeli és időbeli távolságot, mely a szerzőt az olvasótól elválasztja. Dugonics egész szellemi arcképét megludjuk a neve alá írt sorokból, mint a könyv címlapján láttuk, ami szintén a barokk kor sajátos megnyilvánulása volt.

A címhez és az író nevének feltüntetéséhez csatlakozik az évszám, mint időrendi meghatározás. Dugonics a regényt 1786-ban írta, de csak két évvel később jelent meg a munka. A pontos évszám (1788) mutatja ezt.

Dugonics azután tovább kering tárgya körül a külsőségekben; a cím után nem mindjárt a szöveg, nem is az előszó vagy ajánlás következik, hanem egy nyolc soros vers, mottóul, Rájnis József *Magyar Helikonra vezérlő Kalauz*-ából. A vers címe: *Egy igaz Magyar ruhába öltözött Leánynak képéről, a' mellyet egy kép-író a' Poétának ajándékba adott*:¹⁾

Im' l' e' leányzó mint földözé magát
Tisztes ruhával! . . . nem fitogalla azt,
A' mit gonosz szemmel vadásznak
Sok piperés Isemegés legények;

¹⁾ Kőszegi Rájnis József: *A' Magyar Helikonra Vezérlő Kalauz*. Posonyban. 1781. 11. l.

Az kikre nézvén búra ereszkedik
 A' szüz Szemérem! bánatos homlokán
 Hervadoznak a lankadt virágok,
 És szomorú teletésre dőlnek! ¹⁾

Csak ezután következik a könyvben az előszó, melyet Dugonics *Honnyaim*-hoz intéz. Ha a címben a szerző tudatos állásfoglalása nyilvánul meg művével szemben, akkor az előszóban a mű irodalmisága, a szerző tudatos magatartása és állásfoglalása halványozottabban kitetszik. Az előszóban „önéletrajzi és történelmi reflexiók” vegyülnek, az író önmagának kritikusa lesz, mintegy a kulisszák mögé vezeti az olvasót. Az előszó adja az író irodalmi célkitűzéseit és programjának nagy részét.

E könyvemet magyarul írtam, — mondja Dugonics az előszó kezdetén, — mert ezzel csupán a Magyar Sziveket legeltetni akartam. Nem is hangzott volna idegen nyelvben oly édesdeden és oly hathalóssan *Etelka*, egy igen ritka magyar kis-asszony.

Az anyanyelven való írás tehát eszköz Dugonicsnál, hogy szavát mindenki megérthesse, és ezzel honfitársai szívének akart örömet szerezni.

A barokk kor latinnyelvű irodalmának folytatásaként vehetjük az előszó második szakaszát:

Ki-hoztam e' Szüzet a' Feledékenségnek Tartományából, a' régi Setéségből: hogy a' mostani Világ lássa; csudállya; kövesse . . .
 Le-írtam Régi Magyarainknak Vitézségeket; Bátorságokat; Nagy Lelkeket. Elő-adtam Fejedelmeinknek Szer tartásaikat . . .

Regényének mindkét kötetéhez a barokk irodalmi izlés szerint négy-négy képet mellékel Világos-váráról, az első kötet címképének romvár-rajzán kívül — így emlékeztet meg róla:

Ezzel is örök emlékezetét céloztam adni ama híres várnak, melynek töredékjein a gyíkok futkosnak, a hollók krákolnak, a szarkák csörögnek és a baglyok huhognak, holott ennekelölte vitéz eleink nagy gyönyörűségben, nagy vigasságban éltenek.

Az előidőknek ez az emlegetése, a kora elődök e kultusza egyenes folytatása a barokk-kor történelmi felfogásának.²⁾ Dugonics, a barokk-ember, ebben is öntudatosan járt el.

De barokk a regény szerkezeti beosztása is. A két könyv mindegyike több szakaszra oszlik: az elsőben is, a másodikban is négy-négy szakaszt találunk. A szakaszok előtt Világos várának egy-egy képe látható, a négy égtáj felől kimetszett alakjában, benne a regény szereplőinek helyes kis képével. A szakaszok meg részekre oszlanak, hét-tíz rész-beosztással.

Mindezek a jegyek, ezek a külső vonások rendkívül megnyerték a közönség tetszését, mert segítség nélkül is, a barokk-hagyományok szerint bőven alkalmazott jegyzeteket felhasználva, szemmel tudta kísélni a regény fejezeteinek kanyargását.

*

Etelká-nak nagy volt a könyvsikere. A lelkes Dugonics könyvének

¹⁾ Rájnás: 12. l. Csak érdekesség kedvéért említjük, hogy az *Etelká*-ban közölt nyolc sor kilenc sajtóhibát, íráskülönbözőséget mutat az eredeti szöveggel szemben.

²⁾ V. ö.: Hóman—Szekfű: Magyar történet. VI. k. 377. l.

keresztül megtalálta a megváltó szót, mely a tömeg ajkán lebegett, mert ugyanazt akarta, amit a közönsége. Író és olvasó egymásra talált az *Etelka* lapjain keresztül. A magyarság megkapta a maga íróját és hálás volt szellemi vezére iránt. Most rajtunk a sor, késő utódokon, hogy mi is megtaláljuk és ünnepeljük az első regényíró. Ünnepelje az egész magyarság, az irodalmi élet és az irodalomtudomány, melynek Pantheonjában az ő dicsőséges neve egyre fényesebb szintet kap, mint eddig ragyogott.

De ünnepelje főképp Szeged, nagynevű szülöttének emlékét, még az is, aki nem olvasott tőle semmit sem, vagy most hallott először bővebben az *Etelká*-ról. Hiszen a személy, az egyén varázsa rendszerint nagyobb körben hat, mint munkássága. Legyen személyi kultusz bennünk Dugonics-csal szemben, ki százötven évvel ezelőtt az idegen módi szolgálatába belefelejlkezett magyarságnak az *Etelká*-val öntudatra ébresztője volt. Munkássága azt hirdeti, hogy önfentartásunkra nincs más út, mint a nemzeti műveltség öntudata a múltban és minden erőnkől való emelése a jövőben.

Felhasznált irodalom:

- Prónai Antal*: Dugonics András életrajza. Szeged, 1903.
ifj. Szinnyei József: Dugonics András följegyzései. Budapest, 1883.
Endrődi Sándor: Dugonics András. (Abafi-féle Nemzeti Könyvtár 18. k.)
Csaplár Benedek: Révai Miklós élete. Budapest, 1889.
Kratochvíl Baróti Dezső: Dugonics András és a barokk regény. Szeged, 1934.
Barta György: Szeged Dugonics munkáiban. Szeged, 1905.
Bibó István: Dugonics András. Népünk és Nyelvünk, 1933.
Pap János: A piaristák Szegeden. Szeged, 1886.
Balanyi György: Dugonics emlékezete. Szeged, 1918.
Farkas-Nagy: Dugonics Album. Szeged, 1876.
Berthóthy Ilona: Dugonics és Barclay. Budapest, 1909.
Császár Elemér: A magyar regény története. Budapest, 1922.
Horváth János: A magyar irodalmi népiesség Faluditól Petőfiig. Budapest, 1927.
Szerb Antal: A magyar preromantika. Budapest, 1929.
Farkas Gyula: A magyar romantika. Budapest, 1928.
Fejér Antal: Barklájus János Argenise . . . Eger, 1792.
Lukinich Imre: Barclay Argenisének magyar fordításához. E. Ph. K. 1912. 765 l.
Barclay John: Argenis. 1621.
Békés Gáspár: Az Argenis első magyar fordítója. E. Ph. K. 1922. 58 l.
Beőthy Zsolt: A szépprózai elbeszélés a régi magyar irodalomban. Budapest, 1887.
Thienemann Tivadar: Irodalomtörténeti alapfogalmak, Budapest, 1929.
Toldy Ferenc: A magyar költészet története. Pest, 1867.
Beőthy Zsolt: Képes Irodalomtörténet. Budapest, 1896.
Kazinczy Ferenc: Pályám emlékezete. Előkönyvek, magyar klaszikusok.
Váczy János: Kazinczy Ferenc levelezése. I. k. Budapest, 1890.

- Halász Ignác*: Sajnovits hatása a magyar költészetre. Bud. Szemle 1880.
- Toldy Ferenc*: Magyar költők élete. I. k. Pest, 1870.
- Zolnai Béla*: Körmondát és tiráda. Budapest, 1929.
- Baránszky—Jób László*: A magyar széppróza története szemelvényekben. Budapest, 1937.
- Pintér Jenő*: Magyar irodalomtörténete. IV. k. Budapest, 1931.
- Szerb Antal*: Magyar irodalomtörténet. Budapest, 1934.
- Köszegi Rájnás József*: A magyar Helikonra vezérlő Kalauz. Pozsony, 1781.
- Hóman Bálint és Szekfű Gyula*: Magyar történet. VI. k. Budapest.
- Harsányi István—Gulyás József*: Csokonai Vitéz Mihály összes művei. Budapest. (1922.)
- Horváth János*: Barokk izlés irodalmunkban. Napkelet 1924.
- Ruzsonyi Béla*: Dugonics Etelkájáról. Irod. tört. 1913. 163. l.
- Horányi Elek*: Scriptorum Scholarum Piarum. Budae, 1809.
- Schedel Ferenc*: Nemzeti Könyvtár. II. f. Pest, 1843.
- Kölcsey Ferenc*: Nemzeti hagyományok.
- Bartal Antal*: Találkozások a klasszikus és modern költészetben. E. Ph. R. 1894.
- Császár Elemér*: A német költészet halása a magyarra a XVIII. sz.-ban. Ért. a Ny. Sz. K. 22. k.
- Dugonics—Prónai*: Etelka Karjelben. Budapest, 1904.
- Toldy Ferenc*: A magyar költészet kézi könyve. Pest, 1835.

III.

Dies fasti

Calasanzi Szent József.

Dr. Muntján István, a Szegedi kir. ítélőtábla tanácselnökének beszéde az intézet Calasanzi Szent József tiszteletére rendezett ünnepélyén, 1937. november 28.-án.

Nincs szivettépőbb valami, mint a gyermek testi-lelki nyomorúsága. Ezzel a gyermek-nyomorúsággal, sajnos, mi itt Szegeden is lépten nyomon találkozunk. Minden hatósági és társadalmi felkarolás dacára folyton belebollunk csavargó, tolakodva, szemérmellenül kolduló gyermekekbe — züllött gyermekekbe, akiknek az arcából, a szeméből semmi jó se tükröződik, csak egy büntheres jövő megdöbbenő prespektívája.

A gyermeknyomorúság most inkább az iparosodás, a nagyvárosias kontenztráció velejárójaként jelentkezik. Aki Dickens „Twist Oliver”-jét vagy az újabb állapotokra nézve Upton Sinclair „Mocsár” című regényét olvasta: az valamiképp fogalmat alkothat magának arról, hogy mit is jelent Londonban vagy New-Yorkban elhagyatott szegény gyermeknek lenni. De bármennyire megrázó sorsok ezek, mégis csak egy-egy sokmillió világvárosnak aránylag vékony nép- és rétegére szorítkoznak s nem vehetők össze annak a nép- és

gyermeknyomornak a méreteivel és általánosságával, amely a XVI. század Rómájában uralkodott. Uralkodott abban a Rómában, amely valaha három világrészre kiható jogforrása volt a közrendnek, az újkor hajnalán azonban már csak a közélet teljes barbarizmusának képét mutatja.

A falak még a régi, a császári Róma, a világváros óriási területét övezik, de a falakon belül már beláthatatlan romhalmazok nyújtanak buvóhelyet a leggonoszabb söpredéknek: a feslettségnek — csalóknak, tolvajoknak, rablóbandáknak és bérgyilkosoknak. A város csaknem teljesen néptelen, az óriási, milliókra szóló keretben alig százezer ember lézeng — egy jellemetlen, eltompult, puhaszívű lakosság, amely a mérhetetlen nyomorúságában képtelen a körülötte mégis fölrajzó kulturában részt venni, amelynek egész élettartalma azokra a látványosságokra, élvezetekre és kicsapongásokra szorítkozik, amiket dölyfös nagyurak pöffeszkedése dobál az utcára, azonkívül pedig már csak kimondhatatlan aljasságok káosza.

Mi lehetett egy ilyen környezetben egy elhagyatott gyermeknek a sorsa? Mit tapasztalhatott ezen a téren Calasanzi Szent József — ez az előkelő spanyol ember, akit a hivatás-keresés nemes hevülete indít el hazájából, hogy itt Rómában találja meg Isten által kijelölt életcélját? Mindenesetre ugyanazt, amit a benszüllött római nagyúr és az udvarához tartozó humanista-tábor, a papok, a tudósok, írók és művészek serege előtt se lehetett titok. Mások is láthatták az utcákon nyüzsgő csavargó, züllött gyermekek ezreinek rongyosságát, piszkosságát, fizikai és erkölcsi nyomorát; az alsóbb néprétegek teljes elhagyatottságát, a betegségek, a folyton kiújuló pestis rettentő pusztításait, a börtönök szörnyűségeit. Bizonyosan akadtak C. Szent József előtt is nemes szívű emberbarátok, akik fájó könnyeket hullattak elhagyatott, nyomorgó gyermekek látlára, akik megsiratták bennük tehetségek pusztulását. Azonban ugyanaz történt akkor is, amit most is tapasztalunk a saját szociális és gazdasági nehézségeinkkel szemben. Az emberiség egy föltétlenül megoldandó probléma előtt áll; világosan látja benne a fenyegető veszedelmet; megborzad amikor biztosan várható tragikus következményeivel számol — és még sem talál módot a megoldásra. Nincs emelkedettség, amely életrevaló gondolatot tudna kitermelni; nincs akarat, amely szeretet által vezéreltetve eredményes tettekben tudna megtermékenyülni. Hiába! Annak az akaratnak, amely segíteni is tud: szeretetből kell megszületnie — a Cinquecento embereiből azonban az ilyen szeretet éppen annyira hiányzott, amennyire ritka a maiakban is.

Az emberséges szeretetnek ez a hiánya okozza, hogy a nép-züllés keserves állapota Rómában századokon át stagnál. Véres mozgalmakban meg-megrázza gyér polgárságát, de nem enyhül a renaissance-kultúra roppant teljesítményeinek hatása alatt sem és a város erkölcsi élete a transcendencia, a szentség közbelépése nélkül talán sohasem tudott volna a javulás útján megindulni. *Egy szent embernek, Calasanzi Szent Józsefnek kellett jönnie, hogy az ő száz esztendőös gazdag életének fáradhatlan munkásságával — az élet-szentség gyakori kísérein, a csalódásokon, megpróbáltatásokon, az irigységen és üldöztetésen keresztül — fordítson a római nép erkölcsi helyzetén és ne csak egy meghatározott helyen*

fennálló gyermeknyomort enyhítsen, hanem — mint transcendens elgondolásokból kiindulva vérbeli pedagógus — a népnevelésnek magának is egy olyan vezérelvet adjon, amely korszakalkotóan ma már elmozdítatlan sarkköve minden idők és országok népoktatási politikájának.

Amit ő Rómában meglát és belát, az elsősorban az a nagy igazság, hogy az *erkölcsi durvaságnak alapoka a népoktatás, a vallásos népoktatás hiánya*. Ő érzi át talán legelsőként azt az alapvető pedagógiai elvet, hogy *a gyermeknek mindenképp fölött egyéges világnézetre van szüksége*. Enélkül nincs a gyermeknek jellemegysége, nincs békessége; ez a gyermekre nézve éppen olyan élet-szükséglet, mint akár a mindennapi kenyér — *de csak a vallásos nevelés adhatja meg*. Ez a szent ember a szeretet magasztos érzelmén, a szeretet kegyelmén keresztül érti meg és bírálja el annak a társadalmi irányzatnak tulajdonképpeni jelentőségét, amely az ő korában a renaissance-al *egyelemes* megújulást tűzött ki cél gyanánt és az *egész emberiséget* tartotta szem előtt — de csak kevesek számára, csak az értelmiség vagy a hatalom körébe föl-emelkedőknek tudott eszközöket is rendelkezésre bocsájtani. Calasanz szent József a szeretelen keresztül elsőnek jut el ahhoz a nagylelkű megállapításhoz, a legnemesebb értelemben vett demokrácia ama sejtelméhez, hogy *a megújulás nem szorítkozhat egy értelmiségi vagy hatalmi elitre*, hanem megköveteli minél szélesebb néprétegek bekapcsolását.

Ő az első, aki evégből egy rendszeres, még pedig *ingyenes népoktatás szükségességét* hangoztatja és az ő kis körében mindjárt meg is valósítja. Sőt ő az első, aki az akkor divó, fellengzős irányú, inkább csak a nagyurak és ezek nevelői számára kifundált pedagógia, az „Ad usum Delphini” pedagógia helyébe *praktikus szempontokat* és ami talán mindennél fontosabb, *nemzeti jelleget visz be a népoktatásba*.

Ez a pedagógia egyelőre az utcára szorult ugyan; a nagy szent az utcákon szedegeti össze és édesgeti magához az utca elhagyatott gyermekeit és csak későbbben jut két szobácskához, ahol tanítgatja, imádkoztatja, mosdatja, fésüli — ahol a rend és tisztaság szeretetére ösztönzi őket és ezzel nemcsak a belátásuk, hanem a jellemük kedvező fejlődését is irányítja. Ez az első bátor, kezdeményező vállalkozás azonban megnyitja az életerő forrásait ama további nemes vállalkozások számára, amelyek a kegyes-tanítórend munkássága révén a XVIII. században már 213 iskolában szolgálgják a népoktatás áldásos céljait. Amikor pedig a nagy szent ugyancsak az utcákon és tereken magához hódítja a lazzarónikat is — a facér kézművesek, a munkanélküli napszámosok, a csavargók, a koldusok hadát, amikor nyomorúságukban megvigasztalja őket, figyelmüket a utca bűnesélyeitől örökkévaló javak felé fordítja — amikor közhasznú ismeretek megpendítésével, népszerűsítésével tulajdonképpen elindítja azt a népoktatási rendszert, amit ma iskolán kívüli népoktatásnak nevezünk: akkor valóban új színek vegyültek a Tridentinummal éppen meginduló katolikus ellenhatásba és joggal elmondhatjuk, hogy amerre csak megy, amerre megfordul — mindenütt valósággal megújul a Föld színe.

Hogy mi mindent köszönhet a modern pedagógia maga is ennek a nagy tanító-nevelő zseninek; hogy az általa alapított piarista tanítórend működése milyen nagy hatással érvényesült a magyar közoktatásügy katolikus-vallásos és magyar nemzeti jellegének kidomborítása körül; hogy az Ő életszentsége mennyi áldásnak, kegyelemnek, mennyi további szentségnek lett forrása és kiinduló pontja: annak kifejtésére nem tarthatom magamat hivatottnak.

De ha — az élet alkonya felé hajolva — ma megint itt állok azon a helyen, ahol egy félszázaddal előbb már egyszer álltam és mint fiatal legényke szavaltam akkori öregeknek: legyen szabad most megfordított sorrendben, a családapra természetes ifjúság-szeretével — de egyben egy sokat tapasztalt öreg bíró tárgyilagosságával és elfogulatlansághoz szokott igazságosságával is — azzal a kínos problémával foglalkoznom, amely az öregek és fiatalok szembenállásában, versengésében jelentkezik. Ez az ellentét egy bizonyos mértékben mindig meg volt — egyik nemzedék sohasem értette meg a másikat teljesen s emiatt mindig voltak köztük súrlódások. De akkora feszültség amekkora ma, bizonyos közéleti, gazdasági sőt társadalmi jelenségeken át kiérezhető — még sohasem mutatkozott. Foglalkoznunk kell tehát vele.

Kedves fiatal barátaim, ne féljete! Én most nem fogom ezt a mai — fiatalra kendőzött makacs öregséget mentegetni és nem traktállak benneteket azokkal a megállapításokkal, amikkel manapság az új sarj életkedvét és életjogosultságát diskreditálni iparkodnak. Nem vádollok benneteket, hogy a tapasztalat-mentesség, a formátlanság anarkiájával törtök nemcsak ellenünk, az öregek személye és érdekei ellen, hanem az ifjúságotok, az örök aktualitás nevében az ellen is, ami fölötte áll minden aktualitásnak — ami sokkal drágább kincse, sokkal szentebb öröksége sok-sok magyar nemzedéknek, semhogy hirtelenkedő kézzel érinteni szabad volna. Én egyszerűen megállapítom, hogy az életfölfogásban különbségek, ellentétek vannak köztünk. Elvégre mi öregek az életet állapot gyanánt — egy sztatikai helyzet gyanánt fogjuk el, Ti ellenben talán csak kalandnak vélték s a fiatalságotok kiméretlenségével iparkodtok elmozdítani azt, ami rohanó kedvetekben föltartóztat. Én mindezt megértem. Sőt szerintem az se baj, hogy mi, öregek és fiatalok most így szemben állunk, mert ha az élet valóban nem más, mint teremtő szintézis, akkor tézis-antitézis nélkül meg nem állhat és mennél nagyobb köztük a feszültség, annál termékenyítőbb lesz a kiegyenlítődsük is.

A baj inkább az, hogy amivel egy egészen más célú agitáció a ti mozgalmaitokat megindokolni, főként azonban a társadalmi ellentéteket ezen a vonalon is kiélezni iparkodik: nagyrészt merő frázis — frázis, amiből igazi élethivatás, igazi kenyér sohasem lehet, legfeljebb kolduskenyér. Főként racionalista jelszavak dolgoznak ezen a problémán is, alattuk azonban örvénylő irracionálisok lappanganak s a sok között talán éppen az a legmegtévesztőbb, amely a közpályák felé — egy most már meddő és kilátástalan jövő felé tereli ifjúságunkat.

Amikor mi idősebbek annak idején erre a pályára léptünk, az számunkra valóban életcél, jövőt jelenthetett. Szerény jövőt, össze-

hasonlíthatatlanul szerényebbet, mint bármely más akkori szabadpálya, de mégis biztos jövőt, mert a hivatalnoki létszám és elrendeződés megfelelt a tényleges szükségletnek, egy fejlődésben lévő, akkor még rokonszenves bürokrácia emelkedő követelményeinek. Ma azonban már nyilvánvaló, hogy társadalmunk értelmiségi rétege telítve van hivatalnokokkal és önmagát kell, hogy feleméssze. A helyesebb elrendeződés elkerülhetetlen — ez pedig elsősorban a túlméretezett hivatalnoki státus leépítését fogja követelni, úgy-hogy ez a pálya a mostani új diplomások sok ezernyi tömegéből a legnagyobb résznek akkor sem fog „jövőt” jelenthetni, ha rövidesen valamennyien álláshoz is jutnának. Nem, azért nem, mert némely öregek makacskodnak és akkor is állást halmoznak, amikor állítólag nyugalomba vonulnak, hanem azért, mert a helyzet megváltozott. Mert a közlelőgás ma már egyszerűséget követel a közigazgatásban; nem lát többé garanciát abban, hogy egy ügy hűsz ember munkásságát követelő körülményességgel intéztessék. A hivatalnok és a bürokrácia nem népszerűek többé, a szaporításuk nem kívánatos, ellenben nyilvánvaló, hogy aki szükség nélkül hivatalnokokat ültet az ország földjébe, az ottan búza helyett csak adókat arathat.

De mit is tartsunk egy olyan ambíció értékéről és jogosultságáról, amely tizenhat esztendőszakadatlan iskolázás után és mindenféle diplomákkal a zsebében nem lát maga előtt más utat, mint azt, amely az államhoz — az adógarasokból való eltartáshoz vezet? Mit véljünk arról a fiatal óriásról, akinek nincs más vezércsillaga, mint az a havi 80 pengős állásocska, amiből azonban nyilván soha sem lesz 800 — de még annyi sem, amennyiből egy tanult ember családalapítást kockáztathatna? Mit gondoljunk arról az emberről, akit a munkakör, a hivatás tulajdonképpen nem is érdekelhet — hiszen mindegy, akárhol, vagy bárhol, csak valahogy álláshoz jusson? Ma, amikor a Sors követelő parancsát egy magasabb szint felé való hősi törekvésben kellene megérteni és követni, valóban lehangoló jelenség, hogy fiatalságunknak nincs magasabbra törő ideálja, mint egy kis állásra bejutni, egy kis fizetést élvezni — egy kis nyugdíjra szert tenni. Bármennyire súlyosak legyenek is a mai életkörülmények, ez nem lehet életcél! Ez az ambíció sokkal szűkmellűbb, semhogy fiatal energiákhoz méltó lehetne. Ez nem egyéb, mint az életnek leszegényítése és mi öregek leginkább abban hibá-zunk, hogy ezen a téren kapitulálunk a fiatalságnak és egyebek közt munkaerejük teljes birtokában lévő emberek nyugdíjba kergetésével is iparkodunk e kilátástalan parány-állások számára fedezetet előteremteni.

Nem szeretném, ha félreértenének; elismerem, hogy a viszonyok ma egészen mások, mint voltak valaha, hogy a mostani gazdasági életforma a fölszaporodott népességgel és egyéb körülményekkel szemben valóban nem nyújt elég széles, eléggé változatos tért a szabad pályákon való megélhetéshez sem — ellenben most már igazán a mindennapi kenyérről, a szó szoros értelmében a betevő falatról van szó, amely sajnosan hiányzik a tanult emberek folyton növekvő tömegénél. Azonban még sem az a baj, hogy sok a diplomás és kevés az állás. A baj inkább az, hogy nincs bennünk hitből fakadó kezdeményező erő — hogy mi bennünk, fiatalokban

és öregekben egyaránt több a helytelen irányokba keseredő ambíció, mint az invenció, találményság, amellyel magunkat közös erővel egy kedvezőbb gazdasági és életszintre fölverekedhetnénk. Ne az államot vádoljuk, amely ezen a téren is iparkodik eleget tenni a kötelességének és eleget is tesz azzal a hiányossággal, amellyel a jót egyáltalában szolgálni képes. Vádoljuk inkább önmagunkat, hogy nagy szorultságunk dacára inkább agyarkodunk, semhogy a szívünket ama transcendens erők felé fölemelnénk, amik pedig valaha a legerősebben érvényesültek a keresztlény társadalomban.

Ma már elismerik, hogy a gazdasági rend szempontjából egy nemzet sorsa inkább determinált, semmint szabad akarattól — vagy mondjuk inkább tervektől, elgondolásoktól és intézményektől függő. Nekünk katolikusoknak ezt a féltelt úgy kellene átfogalmaznunk, hogy a jelen súlyos életkörülmények megváltóztatásához, a saját leglelküismeretesebb igyekezetünk és munkánkon fölüli, főként kegyelemre van szükségünk. Szükségünk van most erre a kegyelemre nemcsak azért, hogy világosabban, hogy messzebbre lássunk, hogy életheletőségeink megszűkült körét kitérítesszük, de nem a legutolsó sorban azért is, hogy mostani ellentéteinket a szeretet jegyében likvidálhassuk — *hogy a fiatalok várni, az öregek pedig lemondani megtanuljanak*. Ma az Eucharisztia szent jegyében ünneplünk; ebben a szent évben a segítő kegyelem megszerzésének egészen sajátos, különösen nagy lehetőségei nyílnak meg számunkra: ragadjuk meg az alkalmat és Calasanzzi szent József közbenjárását kérve imádkozzunk közösen a szükséges kegyelem elnyeréséért.

Öreg diák visszanéz . . .

Elmondotta az intézet 1938. június 19-én tartott ünnepélyén Dr. Tóth László ügyvéd.

Minden ünnep annál bensőségesebb, minél közelebről fogja meg tartalma a résztvevők lelkét, s annál jelentőségteljesebb, minél inkább forog életünk nevezetes, sorsdöntő kérdései körül. Mai ünnepségünk is ilyen természetű, hiszen mindhárom tényezője: a tanuló, a nevelő és végül a szülő érzi, hogy annak tartalma miként fogja meg lelkét. Ahogy itt állunk és egymás szemébe nézünk, megindultság könnyein át is megértjük és felfogjuk azt, amit a másik érez és gondol: a válás fájdalmát, az elindulás örömét, a célhoz érés, a siker ezerszínű csillogó reményét, az aggodás gyötrő érzését . . . És ebben a különös hangulatban, az egyakarató lelki összelvadás mellett mindannyiunk elgondolását, érzését és vágyát mégis nehéz közös nevezőre hozni . . . Ilyenkor úgy érzi az ember, hogy a leggazdagabb nyelv szókincse is szegény és a lélek legmélyéről jövő hang sem elég kifejező és forró. Feladatomat külön megnehezíti még az a körülmény is, hogy éppen harminc évvel ezelőtt érettségi bizonyítvánnyal a kezemben léptem át ennek az iskolának a küszöbét, telve természetesen vidám életreménnyel és ma harminc év múltán őszülő fejjel nézem, amint kisebbik fiam éppen így búcsúzik ettől a szent helytől . . .

Elfogadtam ezt a megtisztelő feladatot, mint köszönettel adózó

szülő, azután mint hálás tanítvány, kit mélységes ragaszkodás és szeretet fűz ezekhez a néma falakhoz, amelyek mindannyiszor biztató szavakat sutognak a fülembe, valahányszor közéjük jövök... Elfogadtam ezenkívül a példaadásban rejlő erő értékét mérlegelve, noha ilyen díszes alkalomból a múltban erről a helyről az ifjúsághoz búcsúszavakat intézők a nagyobb tekintély és rang súlyával szavuknak talán több jelentőséget adhattak. Úgy gondolom azonban, hogy egy szerényebb, de tisztos polgári állás, egy többet szenvedett élet tapasztalata, a sorscsapások elviselésének és a kevessebbel való beérésnek lelki indítékai is élő bizonyosságot tehetnek iskolám eszméihez való hűségemről és nyújthatnak olyan tanulságokat, amelyek méltók mai szerepem betöltéséhez.

Utaltam már arra a lelki, érzésszerű egységre, amely a mai ünnepi alkalomnak belső értékét és szépségét adja. Méltóztassék tehát megengedni, hogy ennek alapján rámutassak egy-két, iskola és szülő, majd iskola és növendék belső kapcsolatát tevő lelki mozzanatra lényegére, már csak azért is, hogy az a kapcsolat, amelynek közös célja a gyermek boldogítása, ne csak időnként, ilyen ünnepélyes alkalmakkor előkerülő lelki vitrintárgy, egy-egy elérzékenyülő hangulat, vagy köszönő kézszorítás, hanem a mindennapi munka óráiban megszületett harmónia és folyton ható élő tényező legyen.

Szülő és iskola egyaránt a gyermek boldogulását akarja. Lehetséges-e tehát e közös cél és akarat mellett iskola és szülő ellentétéről beszélni? Sajnos, lehet, mint mindig, valahányszor két szeretet ütközik össze. Ez a probléma különben az életben is kísért. A családban a házastársak és a gyermekek is egyet akarnak: szeretnék egymást boldoggá tenni. A társadalom is ezt akarja. És mégis sokszor mily éles ellentét tátong szülő és gyermek között is. A társadalomban a vallás, a tudomány, a politika és a művészet minden ága mind a jobb, tökéletesebb életért küzdenek és mégis milyen mélységes és sokszor a gyűlölködésig torzuló az ellentét! A nemzetek is a béke és szeretet törvényeinek tiszteletére volnának utalva és ime köztük a gyűlölet valósággal orgiáit üli. Bizony a felszabadult szenvedélyek, az önteltség és az istentelenség szomorú tilalomfái között bolyong az ember és nem látja a fától az erdőt, amelyben üde tisztás is van, amely árnyat is ad, amely melegít is, ha kell, amelyben nemcsak vadállatok és ösztönök dülnek, de madárdalos harmónia is muzsikál!

Az alatt a harminc év alatt, mióta elhagytuk az iskolát, világok veszttek, új próféták születtek, rajtunk is átrobogott a végzet szekere, de mi eljöttünk időnként ide és hittünk rendületlenül annak igazságában, amit itt tanultunk és ime: a mi hitünk meggyógyított minket! A mai elvadult küzdelemben nem kétségbeesni kell, hanem dolgozni és a keresztény életideált az egyes ember életét irányító erővé tenni! Ne bizonytalan távolban tapogatódzunk és kialakulatlan életformák és új életideák után fussunk, hanem a munkát a magyar középosztály kezdje ott, ahol legközelebb éri: a családban, elsősorban a gyermekek. Sok modern nyelvet tanulunk és a bábeli zűrzavarban alig értjük meg egymást, mert legszebb és mindent megmagyarázó nyelvet, a szeretet nyelvét, nem ismerjük. Óceánok mérhetetlen távolságait órák alatt repüljük át, de azoktól, akik ve-

lünk egy földél alatt élnek, sokszor kimondhatatlanul messze vagyunk, mert nem éljük át a szeretet összekötő erejét.

Igen fiatal Barátaim, mi egy élet tapasztalatával rájöttünk arra, hogy az indulatoktól és szenvedélyektől eltorzult emberi arcukra az isteni vonásokat, a békét, csak az a keresztény hit adhatja vissza, amit nekünk ennek az iskolának a falai között hirdettek és ezt a szétesett, szenvedő hazát csak az a munka mentheti meg, amelyre itt neveltek bennünket. És kedves Szülőtársaim, annak a sok szenvedésnek és fájdalomnak, amin a mi életünk útja keresztülvezetett, ne csak az ősi iskolához való lelki megtérés legyen az egyéni tanúsága, de a piarista iskola munkájának és jelentőségének felismerése, gyermekeink és hazánk jövője szempontjából.

Ha a középiskola jelentőségét ezzel az elgondolással értékeljük, meg kell döbennünk a felelősség nagysága előtt! Kötelességünk tehát mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim, testtel-lelekkel támogatni az iskola munkáját. Egyetértést, a gyermek boldogításának közös célját és egységét kell a szülő és az iskola kapcsolatának kidomborítania és megvalósítani. A szülő és az iskola lelki egységének két fő szempontjára kívánok rámutatni. Az egyik az ifjúkor lelki harmóniájának és jellemalakulásának, a másik az ifjú helyes élet-szemléletének szilárdsága. Az első eldől rendszerint mindjárt a középiskolába való belépéskor, a másik a befejezés éveiben alakul ki.

A középiskolába belépő gyermek testileg abban a korban van, amikor még nagyobb és aprólékosabb gondozást igényel, ami a rendszeres tanulással járó kötelezettség szellemi igényei mellett, a legfőbb ok és alkalom arra, hogy egyes szülők, főleg a lágyszívű édesanyák, akaratlanul is az iskola ellen hangolják a gyermeket. Egy-egy vigyázatlan megjegyzés és vége a harmóniának — éspedig örökre. Nem szabad a gyermeket védelembe venni és menedéket adni részére az iskola követelményei elől, legfeljebb segítőtársául szegődni azok teljesítésében. Az igazi távolbalátó szeretet erélyes. Ha ezt be nem látjuk, a gyermek egész életére szerencsétlen, kötelességet nem ismer és iskolát, tekintélyt nem fog tisztelni. Később, amikor egész életére kiható erkölcsi igazságok megértésére kerülne a sor, már előítélet ülte meg lelkét és jellemének, lelki harmóniájának alakulása tévútra fordult. A szeretet helyes törvényét és egységét, amelyen egyén és összesség békéje és jóléte fordul, tehát a középiskola kezdeti éveiben lehet megteremteni, vagy örökre elveszíteni.

A másik kérdés, amelyet a mai életkörülmények mindjobban kieleznek, az iskolából távozó ifjú világszemlélete, helyesebben annak szilárdsága. Tisztában kell lennünk azzal, hogy a középiskolában a fennálló törvényes rendelkezések megtiltják a politikai és világnézeti vitákat, ami elvégre helyes is, mert a középiskola nem alkot és nem alakít tudományt, még kevésbé társadalmi rendet vagy törvényeket, hanem azok elemeit csak ismerteti, azoknak mintegy leszűrt eredményeit közvetíti. Ehhez a gyakorlati, mindennapi élet-től való bizonyos fokú függetlenség, és az eredmény biztosítása szempontjából is, szenvedélytelen nyugalom kell. Olyanforma ez elméletileg, mint a bíró munkája, aki nem alkotja, csak alkalmazza a törvényt.

A probléma azonban ott van, hogy az értelmében fejlődő ifjú a családban él, amely ma jobban, mint a mi időnkben, a politikai és világnézeti harcokban kisebb-nagyobb fokig kivétel nélkül részt vesz. A tanuló forog már a világban is, jár az utcán, színházba, moziba, látja az újságot, a reklámokat, szóval van kapcsolata az élettel. Az ellenhatás az iskolában hallott vallási, erkölcsi és eszményi igazságokkal szemben állandóan éri. Tehát szembe kell a tényekkel nézni. A szülői ház feladata nem az élettől való teljes elzárás, hanem az ellenhatások lehető távoltartása, azok alkalmainak csökkentése és lehetőség szerint a világszemlélet megerősödésének idejére való elodázása, valamint az egyes adott esetekben megbeszélésre kerülő kérdésekben az iskolai álláspont feltétlen megvédése, szeretettel és jó érvekkel való alátámasztása.

A szülő mellett e téren azonban a fejlődő élet az iskolával szemben is bizonyos követelményekkel áll elő. Ismétlem, nem politikai oktatásra és vitákra gondolok, de tekintetbe kell vennünk, — de lege ferenda — hogy a mai fiatalság jelentékeny része számára az érettségi általános művelődésének zárókövét jelenti. Az egyetemi tanulmányok folytatása egyre jobban korlátozva van, és az éppen most propagált gyors és rövid szakképzés után az ifjak jelentős része már állampolgári jogainak és kötelességeinek birtokosa lesz. Elhelyezkedési nehézségeiknek hangulatában, felelőtlen elemek önző, és az ifjú szenvedélyeit, indulatait felkavaró romboló munkája folytán áldatlan harcok céltáblái, s ha nem elég erősek, martalékaik lesznek. Erősnek kell tehát lenniök, hogy megállják helyüket. És mindezen nemcsak az egyén, de a nemzet jövője és boldogulása is fordul. Jobban kell őket az életre nevelni, öntudatos, áttekintő és átfogó alapismeretű ifjakká kell alakítani. És pedig akként, hogy azokat az alapelveket, amelyeken az ő egyéni boldogulásukat is biztosító közjólét alapszik, így a hit, a hazaszeretet és a keresztény életideál eszméit, egységes összefüggéseikben, az eddiginél mélyebb szempontok szerint ismerjék meg, és gyakorlatilag kapcsolják össze a mai élet megoldandó problémáival.

Ez nagy eligazító segítséget jelent a pályaválasztás kérdésében is. Tudjuk, hogy sok szépnek ígérkező élet kallódik el a hibás pályaválasztással. A mesterség, vagy akár a szellemi pálya bizonyos technikai berendezettsége miatt ne kényszerítse gyermekét egy szülő sem a saját pályájára. Tudom, megvannak az anyagi korlátozottságok, de még nagy áldozatok árán sem szabad az ifjút attól a pályától visszatartani, amelyhez veleszületett különös, pl. művészi adottsága, vagy lelki hajlama vonzza, mert örökre boldogtalan lesz. Az Isten által a gyermekbe oltott szikrára az önzés és erőszak sekélyes vizeit sose bocsássuk rá. Viszont, ha olyan hely kerül szóba, ahol különös, igen ritka lelki adottság kell, és ahol mások legmagasabb érdekű lelki javaiért nagy a felelősség, megbocsájt-hatatlan bünt követünk el Isten és ember ellen, ha e készségek hiányában ilyen pályára sarkaljuk fiúnkat. Anyai szentimentalizmussal senkit se kényszerítsünk papi pályára. Oda csak az menjen, aki mélyeséges Isten- és emberszeretetével méltó arra, hogy szájára vegye az Úr nagyszerű igéjét: „Jöjjetek hozzám, akik fáradtak és terhelték vagytok, és én megenyhítelek titeket.”

Befejezésül a piarista nevelés különleges értékéről és lényegéről mondok néhány szót.

A szerzelestanár egész életét a gyermek nevelésének szenteli, lemondva az élet minden köznapi értelemben vett öröméről. Neki csak egy öröme van, a reábizolt gyermek haladása, a veszendő megmentése Krisztus szeretetével. Minden energiáját ennek a nemes munkának adja, nem bántja az egyéni élet gondja, nem zökkenti ki a családi élet öröme, vagy fájdalma. Egész emberként él hivatásának, ami minden más oktató és nevelő fölé emeli munkája értékét. Ismerik a mi piarista atyáink és szemlélik az életet, annak magasabb szellemi megnyilvánulásaiban részt is vesznek, ami az életszerű nevelés szempontjából szükséges is, szorgalmas méhek módjára gyűjtik lelküknek gazdag kincseit, hogy magukhoz édesítsék ennek a sokat szenvedett hazának sokszor keserű és fekete kenyéren felnövő fiait.

Gondoljunk csak a két felvetett mozzanatra: milyen megnyugvással küldheti a legaggódóbb anyja is a kicsi gimnázistát abba az iskolába, ahol ilyen szeretet várja. És milyen felemelő tudat a haza minden polgárának, a hű kereszténynek és a többinek is, ha a haza jövő reménye a szeretet valóságos apostolainak kezében van, akik a gyermekek között osztályozást csak lelki értékek és a tudás szerint tesznek, és a szeretet krisztusi törvényét nemcsak tanítják, de tetteikkel példát is adnak a közlésére.

Kedves Fiatál Barátaim! Hogy megálltuk a helyünket ebben a zivataros harminc évben, ami elmúlt felettünk, ennek az iskolának köszönhetjük; hogy családot alapíthattunk, benneteket sok áldozat és szenvedés között felnevelhettünk, az erő forrása itt fakadt. Amikor kiléptek ennek a szent helynek a kapuján, ne szakadjatok el innen, és ha fáradtak lesztek, jertek el ide új erőt meríteni, ahogy ime, mi is eljöttünk, és eljövünk, míg a sír be nem zárul felettünk.

Búcsúszavam hozzátok az, hogy tiszteljétek és szeressétek a piarista atyák felszentelt egyszerű köntösét, hűen és mindhalálíg, mert az alatt a legnagyobb dísz és ékesség rejtőzik: egy krisztusi szeretettel csak értetek lángoló szív. Kövessétek oktatásaikat, és áldásuk, amit ma búcsúként reátok adnak, legyen erőtök az élet minden viharában, és én tudom, hogy akkor hűek lesztek Istenhez, hazához és megértők embertársaitok szenvedései iránt, becsületesek és kitartók kötelességeitek teljesítésében.

Amiket szerény képességeimhez mérten elmondottam, az mind a köszönet, mélységes hála és nagyrabecsülés szava akart lenni. A búcsú percében újra csak azt érzem, hogy vannak pillanatok, amikor a legszebb szó is koldússzegény. Szeretett Piarista Atyáink, az Isten áldja meg Önöket!

IV.

Iskolánk és volt tanítványaink.

1. Szegedi Piarista Diákszövetség az 1937—38. évben.

Diákszövetségünk működésében már évek óta érezhető a kezdő lendület alábbhagyása. Ennek okai részben gazdaságiak, részben pedig az a körülmény, hogy városunkban nagyon sok egyesület működik, jórészt ugyanazoknak az egyéneknek a közreműködésével, legfőleg az elterjedéssel, hogy az, aki nálunk szürke tag, másutt az elnökség körében dolgozik, vagy vice versa. Ezek a nehézségeken fölül van még egy különleges nehézségünk, amely korunk nyugtalanságának és folytonosan újat és újat keresésének következménye. Ilyen körülmények között nem egy kezdeményezésünk talajosodott el már eleve, pedig nagyon is megérdemelte volna, hogy sodra legyen és szélesebb körökre terjessze ki Kalazanci Szt. József szellemének jótékony hatását.

E kevésbé örvendetes tény árnyéka mellett azonban ott fénylik az a tudat, hogy két pontban mégis sikerült évek óta tartó próbálkozásunk. Az egyik az ifjúsággal való együttműködés újra felvétele. Volt Diákszövetségünknek már egy lustrum előtt is ifjúsági csoportja, mely „Juventus” néven 3 sikerült hangversenyben lépett a nagyközönség elé. De a Juventusban is az történt, ami városunkban sokszor tapasztalható; a kezdet élanjának nem volt megfelelő folytatása a következő korosztály sorában és így ellanyhult az egész szervezet, amelynek egyébként egy nagy örökölt szervei hibája van és egyelőre sajnós, lesz is. Ez az otthon hiánya. Kétszázados intézetünk ma már félszázados épülete t. i. annyira szűknek bizonyult, hogy egyetemi ifjúságunknak legfőleg az alagsorban tudna intézetünk egy klubhelyiségnek jól-rosszul berendezhető helyiséget adni. Ez a megoldás természetesen csak jobb híján volna jó és csakis ideig-óráig. Viszont ifjúsági csoportunknak az az elgondolása, hogy diákszövetségünk házat vegyen anyagiak hiányában egyelőre nem valósítható meg.

A második örvendetes tény az, hogy főképpen Dr. Karl János igazgató úr fáradozásai nyomán — megtaláltuk újra a kapcsolatot a nagyközönséggel, mind szellemi, mind lelki téren. Az a régebbi kezdeményezésünk, hogy mintegy a szülők iskolájának nevezhető előadássorozat rendezésével a diákok szüleivel is létesítsünk kapcsolatot, így egy csapásra testet ölthetett annak a fényes előadássorozatnak a kapcsán, melyet ifjúsági csoportunk a Dugonics András gimnáziummal együtt rendezett a nagybőjt folyamán. Ezzel az igen színvonalas sorozattal itt nem foglalkozunk, mivel a szülői értekezletek sorozatában bővebben van szó róla. Szeretnénk hinni, hogy a jövő tanévben nem kisebb előadók ajkáról hasonló tanulságos előadások fognak elhangzani. A lelkikapcsolatot Dr. Kerkai Józsefnek lelkigyakorlatos beszédei teremtették meg, melyeket szö-

vetségünk tagjainak, tanítványaink szüleinek tartott, és mélyítették ki. A mult évihez képest tehát mindkét irányban haladásról számolhatunk be, aminthogy ifjúsági csoportunk, melyet Csefkó István elnöklelete alatt újból megalakítottunk, egy körülbelül ötévi pangás után szép sikerrel bíztat. Erre a reményre nemcsak az az öt orvosi előadás jogosít föl, hanem a mai ifjúság élénk érdeklődése is, amely egy rendkívül tartalmas és emelkedett színvonalú matinéval a közönség elé is lépett (febr. 13-án). Ennek műsora a következő volt: 1. Sik S: Az andocsi Máriához. Előadja a Dugonics András gimnázium szavalókórusa Tóth Ágoston VIII. o. t. vezénylete alatt. 2. Mozart: Menuette. Hegedűn előadja Cserta Ferenc, zongorán kíséri Géber Jenő zongora tanár. 3. Elnöki megnyitót mond Csefkó István. 4. Mozart IV. Zongoranégyesének I. tétéle. Előadja: I. hegedűn Ujj Géza, mélyhegedűn Auer György, csellon: Csurik Dénes, zongorán Géber Jenő. 5. Dr. Karl János gimnáziumi igazgató előadása a szokás szerepéről a nevelésben. 6. Rachmainoff: Préludejét és Puccini „Bohém-élet”-ből Musette keringőjét előadta: Dr. Mecsér József bírósági fogalmazó. 7. Tóth László bh. előadása: Ifjúság és irodalom. 8. Badalik László énekszámai. Kíséri Dr. Mecsér József. 9. Juhász János oh. műfordításaiból szemelvényeket olvas fel.

Diákszövetségünk június 12-én tartotta ezidei közgyűlését, amelynek lefolyása után Dugonics Andrásnak szobra elé vonult, hogy szerzetünk nagyjának, aki városunk szülötte és intézetünk tanára is volt, az „Etelka” megjelenésének 150-ik évfordulóján hálás kegyelettel lerójjja köteles tisztelete adóját. A szobor előtt *Dr. Nagy Géza* a szegedi tankerületi főigazgatóság titkára a következő beszédet mondotta el.

*

Főtisztelendő Igazgató és Tanár Urak!

Kedves Barátaim!

Nem vész el az, ki milliókra költi dús élte kincsét, ámbár napja mul — mondja egyik legnagyobb magyar költőnk. Nem vész el, hanem fennmarad. Fennmarad, de nemcsak a könyvtárak évszázadokat konzerváló levegőjében, nemcsak a betűk komor hadseregében, melyek értéktelenek, ha nincs, aki életet, lelket, gondolatot olvasson ki belőlük, fennmarad a lelkekben mint ideál, mint biztató és követendő eszménykép.

Ezért mondhatjuk, hogy a legnagyobb kritikus az idő. Az eszmék örökké élnek, azokkal nem bír az idő mindent felörlő és mindent elporlasztó rettenetes malomköve. Engedd át művedet az idő erejének és megmondom, mit érsz!

150 év távlatából nézünk vissza Dugonics Andrásra. 150 év elegendő idő ahhoz, hogy elszűrkitse a hajdan ragyogót és büszkélkedőt, de elegendő ahhoz is, hogy elporlasszon mindent, ami időleges, hogy felmagasztaljon mindent, ami örök.

Ha másfélszáz év távlatában, az idő mérlegén mérjük meg Dugonics András, nem Etelkájának és más munkáinak muzsikáló nyelvezete, csodálatos meseszövése, lélekbemarkoló jellemei ragadnak meg, hisz ha ezeket nézzük, sokkal nagyobb, értékesebb művek-

kel rendelkezik irodalmunk. Dugonics regényírói nagysága abban a tüzes hazafiságban rejlik, amely tespedt, szunnyadó korát is lánggra tudta gyújtani. Az ő korában aludt a nemzet, elaltatta Mária Terézia asszonyi furlanggal átszőtt uralkodó tehetsége, megbénította II. József céltudatos, kiméletlen németesítő politikája és ellustította a korszellem, mely még nem ébredt a nemzeti erők tudatára. Mennyi lelkesedés, mennyi öntudat kellett ahhoz, hogy ilyen időkben magyar nyelven regényt írjon valaki. Olyan magyar nyelven, melynek kifejezéseit is magának kellett megalkotnia, vagy eltanulnia a néptől. Mennyi bölcsesség volt ebben a piarista atyában, hogy magyar nyelvet tanulni az elhanyagolt magyar néphez ment és nem restelte a póriasság vádját magára venni népéért, nemzetéért. Mennyi bátorság volt ebben a magyar emberben, hogy szembe mert szállni követők nélkül, hatalom nélkül a mindenható császárral. Ebben a hazafiságban van Dugonics András ereje, varázsa, nagysága, ez adott neki nyelvet, hogy regényeit, színdarabjait megírhasa, ez nyújtott neki témákat és ez szervezte meg olvasóközönségét. Ha semmi mást, csak ezt dobjuk az idő mérlegére, már lebillen a serpenyő.

Pedig Dugonics András nemcsak igazi hazafi volt, hanem nagy nevelő is, méltó fia a nevelők rendjének. Életrajzírói megjegyzik róla, hogy nemesszívű embereket és jó hazafiakat kívánt nevelni. Célja volt a szívnek és észnek együttes képzése. De ha semmi feljegyzésünk sem lenne is nevelői nagyságának igazolására, csak egy pillantást kellene vetnünk életére és működésére, hogy igazolva lássuk: korának egyik legnagyobb nevelője volt.

Az igazi nevelőt két tulajdonság jellemzi: a nevelői távlat és az önfeláldozás. A nevelői távlat, amely egy nemzet élete és az örök élet horizontjába tudja állítani munkásságát, amely el tudja választani a pillanatnyi divatot az örök értékektől, a hazafiaszkodók kívánságait a nemzet komoly érdekeitől, a nyugtalanok, kalandkeresők és sarlatánok vágyait a lélek örök, szent sóvárgásaitól, a magukat kellett tévtanokat az alázatos szívűk igazságától; az önfeláldozás, amely minden nevelői munka alapja. A nevelés a legradikálisabb hivatás; itt vagy mindent ad a nevelő, vagy semmit, vagy egész lelkét, egyéniségét, szíve melegét, vagy csak száraz magyarázgatást és dreszurát. A nevelő lelket akar formálni, de saját lelkét kell zálogba dobni, hogy megkapja a tanítványaiét. Önfeláldozás ez, melyet megfizetni nem lehet. Meghálálni csak az tudja, aki megígérte, hogy akik sokakat nevelnek az igazságra, ragyogni fognak, mint a csillagok.

Dugonics András nemcsak tanítványait, hanem egész nemzetét nevelte. Felismerte, belátta a nemzet szükségletét: a nemzeti öntudat hiányát és szívét-lelkét odaadva kezdte meg a munkát: a nemzet élesztését. Ebben van Dugonics nagysága. Ezzel magyarázható az, hogy bár nagyobb tudós volt, mint író, mégis írt és mégis ezzel tette nevét örök életűvé, ezzel mutatott példát minden kor magyarjának. Minden kor magyarjának, de leginkább nekünk.

Nem volt még kor, amelynek annyira szüksége lett volna igazi hazafiságra és nevelői bölcsességre, mint a mi korunknak. Mi is egy korszak, a liberális korszak szendergéséből ébredtünk fel, ami-

kor eszmeáramlatok hirdették a nemzetköziséget és amikor majdnem mindenről megfélekedtünk, ami igazán magyar, de legfőképpen megfélekedtünk nemzetünkről, melyet nem erősítettünk, nem tápláltunk sem testileg, sem lelkileg. Ennek a kornak van a legnagyobb szüksége hazafiakra, akik áldozatokra is hajlandók és akik alázatos, önfeláldozó bölcsességben megtalálják a utat. Nevelőkre van szükségünk, akikben van nevelői távlat, akiket nem szédít el sem a divat csindadrattája, sem a kételkedők sopánkodása, hanem ezer esztendő távlatába állítva vezetik a nemzetet a jobb jövő felé.

Nem vész el az, aki milliókra költi élete kincseit. Példa reá a mi nagy piaristánk, aki még nekünk, 150 év távlatában, más korban, más viszonyok között és mennyire más eszmékben élő embereknek is tud példát mutatni és reményt nyújtani. Van reményünk és van jövőnk, mert vannak Dugonics Andrásaink, akiknek szelleme közénk száll a multból, ihleti agyunkat, megragadja lelkünket és biztatóan mutat egy igazi nagy magyar boldogság felé.

2. Együttes Piarista Diáktalálkozó.

A szegedi kegyesrendi gimnáziumban érettségit tett és az idén jubiláris találkozót tartó, volt tanítványok, abból az alkalomból, hogy a mostani Szent István emlékében a kétszázéves gimnázium jelenlegi épületéből az ötvenedik nemzedék indult az élet útjára és hogy most 150 éve látott napvilágot a Rend nagynevű tagjának, Dugonics Andrásnak korszakalkotó műve: az „Etelka”, — találkozójukat együttesen és nagyobb fényvel ünnepelték meg. Az egyes csoportok rendezőiből alakult bizottság ezért úgy határozott, hogy ez az első ilyen nagyszabású találkozó a piarista nevelés és szellem nemzetfenntartó művéhez külsőségeiben is méltó legyen, remekművű „Dugonics-serleget” avat és ajánl fel az Intézetnek azzal a céllal, hogy az minlegy megtestesítője és jelképe legyen annak az erős lelki összetartozásnak, amely a volt tanítványokat egymással és az iskolával összeköti és egyben a következő hasonló együttes diáktalálkozóknak alkalmat adjon, hogy újra hitet tegyenek arról a keresztény és hazafias szellemről, amelynek eszméit ez az iskola mindig ápolta. A rendezőbizottság élén Dr. Muntyán István, kir. ítélőtáblai tanácselnök az 50 éves, Fodor Jenő, gazdasági főtanácsos a 45 évesek, Dr. Tóth Imre kormányfőtanácsos, ügyvéd a 40 éves, Dr. Recktenwald Kristóf ügyvéd a 35 éves, Dr. Tóth László ügyvéd a 30 éves, Dr. Kup László ügyvéd a 25 éves, Dr. Hunyadi János ügyvéd a 20 éves, Dr. Lukátsy Géza p. ü. fogalmazó a 10 éves jubilánsok nevében. Dr. Juhász István kir. ítélőtáblai bír., a Piarista Diákszövetség ügyvezető elnöke és Csefkó István, szigorló orvos, a Piarista Diákszövetség Ifjúsági Csoportjának elnöke állott.

Az együttes diáktalálkozó június 11.-én az egyes évfolyamok külön összejövételével kezdődött. Másnap, június 12.-én, vasárnap reggel félnyolc órakor az egyes évfolyamok az intézet dísztermében gyülekeztek s bemutakoztak az új igazgatónak és a tanári karnak. 8 órakor az intézet zászlaja alatt a jelenlegi növendékekkel együtt átvonultak a fogadalmi templomba szentmisére. Ezt követőleg az intézet dísztermében az ifjúsági énekkar száma után a nap jelen-

tőségét ünnepi beszéddel méltatta és az összes évfolyamok nevében az intézet tanári karát köszöntötte Dr. Muntyán István kir. ítélő táblai tanácselnök úr. Erre Dr. Karl János gimnáziumi igazgató úr üdvözölte az együttes találkozó résztvevőit. A bensőséges ünnepélyt az intézet ifjúságának énekszáma zárta be. Délben az újszegedi Vigadóban serlegavató díszebéd volt, amelyen *Dr. Gál László* miniszteri tanácsos úr a következő mélyhatású beszédet mondotta:

Főtisztelendő Uraim! Kedves Barátaim!

Az úton, míg Pestről az elsuhanó kedves alföldi tájak között, szülőföldemre hozott a vonat. két kép lebegett lelki szemeim előtt. Az egyik a múlt század legelejéről való szerény metszet és felírata: „A szegedi oskolák épületének tekintele.” A másik kép már a mi időnkől származik, s ez a mindannyiunk szívéhez oly közelálló, immár 50 esztendőszegedi „Dugonics András kegyesrendi főgimnázium” hatalmassá nőtt épületét ábrázolja. Azon a régi metszelen szerény, a földből alighogy kinőtt ház volt csak ez a mai impozáns palota, s aki hideg szemmel nézi ezt a két képet, csak a fizikai különbséget látja rajtuk, de aki belső lelki szemmel tud közeledni a tárgyakkhoz, annak ez a két kép teljesen egyforma, a szegedi piaristák hajdani kollégiumában és a mai piarista gimnáziumban csak ugyanannak a magasztos szellemnek a megtestesülését látja. Mert mind a kettő ugyanúgy a klasszikus szellem otthona, ugyanúgy Alma Matere a tudásvágyó, hazája műveltségéért és a saját művelődéséért dolgozó fiatalságnak, mind a kettő a tiszta hagyományok és a legnemesebb fejlődés szimbóluma.

Annak az egyetlen változásnak, amelyet a két kép összehasonlítója megfigyelhet, — úgy érzem — szintén szimbólikus jelentősége van. Az, hogy a hajdani rézmetszet szerény szegedi iskolája nagy palotává nőtt, azt jelenti, hogy megnőtt a jelentősége annak a szellemnek, amelyet ez az iskola képvisel, s ma mindennél fontosabb, s az országépítés nagy munkájának nélkülözhetetlen és vezető faktora. Mi, akik itt mindannyian ennek az iskolának neveltjei vagyunk, jól tudjuk, mi ez a magasztos szellem, mi ez a tisztult egysége a vallásosságnak, erkölcsösségnek, legjobb értelemben vett humanumnak és legmélyüitebb tudásnak.

Kedves Barátaim! Az az évforduló, amely most mindannyiunkat egybegyűjtött egy másik párhuzamra is figyelmeztet bennünket. 150 évvel ezelőtt a szegedi Dugonics András Etelkájának jutott az a kiváltságos szerep, hogy új s nagy fejlődésnek indítsa a magyar irodalmat. A 150 év alatt, mely azóta eltelt, ez az irodalom is hatalmas palotává nőtt. Arányai mások, boltozatai hatalmasak, s a kincs, amit magában rejt, szinte felmérhetetlen. Hozzá képest mindössze szerény kezdet Etelka, amaz „igen ritka magyar kisasszony Árpád és Zoltán fejedelmeink ideikben,” akinek érzékeny történetét a kegyes oskolabeli szerzetes pap Dugonics András megírta. De mint ahogy a mai szegedi gimnázium szellemében egy a hajdani kis papi collégiummal, úgy a naggyá nőtt s igazi magyar nemzeti irodalom is szellemében, célkitűzéseiben nemes vetélkedésben és becsvágyban ugyanaz, mint Dugonics András bátor regénykísérlete volt. A tiszta és fennkölt szellem megnyilatkozása mind a kettő. Azé a

szellemé, amelynek leghivatottabb letéteményese és legbuzgóbb sáfárja — mi tudjuk legjobban, mi állíthatjuk legigazabban — a magyar kegyesrendi papság. S mikor most Dugonics András emlékét ünnepeljük, amikor mi, öreg piarista diákok baráti találkozón gyűltünk most egybe, az író emlékét s a magunk baráti érzéseit a legigazabban azzal fejezhetjük ki, ha irodalmunk, műveltségünk, valóságunk nagy tanítómestereit, a Piarista rend áldozatkész papjait és tanárait őszintén és mélyről fakadó lelkesedéssel ünnepeljük.

Mély meghatottsággal veszem kezembe ezt a serleget, melynek avatása megtisztelő és kitüntető bizalom folytán szerény személyemre hárul és jól tudom: mindannyiunk legmélyebb érzéseit fejezem ki, amikor hittel, önérettel és lelkesedéssel azt mondom: Szeretett tanítóink rendje s az a szellem, amelynek ez a rend őrzője és nevelője, Magyarország javára növekedjék és éljen sokáig!

A SZEGEDI OSKOLÁK ÉPÜLETÉNEK TEKINTETE.

(a) T. P. Piaristák Collegiuma. (b) Szent Dömötör Temploma. (c) a Plébánia. (d) a Rajzoló Iskola. (e) a Nemzeti Iskola. (f) Deák Oszkola. (g) a Philozofia. (h) a Városi. (i) a Városi Templom. (k) a Felső Városi Szent György Temploma. (m) Polgári Házak.

V.

Iskolánk multja.

1. Vázlatos története.

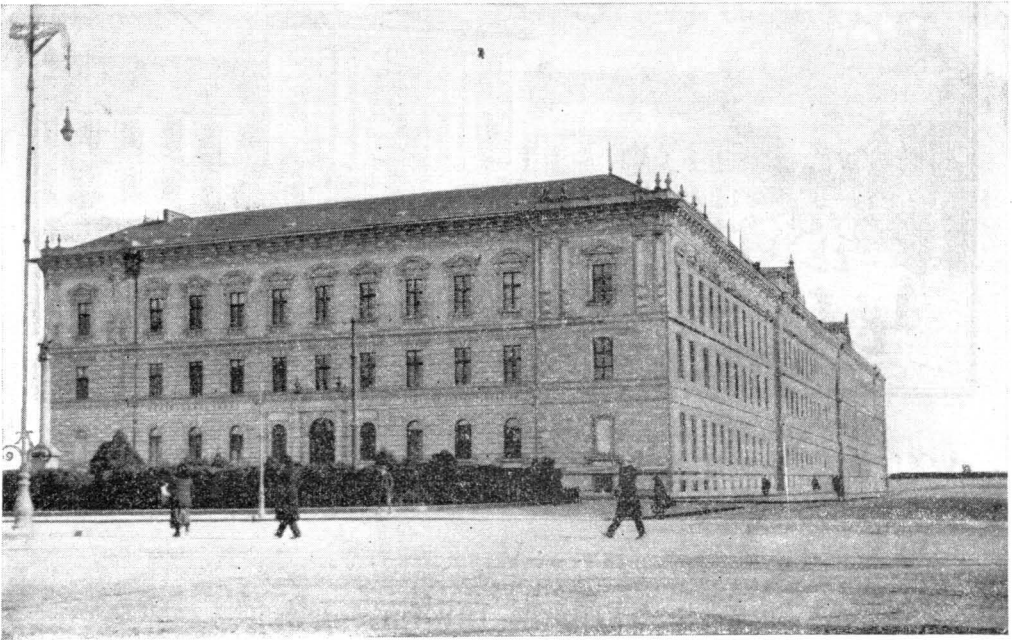
1719. június 3-án Temesváry János, Szeged főbírájának kezdeményezésére megindultak a letelepülési tárgyalások a Kegyesrend és Szeged város hatósága között. 1719. augusztus 5-én aláírták a szerződést. 1720. február 20-án III. Károly király jóváhagyta a szerződést. 1720. június 11-én Szegedre érkeztek az első piaristák: Pál, Demjén és Orbán atyák. 1721. őszén megnyílt az iskola első (parva) és a második (principia) osztálya 110 tanulóval. 1721–1777. szabad tanrendszerű hatosztályú latin iskola. 1777–1806. a Ratio Educationis idején, három grammatikai és két humanitási osztállyal ötosztályú latiniskola; 1792-ben a bölcsészeti tanfolyam megnyitásával liceummá bővült. 1806–1850. a Nova Ratio korszakában, hatosztályú nagygymnázium és liceum. 1850–1924. különböző tanrendszerekkel és tantervmódosításokkal nyolcosztályú főgymnázium.

1924—1935. nyolcosztályú humanisztikus gimnázium. 1935. nyolcosztályú gimnázium.

Az iskola teljes címe: A kegyesrendiek vezetése alatt álló szegedi városi római katolikus Dugonics András gimnázium.

2. Iskolánk igazgatói

1850-től. Nagy Márton 1850—58, Horváth Cyrill 1858—60, Schröck-Somhegyi Ferenc 1860—64, Baranyai Zsiga 1864—66, Ernyősy László 1866—70, Bolgár Mihály 1870—71, Magyar Gábor 1871—98, Cserép Sándor 1898—1905, Szinger Kornél 1905—13, Bontó József 1913—14, Keller János 1914—15, Prelogg József 1915—26, Kiss István 1926—28, Dr. Tihanyi Béla 1928—37, Dr. Karl János 1937—.

VI.

1. Iskolánk az 1937—38. iskolai évben.

1. Az iskolai év lefolyása. Alakuló értekezletünket 1937. évi augusztus hó 30-án tartottuk, ugyanezen a napon voltak a javítóvizsgálatok. A pótbeírások és az osztályfőnök uraknál való jelentkezés szeptember 1-én és 2-án történt. Szeptember hó 3-án Veni Sancte-val, majd ezt követőleg az országzászló előtti tisztelgéssel és intézeti ünnepéllyel nyitottuk meg az évet. A rendes tanítást szeptember 4-én kezdtük meg. Az évvégi összefoglalásokat a VIII. osztályban május hó 9—13, a többi osztályokban június hó 8—14

napjain tartottuk. A tanévet a K. K. F. 1994/1938. számú rendeletének megfelelően június hó 19-én zártuk ünnepélyes Te Deum-mal és bizonyítványosztással. Magánvizsgálat a tanév folyamán egy ízben volt: június hó 1., 2. és 3. napjain.

2. Iskolánk épülete és felszerelése. A gimnázium jelenlegi épülete a múlt évben volt ötven esztendő. Építésének idején, sőt még a századfordulón is egyike volt az ország legszebb iskoláinak. Sajnos, az idő eljárt felette. A világháború súlyos megpróbáltatásai, az azt követő forradalom, majd a francia katonák beszállásolása és a gazdasági nehézségek állandó ismétlődése következtében külsőleg és belsőleg elszegényedett. Közben új pedagógiai kívánalmak is merültek fel, aminek a régi épület átalakítás nélkül maradéktalanul nem tud megfelelni. A fenntartó város a belügyminisztérium által engedélyezett költségvetés keretében évről-évre a legszükségesebbeket pótolja.

Hálás köszönettel emlékezünk meg intézetünkbe járó diákok édesanyái által indított mozgalomról, amelynek eredményeképp az ünnepélyeinken használatos előadói asztalra nagy és művészi kivitelű terítőt kaptunk. Ezt az Önképzőkör 1938. évi június hó 19-én tartott záróünnepélyén tarnói Dr. Buócz Béláné úrasszony a következő beszéd kíséretében adta át:

Nagyságos és Főtisztelendő Igazgató Úr!

Mindannyiszor, amikor az iskola életében jelentőségteljesebb alkalomkor ezen intézet falai között megjelenünk, újabb és újabb tanújelét látjuk annak a szerető gondosságnak, amellyel nagyságos és főtisztelendő Igazgató úr és a bölcs vezetése alatt hivatása magaslatán álló tanári kar a mi legdrágább kincsünket, gyermekeinket körülveszik és velünk, anyákkal a nevelés nehéz gondját megosztják. Csak a legnagyobb elismeréssel és hálával emlékezhetünk meg arról a kiváló szellemről, mely ezen nagymultú iskolában otthonossá lett és amely a legszorosabb kapcsolatot teremtette meg a nevelők és szülők között.

Ennek az együtérzésnek és mélyen átértzett hálának akarunk kifejezést adni, amikor mi is hozzá akarunk járulni csekély erőnkhez képest szívünkhöz nőtt kedves intézetünk csinosításához és átadjuk ezt a terítőt, mint az anyák ajándékát, kérve, hogy fogadja el azt azzal a szeretettel, amellyel azt az intézetnek felajánljuk.

*

Ezzel kapcsolatban megemlítjük, hogy Dorogi Imre iskolánk rajztanára a tanév folyamán tanácsstermünk részére megfestette Magyar Gábor, Cserép Sándor, Szinger Kornél, Bontó József, Keller János, Prelogg József, Kiss István és Dr. Tihanyi Béla igazgatók arcképét. Művészi munkájáért ezen a helyen is köszönetet mondunk.

3. Változások a tanári testületben. A Magyar Kegyestanítórend Főnökének 991/938. számú rendeletével tanártestületünkben a következő változások történtek. Rendi konstitúcióink értelmében az iskolánkkal kapcsolatos társház házfőnöki tisztségét intézetünk volt igazgatója, Dr. Tihanyi Béla tovább nem viselhette. Ezért a Rendi főnök úr mindkét tisztség alól felmentette, s rendi főszámvevői minőségben Budapestre helyezte. Eltávozott igazgatónk kilenc évig

állott a nagymultú Dugonics András gimnázium élén. A tiszaparti metropolis megszokta, hogy jócsengésű iskoláját kipróbált erők vezessék. A volt zászlótartók sorában eltávozott igazgatónk markáns egyéniségével külön szint képviselt. Működését a későbbi idők krónikása, már megfelelő történelmi távlattal is rendelkezve, mint a nagy világgégés utáni konstruktív, építő éveket fogja jellemezni. Igazgatósága alatt tért vissza a tanulmányi és fegyelmi szintvonal a világháború következtében mindenütt és általánosan meglévő hullámvölgyből a békebeli idők magasságába. A páratlanul nehéz gazdasági években nemcsak hogy meg tudta őrizni az intézet anyagszerelését, berendezését, hanem azokat nem egy vonatkozásban még fejlesztette is. Az iskolai élet belső munkájának mintaszerű elvégzésén kívül szakított még alkalmat arra, hogy fényes szellemi készültségét a város kulturális életében nem egy alkalommal megcsillogtassa. A helybeli Piarista Diákszövetség, a Katolikus Kör, a Dugonics-Társaság és a Klosz helybeli csoportja nem egy alkalommal gyönyörködhetett előadásaiban és ünnepi beszédeiben. Mindezek alapján működésére hálával gondolunk és kívánjuk, hogy új beosztásában is értékesítse szép tehetségét rendünk dicsőségére és javára. Eltávozott igazgatónk helyét Dr. Karl János, a debreceni kegyesrendi gimnázium hat éven át volt házfőnök-igazgatója foglalta el. Ugyancsak a Rendfőnök úr fenti számú rendeletével intézetünkben áthelyezést nyertek Dr. Lukács József Sátoraljaújhelyre, Dr. Dukovics Lőrinc Kecskemétre, Dr. Kovács Alajos Magyaróvárra és Wolf Miklós Veszprémbé. Dr. Lukács József az 1934/35. iskolai év kezdetén került másodízben iskolánkhoz. Iskolai munkájának lelkes végzésén kívül élénk részt vett a város társadalmi életében is. Szívesen hallgatott szónok volt Szeged templomaiban és különböző kulturális egyesületeiben. A helyi lapokat is gyakran kereste fel cikkeivel. Dr. Dukovics Lőrinc az 1926/27. iskolai évben került intézetünkhöz. Tíz éven át nevelte odaadással a nemes város fiait piarista szellemben. Tagja volt a Gyors-, Gép- és Szépírásvizsgáztató Orsz. Bizottság szegedi csoportjának, s ezáltal iskolánk hírnevét kifelé is öregbítette. Dr. Kovács Alajos 1925/26. Wolf Miklós pedig az 1931/32. iskolai évben lett intézetünk tanára. Az előbbi a magyar és latin nyelven kívül még mennyiségtant, az utóbbi pedig főleg a természetrajzot és földrajzot tanította kellő alapossgal és lelkiismeretességgel. Mint kisegítő óraadó tanárok kiváltak a tantesületből Jachan Frigyes és Kerényi József. Valamennyiük működésére iskolán kívül bizonyára hálával gondol a szülői társadalom is. Az eltávozottak helyét Dr. Kerkai József és Lénárd Ödön Kecskemétről, Horváth Ambrus és Maklári Lajos a rend budapesti tanárképző intézetéből és Tari János a Testnevelési Főiskolából foglalták el.

4. Tanári értekezletek. Módszeres értekezletet a tanév folyamán kettőt tartottunk, 1937. szeptember 15-én és 1938. február 4-én. Ezek előadói az igazgatón kívül Babos Dezső és Hantos Lőrinc tanárok voltak. A Rendtartásban előírt többi értekezletet is a megfelelő időben megtartottuk.

5. Vallás-erkölcsi nevelés. Amikor Kalazanti Szent József iskoláját megnyitotta, annak alapjává és éltető szellemévé a vallás-

sosságot tette, mert tudta, hogy a csak az értelmet művelő tudás pusztá külső csillogás, amely erős jellembeli megalapozottság nélkül az egyéni tökéletesedés és a társadalom javának szolgálása tekintében is nagyon keveset jelent, sőt mindkettőre veszélyes, végzetes lehet. Az igazi nevelés az egész embernek harmonikus tökéletesítése azon az alapon, amelyet az isteni nevelő rakott le, amikor mondotta: „Nálam nélkül semmit sem tehettek”. Ez a Krisztusra építő, Krisztocentrikus nevelő munka irányította a piarista iskolák több mint háromezredes multját.

Napjainkban, a világnézetek példátlan erőfeszítéssel folyó küzdelmében fokozottan érezzük, a vallásos nevelés szükségét. A ma és a jövő nemzedék intelligenciájára súlyos kemény feladatok várnak a világnézeti kérdések zűrzavarában, amelynek csak elsőrendűen kiművelt, vallási kérdésekben tisztán látó elmék és az elméletet a gyakorlati életben valósító, hitüket élő jellemek tudnak megfelelni. Elmélet és gyakorlat az élet igénye; ez a kettős feladat szabta meg a mi vallási nevelésünknek irányát is. A hangsúly ugyan a gyakorlaton, a hit elvei szerint való életben van. Lehetséges-e azonban a gyakorlat, elméleti megalapozottság nélkül? Gondolkodó és az okokat kutató intelligens ember — amiké ifjúságunkat nevelni akarjuk — hite, vallási élete nem lehet csak őseitől ráhagyományozott örökség, megszokásból, öntudatlanul végzett cselekedetek sorozata, hanem az értelemmel felfogott, helyeseknek és jóknak megismert elvek öntudatos valósításának kell lennie. Ezért kívántuk és kívánjuk növendékeinktől vallási kötelességeiknek, hitüknek, életkörülményeiknek megfelelő pontos ismeretét. Élni csak az tud, aki tudja, hogy mit és hogyan kell élnie.

Ezeknek az elméleti ismereteknek elmélyítését, átélését célozták vallási gyakorlataink, amelyekhez a keretet megadta a piarista iskoláknak századoktól megszentelt hagyománya. A vasár- és ünnepnapok szentmisék, a tanulók fejlettségének megfelelően három csoportban adott vasárnapi exhortációk, az őszi és tavaszi hónapokban hallgatott mindennapi szentmisék, a Püspökkari Utasításokban előirt közös szentgyónások és szentáldozások nyújtották azt a keretet, amelyben ifjúságunk vallási élete kibontakozott. Ezeken kívül jóleső örömmel láttuk a vallásos érzületnek önkéntes megnyilatkozásait is. A téli reggeleken is nagyon sok diákunkat ott lehetett látni a templomban szentmisén, vagy legalább rövid szentséglátogatáson. Megállapíthatjuk, hogy ifjúságunk egyre jobban átérzi, hogy életének támasza, vívódásaiban, törekvéseiben legigazibb segítője az Oltáriszentségben közöttünk lakozó Úr Krisztus. Ennek a hitnek és tudatnak megnyilatkozása volt, hogy vasárnaponként diákjaink, kicsinyek és nagyobbak egyaránt, szép számban, — átlag 60—70 — járultak a szentáldozáshoz, és hogy legnagyobb részük legalább havonként járult a szentségekhez.

A vallásos szellem megerősödéseként könyvelhetjük el azt a tény is, hogy VIII. osztályt végzett növendékeink közül 4 készül szerzetesi, 5 pedig világi papi pályára. Az intenzívebb vallásos élet ápolásán dolgozott az intézeti Máriakongregáció. A november 28-án tartott Kalazancius-ünnepségünk Szent Alapítónk emlékének kultuszát szolgálta, valamint életének a hittanórákon való tanítása is,

hogy ezzel is öregbítsük tanítványainkban a piarista diák öntudatát.

Az elmúlt tanév nagy katolikus, magyar feladata volt a lelkek előkészítése az Eucharisztikus Krisztus méltó ünneplésére. Minden alkalmat megragadtunk, hogy ifjúságunkat minél közelebb vigyük az Eucharisziához. A VII. és VIII. osztályos tanulókkal résztvettünk az ifjúság eucharisztikus díszgyűlésén; Szeged város eucharisztikus hódoló ünnepségébe pedig egész ifjúságunk bekapcsolódott. A vásár- és ünnepnapok szentmisék után közösen elmondtuk az Adoro te devote himnuszt az Oltáriszentség imádására. Ennek a célnak szolgálatába állítottuk a vasárnapi exhortációkat is: megértetni a tanulókkal a katolikus istentisztelet középpontjának, a szentmisének jelentőségét, hogy minél többek egyéni életének is középpontja és erőforrása legyen a szentmisében közénk szálló Úr Krisztus. Az előkészület jegyében tartottuk meg márc. 31., ápr. 1. és 2. napjain a húsvéti lelkigyakorlatokat is, amelyeknek vezetője a felsősöknél Dr. Tihanyi Tibor, kecskeméti gimnáziumunk hitnagya volt, akinek lelkes építő munkájáért ezen a helyen is hálás köszönetet mondunk. Az alsós csoportok lelkigyakorlatait Dr. Révai József és Dr. Kerkai József vezették.

E helyen is köszönetet mondunk Dr. Tóth Tihamér egy. ny. r. tanár, felszentelt püspök úrnak, aki a magyar ifjúságnak szánt nagy adományából, a Tiszta férfiúságból 80 példányt juttatott ifjúságunknak. Hisszük, hogy ez a nemes gesztus nagyban hozzájárul ifjúságunkban annak a romlatlan erkölcsnek és tiszta vérnek kineveléséhez, megerősítéséhez, amelyért dolgozunk, s amely nélkülözhetetlen feltétele a jövő életnek.

Az iskola azonban az ifjúság vallás-erkölcsi nevelő munkájának csak egyik felét végezheti el. Feltétlenül szükséges, hogy a szülői ház támogassa, kiegészítse az iskola törekvéseit, a vallási kötelességek számonkérésével, azoknak lelkiismeretes teljesítésére való buzdítással. Különösen fontos lenne, hogy a szülők gyermekeik szórakozásainak, baráti körének fokozott ellenőrzésével eltávolítsák azokat az erkölcsi veszélyeket, amelyek akadályai az igazi vallásos szellem meggyökerezésének, s így a jellem, a harmonikus egyéniség kialakulásának.

6. Világnézeti és hazafias nevelés. A magyar iskolát és így benne a piarista iskolát mindig jellemezte a magasabb eszmék önzetlen szolgálata. Nálunk vallásos és hazafias szellemben neveltek mindenkor és minden nemzedéket. A két eszme egymást átjárta és munkánkban összefonódott. Ma azonban úgy érezzük, hogy többre kell vállalkoznunk, amennyiben világnézetet kell adnunk. A mai kor emberét nyugtalanító kérdések elsősorban nem annyira nemzeti, társadalmi, gazdasági természetűek, mint inkább világnézeti jellegűek, s az előbbieknél csupán ennek függvényei. Hogy valakinek, vagy valamely társadalmi osztálynak milyen az életszemlélete, s milyen nemzeti és gazdasági elveket vall, azt világnézete határozza meg. A világnézet magasabb síkba lendíti az embert, mint a csupán valamiféle szellemmel való töltekezés. Benne, mint gyújtópontban egyesül mindaz, ami az eszményi síkokban külön-külön kerül kibontakozásra. Ezt ma jobban látjuk és elevenebben érezzük, mint a századfordulón. Ezért iskolai tevékenységünk közepette sose mulasz-

toltuk el, hogy az alapvető vallásos, hazafias és társadalmi nevelés mellett világnézeti nevelést is adjunk. Világnézetünk alapja az Evangélium. A benne foglaltakért küzdünk egy nemzet keretén belül minden ember számára. Ezzel adva metafizikánk, munkakeretünk és az abban elvégzendő munka. Iskolai nyelvre fordítva ez annyit jelent, hogy az Istenség abszolútumához mérünk minden nagyságot, jóságot, szépséget, igazságot és erőt, ami csak bennünk és körülöttünk van. A görögök kalokagathiájának, a rómaiak virtusának, a renaissance ember egyéniségének, a XVIII. század igazságot kutató rációjának, tehát csak úgy van értelme, ha Hozzá viszonyul. Ennek azonban a rideg tudatból éltető szellemé kell válnia és mi mindent elkövettünk, hogy ez a szellem iskolánkat áthassa és minden munkánkon átüssön. Azon voltunk, hogy minden tevékenységünk mellé odailleszthessük ezt a jelzőt: pietas és piarista.

Ennek megnyilvánulásai voltak a különböző alkalmakkor rendezett hazafias vallásos és kegyeletes jellegű összejövetelek, megemlékezések és ünnepélyek is. Ezek a következők:

1937. szeptember 26-án, vasárnap délután részt vettünk a Dóm-téren rendezett nagy eucharisztikus ünnepségen.

Október 4 én, a Rendfőnök úr névünnepe alkalmával szentmisén vett részt ifjúságunk, a tanári kar pedig külön hódoló iratban fejezte ki jókívánatait.

Október 6-án, az aradi vértanúk emléknapján szentmise után kegyeletes ünnepélyt tartottunk.

Október 13-án ifjúságunk részt vett Szeged nagy jótevőjének, gr. Klebelsberg Kunónak lelki üdvéért bemutatott gyászmisén.

Október 24-én Uuno Hannula finn közoktatásügyi miniszter úr tiszteletére a városi színházban rendezett ünnepély keretében áldoztunk a finn-ugor testvériségnek.

Október 30-án a takarékoság nemzeti jelentőségére hívtuk fel az ifjúság figyelmét.

November 1-én az elhunyt tanárok sírjánál tartottunk kegyeletes megemlékezést.

November 2-án az intézet névadójának, Dugonics Andrásnak sírját kerestük fel.

November 3-án az elhunyt piarista tanárokért, 4-én a piarista rend jótevőjéért, 6-án a rendház és gimnázium alapítóiért mondott gyászmisén vett részt ifjúságunk.

November 5-én a magyar ifjúság örök eszményképének, Szt. Imrénék hódoltunk.

November 11-én a helybeli Ave rendezésében a Dómban tartott hangversenyen szerepeltünk.

November 25, 26, 27 és 28-án nagyszabású ünnepség keretében hódoltunk az Eucharisztia előtt és ünnepeltük rendünk alapítóját Szt. Kalazanciust. Ezen ünnepségre a következő latin nyelvű meghívóval hívtuk meg az érdekelteket:

Professores alumnique Scholarum Piarum Szegediensium occasione festi Patrocinii S. P. Nostri triduo adorant SS. Eucharistiam, quo finito in honorem S. Josephi Cal. Fundatoris Ordinis nostri in aula gymnasii sollempnia celebranda instituunt. Ad quas festivitates Amplissimum patronae civitatis nobilis Magistratum, Exalumnos nostros, Parentes discipulorum, omnesque amicos fautoresque scholarum reverenter invitavit Director Gymnasii. Diebus 25 et 26 celebratur missa, s. conlionem habentli-

bus primo die P. Josepho Kerkai: Eucharistia in vita nationum, secundo vero die P. Josepho Révai: Eucharistia et familia. Die 27 missam celebrat, Sacramque Communionem iuvenluti nostrae distribuit Ex.-mus D. Julius Glattfelder de Moor, Episcopus Csanádiensis, contionem vero habet P. Stephanus Albert: Eucharistia et discipuli Scholarum Piarum. In academia musico litteraria, in qua a choro musico scholaeque cantorum altissimorum auctorum opera varia tractantur, recitanturque carmina, sermonem panegyricum habet Stephanus Muntyán dr. juris, senatus-praeses Tabulae Regiae Judiciariae, exalumnus gymnasii nostri.

December 6-án, a Kormányzó úr Ófőméltóságának névünne-
pén istentiszteleten vettünk részt.

December 10-én megemlékeztünk a limanovai csatáról.

1938. márc. 3-án ifjúságunk Ferenc királyért, a magyar kegyes-
tanítórend jövőjéért mondott gyászmisén vett részt.

Márc. 12-én, a szegedi árvíz évfordulóján megjelentünk a
Dómban bemutatott szentmisén.

Márc. 15-én szentmise volt, ezt követőleg hazafias ünnepélyt
tartottunk.

Máj. 7-én az intézet egyik osztálya megjelent a Horthy Miklós
laktanyában az ellenforradalmi emlékmű leleplezésén.

Máj. 27-én tartottuk a madarak és fák napját.

Máj. 29-én résztvettünk a Hősök emlékünnepélyén.

Jún. 1-én minden osztályban felhívtuk a tanulók figyelmét a
magyar könyvnap jelentőségére.

Jún. 18-án a Kormányzó úr Ófőméltóságának születésnapján
istentiszteleten vettünk részt.

7. Tanulmányi előmenetel. Értesítők utolsó lapjain közölt
statisztikai adatok tájékoztatót adnak ifjúságunk tanulmányi előme-
neteléről. Ez a szám természetesen nem hű, mert a kimaradottak
egy részét úgy kell tekintenünk, mint akik a mai középiskola
fokozott kivánalmaival nem tudtak megbirkózni, s kiváltak bajtár-
saik küzdő sorából. Ezek hozzászámításával is azonban az eredmény
még mindig jó. Ebben a mai iskola módszerén kívül szerepe van a
szülői háznak és nemzedékünk nyugtalan társadalmi szervezetének
is. A ma társadalma ugyanis az egész vonalon bizonyos fokú
iskolai végzettséget kíván, s az ifjúság belátja, hogy a mai élet-halál
harcban csak a minél alaposabb tudás alapján lehet reménye az
érvényesülésre. Ezt érzi a szülői ház is, mert míg egy részről
minden áldozatot meghoz, alaposan meggondolja, hogy a nagy
költséggel járó és hosszú tanulmányi időt igénylő középiskolát
végeztesse-e gyermekeivel. Így tehát maga az élet végzi el a
szelekciót, az által, hogy a gyengébbeket más fajta iskolába tereli.
A szép eredmény elérésében a szülői háznak még annyiban is van
szerepe, hogy egyre inkább tapasztaljuk a tanulókkal való otthoni
törődést, s az iskola iránti meleg érdeklődés jótékony hatását. Ennek
természetes következménye, hogy ifjúságunk sok irányban fejtt ki
tevékenységet. Értesítők más helyén található rovatok hűen beszám-
olnak a különböző ifjúsági körökben folyt pezsgő munkáról.

8. Filmoktatás. A V. K. M. által kiutalt gépen történt a vetítés.
43 filmtekercset kértünk kölcsön az Oktatófilm Kirendeltségtől és 148
esetben vetítettük le azokat. A kölcsönzött filmek a hazai földről, a
szomszédos országokról és a távolabbi külföldről való földrajzi,
továbbá biológiai, fizikai, ásványtani, technikai tárgyúak voltak.

A tanulók mindig a legnagyobb érdeklődéssel kísérték a film pergését. A bemutatott anyag erősen lekötötte figyelmüket és a tananyag jobb megértését eredményezte.

9. Tanulmányi kirándulások. A jelen tanévben csak Szeged környékének megismerése céljából tettünk kisebb kirándulásokat, mert a szülőket nem akartuk terhelni a távolabbi vidékre vezetendő kirándulás költségeivel. Az Iskolatakarék bevezetése lehetővé teszi a következő években a nagyobb költséget igénylő hazai és külföldi kirándulások megvalósítását. Az idei tanévben a következő osztályok tettek kirándulást: I. A osztály Dr. Kerkai József, I. B osztály Horváth Ambrus, II. A osztály Nagy Vince, IV. A osztály Dr. Diósi Géza, V. A osztály Barborik István, V. B osztály Dr. Kiss Márton, VI. osztály Dr. Zányi László, VII. osztály Hantos Lőrinc tanár urak vezetésével Városlányára, I. B osztály Horváth Ambrus tanár úr vezetésével a Kállay ligetbe, II. B osztály Lénárd Ödön tanár úr vezetésével Újszegedre, IV. B osztály Maklári Lajos tanár úr vezetésével Sándorfalvára ment kirándulni. A tananyaggal kapcsolatban az I. A osztály a Fogadalmi templomot Dr. Albert István és Maklári Lajos tanár urak vezetésével, az I. B osztály a Tiszapartot, a Fogadalmi templomot Dr. Albert István és Maklári Lajos tanár urak vezetésével, a II. A és II. B osztály az Egyetemi Fűvészkertet, a Klinikai sétányt, a Városi muzeumot, a Nemzeti Emlékcsarnokot, a Stefánia parkot Dr. Kiss Márton tanár úr vezetésével, a III. A osztály az Egyetemi Gyógyszertani Intézetet Tari János tanár úr, a Diagnosztikai klinikát Szűcs János tanár úr, az Indián-alaszakai kiállítást és a Fogadalmi templomot Dr. Kiss Márton tanár úr vezetésével, a III. B osztály a Városi Muzeumot Babos Dezső tanár úr vezetésével, a Nemzeti Emlékcsarnokot Dr. Albert István tanár úr vezetésével, az Indián-alaszakai kiállítást Czimmermann Pál tanár úr vezetésével, az Egyetemi Gyógyszertani Intézetet és a Diagnosztikai klinikát Dr. Kiss Márton tanár úr vezetésével, a IV. A osztály a Nemzeti Emlékcsarnokot Czimmermann Pál tanár úr vezetésével, a Városi Vízművet és a Gázgyárt Maklári Lajos és Tari János tanár urak vezetésével, az Anna ásványvíz üzemet Horváth Ambrus és Maklári Lajos tanár urak vezetésével, az Egyetemi Szervetlen Vegytani Intézetet Maklári Lajos tanár úr vezetésével, a IV. B osztály a Nemzeti Emlékcsarnokot Czimmermann Pál tanár úr vezetésével, a Gyümölcskiállítást, a Városi Vízműveket, az Egyetemi Szervetlen Vegytani Intézetet, az Anna ásványvíz üzemet Maklári Lajos tanár úr vezetésével, az V. A és V. B osztály a Klinikai parkot, a Városi kertészetet, az Erzsébet ligetet, az Egyetemi Fűvészkertet, az Egyetemi Növénytani Intézet gyűjteményét Dr. Kiss Márton tanár úr vezetésével, a VII. osztály Csonka Mihály tanár úr vezetésével a Repülőteret tekintette meg.

10. Madarak és fák napja. Természetvédelem. Légoltalmi nevelés. A Madarak és fák napját május hó 27-én a Kállay ligetben ünnepelte meg a tanulóifjúság. Az énekkar Mozart: Csalogány az erdőn c. dalt énekelte el, utána Horváth János VI. o. t. a madarak és a fák védéséről beszélt, Feleki Sándor: Pacsirtadal c. költeményét Baka Géza IV. b. o. t. szavalta el, az Igazgató úr a madárvédelem hasznosságáról és a fák védelmének nemzetgazdasági jelentőségéről tartott előadást, az énekkar Cherubini: Nevető kánonját adta elő.

Ezen a helyen említjük meg, hogy a V. K. M. 7453/1936. eln. számú rendeletének kirándulásainkon és tanítás közben minden alkalmával igyekeztünk megfelelni. Tanítványaink figyelmét hangsúlyozottan felhívtuk nemcsak a természet szeretetére, hanem a természet hathatós védelmére is. A meglévő természeti kincsek védelme elsőrangú kötelessége minden állampolgárnak, mert nemcsak felüdülést jelent a bennük való gyönyörködés, hanem a műveltségről is tanúságot tesz az itt megforduló idegenek előtt. A V. K. M. 4401/936. számú rendeletének megfelelőleg az egyes tárgyak keretében megadtuk a megfelelő légtalmi nevelést is.

11. Rajz és kézügyességi kiállítás. A rajzkiállítás az intézet rajztermében június 19-én az évváró ünnepélyel kapcsolatban nyílt meg. Kiállításra kerültek a rendes rajzórakon készült sikerültebb rajzok tanmenetszerű összeállításban és a rendkívüli rajztanfolyam résztvevőinek kiválóbb rajzai; továbbá néhány szépírásban ügyesebb tanuló arany füzeté. Ugyanakkor kézügyességi kiállítás is volt, melyen a tanulók ilyen irányú munkái és bélyeggyűjteményei kerültek kiállításra Dr. Zányi László tanár úr rendezésében.

12. Hivatalos látogatások. Dr. móri Glattfelder Gyula püspök úr Ónagyméltósága november 3-án látogatta meg a VII. osztály hittan óráját és május hó 6-án elnökölt a VIII. osztály hittan összefoglalóján. Dr. Jászai Rezső tanügyi főtanácsos úr, katolikus középiskolai és kegyesrendi főigazgató március 28—31 napjain végezte hivatalos látogatását. Járay Imre tanügyi főtanácsos úr, a szentesi m. kir. áll. Horváth Mihály gimnázium igazgatója a V. K. M. főfelügyeleti jogának gyakorlásaként a szegedi tankerület királyi főigazgatója megbízásából december 10—17-én látogatta meg intézetünket.

Raskó Sándor, pápai prelátnak úr, az intézet hittan biztosa elnökölt a május 6, június 3 és 7-én tartott hittan összefoglalásokon.

Dr. Bohn Ferenc, testnevelési szakfelügyelő úr március hó 18-án részt vett a tornaórákon.

13. Fegyelmi állapot. A mai ifjúság a társadalom részéről sokkal több hatásnak van kitéve, mint a századforduló nemzedéke. A politikai, gazdasági és kulturális élet nyugtalansága nem áll meg az iskola küszöbén. Visszhangra talál a diáklekekben s nem egyszer kelleténél erősebben. Ennek következménye, hogy a tanári kar fegyelmező munkája alaposan megnehezült. Iskolánk nevelő jellegének megfelelően mindig arra törekedtünk, hogy a fegyelmi esetek létrejöttének lehetőségét megelőzzük. Ebből a célból igyekeztünk minél többet együtt lenni tanítványainkkal. Ellenőriztük utcai viselkedésüket, szálláshelyeiket, színház-, és mozi látogatásaikat, valamint táncanfolyamukat. Az intézetben belül szeretettel párosult következetességgel őrködlünk azon, hogy az intézet fegyelmi szabályai az egész vonalon megtartassanak.

14. Az iskola és a szülői ház. Iskolánk három úton is keresi a szülői házzal való együttműködés minél eredményesebbé tételét; mégpedig a szülői értekezletek, ismeretterjesztő előadások és a tanári fogadóórák útján. Törekvésünket a szülők nagy érdeklődése támogatta. Hogy ezt az érdeklődést még fokozhassuk, a letárgyalt kérdésekről elhangzott és gyakorlati szempontokból legfontosabb gondolatokat rövidesen összefoglaljuk.

Az első szülői értekezleten, 1937. okt. 12-én. Dr. Karl János igazgató tartott előadást: *Milyen családi nevelést kíván a mai iskola?* címen. Mivel a család vérségi egység, a gyermekben az átöröklés révén bizonyos testi és lelki készségek, hajlamok jelentkeznek. Ezeket a szülők gondos megfigyeléssel korán felismerhetik és céltudatos neveléssel, szoktatással az előnyös tulajdonságokat fejleszthetik, a károsokat visszaszoríthatják. Ebben a munkájukban az iskola is segítségükre lehet, ha a szülők a tanári fogadóórakon a gyermekek jó vagy hátrányos hajlamaira a tanárok figyelmét felhívják és ezzel őket a vele való bánásmód helyes megválasztásában és a róla alkotott ítéletük minél méltányosabbá tételében segítik. A család társadalmi közösség is. Minden család élete más gazdasági és szellemi téren egyaránt. A családi környezet nagyhatással van a gyermek szellemi és erkölcsi fejlődésére. Az iskolában a legkülönbözőbb társadalmi osztályok gyermekei kerülnek együvé, aminek mindenesetre megvannak a maga hátrányai, de az előnyei is. Az iskola feladata a mai kor felfogása szerint a különböző társadalmi osztályokból származó tanulók között a távolságot lehet csökkenteni: az elkényeztetett nagyralátó tanulókat ráébreszteni, hogy az iskolában csak erkölcsi és szellemi értékeik alapján érvényesülhetnek, viszont a hiányosabb családi nevelésben részesülteket fogyatkozásaik pótlásában elősegíteni. Ebben a munkában a szülői háznak az iskola mellé kell állnia, hacsak a gyermek fejlődését helyesebb irányban terelni vagy megakasztani nem akarja. Emellett a szülői ház természetesen kihasználhatja a maga környezetének előnyeit a gyermek testi és szellemi fejlődésének előmozdítására. A család végül érzelmi közösség is, amelynek megvan a maga vallási és erkölcsi légköre, megvannak a maga hagyományai. Ezeket a gyermek lelkébe átültetni, megerősíteni a család feladata. Az iskola vallás-erkölcsi alapon végzett munkája és a szülői ház között ellentét nem lehet, mert az a gyermek lelkét csak meghasonlásba és romlásba viheti. A szülői háznak tehát szigorúan kell alkalmazkodnia az iskola szelleméhez, amelyre gyermeke nevelését rábízta.

A második szülői értekezleten, nov. 10-én ugyancsak az intézet igazgatója beszélt *A pubertás korának neveléstani kérdéseiről*. Az iskolába hozott kisgyermek a természetes fejlődés során eljut abba a korba, mely testi és lelki alkatában rövid idő alatt nagy változást idéz elő és sok veszedelemnek lehet a forrása, ha a szülői ház előrelátó gondoskodással készíti elő erre a gyermeket és a változás ideje alatt, vagy az utána következő években elmulasztja a maga irányító, fékező és támogató munkáját. Az előkészítés legfontosabb feladata, az egészséges szeméremzert minél erősebb kifejlesztése. Ennek már egészen kis korban kell megkezdődnie, hogy az a káros külső befolyások ellen, melyektől a gyermeket teljesen megvédeni nem lehet, erős védelme legyen és minden erkölcsi tévelyedéstől megmentse. A tapasztalás azt bizonyítja, hogy az egészséges és mély vallásos nevelésben részesült gyermekek gondos felügyelet mellett minden baj nélkül jutnak át a testi veszedelmeken. Több bajt okoznak sokszor a szellemi téren mutatkozó változások: a tulságos önállóságra való törekvés, esztelen legénykedés, vakmerő ítélkezés, a kötelességek elhanyagolása. Az ilyen

bajok esetén különösen fontos az iskola és a szülői ház összefogó munkája és főleg az apa megértő de határozott szigora.

A harmadik szülői értekezleten, 1938. jan. 20-án, Dr. Kerkai József tanár beszélt *A zene szerepéről a nevelésben*. A zenei műveltség az általános műveltség egyik fontos eleme. A zene tanulás sok lelki öröm forrása, de mint nevelő eszköz is megbecsülhetetlen, mert fegyelemre és munkára serkent. A zenei nevelés ma még első-sorban a szülői ház és a zeneiskolák feladata, de a gimnázium ének és zene tanítás is sokat jelent az iskolai ének és zenekar és a zenei önképzőkör munkájával. A szülői ház, amennyiben csak megteheti, ne mulassza el a gyermekek zenei képzését, mert ez a társadalmi életben való érvényesülésük, sőt sokszor az életpályájukon való előbbrejutásuk tekintetében is segítségére lehet.

A negyedik szülői értekezleten 1938. febr. 19-én Szűcs János tanár *Az iskola és az élet c.* előadásában, azokra az egymással ellenkező követelésekre mutatott rá, amelyek a tanár munkáját annyira nehezé, idegölővé teszik. Az élet ugyanis egyre több és több követeléssel lép fel a középiskolát elhagyó ifjakkal szemben és minden alkalommal felhangzik a követelés, hogy a középiskolának több gondot kell fordítania a gyakorlatias oktatásra. A középiskola sajátos célja azonban az egyetemekre való előkészítés. A középiskola az élet nyomása alatt iparkodik mind a két követelést kielégíteni. Az állam és a társadalom érdeke az értelmiségi pályára tördülő ifjúság erősebb megszorítását sürgeti, a szülőket viszont, akik gyermekeiket már a középiskolába iratták, igen nehéz meggyőzni arról, hogy helyesebb volna őket nekik megfelelőbb, más-fajta iskolába vagy gyakorlati pályára adni. Az ellentétes követelések között a középiskolát megtalálni, a tanár belátására és lelkiismeretére van bízva. Belátása válogatja ki a felsőbbbség ellenőrzése mellett az anyagot, amelyet szükségesnek és elvégezhetőnek talál és lelkiismerete jelöli meg azt a határt, ameddig az osztályozásnál az engedékenységekben a közérdek kára nélkül elmehet. Elvünk az anyag feldolgozásánál: lehetőleg keveset, de ezt jól. Ezt a felfogást a szülői háznak is teljes erővel kell támogatnia.

A Piarista Diákszövetség Ifjúsági Csoportjának rendezésében tartott ismeretterjesztő előadásokat Dr. Berecz János egyet. r. tanár mint a Piarista Diákszövetség elnöke nyitotta meg és kifejtette ezen előadásoknak szükségességét.

Az első előadást márc. 5-én Dr. Lőrincz Ferenc egyet. ny. rk. tanár tartotta *Iskola és egészség* címen. Az iskolának a szellemi nevelés mellett fontos feladata a testi nevelés is. Ezt a célt szolgálják a testnevelési és egészségtani órák, a sportkörök az órákzti szünetek, a gyakori szellőztetés, a tanulók tisztálkodásának és megfelelő ruházódásának ellenőrzése. Fontos a fertőző gyermekbetegségek ellen való védekezése, mert a statisztikák tanúsága szerint jobb ezeknek idejét minél későbbre tolni. A legfontosabb azonban, hogy a szülői háznak és az iskolának együttes gondja legyen a munka olyan beosztása, hogy minden tanulónak jusson naponta egy-két óra szabadideje, amelyet friss levegőn, játékkal tölthet. A munka és pihenés megfelelő aránya, a helyes táplálkozás, célszerű munkálkodás azok a feltételek, amelyek a tanulók egészségét az iskolaév alatt is megővhatják.

Márc. 11-én Dr. Ditrói Gábor egyet. ny. r. tanár. Az *iskolások szembetegségei* címen elsősorban a szem fertőző megbetegedéseit különösen a trachomát ismertette és azok gyors és szakszerű kezelését sürgette. Kevésbé veszedelmesek, de a tanuló munkáját mégis nagyon zavarják a közel vagy a messzelátásból és a hibás fénytörésből eredő bajok. Ha a tanuló nem természetes távolságból, vagy fejtartással ír, nem elég erre a hibájára figyelmeztetni, hanem annak okát is meg kell keresni. Minél korábban kap a gyermek orvosi segítséget, annál kisebb mértékű maradhat a káros elváltozás.

Márc. 19-én Dr. Rusznyák István egyet. r. tanár tartott előadást *A betegségek kezdetei* címen. Különösen a lázas, meghűléses betegségekre hívta fel a figyelmet, mert ezek gondatlan kezelés mellett súlyosabb bajokra vezethetnek. A gyakran előforduló mandulagyulladások magukban véve nem nagy jelentőségűek, ismétlődés esetén mégis orvosi vizsgálatot követelnek, mert igen súlyos izületi, szív és vesebajoknak lehetnek a forrásai. A tuberkulózis korai felismerése és azonnali gyógyítása nemcsak a betegnek, hanem környezetének is elsőrangú érdeke. A tüdőgondozó intézetek a védekezést a szegényebb sorsú családok számára is nagyon megkönnyítik, azért e téren minden halogatás és hanyagság a legsúlyosabb bűn.

Márc. 26-án Dr. Melczer Miklós egyet. ny. rk. tanár *A nemi önmegtartóztatás* kérdéséről, mint a serdülő ifjak legnagyobb problémájáról beszélt, mert amíg könnyen esnek át az egészséges erkölcsi érzésű és épidegzetű fiúk, éppoly súlyos, sokszor az egész életre kiható sebeket kaphatnak a fogyatékos erkölcsi érzésűek és gyenge akaratók. A serdülés korában tehát az ifjúságnak jól fel kell készülnie, mert annak harcait erős akarattal nekik kell megvívniuk. Az orvosudomány az ifjúság teljes nemi önmegtartóztatását sürgeti, mert ennek jutalma az egészséges testi és szellemi fejlődés, míg az eltévelyedés bélyege a sötétben fonnyadó arc, egyre gyengülő idegzet, és az erkölcsi elhervadás.

Az utolsó előadást ápr. 2-án Dr. Várkonyi Hildebrand egyet. r. tanár tartotta *A gyermek és ifjúkor főbb pathológiai jelenségei* címen. Vannak olyan súlyos szellemi fogyatékoságok, amelyek a rendes iskoláztatást lehetetlenné teszik. Az ilyenekben szenvedő gyermekek gyógyítása és nevelése az orvostudomány és gyógy-pedagógia feladata. De a középiskoláknak is akad dolga olyan tanulókkal, akiket többé-kevésbé abnormisoknak lehet tekinteni, mert vagy a szellemi fejlettségük maradt el a hasonló korú gyermekekétől és így a koruknak megfelelő osztály feladataival megbirkózni nem tudnak, vagy érzelmi életük tért el nagy mértékben az átlagtól. Az ilyenek lehetnek túlérzékenyek, akikben a külső behatások aránytalanul nagy visszahatást keltenek, vagy érzéketlenek, közönyösek és így nagyon nehezen nevelhetők. Másoknál az akaratgyengeség és önállótlanúság, vagy ellenkezőleg az önfejtés és macacsság lépheti túl a rendes határokat. Ezek mindegyike súlyos gondokat okozhat a szülőknek, és nevelőknek egyaránt és kölcsönösen megkövetelik a különleges nevelési módszerek tekintetében a a szülői ház és az iskola együttműködését.

Végül a tanári fogadóórákról, mint az iskola és a szülői ház együttműködésének állandó segédeszközéről emlékezünk meg. Sajnos,

hogy erről a szülők körében még mindig igen téves fogalmak élnek, aminek legmeggyőzőbb bizonyítéka a fogadóórák túlszűfolt-sága a tanári értekezleteket közvetlenül megelőző időkből és gyér látogatottsága egyébkor. Akik szülői értekezletekről és az ismeret-terjesztő előadásokról elmondottakat elolvasták, láthatják, hogy mennyi megbeszélni való volna a szülők és nevelők között. Ehhez azonban idő kell, amely rendelkezésre is áll, ha a fogadóórákat a szülők egész éven át felhasználják és nem tartják elegendőnek, hogy a torlódás miatt csupán a fiúnak előmeneteléről vagy iskolai viselkedéséről kapjon néhány szóban felvilágosítást.

15. Iskolatakarék. Az iskolai nevelés szerves kiegészítői az iskolai kirándulások. A tanulók tapasztalatait gyarapítják, látókörüket tágítják és az iskolában szerzett ismereteiket tervszerűen egészítik ki. Ezenkívül az iskolai tanulás komoly munkáját a kellemes hangulatban lefolyó kirándulások kedves, játékos módon egészítik ki az élet, a tapasztalat és a szemlélet igazi nevelő hatásaival. Ezek megfontolásával a tanári kar a Nemzeti Hitelintézet R. T. szegedi fiókjával közös tervet dolgozott ki a tanulók kirándulásához szükséges anyagi eszközök előteremtésére. A pénz részletekben való összegyűjtésére megalapítottuk az iskolai takarékpénztárt, amelyről Dr. Tóth Béla a nevezett pénztézet igazgatója a következő kimutatást adja:

A tanulók közül 260 jelentkezett az iskolatakarékba való belépésre. Megoszlásuk osztályonként, valamint a befizetett összeg az alábbi:

Osztály	Tanulók száma	Belföldi k i r á n d u l á s	Külföldi	Mindkettő	Összesen
I. A	27	185'—		135'30	320'30
I. B	33	204'—		94'30	298'30
II. A	22	153'50	15'—	209'—	377'50
II. B	27	212'—	27'50	121'50	361'—
III. A	22	192'—	54'—	60'—	306'—
III. B	17	152'—		90'—	242'—
IV. A	20	202'—		174'—	376'—
IV. B	24	212'—		163'20	375'20
V. A	28	262'—	26'—	122'40	410'40
V. B	7	72'—		86'40	158'40
VI.	26	293'—			293'—
VII.	7	72'—	30'—		102'—
	260	2.211'50	152'50	1.256'10	3.620'10

16. Egészségi állapot. A tanári testület tagjai közül az év folyamán betegség címén hosszabb ideig kellett helyettesítenünk Babos Dezső, Csonka Mihály, Gyurkovits Árpád és Pesti Lajos tanár urat. A tanulók óramulasztása a szokott keretekben mozgott. A januári és a februári influenza-járvány idején a hiányzók száma kissé nagyobb volt. Volt olyan nap, mikor 13 osztályban 90—105 tanuló hiányzott. A hivatalos szemorvosi vizsgálatot Dr. Ács Sándor kerületi tisztiorvos úr végezte

2. Az egységes középiskola, az autonom katolikus középiskolák és az iskolai hatóságok.

Az 1934. évi XI. t. c. megalkotta az egységes magyar középiskolát, amelynek neve gimnázium. A fokozatos fejlesztés elve alapján a jelen iskolai évben az alsó három osztály már gimnáziumi tagozat volt.

Az 1935. évi VI. t. c. alapján iskolánk autonom katolikus középiskola. Az intézet fenntartója: Szeged szab. kir. város. Rendfőnök: Dr. Sebes Ferenc, az országgyűlés felsőházának tagja. Az iskola a K. K. F. igazgatása alatt áll, melynek elnöke: Serédi Jusztinián, bíboros hercegprímás, esztergomi érsek. Hitoktatási püspöki biztos: Raskó Sándor pápai prelátus, belvárosi plébános. Katolikus középiskolai főigazgató: Dr. Jászai Rezső, tanügyi főtanácsos. Az állami felügyeletet gyakorolja: széki gr. Teleki Pál, m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter. Tankerületi főigazgató: Dr. Kisparti János.

3. A tanári testület működési köre.

a) Igazgató:

Dr. Karl János kegyesrendi áldozópap, rendes tanár, szaktárgyai: földrajz és természetrajz. Tanította a filozófiát a VIII., a földrajzot a VII., a természetrajzot a VI., az egészségtant a VII. és VIII. osztályokban heti 8 órában. Tanári éveinek száma: 23.

b) A tanári testület nyugalmazott tagja:

Nováky Bertalan. Működési éveinek száma: 54.

c) A tanári testület rendes tagjai:

Dr. Albert István kegyesrendi áldozópap, rendes tanár. Szaktárgya: hittudományok; hittan, a Mária-kongregáció prézese, a cserkészcsapat parancsnoka. Tanította a hittant az I. A, II. A, III. AB, IV. A, V. AB és VI–VIII. osztályokban, heti 16 órában. Tanári éveinek száma: 6.

Babos Dezső kegyesrendi áldozópap, rendes tanár, a III. B osztály főnöke. Szaktárgyai: magyar és latin nyelv és irodalom. Tanította a magyart a III. B, V. A, V. B, a latint a III. B és IV. B, a szépírást a II. B osztályokban heti 19 órában. Tanári éveinek száma: 32.

Barborik István kegyesrendi áldozópap, rendes tanár, az V. A osztály főnöke, a filológiai szertár őre. Szaktárgyai: latin és görög nyelv és irodalom. Tanította a latint az V. A, a görögöt az V. B és VIII., a szépírást a II. A osztályokban heti 16 órában. Tanári éveinek száma: 23.

Csonka Mihály kegyesrendi áldozópap, rendes tanár, a fizikai szertár őre. Szaktárgyai: mennyiségtan és fizika. Tanította a mennyiségtant az I. B, IV. A, IV. B és VII., a fizikát a VII. osztályokban heti 17 órában. Tanári éveinek száma: 28.

Czimmermann Pál kegyesrendi áldozópap, rendes tanár. Szaktárgyai: történelem és földrajz. Tanította a történelmet a IV. B, a földrajzot a III. B, IV. A és IV. B, a németet a III. A és III. B osztályokban heti 14 órában. Tanári éveinek száma: 38.

Dr. Diósi Géza kegyesrendi áldozópap, rendes tanár. Szaktárgyai: magyar és latin nyelv és irodalom, hitelemző, a „Horváth Cyrill” Önképzőkör vezetője, a IV. A osztály főnöke. Tanította a hittant a IV. B, a magyart a IV. A, IV. B és VII., a latint a IV. A osztályokban heti 16 órában. Tanári éveinek száma: 19.

Dorogi Imre világi rendes tanár. Szaktárgya: művészeti és mértani rajz. Tanította a rajzot: az I. A, I. B, II. A, II. B, III. A, III. B, IV. A és IV. B, osztályokban heti 18 órában és a művészeti rajzot III—VIII. osztályokban mint rendkívüli tárgyat. Tanári éveinek száma: 20.

Gyurkovits Árpád világi, helyettes tanár. Szaktárgyai: magyar és francia nyelv és irodalom. Tanította a franciát az V. A, VI., VII. és VIII. osztályokban heti 21 órában és a francia társalgást a kezdőknél és a haladóknál. Tanári éveinek száma: 5.

Hantos Lőrinc kegyesrendi áldozópap, rendes tanár. Szaktárgyai: latin és német nyelv és irodalom, az ifjúsági könyvtár őre, a segítőegyesület vezetője, a VII. osztály főnöke. Tanította a latint a VII., a németet a IV. B, V. A, VI. és VII. osztályokban heti 17 órában és a német társalgást, mint rendkívüli tárgyat. Tanári éveinek száma: 19.

Horváth Ambrus kegyesrendi áldozópap, rendes tanár, hitelemző, a kiscserkészek vezetője, az I. B osztály főnöke. Szaktárgyai: történelem és latin nyelv és irodalom. Tanította a hittant az I. B, a magyart az I. B, a latint az I. B, a történelmet a VII. osztályokban, osztályfőnöki órát tartott az I. B osztályban heti 16 órában. Tanári éveinek száma: 1.

Dr. Kerkai József kegyesrendi áldozópap, rendes tanár, okleveles gyorsírás tanító, a zeneszertár őre, a Gyorsírókör és a zenekar vezetője, az I. A osztály főnöke. Szaktárgyai: latin és görög nyelv és irodalom. Tanította a latint az I. A, a magyart az I. A, a gyorsírást a IV. A, IV. B, V. A és V. B osztályokban, osztályfőnöki órát tartott az I. A osztályban heti 19 órában. Tanári éveinek száma: 21.

Kiss István kegyesrendi áldozópap, c. gimn. igazgató, rendes tanár, tandíjkezelő. Szaktárgyai: magyar és latin nyelv és irodalom. Tanította: a magyart a II. A és III. A, a történelmet a IV. A, a latint a III. A osztályokban heti 14 órában. Tanári éveinek száma: 35.

Dr. Kiss Márton kegyesrendi áldozópap, rendes tanár, az igazgató helyettese, a természetrajzi szertár őre. Szaktárgyai: földrajz és természetrajz. Tanította a földrajzot a II. A, II. B, III. A, a természetrajzot a II. A, II. B, V. A és V. B, az egészségtant a III. A és III. B osztályokban heti 18 órában. Tanári éveinek száma: 22.

Lénárd Ödön kegyesrendi áldozópap, rendes tanár, tanári jegyző, a II. B osztály főnöke. Szaktárgyai: történelem és latin nyelv és irodalom. Tanította a hittant, magyart és latint a II. B, a történelmet a VI. osztályokban, osztályfőnöki órát tartott a II. B osztályban heti 16 órában. Tanári éveinek száma: 2.

Maklári Lajos kegyesrendi áldozópap, rendes tanár, a IV. B osztály főnöke, az énekkar vezetője, az énekszertár őre. Szaktárgyai: földrajz-természetráajz és a vegytan. Tanította a földrajzot az I. A és I. B, a természetráajzot a IV. A és IV. B osztályokban heti 18 órában. Tanári éveinek száma : 1.

Nagy Vince kegyesrendi áldozópap, rendes tanár. Szaktárgyai: magyar és latin nyelv és irodalom. Tanította a magyart a VIII., a latint a II. A osztályokban; osztályfőnöki órát tartott a II. A osztályban heti 9 órában. Tanári éveinek száma : 19.

Pesti Lajos világi, rendes tanár, a tornaszertár őre. Szaktárgya : testnevelés. Tanította a testgyakorlást az I. A, I. B, II. A, III. B, IV. B, VI., VII. és VIII. osztályokban heti 26 órában. Tanári éveinek száma : 19.

Rassovszky Gyula kegyesrendi áldozópap, rendes tanár, a Magyar Gábor szavalóköri vezetője, az V. B osztály főnöke. Szaktárgyai : magyar és latin nyelv és irodalom. Tanította a magyart a VI., a latint az V. B és VI., az éneket az I. A, I. B, II. A és II. B osztályokban heti 19 órában. Tanári éveinek száma : 29.

Dr. Révai József kegyesrendi áldozópap, rendes tanár. Szaktárgyai: latin, görög és német nyelv és irodalom. Tanította a görögöt a VI. és VII., a németet a IV. A, V. B és VIII. osztályokban heti 20 órában. Tanári éveinek száma : 28.

Szűcs János kegyesrendi áldozópap, rendes tanár, a III. A osztály főnöke. Szaktárgyai: mennyiségtan és fizika. Tanította a mennyiségtant az I. A, II. B, III. A, V. A és V. B, a fizikát a III. A osztályokban heti 19 órában. Tanári éveinek száma : 22.

Tari János világi, óraadó tanár. Szaktárgya : testnevelés. Tanította a testgyakorlást a II. B, III. A, IV. A, V AB osztályokban a harmadik testnevelési órát a IV.—VIII. osztályokban heti 18 órában. Tanári éveinek száma : 1.

Tárkányi Ferenc kegyesrendi áldozópap, rendes tanár. Az intézeti évkönyv vezetője, a VIII. osztály főnöke. Szaktárgyai: történelem és latin nyelv és irodalom. Tanította a latint a VIII. osztályban, a történelmet a III. A, III. B, V. A, V. B és VIII. osztályokban, heti 20 órában. Tanári éveinek száma : 28.

Dr. Zányi László kegyesrendi áldozópap, rendes tanár, a tanári könyvtár őre, a matematikai és fizikai kör, a sakkör és a bélyeggyűjtő kör vezetője, a VI. osztály főnöke. Szaktárgyai: mennyiségtan és fizika. Tanította a mennyiségtant a II. A, III. B, VI. és VIII., a fizikát a III. B és VIII. osztályokban heti 18 órában. Tanári éveinek száma : 9.

d) Más felekezetűek vallási tanárai:

Dr. Durkó Gábor, ref. hittanár-lelkész, tanította a református tanulókat.

Gruncsity Milán, gör. kel. szerb plébános, tanította a görög keleti szerb tanulókat.

Dr. Ladomérszky Béla, gör. kat. lelkész, tanította a görög katolikus tanulókat.

Dr. Lövy Emil, izr. hitoktató, tanította az izraelita tanulókat.

Szabó Lóránt, ág. h. ev. hitoktató, tanította az ág. h. evangélikus tanulókat.

e) *A rendkívüli tárgyak tanárai :*

Dr. Degregorio Ottone tanította az olasz nyelvet.

Dorogi Imre tanította a művészi rajzot.

Gyurkovits Árpád tanította a francia társalgást a kezdőknél és haladóknál.

Hantos Lőrinc tanította a német társalgást.

Kerényi József tanította a vívást.

Maklári Lajos tanította az éneket.

4. A tanárok hitéleti, irodalmi és társadalmi működése.

Dr. Karl János igazgató, az Egyetemi és Főiskolai hallgatók Szent László Körének tiszteletbeli, a Magyar Földrajzi Társaság levelező- és választmányi, a debreceni m. kir. Tisza István Tudományos Társaság matematika-természettudományi osztályának, a szegedi Dugonics Társaság, a Magyar Paedagógiai Társaság választott rendes, a m. kir. Ferencz József-Tudományegyetem Barátai Egyesülete Természettudományi Szakosztályának választmányi, a Katolikus Tanáregyesület igazgatósági, az Országos Tanáregyesület igazgatósági és választmányi tagja, a Magyar Nevelők Egyesülete középiskolai szakosztályának elnöke, Debrecen sz. kir. város törvényhatóságának választott, Szeged sz. kir. város iskolaszékének választott, a debreceni m. kir. Középiskolai Tanárvizsgáló Bizottság tagja, a Gyorsírás, Szépírás és Gépirástanítókat Vizsgáló Állami Szegedi Bizottság szépírás szakának ügyvezető elnöke. A tanév folyamán írt cikkeket és könyvismertetéseket a Magyar Tanítók Könyvtárának II. k.-be, a Debreceni Szemle, a Jelenkor, Ifjúság és Élet, A Katolikus Figyelő, Katolikus Szemle, Magyar Középiskola, Magyar Paedagógia, Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny c. folyóiratokba és a Szegedi Naplóba. Előadást tartott a szegedi Schola Americanában, a Kir. Magy. Természettudományi Társulat egyetemes szakosztályában, a Magyar Nevelők Egyesületében és az alsóvárosi Kulturházban. Sajtó alá rendezte a középiskolák számára írt Természettudományi I—II. (Dr. Greguss Pál társszerzőségével) és Földrajzának I. kötetét (Dr. Temesy Győző társszerzőségével). Ünnepi beszédet mondott a Szegedi Piarista Diákszövetség Ifjúsági Csoportjának matinéján és két alkalommal beszélt az intézet szülői értekezletén. A K. K. F. megbízásából elnökölt a bajai cisterci III. Béla reálgimnázium tanévvégi érettségi vizsgálatain.

Dr. Albert István az V. cserkészkerület főtitkára és I. sz. feyelmi bíróságának tagja, Szeged város törv. hat. Cserkészintézőbizottságának ügyvezető elnöke. Nagybőjti beszéd sorozatot mondott a fogadalmi templomban, különböző helyeken prédikált és gyóntatott. Vezette a debreceni kegyesrendi ház húsvéti lelki gyakorlatait. Cikkeket írt a Katolikus Nevelésbe és a Vezetők Lapjába.

Barborik István cserkész tisz. Részt vett Szatmazon és Szegedkirályhalmán a hívek húsvéti gyóntatásában. Segédkezett az Alsóvárosban a Szentévvvel kapcsolatos triduumkor a gyóntatásban. Többször pasztorált a tanyavilágban.

Dr. Diósi Géza az Unio Cleri pro Missionibus papi missziós egyesület Csanád-egyházmegyei Tanácsának tanácsos tagja és

pénztárosa, a Dugonics-Társaság rendes tagja és titkára, a férfiak Szentkorona Szövetségének, az Országos Dankó Pista Társaságnak választmányi, Szeged szab. kir. város Iskolánkívüli Népművelési Bizottságának, a szegedi Alföldkutató Bizottság, a Tömörkény Társaság, a Kazinczy Akadémia, a Magyar Téka rendes tagja. Ismeretterjesztő cikkeket írt a Szegedi Új Nemzedékbe, a Szegedi Naplóba, a Somlóvidékbe, a Magyar Ünnepebe. Főolvasást tartott a Dugonics-Társaságban *A százötvenéves Etelka* címen. Irodalomtörténeti tanulmányát ugyanezen címmel a jelen Értesítő közli.

Dorogi Imre a Magyar Képzőművészek Egyesülete (Műcsarnok) festészeti szakosztályának rendes tagja, a szegedi tankerületben a rajz tanulmányi felügyelője, a Magyar Rajztanárok Országos Egyesületének választmányi tagja, a Magyar Képzőművészek Orsz. Szövetségének rendes tagja. Kiállított több táj- és zsánerképet a Szegedi Képzőművészek Egyesülete által rendezett és az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács által zsűrizett őszi és téli tárlaton s egy ióvárosi művészcsopornak Szegeden rendezett képkiallításán. Szerepelt az Országos Magyar Képzőművészeti Társulatnak a budapesti Műcsarnokban rendezett téli tárlatán egy vallásos tárgyú képevel, a nyár folyamán megnyiló 1938. évi velencei XXI. biennális kiállításon Szent család és Madonna című képeivel vesz részt. Főigazgatói megbízás alapján megfigyelte négy szegedi középiskolában és a szentesi és csongrádi gimnáziumban a rajzoktatást.

Dr. Kerkai József a Gyorsírás, Szépírás és Gépírástanítókat Vizsgáló Állami Szegedi Bizottság gyorsírás szakának tagja, az Áll. Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolán a gyorsírásnak óraadó tanára, a Szegedi Gyorsírók Egyesületének könyvtárosa, a Katolikus Lányok Országos Szövetsége (Klosz) Szeged-belvárosi és Szeged-felsővárosi csoportjainak egyházi tanácsadója. 8 napos lelkigyakorlatot tartott a Notre Dame Női Kanonok és Tanítórend házában, Nagykanizsán, 3—3 naposat a Szegedi Piarista Diákszövetség tagjai és hozzátartozóik, továbbá a Klosz és belvárosi lányifjúság részére. Szentbeszédet mondott az intézet Eucharisztikus Triduumán. Vezette a rendházunkban működő Salvatorianus nővérek havi rekollekcióit. Ünnepi beszédeket mondott a Klosz délkerületi díszközgyűlésén és a Dolgozó lányok rókusi csoportjának zászlószentelésén. Előadást tartott a szülői értekezleten „Az ifjúság zenei nevelése” címmel. Havonként 2—2 előadást tartott a Klosz belvárosi és felsővárosi csoportjaiban, vezette a Klosz vitaestjeit, előadásokat tartott a Dolgozó Nők Egyesületében. Szentbeszédet mondott a Salvatorianus nővérek Dr. Boross József utcai kápolnájában minden vasár- és ünnepnapon, ugyanoll mindennap misézett. Szentbeszédeket mondott még több templomban különböző alkalmakkor.

Kiss István a Miasszonyunkról nevezett szegény iskola-nővérek szegedi róm. kat. Árpádházi Boldog Margit leánygimnáziumának megbízott igazgatója. Internátusának rendes gyónlatója és miséző papja, az Isteni Üdvözítő Nővéreinek rendes gyónlatója és lelki vezetője, a Szeged-Alsóvárosi Egyházközség Képviselőtestületének, a Szent Korona-Szövetség, a Magyar Nevelők Egyesülete választmányi tagja, a Magyar Cserkészszövetség V. ker. Intézőbizottságának, a Katolikus Középsiskolai Tanáregyesület, a Szegedi

Katolikus Kör, a Szegedi Katolikus Növédő Egyesület rendes tagja, a Foederatio Americana Marisia corporatiójának dominusa, a Magyar Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetségének és a D. M. K. E.-nek igazgatósági tagja.

Dr. Kiss Márton a m. kir. Ferencz József-Tudományegyelem Barátai Egyesülete Természettudományi Szakosztályának választmányi, a Szegedi Alföldkutató Bizottság rendes tagja.

Pesti Lajos a Dugonics sportkör vezető tanára, az országos Tűzharcos Szövetség tagja, e. l. százados.

Dr. Révai József a polgári iskolai tanárokat képesítő bizottság tagja, az áll. Polgári iskolai Tanárképzőintézetben a német nyelvnek, a középiskolai Tanárképzőintézetben a görög nyelvnek megbízott előadója, a Klasszikus Nevelés Hívei egyesületének, a Katolikus Középiskolai Tanáregyesületnek, a Szegedi Katolikus Körnek, a Jótékonyági Egyesületnek és a Magyar Nevelők Egyesületének választmányi tagja, az V. cserkészkerület társelnöke, a „talpasok” néven ismert külvárosi cserkészek szervezője, a 124. sz. „Sziráky” öregcserkészcsapatnak, a Szegedi Piarista Diákszövetségnek és az Americana „Integra” és „Szegediensis” corporatiójának lelkésze, kisebb cikkeket írt a helyi lapokba gyermekvédelmi kérdésekről, beszédeket mondott a helyi ifjúsági egyesületekben és a templomokban, lelkigyakorlatot tartott Kiskunfelegyházán, a tanoncoknak és intézetünk III–IV. osztályának, gyóntatni szokott a székesegyházban.

Tari János a déli kerületi Kisok kosárlabda bajnokság mérkőzéseit vezette.

Dr. Zányi László a Jahrbuch über die Fortschritte der Mathematik és a szegedi Acta Sectio Mathematica-ban ismertetéseket írt német nyelven, a Deutsche Mathematiker-Vereinigung és a Society of the Hungarian Quartely szegedi angol-magyar csoportjának tagja.

5. Szertárak, könyvtárak.

1. **Történelmi és földrajzi szertár.** Óre: Dr. Kiss Márton. Állomány 353 drb. 4789— P értékben. Gyarapodás a jelen tanévben nem volt.

2. **Természettudományi szertár.** Óre: Dr. Kiss Márton. Állomány 8339 drb. 16.292/32 P értékben. A kísérletekhez szükséges vegyszerek beszerzésén kívül gyarapodás a jelen tanévben nem volt.

3. **Fizikai szertár.** Óre: Csonka Mihály. Gyarapodás a) Vétel útján: 4 drb. rugós mérleg, pontfénylámpa ellenállással, 6 drb. Bunsen állvány 10—10 drb szorító dióval és fogóval, stopperóra, siktűkör, synchronmotor. b) Házilag készült: centrifugális tintaszóró a szabadesési gyorsulás meghatározásához, 2 drb. tekercs a szétszedhető transzformátorunkhoz. 1 drb. rugós mérleg, 3 drb. Galton-síp, hangradiometer, készülék a vízhullámok előállításához és lassított lefolyású vetítéséhez, fogó a ponthegesztéshez.

4. **Rajzszertár.** Óre: Dorogi Imre. Állománya 2921 drb., gyarapodás a jelen tanévben nem volt.

5. **Énekszertár.** Óre: Maklári Lajos. Az énekszertár állomá-

nyát a Magyar Kórus Művek kiadásában megjelenő nyomtatott szöveglapok beszerzésével gyarapítottuk. Az elmúlt év gyarapodási naplójában 50—60 pl. számban a következő műveket találjuk:

Kodály: *Öt Tantum ergo, Ave Maria. Magyarokhoz* (kánon); Bárdos: *Népdalkórusok I., II., III. és V. ív*; Kozáky—Horatius: *Pro Patria*; Demény: *Corde Patria genitus*; Liszt: *Alleluja I*; Koudela: *Eucharisztikus himnusz*; 3 Kanonlap (4, 8, 13); az Énekszó népdalsorozatából az I. és II. ív.

Szögi Endre főiskolai tanár úr két szegedi népdal kórus feldolgozását még kéziratban volt szíves rendelkezésünkre bocsátani s így ezt litografálás útján sokszorosítottuk. Járattuk a Magyar Kórus és az Énekszó folyóiratokat. Az énekszertár gyarapítására 90 P-t fordítottunk.

6. **Zeneszertár.** Óre: Dr. Kerkai József. Vétel útján gyarapodott: 2 brácsával, 1 klarinétal, 1 pisztonnal, 1 vadászkürttel és 5 darab kottával. A gyarapodás értéke 160 P.

7. **Filológiai szertár.** Óre: Barborik István. Beszerzés nem volt a jelen tanévben.

8. **Tornaszertár.** Óre: Pesti Lajos. A jelen tanévben nem volt gyarapodás.

9. **Tanári könyvtár.** Óre: Dr. Zányi László. A jelen tanév folyamán könyvtárunk 119 művel (176 kötet) gyarapodott. Vétel útján 98 művel, ajándékozás útján 21 művel, 908'20 P értékben. Folyóirataink a következők: A cselekvés iskolája, Akadémiai értesítő, Állattani Közlemények, Botanikai Közlemények, Budapesti Szemle, Egyetemes Philológiai Közlöny, Fizikai és Kémiai Didaktikai Lapok, Hivatalos Közlöny, Irodalomtörténet, Irodalomtörténeti Közlemények, Juventus, Kertészet, Korunk Szava, Magyar Chemiai Folyóirat, Magyar Középiskola, Magyar Kultúra, Magyar Művészet, Magyar Nyelv, Magyarosan, Népünk és Nyelvünk, Növényvédelem, Országos Tanáregyesületi Közlöny, Természettudományi Közlöny, Theológia, Búvár, Társadalomtudomány, Katolikus Alföld, Nevelésügyi Szemle, Bölcséleti Közlemények, Das Gymnasium, Budapesti Polgári Iskola, Magyar Kórus, A Földgömb, Monatschrift für höhere Schulen, Földrajzi Közlemények, Századok, Széphalom, Praktische Schulphysik, Magyar Turista Élet, Testnevelés, Erdélyi Helikon, Élet, Jelenkor.

Könyvtárunk gyarapításához sok szép értékes könyvvel járultak hozzá nagylelkű adakozók, egyesek és intézmények, akiknek ezúton is hálás köszönettel tartozunk. Magos Irén (27 k.), vitéz Dancs Gergelyné (4 k.), Dr. Werger Márton (1 k.), Kner Izidor könyvnyomdája (20 k.) az Orsz. Könyvforgalmi és bibliografiai központ útján, Statisztikai Hivatal, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest Székesfőváros.

A könyvtár állománya 1938 május 20-án: 4180 mű, 14.883 kötet.

10. **Nagyobb ifjúsági könyvtár.** Óre: Hantos Lőrinc. A nagyobb ifjúsági könyvtárt decentralizáltuk. Iparkodtunk a könyveket a tanulóknak értelmi fejlettségének és érdeklődési körének megfelelőleg rendezni, valamint ezzel kapcsolatban az eddig különálló kötelező olvasmányokat is az előírt osztályokba szétosztani. Az így szétoszt-

tolt könyveket az egyes osztályokban elhelyezett szekrényekben hozzáférhetőbbé tettük a szaktanárnak és az ifjúságnak egyaránt. Megfigyeltük most már ennek előnyeit. Érdeklődéssel vizsgáltuk, hogy a multhoz képest mennyivel inkább veszik igénybe így csoportosított szép könyvállományunkat, amelyben képviselve van a szépirodalom minden ága: Kalandos utazások, földrajzi tárgyú leírások, történelmi vonatkozású könyvek, a fizika és matematika körébe vágó munkák, amelyeknek célja egyrészt az érzelmek nemesítése, másrészt az értelem fejlesztése. Tapasztalatunk az volt, hogy az olvasók száma jelentékenyen növekedett. Az V—VI. osztályosok nagyrésze legszívesebben olvasta az exolikus világ színes rajzait May Károly könyveiben. Népszerűek voltak Verne Gyula kalandos regényei. Nagyobb arányokat öltött már a magyar regény iránt való érdeklődés, amely azonban elsősorban még csak Jókai, Jósika változatos cselekményű műveire, az újabbak közül főleg Mikszáth, Gárdonyi, Herczeg regényeire irányult. A történelmi tárgyú elbeszélések, a hazafias érzést tápláló regényes írások még mindig a keresettebb könyvek közé tartoztak. A jellemnevelő és erkölcsfejlesztő műveket (Tóth T.) az ifjúság komolyabb része szorgalmasan kereste. Feltűnő már ezekben az osztályokban is, hogy mennyi diák érdeklődik a modern technika vívmányait (repülőgépek, motorok, hadieszközök stb.) népszerűen tárgyaló művek iránt.

A VII—VIII. osztályosok érdeklődési köre talán nem olyan sokoldalú, de mélyrehatóbb. A magyar klaszikusokon kívül sokan keresték főleg az újabb irodalom líráját, regényeit, drámáit, sőt a világirodalom legnagyobb képviselőinek lefordított remekműveit is. Örvedetesen láttuk, hogy a fizika és matematika körébe vágó munkákat mennyien keresték.

A könyvtár e név folyamán 125 kötettel gyarapodott 35620 P értékben. Megvettünk 12 drb. repülőmodell tervrajzot a hozzávaló magyarázatokkal 1821 P értékben, valamint a „Spiel und Arbeit“ c. füzetekből 10 drbot főképpen azokat, amelyekben motorokkal foglalkoznak a szerzők 1529 P értékben. Járt a könyvtárnak a „Magyarosan“ c. folyóirat évi 1-P előfizetéssel. Ingyen kaptuk a „Falu kutatás“ 10 füzetét, amelyekért e helyen is köszönetet mondunk a Szövetségnek.

Köttettünk 98 drb. könyvet 5660 P értékben. Az egész könyvállomány 1780 mű, 4159 kötet és 32 füzet.

11. Kisebb ifjúsági könyvtár. Öre: Horváth Ambrus. Ez a könyvtár elégíti ki a négy alsó osztály tanulóinak olvasási igényét. Állománya 1029 kötet. Tekintettel arra, hogy a könyvtár anyagát gondos tanári ellenőrzés választja ki és hogy bizonyos buzdítással s egyes könyvek szépségének, értékének felfedésével kedveltettünk is meg könyveket, tanulóink olvasási igényéről a következőket mondhatjuk. Az I—II. osztályosok nagy szeretettel olvassák a meséket, kalandos utazásokat, a hún-magyar mondavilágba bevezető könyveket (Gál M., Benedek E., Móra F., Rákosi V., Lampérth G., H. Burnet, Verne, May, Cooper). — A III—IV. osztályosok a Verne-féle fantáziát foglalkoztató tudományos regényeket, Winnelout, Az utolsó Mohikánt, Bársony J. szép természeti leírásokkal teljes könyveit.

6. Ifjúsági egyesületek működése.

1. **A Mária-Kongregáció.** Prézese Dr. Albert István hittanár. Prefektus Vízvári László VIII. o. t., I. asszisztens Szécsi Ferenc VIII. o. t., II. asszisztens Singer Ferenc VIII. o. t., titkár vitéz h. Pap István VIII. o. t., pénztáros Singer Ferenc VIII. o. t., könyvtárosok Beke András VII. o. t. és Gulyás Árpád VI. o. t., háznagy Gál Vilmos VII. o. t., sekrestyések Gál Vilmos és vitéz Víg János VII. o. t. voltak. Tanácsstagok voltak: Kovács Mihály VIII. o. t., Kisfaludy Miklós VII. o. t. és Máriaöldy Márton VI. o. t.

Kongregációnk 1920-ban alakult, a Magyarok Nagyszombatjáról van elnevezve és szent rendalapítónk, Kalazanti Szent József pártfogása alatt áll. Célja azoknak a fiúknak az összegyűjtése, akik a buzgóbb, öntudatosabb katolikus életet akarják magukban megalapozni. E cél elérése a fiúk érdeklődési körük szerint szakosztályokba tömörültek. A tanév folyamán a következő szakosztályok működtek: eucharisztikus (vezetője Rosiár László), hitvédelmi (vez. vitéz h. Pap István), szociális (vez. Kovács Mihály). A kisebb (II.—V.) diákok két külön szakosztályt alkottak, mégpedig az eucharisztikus (vez. Szécsi Ferenc) és a missziós (vez. Singer Ferenc) szakosztályt. A Kongregáció jelenlegi létszáma: a felsőbb tagozatban 30, az alsósban pedig 44.

Gyűléseinket hetenkint tartottuk. A közösen mondott litánia után az alsósok és felsősök külön váltak, és vagy külön-külön működtek a szakosztályok, vagy pedig szakosztályi munkájuk eredményéről az egész közösség előtt számoltak be. Ilyenkor kerültek megvitatásra az idősebb és diákokat különösen érdeklő kérdések is: a szentmise liturgiája, az Eucharisztia tisztelete, a hitvédelem népszerűbb kérdései, a keresztény sajtó, a tánc és az aktuális szociális problémák.

A Kongregáció tagjai havonként járultak az Oltáriszentséghez. Ezenkívül év végéig végezték az eucharisztikus stafétát (mindennap egy fiú járult a szentáldozáshoz). A tagok használhatták a Kongregáció tartalmas, katolikus jellegű könyvtárát, amely az év folyamán is több kötettel gyarapodott.

Dec. 5-én a cserkészcsapattal együtt teával egybekötött családi Mikulás-estet rendeztünk. Karácsonykor a fiúk önkéntes adományaikból egy szegény családot segítéztünk.

Ünnepélyes tagfelvételünket márc. 25-én tartottuk, amikor 15 fiút rendes taggá, 10-t pedig lovaggá avattunk. Az avatással kapcsolatban szépszájú közönség jelenlétében ünnepélyt rendeztünk a következő műsorral:

1. L. Sinigaglia: Berceuse és J. Tschaikovszky: Chanson triste. Hegedűn előadta Szamosvölgyi Imre VIII. o. t., zongorán kísérte Eckerdt László VIII. o. t.

2. Mécs L.: Csak ennyi az egész. Szavalta Máriaöldy Márton VI. o. t.

3. Bárdos L.: Ó ékes szép virág. Előadta az intézet énekkara

4. Emlékezés. Felolvasta Varga Lajos VIII. o. t.

5. Bach: Bourrée és G. van Hummel: Romanz. Előadták:

Szamosvölgyi Imre VIII. o. t., Horváth VI. o. t. (hegedű) és Eckerdt László VIII. o. t. (zongora).

6. Kákonyi S. J.: Élet-halál. Szavalókórus. Előadta a kongregáció.

7. Koudela G.: Eucharisztikus himnusz. Előadta az intézet énekkara.

2. „Horváth Cyrill“ Önképzőkör. Vezetőtanár: Dr. Diósi Géza. A szegedi piarista gimnázium „Horváth Cyrill Önképzőkör“-ét 1840 május 7-én alapította Horváth Cyrill kegyesrendi tanár, később pesti egyetemi professzor, s *A szegedi bölcselkedők olvasó és működő társasága* ugyanezen év november havának 5-én tartott ünnepélyes üléssel meg is kezdte működését. „A felsőbb iskolai hatóság“ a következő évben megerősítette a Társaság szabályait s ezek alapján folytatta munkáját Horváth Cyrill vezetésével.

A hetenként tartott gyűléseken, — mint a régi jegyzőkönyvekben olvassuk — a tagok saját költeményeiket adták elő, szavaltak majdnem kizárólagosan magyar költőktől, olykor magyar nyelvi és verstani kérdéseket tettek megbeszélés tárgyává, majd pedig a vezető tanár tartott előadást a magyar irodalomról.

A társaság felévenként számolt be munkásságáról s mutatta fel önképzésének eredményét, mely a „számos vendégeket közörmre és éljen zengésre hevíté“. Az 1841/42-i iskolai évtől kezdve a munkálatok között a latin és német irodalomból fordítások és ezeken kívül elbeszélések is fordulnak elő. Ebben az évben az érdemes dolgozatokat a tanári testület jutalmakkal tüntette ki.

1845-ben azonban megakadt az Önképzőkör működése, mert a Helytartótanács június havában minden ifjúsági egyesületet feloszlattott. Két évi szünetelés után 1848-ban ismét életre kelt „az önképzés szervezett munkája“, melynek azonban az osztrák uralom csakhamar véget vetett.

Az elnyomatás idejében Nagy Márton piarista tanár, majd 1858-tól kezdve ismét *Horváth Cyrill* „táplálgatta az önképzés tüzét“ a tanulók lelkében. A szomorú politikai időszakban, bár a nyilvánosság nem vehetett tudomást a nemes munkáról, a lelkes tanár és a lelkesedő ifjúság szívéből még tisztább és őszintébb buzgóság tört elő, mint az előző években.

1862 október 19-én alakult meg újra a „társaság“ *Somhegyi Ferenc* akadémiai tag elnökségével s ekkor vette fel az *Önképzőkör* nevet. Azóta áldásosan folytatja működését és tagjai sorából az egész ország és Szeged városának sok nevezetes embere kerül ki.

Az időnként felbukkanó törekvéseknek, — hogy t. i. az önképzőköröket meg kell reformálni és modernebbé tenni — ebben az évben a mi körünk is eleget tett, amennyiben a mai idők körülményeinek megfelelően kibővített szakosztályokkal és programmal szolgálta a magyarság és a tudomány ügyét. A kör hivatalos neve ez évtől kezdve „Horváth Cyrill Önképzőkör“.

Annak az ifjúsági egyesületnek, mely az intézet felsőosztályú növendékeit az irodalmon keresztül fogja össze vallásos és hazafias nemzetnevelő munkakeretbe, — az iskolai év elejétől annak végéig erősen megfeszített erejű munkát kell végeznie. Az Önképzőkör ezen oknál fogva már szeptember 12-én megtartotta alakuló gyűlését, melyen megjelent Dr. Karl János igazgató úr is, ki érdekes elő-

adásban fejegette az önképzőkör feladatát, vázolván annak történeti fejlődését. Az elnöki tisztségre Tóth Ágostont nevezte ki, míg a tisztikar többi tagja választás útján került hivatalába. Főjegyző: Szilléry László VIII. o. t., főpénztáros vitéz hatolykai Pap István VIII. o. t., főkönyvtáros Vizvári László VIII. o. t. Aljegyzők: Koczka István és Dancs István VII. o. tanulók, alkönyvtáros: Bertók József VII. o. t.

A kör évi munkaprogramját, annak eszmemenetét az október 3-án tartott ünnepélyes megnyitó ülésen mondta el Tóth Ágoston ifj. elnök: „Az önképzőkör munkájában lelkünk mintegy visszhang legyen a mindennapi iskolai munka hangjaira és mélyéből hozza felszínre annak belső hatásait, bontsa ki különböző irányú hajlamok, vágyak és tehetségek csiráit.“

Az Önképzőkör mindenekelőtt az elszakított magyarság irodalmának ismeretét tette a program középpontjává. Közben kitérés történt a világirodalom nagyjainak legalább fővonásokban való megismerésére. De helyet kapott a művészet minden, bennünket érdeklő megnyilvánulása. Ami a program első részét illeti, főleg az erdélyi magyar irodalom került tárgyalásra. Nagy Béla VII. o. t. a háborút követő erdélyi irodalmi életről, Dancs István VII. o. t. Tamási Áronról és munkásságáról, vitéz h. Pap István VIII. o. t. pedig Nyírő Józsefről adott elő értekesen. Valamennyien komoly, fáradságos munkával készültek előadásukra.

A vallásos és hazafias érzéshez kapcsolódott az Önképzőkör kegyeletes vonásának megnyilatkozása. *Halottak napján* koszorút helyeztünk az elhunyt piarista tanároknak a belvárosi és Szeged büszkeségének, *Dugonics Andrásnak* a felsővárosi temetőben domborodó sírjára. A tanárok sírjánál Tóth Ágoston ifj. elnök mondott gyászbeszédet a tanári hivatás és a szerzetesi élet szépségeinek kiemelésével, Dugonics sírjánál Szilléry László VIII. o. t. főjegyző beszélt és a nagy magyar piarista életét állította követendőnek az ifjúság elé. Önképzőkörünk volt elnökének, Tóth Lászlónak *Dugonics András c.* versét szavalta még Tóth Ágoston.

Feladatunkká tettük a magyar nép és föld megismertetését, szokásainak, művészetének közvetítését is, kihangsúlyozva a helyi szellemet, városi népünk lelkivilágát tükröző mozzanatokot. Ilyen céllal az év folyamán több alkalommal szerepelt Önképzőkörünk a külvárosi kulturházakban: két ízben Alsóvároson, egy-egy alkalommal pedig Újszegeden és Móravároson. Ezeknél is jobban sikerültek azok az ünnepségek, amelyeken mi voltunk a vendéglátók és amelyek részint vallásos, részint hazafias jellegűek voltak. Rendünknek ünnepén, — november utolsó vasárnapján — az intézet dísztermében a fenntartó Város jóvoltából külsőségeiben is fényes ünnepség volt, melyen a kör tagjai közül Tóth Ágoston Sik Sándor: Szent Alexius című misztériumdrámájának harmadik felvonásából monológot adott elő. Hazafias ünnepségeink közül az elsőt október 6-án, az aradi Vértanúk emlékére rendeztük. Az elnök ünnepi beszédén kívül Czipott Zoltán VII. o. tanuló lendületes hangon, mélyen átérezve szavalta el ifj. Ábrányi K. Október 6. című versét. A műsort még szavalat és énekszámok egészítették ki. Március 15-én az Önképzőkör két ünnepséget rendezett. Dél előtt a tanuló

ifjúság előtt Szilléry László VIII. o. tanuló, az Önképzőkör főjegyzője mondott ünnepi beszédet, hangsúlyozván, hogy a magyarok örökség márciusa arra tanít bennünket: a magyar szellem és lélek gyökerében magyar és nemzeti maradhat akkor is, ha nem zárkózik el Európától és megérti az új idők új dalait. Délután a szülők, az intézet barátai és a Piarista Diákszövetség tagjai számára rendeztünk ünnepséget. A „Hiszekegy . . .” eléneklése után Scultéty Sándor II. A o. tanuló szavalta el Móra László: Március című versét, majd Tóth Ágoston ifj. elnök szolt. Kifejtette, hogy a nagy magyar március hármas eszméjét az eucharisztikus lelkivilágba kell beállítani. Haydn I. trióját nagy sikerrel adták elő Eckerdt László, Szamosvölgyi Imre VIII. és Fellegvári György VII. o. tanulók. Az énekkar és zenekar kiváló szereplése mellett nagy tetszést aratott Szécsi Ferenc VIII. o. tanuló szavalata, aki Sik Sándor: Gyökerek című versét adta elő, szavalókórus kíséretében.

Az Önképzőkör keretén belül *francia* matinékat is rendeztünk. Ezeknek célja kettős volt: szellemi és gyakorlati. Január 16-án d. e. 11 órakor a nyolcadik osztály rendezte nagyszámú közönség előtt az elsőt. A műsoron szavalat, fordítás, francia dalok, párbeszéd és monolog szerepeltek. A szereplők: Tóth Ágoston, Szilléry László, vitéz h. Pap István, g. Eckerdt László, Szécsi Ferenc, Horacsek Rezső, Böröcz Endre és Horváth István sok tapsot kaptak. — Március 13-án a hetedik osztály rendezte meg hasonló sikerrel a matinéját; Tábi Tibor, Deutsch József, Bach György, Kertész János, Nagy Miklós és még néhány fiú lelkes munkája érdemel dicséretet.

*

Dr. Diósi Géza körvezető tanár irányítása mellett március 5-én megalakult az Önképzőkör legújabb szakosztálya a „Tóth János” *Faluszeminárium*. A szakosztály elnöke Varga Lajos VIII. o. t., jegyzője Dudás Béla VII. o. t., aljegyzője Beleki Jenő VI. o. t. Az ifjúsági elnök a célkitűzésben a nyári falumunkát vázolta. E célkitűzés megbeszélésének szenteltük az idejű munkaévet.

*

Gazdag *könyvtárunk* újrarendezéséért, majd mintaszerű irányításáért a könyvtáros szorgalmas munkáját illeti dicséret. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy a könyvtárórákon az ifjúság mindig megtalálta a neki megfelelő szellemi tartalmat és nagy buzgalommal olvasta folyóiratainkat is.

*

A tanári kar különösen ebben az évben sok pályatételt hirdetett a Kör számára. A nemzeti jubileum és a szegedi szellem volt itt a vezető szempont. Beérkezett összesen 55 dolgozat.

1. A *vallástanból* kitűzött első tételre: *Az Oltáriszentség kultusza a trienti zsinat óta*, két pályamunka érkezett be. Az „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre” jeligéjű dolgozat 10 P jutalmat kapott. Szerzője: Szamosvölgyi Imre VIII. o. t. Az „Eucharisztia” jeligés mű dicséretet érdemel. Szerzője: Niedermayer Ferenc VI. o. t. A vallástani második tételre. „Szeged és környékének vallássossága népszokásaiban” — egy munka érkezett be. „Imádkozzál és dolgozzál” jeligés mű 10 P jutalomban részesült. Szerzője: ifj. Sajó István VII. o. t.

2. A *magyar irodalomból* hirdetett első tételre: „A magyar történelem sorsfordulói Herczeg Ferenc műveiben”, három dolgozat érkezett be. Ezek közül a „Pro Deo cum patria” jeligéjű volt jutalomra érdemes. Jutalma 15 P. Szerzője: Eckerdt László VIII. o. t. „A teltek beszélnek” jeligéjű dolgozat könyvjutalmat kapott. Szerzője: vitéz Dancs István VII. o. t. A magyar irodalmi második tételre: „Ünnepi vers Szent István halálának 900 éves jubileumára” 11 dolgozat érkezett be. Ezek közül „Róma ledől s rabigába görbed” jeligéjű dicséretet érdemelt könyvjutalommal. Szerzője: Deutsch József VII. o. t. „... a hang vagyok, mely belesir az éjbe...” jeligéjű 5 P jutalomban részesült. Szerzője: Láng László VII. o. t. „Magyarok fénye” jeligés pedig szintén 5 P jutalomban részesült. Szerzője: Dudás Béla VII. o. t. „Ha minket is elfúj a sors zivatarja” jeligés vers könyvjutalmat kapott. Szerzője: Dobó József VII. o. t. Az „Árpád apánk” jeligés dolgozat dicséretet és könyvjutalmat érdemelt. Szerzője: Sajó István VII. o. t. „Csodáljuk országépítő karod”. Jutalma: 10 P dr. Lázár Ferenc úr adományából. Szerzője: Tóth Ágoston VIII. o. t. A magyar irodalmi harmadik tételre: „Szeged a magyar költők műveiben” — egy dolgozat érkezett be. „... az öreg Tisza felett” jeligével. Jutalma a Sátrán József alapból 15 P — kiegészítve dr. Juhász István táblabíró úr 10 pengős adományával — 25 P. Szerzője: Tóth Ágoston VIII. o. t.

3. A *latin irodalomból* kitűzött tételre: „Emlékbeszéd Szent István magyar király halálának 900 éves évfordulójára” (latin nyelven) — hat pályamunka érkezett be. Közülük a „Sancte rex Stephane, ora pro nobis” jeligés dolgozat 15 P jutalmat kapott a Fekete Ipoly alapból. Szerzője: Tóth Ágoston VIII. o. t. A „Unius linguae uniusque mortis regnum imbecille et fragile est” jeligéjű könyvjutalomban részesült. Szerzője: Szamosvölgyi Imre VIII. o. t.

4. A *német nyelvi* első tételre: Freiligrath: O lieb, solang du lieben kannst — műfordításra kilenc dolgozat érkezett be, melyek közül a „Dichtung und Wahrheit” c. könyvjutalomban részesült. Szerzője: Tóth Ágoston VIII. o. t. A német nyelvi második tételre: „Legkedvesebb német íróm” — egy munka érkezett be, amely dicséretet és könyvjutalmat érdemelt. Szerzője: Horváth János VI. o. t.

5. A *francia irodalomból* kitűzött tételre: „Le triumphe du devoir le sentiment dans la tragédie Cid de Corneille” — egy pályamű érkezett be. A „Coeur et raison” jeligével. Szerzője: Tóth Ágoston VIII. o. t. Jutalmat kapott, jutalma 15 P.

6. A *görög irodalomból* hirdetett tételre: „A homeroszi eposzok istenvilága” — beérkezett két pályamű. Az „Olimpos” jeligés dolgozat volt jutalomra érdemes. Jutalma a Fekete Ipoly alapból 10 P. Szerzője: Máriaföldy Márton VI. o. t.

7. A *történelmi* első tételre: „A nem magyar anyanyelvű lakosság helyzete és életviszonyai nemzetünk ezeréves történetében” — három pályamű érkezett be. A „historia est magistra vitae” jeligés dolgozat 10 P jutalmat kapott. Szerzője: Milassin László VIII. o. t. A „Mindent felírunk” jeligés dolgozat dicséretet és könyvjutalmat kapott. Szerzője: Maczelka László VI. o. t. A történelmi második tételre: „A szegedi céhek története” — három dolgozat érkezett be. A „történelem az élet tanítómestere” jeligéjű 10 P jutalmat kapott. Szerzője: Sajó István VII. o. t.

8. A földrajzi tételre: „Népszokások egy alföldi községben” — egy pályamű érkezett be. „Itt születtem én ezen a tájon” jeligével. Jutalma 10 P. Szerzője: Sajó István VII. o. t.

9. A filozófiai pályátételre: „Temperamentum-típusok Eötvös Karthauzijában,” — három dolgozat érkezett be. A „Memento mori” jeligés dolgozat dicséretet és könyvjutalmat érdemelt. Szerzője: Tóth Agoston VIII. o. t. A „Jót jól” jeligéjű dolgozat 10 P jutalomban részesült Szerzője: Badiny Gyula VIII. o. t. „Az ember kedélye, sorsa” jeligés dolgozat dicséretet kapott. Szerzője: Csontos László VIII. o. t.

10. Egészségtanból „A tüdővész elleni küzdelem az Alföldön a világháború után.” Két dolgozat érkezett be. „A láthatatlan ellenség” jeligéjű 10 P jutalmat kapott. Szerzője: Czipott Zoltán VII. o. t.

11. Szociográfiai tételre „Egy csongrádmegyei telep (tanya, község, külváros) életének leírása” két dolgozat érkezett be. A „Saját erőnkől építünk” jeligéjű Tápé község életét írja le. Jutalma 10 P. Szerzője: Rozsály Zoltán VI. o. t. A „Kis királyság állapotom, míg ekémet forgathatom” jeligéjű szintén 10 P jutalmat kapott. Szerzője: Sajó István VII. o. t.

12. A fizikai tételre: „A lencsék és gömbtükrök fókusztávolságának kísérleti meghatározása” — egy dolgozat érkezett be. „Fortes fortuna adiuvat” jeligével, amely a laboratóriumi munkája alapján készült. 15 P jutalmat érdemelt. Szerzője: Somogyi János VII. o. t.

13. A rajzból kitűzött első tételre: „Szegedi templomstílusok” — két dolgozat érkezett be. A „Hit a nemes lélek legdrágább kincse” jeligés munka dicséretet nyert. Szerzője: Horváth János VI. o. t. A második tételre: „A szegedi szabadtéri játékok terep-rajza” — egy rajz érkezett be, amely Sebestyén Endre építészmérnök úr ajándékát kapta. Szerzője: Rozsály Zoltán VI. o. t.

14. Az intézet igazgatósága pályázatot hirdetett a „Madarak és fák napján” elmondható beszédre. Beérkezett öt beszéd. Első lett Horváth János VI. o. t. Jutalma 5 P. Dicséretet érdemel Dudás Béla VII. o. t. A „Hősök emlékezetére” hirdetett beszédre beérkezett két munka; első vitéz Dancs István VII. o. t. Jutalma 5 P. Dicséretet érdemel Máriaiföldy Márton VI. o. t.

Önképzőkori beszámolónk végén hálás köszönetet mondunk mindazoknak, akik egész évi munkánkban támogattak. Az önképzőkori pályamunkák jutalmazásához hozzájárultak: a Szegedi Piarista Diákszövetség 100 P, Schultz Kornél úr a Fekete Ipoly alapítvány címén 20 P, Dr. Lázár Ferenc úr 10 P, Dr. Juhász István úr a Sáfrán Károly alapot kiegészítette 10 P-vel és Sebestyén Endre építészmérnök úr egy értékes olajfestékes dobozzal, végül az Önképzőkör pénztára 110 P.

3. Természetrizai kör. Vezetőtanára Dr. Kiss Márton, ifjúsági elnöke Grasselly Gyula VIII. o. t., főjegyzője Nagy Béla VII. o. t., aljegyzője Csonka István VI. o. t. Az év folyamán 5 rendes gyűlést tartott. A műsoron növénytani, állattani, egészségtani, biológiai, légvédelmi előadások szerepeltek. A gyűléseken 12 műorszám volt, részint vetítettképes, részint bemutatásos. Az előadásokat bírálat és hozzászólás követte, a vitás vagy nehezebben érthető

kérdések pontosan körvonalazódtak. Előadók voltak: Buócz Zoltán VIII. o. t., Csala Dezső VIII. o. t., Fenyő László VIII. o. t., Grasselly Gyula VIII. o. t., Grünhut János VIII. o. t., Gulyás Zoltán VI. o. t., Horacsek Rezső VIII. o. t., Miklay Frigyes VIII. o. t., Nagy Béla VII. o. t., Valihora István VIII. o. t., Varga Lajos VIII. o. t., Vincze Pál VIII. o. t.

4. Bélyeggyűjtő kör. Vezetőtanára Dr. Zányi László, ifjúsági elnöke Kasza Andor VI. o. t., jegyzője Técsi László VI. o. t. A kör minden héten ülésezett, melynek keretében bélyegcsere volt. Június hó 19-én bélyegkiállítást rendezett, amelyen az összes magyar bélyegeken kívül a Föld minden részéből voltak bélyegek.

5. Magyar Gábor szavalókör. Vezetője Rassovszky Gyula. Intézetünkben régebben működő ifjúsági szavalókört volt híres igazgatónk nevére elnevezve új életre hozta Dr. Karl János igazgató úr. A kör célja, hogy bátor és biztos fellépésre szoktassuk tanítványainkat. A kör tagjai a megfelelő bizonyítvánnyal rendelkező II—V. osztályos növendékekből kerültek ki. Gyűléseinken elhangzottak komoly és víg szavalatok, ismeretterjesztő értekezések, víg és komoly színjátékok illetve színművekből részletek és egyéb művészi előadások. Különösen ki kell emelnünk Veress Elemér V. A osztályú tanuló vetítettképes előadását olaszországi tanulmányairól. Buzgón szolgálták a kör érdekeit a IV. A, IV. B a II. A és II. B osztály növendékei. A körnek nincsenek testületi szabályai és tisztviselői. Gyűléseinket fölváltva rendezték az egyes osztályok.

A „Magyar Gábor szavalókör“ külön pályatétele: A kristályok belső szerkezete. A beérkezett pályamunkák közül kiemelkedik Horváth Béni IV. A oszt. tanuló értekezése. Tudományos alapos-sággal, nagy szeretettel, alapos-sággal és szorgalommal készített munka. Könyvjutalma: Dudichné—Koch: A drágakövek. Úgyes összeállítású Lajos István IV. A oszt. tanuló világos fogalmazásban megírt dolgozata. Dicséretet érdemel. Szerényebb igényű dolgozatokat készítettek: Keresztély Tibor IV. B, Dietrich Dénes IV. A és Schreier Simon IV. B oszt. tanulók. Szorgalmukért dicséretet érdemelnek.

6. Segítőegyesület. Vezető tanár: Hantos Lőrinc. Egyesületünk a jelen tanévben csak tankönyvsegélyben részesítette az arra rászoruló tanulókat, valamint 36 szegénysorsú tanulónak ingyen dolgozatfüzeteket adott. — Kiosztottunk 131 tanulónak 1111 tankönyvet. 24 tanuló csak az 1 P tagsági díjat fizette, a többinek a tagsági díj mellett 30—50 filléres használati díj fejében adtunk könyvet. — Vettünk 272 könyvet 886'98 P értékben. Könyvkötésre fordítottunk 20'06 P-t. Egyéb kiadásunk volt 1'40 P. — Bevételünk egy része nagylelkű adományokból folyt be: DMKE: 90 P, Juhász könyvkereskedő: 64'46 P, Szent István társulat: 25'12 P. A szegénysorsú tanulók jötevőinek e helyen is hálás köszönetet mondunk. A tanrendekből 38'80 P-t, könyvhasználati díjakból 589'73 P-t kaptunk. Összes bevételünk volt tehát 808'11 P; kiadásunk viszont 908'52 P. Egyesületünk jelenlegi állománya: 1423 tankönyv és 833'97 P készpénz.

7. Cserkészlet. Intézetünk cserkészcsapata a 82. sz. Zrinyi cserkészcsapat. Alakulásának éve 1920. Személyi adatok: A csapat-szervező testület elnöke dr. Karl János gimn. igazgató. A szervező bi-

zottság tagjai: Barborik István kegyesrendi tanár, Dr. Lehoczky Károly láblabíró, Dr. Hargittay János OTI tisztviselő, Kovács Ferenc egyetemi tisztviselő és Dr. Rósa Pál ügyvéd. A csapat paracsnoka Dr. Albert István kegyesrendi tanár, cserkészcsapatliszt. A csapat tisztikara: Bakonyi László cst. (honvédelmi szolgálatot teljesít), Barborik István kegyesrendi tanár cscst. (nem működik), Horváth Ambrus pr. i. kcsv., Dr. Lehoczky Károly cst., Mandola Kálmán st., Ördögh István cst., Pelle Pál pr. i. v., Dr. Réder Károly cst. és Sipos József cst. Csatatunk létszáma: 10 tiszt és segédtszt, 75 cserkész és 25 kiscserkész.

Mult évi táborozásunk. Az elmúlt nyáron két tábort rendeztünk, egy állótábort és egy gyalogos mozgótábort. Az állótábor a Bükk páratlan szépségű vidékén, a Heves megyei Felsőtárkány mellett, a Kaló kútnál volt, jún. 23-tól júl. 9-ig. A tábor ideje alatt megtekintettük Egert és ott a vár romjainál felidéztek a régi magyar vitézség és dicsőség halhatatlan emlékeit. Megmáztuk a környező hegyeket, ahonnan végigtekinthettük a Bükk rengetegének érdekes alakulatát és láthattuk az Alföld messzeségből előtűnő, végtelennek látszó rónáját. A hegyek, a hatalmas erdők varázsa felejthetetlen élménnyel gazdagította a fiúk lelkét, akik közül nem egy akkor látott életében először igazi hegyet. Az állótábor befejezése után a nagyobbak közül 14 a paracsnok vezetésével gyalogos mozgótáborba indult ugyancsak a Bükkbe. A táborhelytől kiindulva a Bükk szebbnél szebb részein keresztül Újhutára, onnan Miskolcra, majd Diósgyőrbe mentünk, ahol megtekintettük a vasgyárat és a papírgyárat. Miskolcra autobuszon kirándultunk Aggtelekre, a világhírű cseppkőbarlanghoz. Sajószentpéteren pedig az üveggyártást néztük meg. Következő állomásunk Lillafüred volt majd annak tündéri szépségű képével lelkünkben megindultunk utunk keményebb, de nagyon sok élményt, szépséget kínáló, igazi cserkészmunkát jelentő szakaszának, végig a Bükk gerincén, a Bálványon, Tarkón, Paskón keresztül a Békő szikláig, amelyeken leereszkedve, Belpátfalván vonatra szálltunk és egy hetes, nagyon szép út emlékeivel elindultunk hazafelé. Július végén néhányan az idősebbek közül Bakonyi László cst. vezetésével 4 napos vizitúrára indultak a Tiszán.

Az évközi cserkészmunka. Az évközi munka 4 rajban, 10 órsben folyt. A Dugonics-raj (1—2. órs) a roverkorúakat tömörítette magába. Az összejöveleken a fejlődő fiú problémáival foglalkoztunk és törekedtünk a fiúkat minél nagyobb öntevékenységre bírni. A raj tagjai a téli napokban a vízcserkészlet elméleti anyagát sajátították el, hogy a tavaszi és nyári hónapokban minél inkább kivehessék részüket a gyakorlati vízimunkából, amelyre a Tisza, a szegedi vízitelep kitűnő lehetőségeket nyújt. A Tömörkény-raj (3—6. órs) és a Móra-raj (7—8. órs) programjában a cserkészpróbák adták meg a keretet a fiúk tökéletesítéséhez, amely a csapatösszejöveleken, rajgyűléseken és a hetenkint tartott órsi összejöveleken folyt. Sajnos a körülmények és a fiúk egyébirányú nagy elfoglaltsága miatt nagyobb kirándulásra mindössze kétszer kerülhetett sor, az órsök és kisebb csoportok azonban adott alkalmakkor szívesen keresték fel a nagy természetet, a cserkészek igazi otthonát, hogy elméleti ismereteiket kiegészítsék, a gyakorlatban valóra váltsák.

A Prelogg József jelölt-raj (9—10. ős) a parancsnok vezetésével készült az első cserkészpróbára és a fogadalomra. A 25 jelölt közül 6 évközben kivált a csapatból, úgyhogy 19-en tettek fogadalmat.

Ünnepélyeink, részvételünk külső megmozdulásokban. Évi munkánkban a belső cserkészmunkára vetettük a súlyt, e mellett azonban a csapat hagyományaihoz híven belekapcsolódtunk külső megmozdulásokba is és ezáltal is törekedtünk öregbiteni a csapat régi jóhírét. Az intézet ünnepélyein, nov. 14-én, nov. 28-án, márc. 15-én a cserkészek rendezői szolgálatot teljesítettek. Szept. 26-án a szegedi szívgárdisták közös szentáldozásán rendfenntartói szolgálatra kérték fel csapatunkat. Okt. 3-án országzászló-őrséget állítottunk. Okt. 10-én a szegedi Vitorlázó Egyesület repülő bemutatóján rendezői szolgálatot teljesítettünk. Okt. 14-én a finn és magyar kultusz-miniszter urak fogadásánál csapatunk I. díszraja teljesített szolgálatot. Dec. 5-én megtartottuk hagyományos Mikulás-esténket, hangulatos vidám műsorral, tombolával és teával. Dec. 18-án teával egybekötött családias karácsonyfa-ünnepélyt rendeztünk az intézet dísztermében, amelyen a cserkészek szülei is nagy számban résztvettek, hogy mint egy nagy család, együtt ünnepeljék a szeretet királyát, a betlehemi kisdédet. A karácsony előtti napokon csapatunk valamennyi őrsé felkeresett egy-egy szegény családot, hogy szeretet-adományaikkal, önmaguktól megvont, otthon, rokonaik között gyűjtött ajándékokkal felderítsék azok lelkét, akikre a szeretet ünnepén is csak nélkülözés, hideg szeretetlenség várna: hogy igazi cserkészlélekkel tevékeny munkásai, névtelen katonái lehessenek a krisztusi programnak, a szeretetnek. Febr. és márc. hónapokban csapatunk több tagja résztvett a szegedi cserkészek közös ősvezetői tanfolyamán. Febr. 27-én jólsikerült nyilvános csapatünnepélyt rendeztünk a díszteremben a következő műsorral: 1. Sík: Cserkészek. Előadta Marton László. 2. Örlúz mellett. Előadta a kiscserkész-raj. 3. A luftballonos ember. Monológ, előadta Grasselly Gyula. 4. Dr. Koszterszitz: Marciék három kívánsága Színdarab 1. felv.-ban. 5. Cserkészloborzó. Bemutalták a cserkészek. 6. Kerkai: Cserkészrománc. Énekelték a cserkészek. 7. Radványi: Kesergő táborig monológ. Előadta Szécsi Ferenc. 8. Harangi: Modern cserkész-tábor. Cserkészvígjáték 1. felvonásban. 9. Kerkai: Cserkészinduló. Énekelték a cserkészek a gimn. zenekarának kíséretével. Ünnepélyünk szép anyagi sikere lehetővé teszi szegénysorsú cserkészeink nyári táborozási segélyezését. A húsvéti szünetben csapatunk 16 tagja résztvett a 17. országos ősvezetői táborban, amelynek eredményeképpen 8-at felvettek a HÖK. tagok közé.

Az országos rövidhullámú rádió ligyelő versenyen rövidhullámú rádió amatőr ősünk hatodik helyezést ért el.

Máj. 22-én résztvettünk az V. cserkészkerület céllövő versenyén, ahol Schork István a kis-korosztályúak egyéni versenyében első, Rósa János pedig harmadik helyezést, csapatunk a kis-korosztályúak csapatversenyében ugyancsak első helyezést, a középső korosztályúak csapatversenyében pedig harmadik helyezést ért el.

Máj. 22-én avattuk fel csapatunk 19 jelöltjét, kedves szép ünnepség keretében. Ugyanakkor szenteltük fel csapatunk új dísz-

zászlaját, amelyet a régi lépett zászló helyébe a cserkészek szülei készítettek, odaállítva a zászló szent szimbolumaiban a cserkészek elé azokat az eszményeket, amelyeknek szolgálatában fiaikat látni akarják. A zászlószentelést Dr. Kisparti János főigazgató úr az V. cserkészkerület elnöke végezte. Megszentelte a zászlót, hogy az a piarista cserkészek előtt lobogó, lelkesítő, biztató szent jel legyen a szebb, boldogabb magyar jövődőért folytatandó jó munkára. Ezen a helyen mondunk hálás köszönetet a Főigazgató Úr Öméltóságának azért a megtisztelő érdeklődésért, amelyet csapatunk munkájával szemben tanúsított, valamint a több esetben is tapasztalt anyagi támogatásért. Az ünnepi beszédet Dr. Karl János igazgató úr mondta, megkapó szavakkal festve le a lilios cserkészzászlónak, mint a harmóniáért folyó küzdelem szimbolumának jelentőségét.

Jún. 16-án résztvettünk az úrnapi körmenelen.

A kiscserkész-raj. A kiscserkészek vezetője Horváth Ambrus kegyesrendi tanár, segédvezetője Szécsi Ferenc VIII. o. t. Szeptember végén kezdték a munkát 30 létszámmal, amely évközben 25-re apadt. A hetenkint tartott szerek az elméleti kiképzés, a dal, mese és a játék jegyében folytak le a fiúk lelki igényeinek megfelelően. A szerek száma a tanév folyamán 28 volt. Rendeztek 3 nagyobb kirándulást. Ezek közül az egyik a szegedi kiscserkészek közös találkozója volt a somogyitelepi játszótéren, amikor mindegyik kiscserkészcsapat műsorszám keretében mutatta be tudását és ügyességét. Résztvettek a cserkészek Mikulás-estjén, karácsonyfa-ünnepélyén és farsangi délutánján. Mindegyik esetben külön műsorszámmal szerepeltek. Máj. 22-én résztvettek a cserkészcsapat zászlószentelési ünnepségén. Ugyanakkor 25 kiscserkész nagyígéretet tett.

Nyári tábortervek: Csapatunk az idén is két tábort tervez. Az egyiket Sopronba, a történelmi emlékekkel bővelkedő régi szép városba. Ezt a tábort, amely jún. 22-től júl. 9-ig tart követi egy kerékpáros mozgótábor, a Balaton mellett, a Dunántúlon keresztül Szegedig. A kiscserkészek tanyázásra készülnek.

A csapat tisztikárának részvétele vezetői munkákban: A csapat parancsnoka az V. cserkészkerület főtitkára, Szeged város thj. Cserkészintézőbizottságának pedig ügyvezető elnöke. Bakonyi László a TIB. ellenőrzője, Dr. Lehoczky Károly az V. kerület ügyésze, a TIB.-nek pedig pénztárosa, Ördög István a TIB. főtitkára, Sipos József a vízitelep parancsnoka.

A cserkészev befejeztével hálás köszönetet mondunk mindazoknak, akik csapatunk munkáját akár erkölcsileg, akár anyagiilag támogatták és elősegítették.

8. Énekkar. Vezető tanára: Maklári Lajos. Intézetünk I—VIII. oszt. tanulókból alakított 110 tagú vegyeskara az elmúlt év folyamán komoly és eredményes munkát végzett. Belső, munkás életét a hetenkint tartott próbáin (csütörtök: férfihangok, péntek: gyermekhangok, szombaton összpróba) élte, melyre a tagok dícséretes, buzgósággal jártak el. A tanultak bemutatására a vásár- és ünnepnapok 8 órás diákmiséin kívül bő alkalom nyílt az intézet falain belül és azokon kívül rendezett számos ünnepélyünkön. Műsoron csak az „Éneklő Ifjúság” mozgalomtól fémjelzett darabok szerepeltek. Egy-

házi énekeinket a Harmonia Sacra vegyeskari gyűjteményből vettük. Ünnepeleink egyik legszivesebben hallgatott számai Bárdos Lajos népdalkórusai voltak. Nekünk való, hangulatos művek... A közönségre mindig átragadt a fiúk lelkesedése. A gyermeklélekhez legközelebb álló kánonéneklés volt a legnépszerűbb a fiúk között. Ennek technikájában azután olyan jártasságot értünk el, hogy az egészsévi munka koronájaként műsorunkon Kodály hatalmas „Magyarokhoz” c. kánonremekműve szerepelhetett. Nagy megtisztelése és örömnöve volt kórusunknak Bárdos Lajos márc. 19-i látogatása. A népszerű Mester, akit eddig csak műveiből ismertünk és szeretünk, pillanatok alatt meghódította a fiúk szívét. Tiszteletére kis ünnepséget rendeztünk, elismerését csak buzdításnak éreztük a további munka számára.

Intézeti ünnepeleink közül a következőkön jutott szerephez az énekhar: tanévmegnyitáson, okt. 6-i hazafias ünnepélyünkön, nov. 1-én, az elhunyt tanárok sírjánál, nov. 2-án Dugonics Andrásnak, intézetünk névadójának sírjánál rendezett kegyeletes gyász-ünnepélyen, nov. 28-án a piarista iskolák oltalmazó Atyjának, Calasanzi Szent Józsefnek tiszteletére rendezett ünnepélyén, a márc. 15-i hazafias ünnepélyen, intézetünk Mária-Kongregációjának Gyümölcsoltó-Boldogasszonykor rendezett avató ünnepélyén, máj. 16-án az igazgató Úr névünnepén, máj. 12-én, a cserkészcsapat zászlószentelésén, madarak-fák napján: máj. 27-én, a jún. 12-i együttes diákitalálkozó alkalmából rendezett ünnepélyen, és a jún. 19-i évzáró ünnepélyen.

Intézeten kívül a következő alkalmakkor állott közönség előtt a kórus: nov. 11-én este a Fogadalmi templomban „Az eucharistia az egyházi zenében” c. előadás közös énekeit énekeltük (a rádió is közvetítette!), nov. 21-én az alsóvárosi kulturház volt sikerünk színhelye. Egyik helyilap szerint: „Legnagyobb sikert a népdalkánonok érték el, melyek magyar levegője magával ragadta a közönséget és ismétlés után sem akarták leengedni az éneklő ifjúságot.” Dec. 7-én a dohánygyár munkásai részére rendezett adventi délutánon, febr. 2-án az Úrinők Mária-kongregációjának jótékony célú műsoros teáján szerepeltünk. Febr. 13-án a Szeged-alsóvárosi Oltár-egyesület teadélutánján énekeltük Bárdos Lajos népdalkórusait. A szép szereplésért bőséges uzsonna volt a fiúk jutalma. Márc. 6-án az Újszegedi Szt. Vince szeretet egyesület bőjti délutánján, márc. 13-án pedig a Dugonics Társaság Szent István király halálának kilencszáz éves fordulójára alkalmából a városháza közgyűlési termében tartott felolvasó ülésén énekeltünk. A sok szereplés által egyéforrott kórus megleghangulatú, bensőséges családi-karácsonyfa ünnepéllal köszöntötte a kis-Jézust. Az egészsévi jólégetett közös munka megérdemelt jutalmaként jún. 1-én a kiskundorozsmai széktóhoz jólsikerült kirándulást rendeztünk az énekesrend szellemének elmélyítésére és ápolására.

A következő évek gazdag munkatervének megvalósítására Szt. Ceciliának, az énekesek védőszentjének segítségével az elmúlt esztendő lelkesedésével bátran indulhatunk.

9. Gyorsírókör. Ebben az iskolai évben negyvenedszer alakult meg körünk *Dr. Karl János* igazgató úr védnöksége alatt *Dr. Kerkai*

József okl. gyorsírástanító vezetésével 60 taggal. Alakuló gyűlésünket szept. 29-én tartottuk meg. Ifjúsági elnök: vitéz hatolykai Pap István VIII., főjegyző: Szamosvölgyi Imre VIII., versenyrendezők: Eckerdt László és Naszády József VIII., aljegyző: Niedermayer Ferenc VI., háznagy: Szabó Aurél VI., könyvtáros: Deutsch József VII., pénztáros: Zsarnay Károly VII., alkönyvtáros: Kertész Lajos V. B o. tanulók. Hetenkint 1—1 beszédirási, irodai és fogalmazási gyakorló órát tartottunk, a III. o. tanulók részére fogalmazási, a IV. o. tanulók részére irodai gyorsírási kurzust. A magasabbfokú gyakorló órák tartásában az elnök, a III—IV. o. tanulók kurzusának vezetésében pedig Deutsch József és Zsarnay Károly VII., továbbá Csala Ferenc, Mocsai Pál és Szabó Aurél VI. o. tanulók fejtettek ki igen dícséretreméltó buzgalmat. Havonként házi versenyeket tartottunk. A kör járatta az összes jelentékenyebb gyorsírási folyóiratokat. A kör tagjai résztvettek a kerületi és a helyi versenyeken. A helyi versenyen sikerrel szerepeltek: a 120-ason 20. (köztük 4 negyedikes; hibátlan 2. Szabó Aurél VI. és Györki András V. A.), a 80-ason 26., a 60-ason 12., összesen: 58 tanuló. A kerületi versenyen: a 250-es eredménye még nem érkezett meg. 200-ason: Pap István és Eckerdt László VIII. o. t. Sikeresen versenyeztek még a 100-ason 17-en.

Az egész évi munka alapján az intézeli és osztálybajnokságok a következőképen alakultak:

Az intézet s egyben a VIII. o. legjobb gyorsírói: 1. vitéz h. Pap István, 2. g. Eckerdt László, 3. Pauncz Rezső, mindhárman a 200-as fokon. A VII. o.-ban: 1. Deutsch József, 2. Zsarnay Károly, mindketten a 150-es fokon. A VI. o.-ban: 1. Szabó Aurél, 2. Mocsai Pál a 150-es fokon. Az V. A-ban 1. Györki András a 150-en, 2. Pudler László a 100-on. Az V. B-ben 1. Kertész Lajos a 100-on, 2. Irányi László és Rác Dezső 80-on. Alsós bajnok s a IV. B legjobb gyorsírója Winter Miklós, 2. Telek Pál a 100-on. A IV. A-ban 1. Horváth Béni, az alsós bajnokság 2. helyezetteje, 2. Kiss Ferenc, mindketten 100-as eredménnyel. A 150-en szép sikerrel szerepeltek még: Szamosvölgyi Imre VIII., Frischmann Gábor, Stépán József, Máriaföldy Márton VI., a 100-on Niedermayer Ferenc és Csala Ferenc VI., Popper Zoltán, Austerweil Lajos és Répás Nándor, Baka József, Kertész Lajos V. A.

Osztályversenyben 1. VIII. o. 1255 ponttal, 2. VI. o. 940, 3. V. A 635, 4. IV. A 560, 5. IV. B 365, 6—7. VII. és V. B o. 180 ponttal a 250-es verseny eredményének beszámítása nélkül. Összesen: 4115 pont.

10. Fotokör. Vezetőtanára Dr. Zányi László, ifjúsági elnöke Böröcz Endre VIII. o. t., jegyzője Forinyák Gyula VIII. o. t., aljegyzője Korényi Károly volt. A gyűléseken elhangzott előadásokon a fényképezés technikájáról, a művészi fényképezés elemeiről és módszereiről volt szó. A kör fotoséták keretében helyszíni megbeszéléseket folytatott a megvilágítási kérdésekről, a fényerő tényezőiről és a szabadtéri fényképek képszerkesztéséről.

11. Sakk-kör Vezetőtanára Dr. Zányi László. Ifjúsági elnök: Domján József VIII. o. t. A kör először kisebb osztály-versenyeket rendezett. A mérkőzést a VI. osztály csapata nyerte meg. Április

2-án nagy egyéni versenyt kezdtünk, melyre 26-an jelentkeztek. A jelentkezőket két csoportra osztottuk válogató mérkőzésre. Az első csoportban 1. lett Grüner György V. A. o. t., 2. Maczelka László VI. o. t., 3. Csontos László VIII. o. t. A második csoportban 1. Domján József VIII. o. t., 2. Horváth János VI. o. t., 3. Mocsai Pál VI. o. t. A döntőbe 12-en kerültek, ezek közül egy később visszalépett. A kialakult sorrend a következő: 1. Domján József VIII. o. t., 2. Csontos László VIII. o. t., 3. Mocsai Pál VI. o. t., 4. Maczelka László VI. o. t. 5. Horváth János VI. o. t., 6. Böröcz Endre VIII. o. t., 7. Irányi László V. B. o. t., 8. Stépán József VI. o. t.

12. A matematikai és fizikai kör. Vezetőtanára Dr. Zányi László, ifjúsági elnöke gagybátori Eckerdt László VIII. o. t., főjegyzője Láng László VII. o. t., aljegyzője Zsarnay Károly VII. o. t. volt. Az év folyamán 10 rendes gyűlést tartott. A műsoron szerepeltek matematikai előadások és levezetések a harmadfokú egyenletek megoldásáról, a határozatlan egyenletekről, a kör négyszögesítéséről, a Taylor-sorokról, a determinánsokról, matematikai mulatságokról, továbbá a teljes indukció alkalmazásáról a matematikában. Ezekkel párhuzamosan voltak fizikai előadások az autóról, a repülésről, a világitásnak és a jövő energiaforrásainak kérdéseiről, a csillagos égről, az entropia elméletről, a felületi feszültség Eötvös-törvényéről, a kristályok szerkezetéről, a relativitáselméletről, a parciális hangokról, végül a fizikai törvények szerepéről a szertornában. Időszerű megemlékezés is volt két nagy fizikus: Rutherford és Kirchhoff életéről és munkásságáról. Az év folyamán összesen 24 műorszám volt. Az előadók — ha a tárgy természete úgy kívánta — kíséreltek és vetített képek bemutatásával igyekeztek előadásukat érdekesebbé és szemléletesebbé tenni. Az előadásokat megbeszélés, vita és bírálat követte. Előadók voltak Szilléry László VIII. o. t., Grünhut János VIII. o. t., Gombos Pál VIII. o. t., Forinyák Gyula VIII. o. t., Szamosvölgyi Imre VIII. o. t., vitéz hatolykai Pap István VIII. o. t., Fenyő László VIII. o. t., Szadeczky-Kardoss Géza VIII. o. t., Szécsi Ferenc VIII. o. t., Horacsek Rezső VIII. o. t., Naszády József VIII. o. t., Halasi Gyula VIII. o. t., gagybátori Eckerdt László VIII. o. t., Láng László VII. o. t., Schmidt József VII. o. t., Sajó István VII. o. t., Czipott Zoltán VII. o. t., Tábi Tibor VII. o. t., Hamza Aladár VII. o. t. és Horváth János VI. o. t.

13. Dugonics sportkör. „A Dugonics Testgyakorló Egyesület” igazolási száma: 94, alapítási éve 1924. szeptember hó. Tiszteletbeli elnöke: Dr. Karl János az intézet igazgatója, vezető tanára: Pesti Lajos testn. tanár, lakik: Szentháromság utca 4/a. A sportkör ifjúsági elnöke: Buócz Zoltán VIII. o. t. Szakosztályvezetők: Kertész János VII. o. t. az atletika, Tóth Ferenc VII. o. t. a football, Koczka László a kosárlabda, Szadeczky Kardos Géza VIII. o. t. a szertorna, Kiss Antal VII. o. t. az úszó, Zakar György VIII. o. t. a vívó, Böröcz Endre VIII. o. t. a céllövő, Bertók József VII. o. t. a tenisz és Tóth Ágoston VIII. o. t. az asztali tenisz szakosztály vezetője, titkár és sporttudósító Szamosvölgyi Imre VIII. o. t. A foglalkozás az évszakoknak megfelelően hol a teremben, pályán, hol pedig az uszodában folyt le. A sportkör elért eredményei az 1937–38. tanévben: *Szept. 22-én* megtartott teniszversenyen Buócz Zoltán VIII.

o. t. az egyéni versenyen 3. lett, párosban Buócz—Falcione VIII. o. tanulók 3-ok lettek. *Szept. 27-én* megtartott házi atletikai verseny eredményei: 100 m s. f. 1. Kertész János VII. o. t. 11'8", 2. Koczka László VII. o. t. 12'5", 3. Schmidt József VII. o. t. 200 m s. f. 1. Kertész János VII. o. t. 24'8", 2. Böröcz Endre VIII. o. t. 25'5", 3. Schmidt József VII. o. t. 26'3". 400 m s. f. 1. Kertész János VII. o. t. 58'5", 2. Koczka László VII. o. t. 59'1", 3. Vig János VII. o. t. 59'4". 800 m s. f. 1. Molnár Dániel VIII. o. t. 2p 22'6", 2. Vig János VII. o. t. 2p 24', 3. Fikert Géza VIII. o. t. 2p 25'4". Távolugrásban: 1. Kertész János VII. o. t. 6 m 17 cm. 2. Schmidt József VII. o. t. 5 m 45 cm., 3. Pál László VII. o. t. 5 m 40 cm. Magasugrásban: 1. Koczka László VII. o. t. 161 cm., 2. Papp László VIII. o. t. 156 cm., 3. Schmidt József VII. o. t. 146 cm. Hármassugrásban: 1. Koczka László VII. o. t. 12 m 58 cm., 2. Kertész János VII. o. t. 12 m 21 cm., 3. Sallay L. István VII. o. t. 11 m 66 cm. Gerelydobásban: 1. Koczka László VII. o. t. 37 m 45 cm., 2. Kertész János VII. o. t., 3. Halasi Gyula VIII. o. t. Diszkoszdobásban: 1. Kertész János VII. o. t. 31 m 07 cm., 2. Schmidt József VII. o. t. 28 m 25 cm., 3. Papp László VIII. o. t. 27 m 72 cm. Súlydobásban: 1. Kertész János VII. o. t. 9 m 26 cm., 2. Fikert Géza VIII. o. t. 9 m 02 cm., 3. Csontos László VIII. o. t. 8 m 77 cm. 4×100 m stafétában 1. a VII. osztály A csapata (Kertész János, Koczka László, Schmidt József, Pál László). 2. a VIII. osztály (Tóth Ágoston, Böröcz Endre, Domján József, Valihora István). 3. a VII. osztály B csapata (Vig János, Sipos György, Sallay Lázár, Milotay László).

Okt. 11-én a szegedi iskolák között lefolyt pentatlon versenyen Kertész János VII. o. t. 2. lett, Koczka László VII. o. t. 3. lett. Ugyancsak *okt. 11-én* házi céllövő verseny volt a következő eredménnyel: 1. Böröcz Endre VIII. o. t. 225, 2. Forinyák Gyula VIII. o. t. 185, 3. Szegedy Ottó VII. o. t. 181 találattal. Részletezve: Fekvőhelyzetben: 1. Böröcz Endre VIII. o. t. 82, 2. Forinyák Gyula VIII. o. t. 76, 3. Valihora István VIII. o. t. 72 találat. Térdelő helyzetben: 1. Böröcz Endre VIII. o. t. 77, 2. Forinyák Gyula VIII. o. t. 69, 3. Szegedy Ottó VII. o. t. 61 találat. Álló helyzetben: 1. Böröcz Endre VIII. o. t. 66, 2. Korényi Károly VIII. o. t. 53, 3. Szegedy Ottó VII. o. t. 52 találat. *Október 20-án* a városon keresztül megtartott kegyeleti stafétában résztvettek: Fikert, Molnár, Böröcz, Buócz, Tóth Á. VIII. o. t., Vig, Monostori. Sipos, Kertész, Koczka I., Tóth F., Kis Gy. VII. o. t., Csala F. VI. o. t.-k. *Dec. 12-én* a Magyar Országos Torna Szövetség Délkerülete rendezte a jelvénytörő versenyt. Balásy István VII. o. t. vas j., Szádeczki K. Béla VI. o. t. vas j., Kopasz Ferenc VII. o. t. vas j., Szádeczky K. Géza VIII. o. t. bronz j., Kis György VII. o. t. vas j., Szádeczki K. Béla VI. o. t. bronz j., Beleki Jenő VI. o. t. vas j., Rozsály Zoltán VI. o. t. vas j., Szádeczky K. Géza VIII. o. t. ezüst jelvényt nyert. *Febr. 5-6-án* Szeged város ifjúsági asztalitenisz bajnokságában Buócz Zoltán VIII. o. t. 1., Tóth Ágoston VIII. o. t. 2., Sipos György VII. o. t. 3. lett. *Február 6-án és 7-én* megrendeztük a házi tör- és kardvívó versenyt. Kardban: 1. Buócz Zoltán VIII. o. t., 2. Papp László VIII. o. t., 3. Zakar György VIII. o. t. Tőrben: 1. Buócz Zoltán VIII. o. t.,

2. Papp László VIII. o. t., 3. Czipott Zoltán VII. o. t. A zsüri tagjai voltak: Szobonya Miklós, Fröhlich Jenő, Reiter György, az intézet volt növendékei és Dr. Vigh György, kiknek ezúton köszönöm meg szíves közreműködésüket. A verseny Dr. Karl János az intézet igazgatójának buzdító szavaival ért véget.

Febr. 14-én az intézet tornatermében házi magasugró verseny volt. 1. Koczka László VII. o. t. 170 cm., 2. Kertész János VII. o. t. 165 cm., 3. Papp László VIII. o. t. 160 cm. Ötös csapatversenyben: 1. a VII. o. „a” csapata (Koczka L., Kertész, Tóth F., Sallay, Kiss A.) 156 cm. átlaggal, 2. a VIII. o. (Papp L., Fikert, Domján, Gombos, Milassin) 153 cm. átlaggal, 3. a VI. o. (Szabó, Beleki, Csala, Mocsai, Gera) 145 cm. átlaggal, 4. a VII. o. „b” csapata (Beke, Pál, Pintér, Vig és Kiss Gy.) 144 cm. átlaggal. *Febr. 26-án és 27-én* Szegeden megtartott Kisok tör és kardversenyen kardban: 1. Buócz Zoltán VIII. o. t., 2. Papp László VIII. o. t. Törben: Buócz Zoltán 1. lett. *Febr. havában* folyt le a szegedi iskolák között a kosárlabda bajnokság. Az intézet csapata (Koczka L., Koczka L., Kertész J., Tóth F., Czipott Z., Kiss A., VII. o. t. és Fikert G. VIII. o. t.) a 2. helyen végzett a reálgimn. csapata után, amelytől a döntőben 27:21 arányban kapott ki, miután a többi résztvevőket biztosan győzte le. *Márc. 6-án* Gyulán megtartott Kisok kerületi versenyen Buócz Zoltán VIII. o. t. a kardban kerületi bajnok lett, a tör csapat 3. lett. (Buócz Z., Papp L., Zakar Gy., VIII. o. t. Czipott Z. VII. o. t.) *Ápr. 10-én* Miskolcon volt az országos Kisok kardverseny, itt Buócz Zoltán VIII. o. t. két budapesti diák mögött 3. lett és egyben a legjobb vidéki kardvívó.

Ápr. 30-án a VII. és VIII. o. éles céllövészetben volt az elemi lőtérén Pesti L. tanár úr vezetésével. *Máj. 5-én* megtartott házi atletikai versenyen az eredmények a következők: Magasugrásban: 1. Koczka L. VII. o. t. 160 cm., 2. Fikert Géza VIII. o. t. 155 cm., 3. Valihora Imre VIII. o. t. 150 cm. Távolugrásban: 1. Kertész János VII. o. t. 624 cm., 2. Koczka László VII. o. t. 599 cm., 3. Fikert Géza VIII. o. t. 570 cm. Hármassugrásban: 1. Koczka László VII. o. t. 12 m. 76 cm., 2. Kertész János VII. o. t. 11 m. 43 cm., 3. Tóth Ferenc VII. o. t. 11 m. 20 cm. Súlydobásban: 1. Kertész János VII. o. t. 9 m. 54 cm., 2. Fikert Géza VIII. o. t. 9 m. 40 cm., 3. Koczka László VII. o. t. 8 m. 55 cm. Diszkoszdobásban: 1. Kertész János VII. o. t. 25 m. 95 cm., 2. Koczka László VII. o. t. 24 m. 55 cm. 200 m. síklfutásban: 1. Kertész János VII. o. t. 24", 2. Koczka László VII. o. t. 24"8", 3. Böröcz Endre VIII. o. t. 26". 800 m. síkfutásban: 1. Vig János VII. o. t. 2 p. 16'4", 2. Pál László VIII. o. t. 2 p. 26". *Máj. 21-én* a szegedi Vasutas Stadionban folyt le a szép számú szülők és hozzátartozók érdeklődése mellett az intézet évvégi tornaünnepélye. 600 tanuló egyöntetű mozgásos szabadgyakorlatát zenére valamint a tornászok mutatványait és a diák atléták egy-egy sikerült eredményét többszöri tapsal jutalmazta a nézőközönség. Az ünnepély sorrendje: 1. Felvonulás, 2. Himnusz, 3. Szabadgy. zenére, 4. Versenyfutás, 5. Korlát bemutató, 6. Magasugrás, 7. Stafétafutás, 8. Ló- és ugrószekrény gyakorlatok, 9. Alsó és felső osztályok játéka, 10. Kosárlabda játék, 11. Fapuska gyakorlatok, 12. Szabadgyak. zenére, 13. Díjkiosztás, 14. Hiszekegy.

A verseny eredményei a következők: Az 50 m síkfutásban az I. és II. oszt. között: 1. Bánáthy II. A o. t., 2. Kaposvári I. B o. t. 3. Ábrahám II. B o. t. A III. és IV. oszt. között: 1. Székeiy IV. A o. t., 2. Welwárt IV. A o. t. 3. Lestyán IV. B o. t. az V. és VI. oszt. között 100 m síkfutásban: 1. Szabó A. VI. o. t., 2. Selyem V. B o. t., 3. Weitz VI. o. t., a VII. és VIII. oszt. között: 1. Kertész J. VII. o. t., 2. Domján VIII. o. t., 3. Böröcz és Valihora VIII. o. tanulók holtversenyben. A 4×50 m stafétában: 1. Az alsós B osztályok „a” csapata (Siklós, Ábrahám, Timár, Máhr), 2. az A osztályok „a” csapata (Bodola, Bánáthy, Koródi, Székely), 3. az A osztályok „b” csapata (Hilf, Wittner, Szentesi, Welwárt). A felső osztályok 4×100 m stafétájában: 1. a VII. o. (Kertész, Koczka L., Pál, Schmidt), 2. a VIII. o. (Böröcz, Domján, Valihora I. Szűcs J.) 3. a VI. oszt. (Mocsai, Szabó A., Weitz, Ziegler). Magasugrásban: 1. Koczka László VII. o. t. 170 cm., 2. Fikert VIII. o. t. és Kertész VII. o. t., 3. Valihora Imre VIII. o. t. Távolugrásban: 1. Koczka László VII. o. t. 617 cm., 2. Kertész János VII. o. t. 600 cm. 3. Tóth Ferenc VII. o. t. 555 cm. Szertornában: 1. Szadeczky K. Géza VIII. o. t., 2. Szadeczky K. Béla VI. o. t., 3. Beke András VII. o. t. Az ünnepség befejezője Dr. Karl János, az intézet igazgatójának beszéde volt, aki hatásos hazafias lelkesítő beszéd kíséretében osztotta ki a megérdemelt díjakat. Az 50 filléres műsor megváltásából 160 P 50 fillér folyt be, míg az összes kiadás 161 P 91 fillért tett ki. Eszerint 1 P 40 fillér ráfizetés állott elő. *Május 26-án* Szarvason megtartott Kisok ker. atlétikai versenyre 3 tanulót nevezett be a sportkör. Koczka László a magasugrásban 170 cm-rel 3., távolugrásban 6 m 27 cm-rel ugyancsak 3. lett.

Június 5 és 6-án Budapesten megtartott országos Kisok atlétikai versenyen a sportkörből két tanuló indult: Koczka László a magas és távolugrásban, Kertész János VII. o. t. pentatlonban. Folyó tanévben a sportkör megtakarított pénzéből nagyobbarányú bevásárlások váltak szükségessé. Futó és football cipők, football dresszek, lábszárvédők, football és kis labdák. 100 drb szék torna-ünnepélyek rendezéséhez, villany hangszekrény hangszóróval 1641 P értékben, mely összeget a Szeged-Csongrádi Takarékpénztár betét könyvben elhelyezett sportköri vagyontól egyenlítettük ki. A sportkör múlt évi vagyona: 4451,77 P. Az 1937—38 tanév bevétele: 1440,50 P, kiadása: 2766,49 P. A sportkör vagyona a Szeged-Csongrádi Takarékpénztári betét könyvben 1938. június 30-án az időközi kamatok hozzászámításával 3125,78 P.

VII. Iskolánk tanulói.

a) A tanulók érdemsorozata.

a) Rendes tantárgyak.

A számok magyarázata. *Előmenetel*: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen. *Magaviselet*: 1 = példás, 2 = jó, 3 = szabályszerű, 4 = kevésbé szabályszerű; ö. d. = ösztöndíjas m. = tandíjmentes, 1., 2. . . f. = 2. . . fokú landijkedvezmény.

Első A) osztály.

Osztályfőnök : Dr. Kerkai József.

A tanuló neve és vallása ösztöndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k							Tandíjmentesség; landijkedvezmény	
		Hittan	Magyar nyelv	Föld-és néprajz	Latin nyelv	Menyiséglet és mértan	Rajz	Testnevelés		
		Ének								
Bakacsi Gyula	1	2	1	2	1	2	2	1	1	1. f.
Balázs Imre ref.	1	3	2	2	3	3	2	1	2	1. f.
Báthory László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1. f.
Berta István	2	3	3	3	4	4	3	2	2	
5 Bodola Miklós ref.	2	1	1	1	1	2	3	1	1	1. f.
Bokodi István ref.	2	3	3	3	3	3	2	2	2	1. f.
Boray Géza	1	2	2	1	2	2	2	1	1	2. f.
Busman Sándor	1	2	3	2	3	3	3	2	2	
Csillik Bertalan ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
10 Dalmády Ernő	1	2	2	1	2	2	1	1	2	
Dékány Endre	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1. f.
Dévai János	1	1	1	3	2	2	2	2	1	2. f.
Epstein Ferenc izr.	2	1	1	1	1	1	2	2	1	
Fehér Gyula	1	2	2	3	3	3	2	2	2	1. f.
15 Gottlieb Albert izr.	1	1	1	2	2	2	2	1	2	1. f.
Hilf László ref.	1	1	1	1	2	2	2	1	1	3. f.
Horányi György	2	3	2	3	3	2	2	1	2	
Hőgye Gergely	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2. f.
Kasza László	1	1	1	2	1	1	2	2	1	3. f.
20 Kislaki József	1	1	2	2	3	2	2	2	1	1. f.
Kondász András	2	2	3	3	4	4	3	1	2	
Kutni István	2	2	2	3	3	3	3	2	2	
Marthy Gábor	1	2	2	1	3	3	3	1	2	1. f.
Mészáros István	2	2	3	4	4	4	3	2	2	
25 Móra Gyula ism.	1	2	2	2	2	3	2	1	2	
Nagy Ottó	1	2	2	2	3	2	2	1	2	1. f.
Pávó Gyula	1	1	1	1	1	2	1	1	1	3. f.
Pintér György id.	1	1	2	1	3	2	2	2	1	
Pintér György ifj.	1	1	1	2	3	2	2	2	1	1. f.
30 Rádfai György	2	3	3	3	4	4	4	2	2	

A tanuló neve és vallása, öszlöndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k							Tandíjmentesség: tandíjkezdvezmény	
		Hitlan	Magyar nyelv	Föld-és népraiz	Latin nyelv	Mennyiséktan és mérten	Rajz	Testnevelés		Ének
Renkey Gyula	1	2	2	2	2	2	3	2	1	1. f.
Récsei János	1	2	3	3	3	3	2	2	2	
Sass József ref.	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2. f.
Sári József	1	1	2	2	2	3	1	2	2	3. f.
35 Somfalvy Endre gör. kat.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1. f.
Somos Ottó	1	2	1	1	2	2	2	1	2	2. f.
Szabó Endre	1	2	1	2	2	2	3	1	2	
Szécsényi Jenő	2	2	3	3	3	4	3	1	1	
Székely György izr.	1	1	1	1	1	1	1	fm.	1	
40 Szőnyi Ferenc izr.	1	1	1	1	1	1	2	2	1	
Szurgent Sándor gör. kat.	2	1	2	1	3	3	3	2	2	1. f.
Tóth Molnár Géza	1	2	3	3	3	2	3	2	2	
Váradi István	1	1	1	2	1	1	3	2	2	2. f.
Viharos László	1	2	3	3	3	4	3	2	1	
45 Wilhelm György izr.	1	1	1	1	1	2	1	2	1	

Kimaradt: Király Kálmán ref. (IV. 30.), Palócz Béla ref. (III. 4.)
Összesen: 47.

Első B) osztály.

Osztályfőnök: Horváth Ambrus.

A tanuló neve és vallása ösztöndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k							Tandíjmentesség: tandíjkezdvezmény	
		Hitlan	Magyar nyelv	Föld-és népraiz	Latin nyelv	Mennyiséktan és mérten	Rajz	Testnevelés		Ének
Beleki Imre	1	1	2	3	3	2	3	1	2	2. f.
Csárdás János ism.	2	2	3	3	3	3	3	2	2	
Cseh Tibor	2	1	4	3	3	3	2	2	2	
Csetneki Lajos	2	2	4	3	4	3	3	2	2	
5 Czáka Ferenc	2	1	2	3	3	3	3	2	2	1. f.
Czucz Ferenc	1	1	1	2	2	2	3	2	2	1. f.
Egi Ferenc	1	1	2	2	2	1	2	1	1	
Frányó István	1	2	2	3	3	2	3	2	2	
Füredi Lajos	1	1	2	1	2	2	3	2	1	1. f.
10 Gál Atilla	1	1	3	3	3	3	2	2	1	
Gáy Mihály	1	2	3	3	3	3	3	2	2	

	A tanuló neve és vallása, öszföldnyas, vagy ismétel-e ?	T a n t á r g y a k								Tandjmentesség; tandijkezdmény	
		Magaviselet	Hittan	Magyar nyelv	Föld-esnéprajz	Latin nyelv	Mennyiség és mérés	Rajz	Testnevelés		Enek
	Gera József	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1. f.
	Gerstenmayer István	2	2	3	3	4	3	3	2	2	
	Gubicza J. Sándor ág. h. ev.	1	1	2	2	2	1	3	2	1	
15	Hatvani Jenő	2	2	2	2	3	2	3	2	1	1. f.
	Hofgesang Péter	2	2	3	3	4	3	3	2	2	
	Józsa Pál	2	2	3	3	4	3	3	2	2	
	Kancsár László	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2. f.
	Kaposvári László	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1. f.
20	Kovács Béla	1	1	2	1	2	2	1	1	1	3. f.
	Lantos György ism.	1	1	3	1	2	2	1	1	1	
	Mag György ism.	1	2	3	2	3	2	2	2	1	
	Matyasovszky László	2	2	3	2	3	3	3	2	2	
	Mihály Péter	1	1	2	2	2	3	2	2	2	1. f.
25	Nógrádi Béla	1	1	1	1	1	1	2	2	1	
	Nuszbaum Béla	1	2	3	3	3	3	3	3	1	
	Olasz Zoltán	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1. f.
	Opitz Ferenc	2	2	3	3	3	3	3	fm	2	
	Palásti Tibor	1	1	2	1	3	3	2	2	1	1. f.
30	Paskai László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1. f.
	Paulik Imre	1	2	2	2	2	2	3	fm	1	1. f.
	Plusinszki Ferenc	2	2	3	3	4	4	4	2	2	
	Prohászka Nándor	2	2	3	3	3	3	3	2	1	
	Pucher Ödön	1	2	3	3	3	3	3	2	2	
35	Renkey Albert	1	1	1	1	1	1	2	1	2	
	Sárkány János	1	1	3	1	2	3	3	1	1	
	Siklós Endre	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3. f.
	Sümege Ernő	1	1	2	1	3	3	3	1	2	
	Szabó Rezső	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2. f.
40	Szécsi Jenő	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1. f.
	Sztanyik János	1	2	2	1	2	1	2	fm	1	1. f.
	Tápay Vidor	1	1	3	2	3	3	3	1	2	
	Tellessz Endre	2	1	2	2	2	2	3	1	2	
	Valentiny Géza	1	2	2	3	3	2	2	1	2	1. f.
45	Várhidy László	1	1	1	2	1	2	2	1	2	1. f.
	Wentzel Andor	2	2	2	3	3	2	2	2	1	1. f.
	Zsiga Sándor	1	2	3	2	3	3	3	2	1	1. f.

Kimaradt: Klingler Ferenc (IX. 12.), Petőcz Sándor (V. 15.)

Összesen: 49.

Második A) osztály.

Osztályfőnök : Nagy Vince.

A tanuló neve és vallása öszöndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k									Tandjmentesség; tandíjkezdmény	
		Hittan	Magyar nyelv	Föld-és néprajz	Latin nyelv	Természetrjz	Mennyiségian és mérían	Rajz	Testnevelés	Szépírás		Ének
Bánáthy János	1	1	1	1	2	1	1	2	1	2	1	
Bérczi László	1	1	2	1	2	1	1	2	1	2	1	1. f.
Bohner András	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	3. f.
Csáby László	3	2	3	3	3	3	3	2	2	3	2	
5 Dank Viktor	1	1	2	3	2	1	2	2	2	1	1	
Dávid István	2	3	3	3	4	3	3	3	2	3	2	
Elek Zoltán	1	2	1	2	3	2	2	1	2	1	1	2. f.
Felheim György izr.	1	1	2	3	3	3	2	2	2	1	1	
Forró Endre	1	1	2	2	2	3	1	2	1	2	2	1. f.
10 Gábris Imre	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2. f.
Gömöry Andor ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	fm.	2	1	
Grapka Emil	2	2	3	3	4	2	3	2	1	3	2	
Györki János izr.	1	2	1	1	1	1	2	2	2	2	1	
Györffy Lajos ref.	1	2	3	1	3	1	2	3	2	2	1	1. f.
15 Gyulai Béla	1	1	2	2	2	1	3	2	2	2	1	2. f.
Henn László	1	2	3	1	3	1	3	2	3	2	1	
Juhász Tibor	1	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	4. f.
Kamotsay Gyula	1	1	1	1	3	1	1	2	1	1	1	
Katona Géza	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	m.
20 Kelemen László	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	
Kővári Antal	2	2	3	3	3	3	2	2	1	3	3	
Kurucz Dezső	1	1	3	3	3	3	2	2	1	3	3	
Lakatos Attila	1	2	2	3	2	3	3	2	2	2	1	
Lassu Béla	1	1	1	1	1	2	1	1	2	2	2	3. f.
25 Lévai András	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	
Molnár József	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	m.
Nagy István	1	2	3	2	3	1	2	2	1	2	2	1. f.
Pap Imre	1	1	2	2	2	3	2	2	1	3	2	1. f.
Popper István izr.	1	1	2	1	1	1	1	2	2	3	1	3. f.
30 Rácz Lajos	2	1	3	2	4	2	3	3	2	3	2	
Scultéty Sándor	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	
Sebők Lajos izr.	1	1	1	3	1	2	2	2	3	1	2	
Till Miklós	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	
Traubermann Egon izr.	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	3. f.
35 Váradi Ferenc izr.	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	
Vecseryés Zoltán	1	1	2	2	3	2	2	2	2	3	1	
Wittner István	1	1	2	2	2	2	2	1	1	1	1	2. f.

Kimaradt: Gedő Béla ref. (XI. 4.)

Összesen: 38.

Második B) osztály.

Osztályfőnök: Lénárd Ödön.

A tanuló neve és vallása, osztálydíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n l á r g y a k										Tandjmentesség; tandíjkezdmény
		Hittan	Magyar nyelv	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Természetrajz	Mennyiséglen és mérten	Rajz	Tesztnevelés	Szépíráás	Ének	
Ábrahám György	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	3f.	
Bajza Frigyes	1	2	3	3	3	3	2	3	3	1		
Barek István	1	1	1	1	1	1	3	3	2	1	3f.	
Barna Gábor	1	1	2	2	2	1	3	2	1	1		
5 Berke László	1	1	2	2	3	2	3	3	1	3		
Bugyi Endre	1	1	2	3	2	3	3	3	3	2		
Cserjési Jenő	1	2	2	1	3	1	3	3	2	1		
Diós András	1	1	1	1	2	1	2	2	3	1	2f.	
Faragó Péter	1	1	3	2	3	2	2	2	1	3		
10 Fűz Ferenc ism.	1	2	3	3	3	3	2	2	1	3		
Gazdag András	1	1	2	1	2	1	2	2	2	2	2f.	
György Zoltán	1	1	2	2	2	2	3	2	2	3		
Hasdell Dénes	2	1	2	3	2	3	3	2	1	3	1f.	
Horváth Ferenc	1	1	2	3	3	2	3	2	1	2		
15 Juhász Nagy Béla	1	2	3	1	3	2	3	2	2	2	1f.	
Kis Miklós	1	1	3	1	3	1	3	2	2	2	1f.	
Kiss Richárd	2	2	3	2	3	2	3	2	2	2		
Kováts József	2	1	2	1	2	2	2	3	2	3	2f.	
Kurth Géza	1	1	2	1	2	1	3	2	1	3	1f.	
20 Marosics István	2	3	3	3	4	3	4	2	1	3		
Marosics László	3	2	3	3	3	3	4	2	1	3		
Marticskó József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
Mészáros Ferenc	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1		
Miklós Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1f.	
25 Nagy Ferenc	2	1	3	3	3	2	3	2	2	2		
Pónyai Mihály	2	2	3	3	4	3	3	3	1	4		
Sárhegyi Béla	1	1	2	3	3	3	3	2	1	2		
Sebestyén Zollán	1	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2f.	
Szántai Imre	1	2	3	3	3	3	2	2	2	3		
30 Szilágyi József ism.	1	1	3	3	4	2	3	2	1	3		
Szittner Antal	1	1	1	2	1	2	1	2	2	2	1f.	
Tápai Elemér	1	1	3	2	3	2	3	2	1	2		
Temesvári János	2	2	3	3	3	3	4	3	2	3		
Tombác Ferenc	1	1	2	1	2	2	2	2	1	3	1f.	
35 Vida György	2	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1f.	
Villányi Rezső	1	2	3	3	3	3	3	2	2	2		
Wambach Ferenc	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3		
Magántanuló:												
Kordás Sándor	—	1	2	1	1	1	2	2	—	—		

Kimaradt: Szécsi József (V. 9.)

Összesen: 39.

Harmadik A) osztály.

Osztályfőnök : Szűcs János.

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandijmentesség; tandíjkezdmény		
		Hittan	Magyar nyelv	Történelem	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Német nyelv	Természettan	Mennyiségtan és mértan	Rajz	Testnevelés		Egészségtan	
Austerweil Ferenc izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Bán György izr.	2	1	3	2	2	3	3	2	3	3	3	3	1	
Berta Pál	1	2	2	2	2	3	2	2	3	3	3	2	2	
Borsi József ref.	1	1	2	2	2	3	3	2	3	3	2	1	2	
5 Bozsó Lajos	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2 f.
Butkay Béla	1	1	2	1	1	3	2	1	1	2	2	1	1	1 f.
Csauscher József	1	1	2	2	2	3	2	1	2	2	1	2	2	
Deutsch György izr.	1	1	2	1	1	2	2	2	3	2	3	2	1	2 f.
Diamant István izr.	2	2	3	2	2	3	3	3	3	2	3	2	2	
10 Erdős János izr.	1	1	3	2	2	3	2	2	3	3	3	2	2	
Farkas Lajos ref.	1	2	3	3	3	3	3	3	4	2	2	2	3	
Forgács Endre	1	2	2	2	2	3	3	2	3	3	1	2	2	
Fürstth Béla	1	1	2	2	3	3	3	3	3	1	1	2	2	
Gavallér György	2	2	3	3	3	3	3	2	4	3	1	2	2	
15 Gyimesi György	2	1	2	3	2	3	3	3	3	2	1	2	2	
Hajdu János ref.	2	2	3	3	1	4	4	2	4	3	1	1	1	
Herczfeld Arthur izr.	3	1	3	3	2	3	3	3	3	3	2	2	2	
Homola László ág. h. ev.	2	3	3	2	3	3	2	3	3	3	1	3	3	
Horváth Péter ág. h. ev.	2	2	3	2	3	3	3	3	4	2	1	2	2	
20 Jász Antal	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	m.
Kocsis Rezső	1	2	3	2	2	3	2	2	3	3	1	2	2	
Korodi Attila	2	2	2	2	3	3	3	3	3	2	1	2	2	
Kőváry Nándor	1	1	2	3	1	3	1	1	3	2	1	1	1	
Kurucz László	1	1	1	1	2	2	2	2	3	1	1	1	1	1 f.
25 Miklós György	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1 f.
Mogyorósi László izr.	2	1	2	2	2	3	2	2	3	3	2	2	2	
Molnár Zoltán	1	2	3	2	3	3	3	3	3	3	2	1	2	1 f.
Pálinkás László	1	2	2	2	2	2	3	2	3	2	2	2	2	1 f.
Pintér Miklós ref. ö. d.	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	3	3 f.
30 Pöttinger Oszkár	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1	1	
Rechtenwald Kristóf	1	1	1	2	3	3	2	2	2	2	1	1	1	1 f.
Rizinger György	1	1	2	1	1	3	2	2	3	2	2	1	1	
Sebők György	1	1	2	1	1	3	3	2	3	2	1	1	1	
Szentesi János	1	2	3	3	2	3	3	3	3	3	1	3	3	
35 Szűcs Kálmán	1	1	2	2	1	3	2	1	2	2	1	1	1	1 f.
Vámos László	1	1	2	2	2	3	2	2	3	1	2	1	1	1 f.
Wahby Adly Jounis	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	
Weisz József izr.	2	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1	3	3 f.
Wigner György izr.	2	1	3	3	3	3	2	2	2	2	3	1	1	
40 Zelles Aladár	1	2	2	3	2	3	2	3	2	1	1	2	1	1 f.

Összesen: 40

Harmadik B) osztály.

Osztályfőnök: Babos Dezső.

A tanuló neve és vallása. öszlőndijas vagy ismellő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandíjmentesség; landíjkezdvmény	
		Hittan	Magyar nyelv	Történelem	Föld-és néprajz	Latin nyelv	Német nyelv	Természettan	Mennyiségien és mérten	Rajz	Testnevelés		Egészségtan
Balogh Ferenc	1	1	2	2	1	2	2	1	1	2	2	1	2 f.
Becsei Gyula	1	1	3	3	2	3	2	2	2	2	2	1	1 f.
Burány János	1	1	2	2	1	2	2	1	2	3	1	1	3 f.
Csőr György	1	1	2	3	1	3	2	1	2	2	1	3	1 f.
5 Debreczeni Nándor	1	1	3	2	2	3	2	2	2	2	2	2	1 f.
Dietrich Gábor	1	1	2	1	1	3	2	1	2	1	1	1	
Gajdos József ism.	2	2	3	3	3	3	1	3	2	2	2	2	
Hoffmann József	1	2	3	3	3	3	2	2	2	1	2	3	1 f.
Juhász László	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1	1 f.
10 Kalapos János	1	2	3	3	2	3	3	2	1	2	2	2	
Keszthelyi Béla	2	1	2	1	1	2	1	2	2	3	2	1	
Kiss Árpád	1	1	1	1	2	1	2	1	2	3	1	1	
Kovács Sándor	1	1	3	1	3	3	3	2	2	3	1	1	1 f.
Kovács Vilmos	2	1	2	1	2	2	2	2	2	2	1	1	2 f.
15 Lengyel György	1	1	3	2	2	3	3	2	2	2	1	1	1 f.
Leotai István	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	
Lovászi Ferenc	1	1	1	2	1	2	2	1	2	2	fm	1	1 f.
Marton László	1	1	2	2	1	2	2	1	1	2	1	1	3 f.
19 Mátyus Leó	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1	3 f.
Málnás Alajos	2	1	3	2	2	3	2	2	1	2	2	1	
Mátyás Miklós	2	1	2	2	1	2	2	1	1	2	fm	1	2 f.
Monostori Béla	1	1	3	2	2	3	3	1	2	3	2	1	
Nagy János	2	1	3	2	1	3	2	1	2	3	1	2	1 f.
Nagy József	2	1	3	2	2	3	3	1	1	3	1	3	1 f.
25 Nagy László	1	2	2	2	2	2	2	1	1	2	3	1	3 f.
Neuber Alajos	1	1	2	3	2	3	2	1	2	2	2	2	
Olasz Mihály	1	2	3	3	3	4	3	2	2	3	2	1	
Reibel Mihály	1	1	3	2	2	3	2	2	1	2	1	2	
Rózsa József	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	2	3 f.
30 Rőser Miklós	2	2	3	2	3	3	2	2	2	3	1	2	
Selypes András	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3	2	2	
Sibalin Endre	2	2	3	3	2	4	3	1	4	3	2	2	
Szalgháry Tamás	1	1	3	3	2	3	3	1	2	2	2	2	
Szamosi László	1	1	2	3	1	2	1	2	2	2	1	2	1 f.
35 Szegfű László	2	1	2	2	3	3	3	2	2	3	2	3	
Szirovicza Zoltán	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2 f.
Szolcsányi Pál	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3 f.
Tamás István	1	2	2	1	2	3	3	1	2	2	1	1	
Tóth Béla	1	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	1	1 f.
40 Ugrai Miklós	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2	1	1	2 f.
Wentzel Ágoston	1	1	2	2	2	2	2	1	1	2	2	1	2 f.

A tanuló neve és vallása, öszlőndijas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandjementesség; tandíjkezdvmény		
		Hittan	Magyar nyelv	Történelem	Föld-ésnéprajz	Latin nyelv	Német nyelv	Természettan	Mennyiséglen és mérten	Rajz	Testnevelés		Egészségltan	
Wiedermann István . . .	2	2	2	2	2	2	2	2	1	3	3	2	2	3. f.
Willemsz Otmár	1	1	3	2	2	3	3	2	2	3	3	1	1	1. f.
Zimányi József	1	1	3	2	2	3	3	1	1	2	1	2		
Összesen : 44.														

Negyedik A) osztály.

Osztályfőnök : Dr. Diósi Géza.

A tanuló neve és vallása, öszlőndijas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandjementesség; tandíjkezdvmény		
		Vallásan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természettan	Mennyiségltan	Rajz	Gyorsírás		Testnevelés	
Balatoni Ottó ism.	1	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	1	
Bartos Zoltán ref.	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	
Bencsik József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	3. f.
Borsos Ferenc	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3. f.
5 Bőjli János ism.	1	2	2	2	2	3	3	2	3	2	2	1	2	
Christoph József	1	2	2	3	2	1	1	3	3	2	3	3	2	
Denke Gergely ref.	1	1	2	3	2	1	1	2	2	1	1	1	1	2. f.
Dietrich Dénes	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1	1	1	1	
Dobozy László ref.	1	1	2	2	3	1	1	3	3	2	3	3		
10 Halasi Antal ism.	2	2	3	3	3	2	3	3	3	3	1	1		
Halmos László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1		
Hanyi Zoltán	1	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	1. f.
Hargittay István	1	1	1	2	2	1	1	2	2	1	1	2	2	3. f.
Hoffmann Ferenc	2	2	2	2	2	1	1	3	2	2	3	2	2	1. f.
15 Horváth Béni	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Juhász Árpád	1	2	2	3	3	2	2	3	3	2	3	3	1	
Kassai Lambert	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	1		
Kecskés István	1	2	2	3	2	1	2	3	3	1	1	1	1	1. f.
Kiss Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	4. f.
20 Kiss Ferenc József	1	2	3	3	3	3	3	3	2	3	3	2		
Kovács Ferenc ref.	1	1	1	2	2	1	1	2	2	1	1	2	2	2. f.
Kókay László	1	2	2	2	3	2	2	2	3	1	3	2	2	1. f.
Lajos István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3. f.
Lőrinczy Gábor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	3. f.

A tanuló neve és vallása, öszlőndíjas, vagy ismellő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandíjmentesség; tandíjkezdvezmény	
		Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Föld-és néprajz	Természetrjajz	Mennyiségltan	Rajz	Gyorsírás		Tesztnevelés
25 Lukachich Győző ism.	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	
Malina Gyula	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1. f.
Máriaöldy Péter	1	2	2	2	3	1	3	1	2	3	2	1	
Nagy József	1	2	2	3	2	1	2	1	2	2	3	2	2. f.
Piukovics Dezső	2	2	2	2	2	1	2	3	2	1	1	1	m.
30 Réső János ref.	1	3	3	3	3	2	3	3	2	3	3	1	
Rozgonyi Andor ism.	1	2	2	3	3	2	3	3	3	3	1	1	
Rósa János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3. f.
Ruh László	1	2	1	2	2	2	2	2	1	1	1	2	2. f.
Schork István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
35 Sebestyén Gábor	2	2	1	2	2	2	1	3	2	2	2	2	1. f.
Somogyi László	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2	2	3. f.
Sopsich Rezső	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	
Szabó Pál	1	2	2	2	2	2	1	2	3	1	1	1	2. f.
Szendró Zoltán	2	2	3	3	3	1	3	3	3	2	2	1	
40 Szécsényi Árpád	1	2	3	3	3	2	3	3	3	2	3	2	
Székely Péter ref.	1	1	3	3	3	2	2	3	3	2	3	1	
Török László	1	1	1	2	2	1	1	1	3	2	1	1	1. f.
Welwárt Pál izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3. f.
Willemz Tibor	1	2	2	3	3	1	2	3	3	3	3	1	
45 Zerinvári Elemér	2	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2	3	
Zolnár László ref.	2	1	1	2	2	1	2	3	3	2	2	2	1. f.
Zoltay József	1	1	2	3	2	1	2	2	2	1	2	1	1. f.

Összesen: 47

Negyedik B) osztály.

Osztályfőnök: *Maklári Lajos.*

A tanuló neve és vallása, öszlőndíjas, vagy ismellő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandíjmentesség; tandíjkezdvezmény	
		Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természetrjajz	Mennyiségltan	Rajz	Gyorsírás		Tesztnevelés
Antalfy László	1	1	2	3	3	3	2	2	2	1	2	2	1. f.
Baka Géza	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1. f.
Frankó Andor	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1. f.
Gazdag József	1	1	3	3	3	2	3	2	3	2	2	2	
5 Honti Géza	1	1	3	3	3	2	3	3	3	3	3	2	
Hovorka György	1	1	2	2	2	1	1	2	2	1	1	1	

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas, vagy ismélő-e?	Magaviselet	T a n i á r g y a k										Tandíjmentesség: landjkezdvevény		
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Természetrejz	Mennyiségtan	Rajz	Gyorsírás		Tesztnevelés	
Hrabák Károly	2	2	3	3	4	3	3	3	3	3	3	3	2	
Huhn László	2	1	2	2	2	2	1	2	2	2	3	1	1	1 f.
Iván László	1	1	2	3	3	2	2	2	2	3	2	3	2	
10 Kávay László	1	1	2	3	3	2	2	2	2	3	2	3	2	
Keresztély Tibor	1	1	2	2	3	1	1	2	2	2	2	2	2	1 f.
Konrád György izr.	1	1	2	2	2	2	1	1	2	3	1	3	3	
Kövári György	1	1	2	3	3	3	3	3	3	3	1	3	2	
Lestyán János	2	1	3	3	4	3	3	3	3	3	3	4	1	
15 Liptay László	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1 f.
Lőrincz István	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	
Már Ferenc ism.	2	1	3	3	3	3	3	2	3	3	3	1	1	
Merley Tibor	1	1	2	3	2	2	2	2	2	2	3	1	1	1 f.
Molnár István	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	2	
20 Motika Endre	1	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2	2	3 f.
Nacsa Andor ism.	3	1	2	3	3	2	1	3	2	3	1	1	1	
Nátlly Gyula	2	1	2	3	3	3	3	2	3	3	1	1	1	
Nedelykov Mihály g. kel. sz.	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1 f.
Niedermayer Ádám	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	m.
25 Opre Kálmán	2	1	2	3	3	3	2	2	3	2	2	1	1	
Osznovics Sándor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	m.
Paskai Antal	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	4 f.
Pavlovic László	2	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	2	
Reitzer György izr.	1	1	2	2	2	1	1	1	2	3	1	3		
30 Retzler István	2	1	2	3	2	2	2	2	3	3	2	2	2	1 m.
Salánki István	1	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	1	1	
Schreier Simon	1	1	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	1	3 f.
Spitzer György izr.	2	2	2	3	2	2	2	2	3	3	1	2		
Szöke Gyula	1	1	2	3	3	3	2	3	3	3	3	2		
35 Telek Pál	1	1	1	3	3	2	2	2	2	1	1	2	1	1 f.
Tímár László	1	1	1	3	2	2	2	2	3	1	1	1	1	1 f.
Tranger Tibor	1	1	2	3	3	2	2	1	2	2	2	1		
Varnyu Sándor	2	1	2	3	3	2	2	2	3	3	1	1		
Vándor Antal	2	1	2	1	2	3	2	2	2	2	1	1	1	3 f.
40 Vida László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2	1 f.
Winter Miklós izr.	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	
Zárián István	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	m.

Beteg: Demján Sándor, Ila-Horváth Imre

Kimaradt: Szabó Lajos (V. 10.)

Ötödik A) osztály.

Osztályfőnök: Barborik István.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismellő-e?	Magaviselel	T a n l á r g y a k										Tandjimelesség; tandíjkezdmény		
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Gyorsírás		Tesnevelés	
Austerweil Lajos izr.	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	2	
Baka József	1	1	1	2	—	2	3	2	1	2	1	1	1	3. f.
Bába László	1	2	3	3	—	3	3	2	1	3	3	3	1	
Bózsó Árpád	1	2	4	2	—	3	2	3	1	3	1	1	1	2. f.
5 Bukovinszky L. ág. h. ev.	2	1	2	2	—	1	1	1	1	2	1	2	2	
Csikós Mihály	1	1	2	1	—	3	2	1	1	2	2	2	2	
Dény Miklós	1	2	3	3	—	2	3	2	1	3	3	3	2	
Felkai Béla	1	1	1	1	—	1	1	1	1	2	1	2	2	2. f.
Gillai János	1	1	1	2	—	2	3	2	1	2	1	2	2	2. f.
10 Grüner György izr.	1	1	1	1	—	1	2	1	1	1	1	1	2	3. f.
György Ákos	1	2	2	2	—	3	2	2	2	2	2	2	1	
Györki András izr.	2	1	2	2	—	2	1	1	1	1	1	2	2	
Imre József	1	1	1	1	—	1	1	1	1	2	1	2	2	2. f.
Ivaska Árpád ism.	1	2	3	3	—	3	1	3	2	3	1	1	1	
15 Karádi László	1	2	2	2	—	3	3	2	1	2	1	2	2	3. f.
Koltai Géza	1	1	2	1	—	3	1	2	1	3	3	3	2	
Kovácsik Lajos	1	1	1	2	—	2	2	2	2	2	1	1	1	
Kövári Károly	1	2	2	3	—	3	3	1	1	1	2	1	1	
nemes Kup László	2	1	2	1	—	1	1	2	1	2	1	2	1	m.
20 Lantos István	1	2	3	2	—	3	3	2	2	3	1	3	2	
Lehoczky Miklós	2	1	3	3	—	2	3	3	3	3	2	2	2	
Lukácsi István	1	1	2	2	—	3	2	1	1	3	3	2	2	3. f.
Maier Béla	1	1	2	2	—	2	3	2	2	2	2	2	2	
Molnár Károly	1	2	3	2	—	3	3	2	2	3	2	2	2	
25 Pap Ferenc ref.	1	1	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3	2	
Pávó Nándor	1	2	3	3	—	3	3	2	3	3	3	2	2	
Popper Zoltán izr.	2	1	1	2	—	2	1	1	1	2	1	3	3	
Pudler László izr.	2	1	1	2	—	1	2	1	1	2	1	2	2	3. f.
Raszlaviczgy Géza	1	1	3	2	—	2	2	1	1	2	1	2	1	1. f.
30 Répás Nándor ism.	1	2	3	3	—	2	2	3	1	3	1	2	1	3. f.
Romoki Arnold	2	2	3	4	—	3	3	2	3	3	3	2	2	
Róth István izr.	2	1	1	2	—	2	1	1	1	2	3	2	2	
Schreiner János	2	2	3	4	—	3	4	3	2	3	3	3	3	fm.
Skultéty János	2	1	2	3	—	3	3	2	1	3	3	3	3	
35 Szabó Ferenc	1	1	2	2	—	3	2	2	1	3	2	1	1	3. f.
Szabó László	1	2	2	2	—	3	2	1	2	2	2	2	2	3. f.
Szakáll István	1	2	3	3	—	2	3	1	1	3	2	2	2	1. f.
Szalma József	2	2	4	4	—	3	3	2	3	4	3	3	2	
Szeles József	1	2	3	3	—	3	3	2	2	4	3	1	1	
40 Szentgáli Gyula	1	2	2	3	—	1	2	2	1	2	1	1	1	1. f.
Szepesy Gábor ref.	1	1	2	3	—	3	3	1	1	3	2	3	3	

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k									Tandíjmentesség; tandíjfedvezmény		
		Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Történelem	Természettudomány	Mennyiségtan		Gyorsírás	Testnevelés
Szénási László ism. ref	2	3	3	3	—	3	3	2	1	3	3	2	
Tóth Sándor	2	2	3	4	—	3	4	3	3	4	2	2	
Veres Elemér	2	3	3	3	—	3	2	1	3	4	3	2	
M a g á n t a n u l ó :													
Reisz Lajos ism.													Írásbeli alapján megbukott.

Kimaradt: Almássy László (V. 11.), badini Badiny Elemér (II. 19.), Bukovitz László (V. 10.), Kersch László (V. 15.), Kontraszti Endre (V. 11.), Tamási Lajos (V. 14.), Wittig Tibor (V. 15.). Összesen: 52.

Ötödik B) osztály.

Osztályfőnök: Rassovszky Gyula.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k									Tandíjmentesség; tandíjfedvezmény	
		Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettudomány	Mennyiségtan		Gyorsírás
Bakos Károly	1	1	1	2	—	2	1	1	1	1	1	3 f.
Bózsó István	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	3 f.
Farkas István	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	3 f.
Gräbeldinger József	1	1	1	3	3	—	1	1	1	3	1	1 f.
5 Irányi László	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	3 f.
Kerényi Károly	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	3 f.
Kerni Kálmán	1	1	2	2	—	2	1	1	2	1	1	3 f.
Kertész Lajos	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	4 f.
Lovass-Nagy Viktor ref.	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	2 f.
10 Németh István	1	1	3	3	—	2	2	2	2	1	3	1 f.
Ördög János	1	1	2	2	—	1	2	1	2	1	2	1 f.
Petőcz Tibor	1	1	2	3	—	3	2	3	3	1	—	—
Piukovich József	2	1	2	2	—	2	1	1	2	1	1	m
Post József	1	1	3	3	—	2	2	2	3	3	1	—
15 Rác Dezső	2	2	2	2	—	3	2	3	3	1	2	1 f.
Sajó János	1	1	2	3	—	2	2	2	3	2	2	—
Sebők Ödön	1	1	1	2	—	2	1	2	2	1	2	3 f.
Selyem János	1	1	1	2	—	2	2	2	1	1	1	2 f.
Singer József	1	1	3	3	—	2	2	2	3	3	1	—
20 Striffer Ádám	1	1	2	2	—	1	1	1	2	2	2	3 f.
Szabó Bertalan	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	3 f.
Szabó Gyula	2	2	3	3	—	3	2	3	2	1	1	1 f.
Szélpál Ottó	1	2	2	3	—	2	2	2	3	3	1	1 f.
Szigetvári Ferenc	1	2	2	3	—	3	2	1	3	1	2	—
25 Vecsey Tibor ág. ev.	2	2	2	3	—	2	2	2	3	2	1	—

Kimaradt: László Endre. (XI. 29.)

Összesen: 26.

Hatodik osztály.

Osztályfőnök: Dr. Zányi László.

A tanuló neve és vallása öszlőndijas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k								Tandíjmentesség; landlíkedvezmény		
		Vallásian	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan		Mennyiségtan	Testnevelés
v. Alács Gyula	1	1	2	2	—	3	2	3	3	1	1	1. f.
Beleki Jenő	1	2	2	3	—	3	3	3	3	3	1	
Bérczi István	1	1	1	2	—	2	2	2	2	1	fm	1. f.
Bózsó József	1	1	2	3	—	3	3	3	2	3	1	2. f.
5 Csala Ferenc	1	3	3	3	—	3	3	3	3	2	1	
Csikesz Lajos ref.	1	2	2	3	—	3	3	2	3	3	1	
Csonka István	1	2	3	3	—	4	3	3	3	2	1	1. f.
Czérna István	1	1	2	2	—	2	3	3	2	3	1	1. f.
Czérna Loránt ism.	1	1	2	3	—	2	3	3	3	2	1	
10 Fári Imre	1	2	1	2	—	2	2	2	2	2	1	3. f.
Filder Péter	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	fm	1. f.
Frischmann Gábor	1	1	2	3	—	2	2	2	1	1	fm	2. f.
Gera János ref.	2	2	3	3	—	3	4	3	4	4	1	
Gulyás Árpád	1	1	2	3	—	2	3	2	2	2	2	1. f.
15 Gulyás Zoltán izr.	2	1	2	3	—	3	3	2	3	3	fm	
Gyenes Endre	2	2	3	3	—	3	3	4	3	3	2	
Hevesi László	1	1	1	1	—	1	1	1	2	1	2	3. f.
Horváth János	1	1	1	2	—	2	2	1	1	1	1	
Kasza Andor ism	1	3	2	3	—	3	3	2	3	2	2	
20 Kontraszty György	1	2	2	3	—	3	3	2	2	3	2	
Kovács Béla ism.	1	1	2	3	—	3	2	2	3	2	1	
Kovács Ferenc	2	2	3	3	—	4	3	4	3	4	1	
Littomiczky János	1	2	3	2	—	3	4	3	2	2	fm	
Maczelka László	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	m.
25 v. Máriaföldy Márton	1	1	1	2	—	2	2	1	1	2	2	2. f.
Máriavölgyi Péter ism.	1	2	2	3	—	2	3	3	1	2	2	
Márki Antal	1	1	3	3	—	3	3	2	2	3	2	
Menyhárt Pál	1	2	2	3	—	3	3	3	2	2	2	
Milassin Gyula	1	2	3	3	—	4	3	3	3	2	1	
30 Mocsai Pál	1	1	1	2	—	1	1	1	1	1	1	2. f.
Molika Dezső	1	2	2	3	—	2	2	1	3	3	2	1. f.
Nagy Barna ref.	1	1	2	3	—	3	3	3	3	3	1	
Nagy István	1	1	2	2	—	2	3	1	1	2	2	1. f.
Niedermayer Ferenc	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	m.
35 Radnai Andor	1	1	2	3	—	2	3	1	2	1	2	
Rényei Kálmán	1	1	2	2	—	2	2	2	2	2	2	1. f.
Riehmüller Dénes	1	1	2	3	—	3	3	2	1	2	2	
Rozsályi Zoltán	1	1	1	2	—	1	2	1	2	1	1	2. f.
Sámson Ferenc	2	1	2	2	—	2	2	1	2	2	2	2. f.
40 Schmidt János	1	2	2	3	—	3	3	3	3	3	1	

A tanuló neve és vallása öszlőndíjas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandjmentesség; tandijkezdmény
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Testnevelés	
		Schwarz Pál izr.	2	1	2	2	—	3	3	3	2	
Stépan József ref.	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	
Szabó Aurél	2	3	2	3	2	—	3	3	3	4	1	
Szabó Gyula	1	1	2	2	—	2	2	2	1	2	2	
45 Szádeczky-Kardoss Béla ref.	1	1	2	2	—	2	2	1	1	1	1	2. f.
Técsi László ref.	2	2	2	3	—	3	3	3	3	3	1	
Török Pál	1	1	2	3	—	3	3	2	1	2	1	
Vojnár Gábor	1	2	3	3	—	3	4	3	3	3	3	
Weisz György izr.	1	1	1	2	—	1	2	1	2	2	2	2. f.
50 Weitz András	2	3	3	3	—	3	3	3	3	3	1	
Ziegler Sándor	1	2	2	2	—	2	3	2	2	2	1	
<i>Kimaradt: Gyarmati Jenő (X. 29.)</i>												<i>Összesen: 52.</i>

Hetedik osztály.

Osztályfőnök: *Hantos Lőrinc.*

A tanuló neve és vallása öszlőndíjas vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandjmentesség; tandijkezdmény		
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Fizika	Mennyiségtan		Testnevelés	Egészségtan
		Bach György izr.	1	1	1	3	—	1	2	1	1		2	3
Beke András	1	1	2	3	2	—	3	3	3	2	2	1	2	
Bertók József	1	1	1	2	—	1	1	1	1	2	2	1	1	
Bitó János	1	2	2	3	—	3	3	1	2	2	3	2	1	
5 Czipott Zoltán	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	
v. Dancs István	1	1	1	1	—	2	1	1	1	2	1	1	1	
Deutsch József izr.	1	1	1	2	—	1	1	1	1	1	2	1	1	
Déry Pál izr.	1	2	3	3	—	3	3	3	2	3	3	2	1	
Dobó József	1	1	2	3	—	2	3	1	2	2	3	2	2	
10 Dudás Béla	1	1	2	3	3	—	4	3	3	2	3	2	3	
Fellegvári György ág. h. ev.	1	2	2	3	—	2	2	2	1	2	3	2	1	
Förgeteg János	1	1	2	3	—	2	3	2	2	2	2	2	2	
Gál Vilmos	1	1	2	3	—	3	3	2	2	3	4	2	1	
Gillay József	1	2	2	3	2	—	2	1	2	2	2	2	3	

A tanuló neve és vallása ösztöndijas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n l á r g y a k											Tandíjmentesség ; tandíjkezdmény	
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Fizika	Mennyiséglet	Testnevelés		Egészséglet
15 Hamza Aladár . . .	1	1	2	1	—	1	2	1	1	1	1	1	1	2. f.
Hoffman János . . .	1	1	2	3	—	3	3	2	2	2	2	1	1	1. f.
Horváth Béla . . .	1	2	2	3	—	2	3	2	2	2	3	1	2	1. f.
Kertész János . . .	2	2	2	3	—	3	3	1	3	2	3	1	2	
Kis György . . .	1	1	2	3	—	2	3	2	3	3	4	1	2	
20 Kisfaludy Miklós . . .	1	1	1	3	2	—	3	2	2	1	3	fm	1	
Kiss Antal . . .	1	3	3	3	—	3	3	3	3	2	3	1	3	
Koczka István . . .	1	1	1	2	1	—	2	3	2	1	2	1	2	3. f.
Koczka László . . .	1	2	2	3	—	3	3	2	3	2	3	1	2	
Kopasz Ferenc . . .	1	2	3	3	—	3	3	3	3	2	3	1	2	
25 Kordás Pál . . .	1	1	2	3	—	2	3	1	3	2	3	2	3	
Láng László . . .	1	1	1	2	—	1	2	2	2	1	1	1	1	2. f.
Lózsa Albert . . .	1	1	2	3	2	—	3	3	3	3	3	1	1	
Milotay László ref. . .	1	2	2	3	—	3	3	3	2	2	3	2	2	
Monostori Antal . . .	1	2	3	3	—	3	3	3	3	3	3	2	2	
30 Nagy Béla . . .	3	1	1	3	2	—	3	2	2	3	3	2	1	
Nagy Miklós . . .	1	2	3	3	—	3	3	2	3	3	4	2	2	
Pál László ref. . .	1	2	2	3	—	3	3	2	3	3	3	1	1	
Perczel Ferenc . . .	1	3	2	2	—	3	3	3	3	2	3	1	2	1. f.
Pintér Ferenc . . .	1	1	2	3	2	—	3	1	2	2	3	1	2	1. f.
35 Pöltinger László . . .	1	2	3	3	—	3	3	3	3	3	3	fm	3	
Sajó István . . .	1	1	1	3	1	—	3	1	1	1	2	2	1	
Sallai Lázár . . .	1	2	3	3	—	2	3	3	2	2	3	1	2	1. f.
Schmidt József . . .	2	3	2	4	—	4	3	3	3	2	3	1	4	
Sipos György . . .	1	1	1	2	1	—	2	1	1	2	2	1	1	2. f.
40 Somogyi János . . .	1	1	2	3	—	3	3	2	2	1	2	2	1	1. f.
Szegedy Oltó . . .	1	1	2	3	—	2	3	2	2	2	2	2	2	
Tábi Tibor . . .	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	2. f.
Tellesz Albert . . .	1	2	2	3	—	2	2	2	2	2	3	2	1	
Tóth Ferenc . . .	1	2	3	3	—	3	3	2	2	2	2	1	3	
45 v. Varga Antal ism. . .	1	2	2	3	—	3	3	3	2	2	3	1	2	
v. Vig János . . .	1	2	2	3	2	—	3	1	3	2	2	1	3	1. f.
Welwart György izr. . .	2	1	2	3	—	2	3	3	2	2	3	2	2	
Zsarnay Károly . . .	2	1	2	2	—	2	2	2	2	1	3	1	1	1. f.

Összesen : 48.

Nyolcadik osztály.

Osztályfőnök: Tárkányi Ferenc.

A tanuló neve és vallása, ösztöndijas, vagy ismétlő-e?	Magaviselet	T a n t á r g y a k										Tandíjmentesség: tandíjkezdmény		
		Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Fizika	Mennyiségtan	Filozófia		Testnevelés	Egészségtan
Badiny Gyula ág. h.ev.	1	1	1	1	—	1	1	1	1	2	1	fm.	1	3. f.
Balásy István	1	1	3	3	3	—	3	2	3	3	2	1	1	
Böröcz Endre	2	3	3	3	—	1	2	2	2	2	2	1	1	
Buócz Zoltán	1	2	3	3	—	2	2	2	2	2	1	1	1	
5 Csala Dezső ref. . . .	1	1	2	3	—	2	2	3	2	3	2	1	1	
Csonka László	1	1	2	2	—	2	2	2	2	2	2	1	1	1. f.
Csontos László ref. . .	1	1	1	1	1	—	2	1	2	1	1	1	1	3. f.
Domján József	1	2	3	3	—	3	3	3	1	1	2	1	2	
Eckerdt László	1	1	2	1	—	1	1	1	1	1	2	1	1	1. f.
10 Falcione Kálmán . . .	1	2	2	2	—	2	2	2	2	2	2	1	1	
Fenyő László izr. . . .	1	1	3	2	—	1	1	2	2	2	1	1	1	
Fikert Géza ref. . . .	1	1	3	2	2	—	2	2	1	2	2	1	1	1. f.
Fischer Lajos izr. . . .	1	1	2	3	—	3	2	3	2	2	1	1	1	
Forinyák Gyula	1	1	3	3	—	3	3	2	1	2	2	1	1	1. f.
15 Gárgyán Imre	1	2	3	3	2	—	3	3	3	3	3	3	2	
Gombos Pál izr. . . .	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	3. f.
Grasselly Gyula	1	1	2	1	2	—	1	1	1	2	1	2	1	m.
Grünhut János izr. . .	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	fm.	1	1	3. f.
Halasi Gyula	1	2	3	3	—	3	2	3	2	1	2	1	2	
20 Hetényi János	1	1	2	2	—	2	3	2	2	2	2	1	2	1. f.
Horacsek Rezső	2	2	3	3	—	2	2	2	1	2	2	2	2	1. f.
Horváth István	2	3	3	3	—	3	3	3	3	3	3	1	2	
Kiszely Rezső gör. kat.	1	1	3	2	—	2	2	2	3	2	2	1	1	
Korényi Károly	1	2	3	2	1	—	2	2	1	2	2	2	1	2. f.
25 Kovács Mihály	1	1	2	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	m.
v. Miklay Frigyes . . .	1	2	3	3	—	2	2	3	1	2	2	2	1	
Milassin László	1	1	2	2	2	—	2	1	2	3	3	1	1	
Molnár Dániel	1	1	3	2	2	—	3	2	2	2	3	1	2	
Naszády József	1	2	3	2	1	—	2	2	2	2	2	fm.	2	3. f.
30 v. Pap István	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	2	1	4. f.
Papp László	1	2	2	3	—	1	2	2	2	3	1	1	1	1. f.
Pauncz Rezső izr. . . .	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	1	4. f.
Singer Ferenc	1	1	3	2	2	—	2	2	2	2	2	2	1	1. f.
v. Szalay Sándor	1	1	2	2	—	2	3	2	1	3	2	1	1	1. f.
35 Szamosvölgyi Imre . .	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	1	4. f.
Szathmáry Lóránt . . .	1	2	3	3	—	2	2	2	2	3	2	1	2	1. f.
Szádeczky Kardoss Géza ref.	1	1	2	3	—	3	2	2	1	1	1	1	1	
Szécsi Ferenc	1	1	3	3	—	2	3	3	3	3	2	2	1	
Szilágyi Antal	1	1	3	3	—	3	3	3	2	3	3	2	2	
40 Szilléry László	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	4. f.
Szűcs János	1	2	3	3	3	—	3	2	2	2	2	1	1	

A tanuló neve és vallása, öszlöndíjas, vagy ismétlő-c?	Magaviselet	T a n l á r g y a k										Tandíjmentesség; tandíjkezdvezmény		
		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Francia nyelv	Német nyelv	Történelem	Fizika	Mennyiségtan	Filozófia		Testnevelés	Egészségtan
Tapodi Dömötör . . .	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	4. f.
Tompai László . . .	1	2	3	2	1	—	2	2	1	1	2	1	1	3. f.
Tóth Agoston . . .	1	1	1	1	—	1	1	1	1	2	1	1	1	m.
45 Valihora Imre . . .	1	1	3	3	—	2	3	3	3	3	3	1	2	
Valihora István . . .	1	2	3	3	—	2	3	3	3	3	3	1	2	
Varga Lajos . . .	1	1	2	2	1	—	2	2	2	2	2	1	1	3. f.
Vincze Pál izr. . .	1	1	3	3	—	2	2	2	3	3	2	fm.	1	
Vízvári László . . .	1	1	1	1	—	1	1	1	1	2	1	1	1	1. f.
50 Zakar György ref. . .	1	1	2	3	—	1	1	3	3	3	2	1	1	1. f.
Zelei Mihály . . .	1	1	2	2	2	—	2	2	2	3	2	1	1	1. f.
Magántanuló:														
Szilágyi Sándor . . .	—	1	3	3	3	—	3	3	1	2	2	—	—	

Kimaradt: Rosiár László (IV. 29.)

Összesen: 53.

VIII.

Rendkívüli tárgyak.

1. Az énekkar tagjai voltak *jeles* eredménnyel: Dékány András, id. Pintér György I. A, Lantos György, Nuszbaum Béla, Wentzel Andor I. B, Bánáthy János, Bérczi László, Dank Viktor, Kelemen László, Lakatos Attila, Scultéty Sándor, Till Miklós, Wittner István II. A, Abrahám György, Bugyi Endre, Diós András, Gazdag András, Juhász Nagy Béla, Kis Miklós, Mészáros Ferenc, Pónyai Mihály, Szécsi József, Temešvári János, Villányi Rezső, Wambach Ferenc II. B, Butkay Béla, Molnár Zoltán III. A, Becsei Gyula, Juhász László, Keszthelyi Béla, Lovászi Ferenc, Matyus Leó, Szamosi László, Wentzel Agoston III. B, Christoph József, Hanyi Zoltán, Hoffmann Ferenc, Kecskés István, Lajos István, Piukovich Dezső, Schork István, Sebestyén Gábor, Sopsich Rezső, Szabó Pál, Zerinvári Elemér IV. A, Antalfy László, Iván László, Opre Kálmán, Retzler István, Tranger Tibor IV. B, Imre József, Koltai Géza, Lantos István, Maier Béla, Schreiner János, Szalma József, Szentgáli Gyula V. A, Irányi László, Kertész Lajos, Rácz Dezső, Sajó János, Sebők Ödön, Selyem János V. B, Alács Gyula, Czérna István, Czérna Lóránt, Frischmann Gábor, Gulyás Árpád, Gyenes Endre, Horváth János, Kontraszty György, Máriaöldy Márton, Niedermayer Ferenc, Rozsályi Zoltán, Szabó Aurél, Szabó Gyula, Ziegler Sándor VI, Beke András, Dancs István, Dobó József, Dudás Béla, Horváth Béla, Koczka

István, Koczka László, Láng László, Lózsa Albert, Monostori Antal, Nagy Béla, Pintér Ferenc, Sajó István, Tábi Tibor VII., Eckerdt László, Horacsek Rezső, Horváth István, Korényi Károly, Milassin László, Naszády József, v. Pap István, Papp László, Singer Ferenc, Szamosvölgyi Imre, Szathmáry Lóránt, Szécsi Ferenc, Tóth Ágoston, Vizvári László, Zelei Mihály VIII. o. t.

2. A **zenekar**. Az idén újra megalakult zenekar nemcsak az intézet ünnepélyein szerepelt, hanem az iskolán kívül rendezett kulturális ünnepélyekbe is belekapcsolódott. Így szerepelt a dohánygyári tisztviselők által rendezett adventi kultúrdélutánon, az alsóvárosi Oltáregyesület teadélutánján, az újszegedi kultúrház ünnepélyén, a Városi Színházban rendezett missziós ünnepségen. Műsorunkon a következő darabok szerepeltek: Boieldieu: A bagdadi kalifa, A fehér hölgy. Bizet: Carmen nyitány. Flotow: Martha, Alessandro Stradella. Reissiger: A hegyi malom, továbbá: Haydn triók és quartettek, Schubert quartettek. A zenekar munkájában az intézet volt növendékei is — részben egyes alkalmakkor, részben állandóan — szívesen résztvettek. A zenekar tagjai voltak: *Fuvola*: Sebestyén István úr, egyetemi hallgató. *Klarinét*: Dény Miklós V. A. *I. hegedű*: Szamosvölgyi Imre VIII., Czérna Lóránt, Horváth János, Schwarz Pál, Szabó Gyula VI. *II. hegedű*: Vincze Pál VIII., Kovács Ferenc IV. A, Konrád György és Spitzer György IV. B. *III. hegedű*: vitéz Alács Gyula VI., Tóth Sándor V. A, Petőcz Tibor V. B. *IV. hegedű*: Keszthelyi Béla III. B, Szőnyi Ferenc I. A és Zsiga Sándor I. B. *Viola*: Szabó Gyula V. B, Sopsich Rezső és Zolnay László IV. A. *Cselló*: Fellegvári György VII., Máriaföldy Márton VI., Wambach Ferenc II. B. *Nagybőgő*: Kerni Kálmán és Piukovich József V. B. *Vadászkiért*: Vágó András úr, egyetemi hallgató. *Zongora*: Eckerdt László VIII. és Kertész Lajos V. B. *Harmonium*: Naszády József VIII. o. tanulók. Összesen: 29.

3. **Német társalgást tanultak**: Hoffman Ferenc, Lajos István, Schorck István IV. A, Pudler László, Schreiner János V. A, Bozsó István, Kertész Lajos V. B, Gulyás Árpád, Horváth János, Weitz András VI. Czipott Zoltán, Kertész János, Kopasz Ferenc, Sajó István, Szegedy Ottó VII. o. tanulók.

4. **Francia társalgást tanultak**: Haladók: Beleki János, Csikesz Lajos, Czérna Lóránt, Czérna István, Filder Péter, Gulyás Zoltán, Gyenes Endre, Kovács Ferenc, Nagy Barna, Stépán József, Szabó Gyula, Vojnár Gábor VI. o. t. Kezdők: Kiss Ferenc IV. A, Baka Géza IV. B, Bába László, Bukovinszky László, Dény Miklós, Csikós Mihály, Iváska Árpád, Koltai Lajos, Kup László, Papp Ferenc, Raszlaviczky Elemér, Szakáll István, Szalma József, Szentgáli Gyula, Veres Elemér V. A o. tanulók.

5. **Művészi rajzot tanultak**: Halmos László, Horváth Béni, Kiss Ferenc, Piukovich Dezső, Somogyi László IV. A, Opre Kálmán Winter Miklós IV. B, Dény Miklós, Sebők Ödön V. A, Kerni Kálmán, V. B, Vizvári László VIII. o. tanulók.

6. **Vívást tanultak**: Léway András II. A, Hoffman Ferenc, Horváth Béni, Lajos István, Lukachich Győző, Rósa János IV. A, Bukovinszky László, Kovácsik Zoltán, Szakáll István V. A, Irányi László V. B, Szabó Aurél VI., Czipott Zoltán, Dancs István VII. o. tanulók.

7. A **fizikai gyakorlaton** résztvettek a VII. oszt.-ból a következő tanulók: Beke András, Czipott Zoltán, Dancs István, Dobó József, Gillay József, Hamza Aladár, Kopasz Ferenc, Kordás Pál, Láng László, Lózsa Albert, Monostori Antal, Perczel Ferenc, Sallay Lázár, Somogyi János, Szegedy Ottó, Varga Antal, Víg János, Zsarnay Károly.

IX.

Érettségi vizsgálatok.

A lefolyt iskolai évben 1938. évi május—június hónapokban tartottunk érettségi vizsgálatot. Elnöke Dr. Kiss Albin zirci perjel, tanügyi főtanácsos volt, míg a kormányképviselői tisztet Dr. Somogyi József egyetemi c. ny. rk. tanár, polgáriiskolai tanárképző főiskolai tanár látta el.

Az érettségi vizsgálatok írásbeli részét május hó 17., 18., 19., 20. napjain tartottuk. Tétélek voltak:

a) A magyar nyelv és irodalomból: Irodalmunk — és világnézetem. Fizikából: A hullámmozgás szerepe a fizikában. Az első tételt 45-en, a másodikat 6-an dolgozták ki. Eredmény: 16 jeles, 16 jó, 18 elégséges, 1 elégtelen.

b) Latin nyelv és irodalomból: Vergilius: Aeneis V. ének 315—345. sorai. Eredmény: 13 jeles, 17 jó, 21 elégséges.

c) Német nyelv és irodalomból: A szegediek egyik hőstette a Bánátban. Eredmény: 17 jeles, 13 jó, 18 elégséges, 3 elégtelen.

d) A görög nyelv és irodalomból: Plato: Kriton VIII. fejezet. Írásbelit tett 15 tanuló. Eredmény: 5 jeles, 5 jó, 5 elégséges.

A szóbeli vizsgálatok június 7—11. és 13., 14. napjain folytak le. Az eredmény a következő:

Kitüntetéssel érettek: gagybátori Eckerdt László, Gombos Pál, vitéz hatolykai Pap István, Pauncz Rezső, Szillery László, Tapodi Dömötör (6). Jelesen érettek: badini Badiny Gyula, Grasselly Gyula, Grünhut János, Kovács Mihály, Szamosvölgyi Imre (5). Jól érettek: tarnói Buócz Zoltán, Csonka László, Csontos László, Fenyő László, Fikert Géza, Fischer Lajos, Halasi Gyula, Hetényi János, Kiszely Rezső, Korényi Károly, Milassin László, fényesi Naszády József, Papp László, Singer Ferenc, Szathmáry Lóránt, szádecznei és kardosfalvi Szádeczky-Kardoss Géza, Szécsi Ferenc, Tompai László, Tóth Ágoston, Varga Lajos, Vízvári László, Zakar György, Zelei Mihály (23). Érettek: Balásy István, Böröcz Endre, Csala Dezső, Domján József, Falcione Kálmán, Forinyák Gyula, Gárgyán Imre, Horacsek Rezső, Horváth István, ifj. vitéz Miklay Frigyes, Molnár Dániel, vitéz Szalay Sándor, Szilágyi Antal, Szűcs János, Valihora Imre, Valihora István, Vincze Pál (17). A görög nyelvből és irodalomból kiegészítő érettségi vizsgát tettek: Jeles eredménnyel: Csontos László, Grasselly Gyula, Kovács Mihály, fényesi Naszády József, Pauncz Rezső, Szamosvölgyi Imre, Tapodi Dömötör (7). Jó eredménnyel: Balásy István, Gárgyán Imre, Korényi Károly, Milassin László, Molnár Dániel, Singer Ferenc, Varga Lajos, Zelei Mihály (8).

A) táblázat.

A tanulók statisztika

Osztályok		I. A	I. B	II. A	II. B	III. A	III. B	IV. A	IV. B	V. A	V. B	VI.	VII.	VIII.	Összesen	
A tanulók számának alakulása az év folyamán	Felvételett nyilvános tanuló	47	49	38	38	40	44	47	45	51	26	52	48	52	577	
	Felvételtett magántanuló	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	1	4	
Összesen bizonyítványt kapott nyilvános tanuló		45	47	37	37	40	44	47	42	44	25	51	48	51	558	
Osztályvizsgálatot tett magántanuló		—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	1	4	
Bizonyítványt kapott nyilvános és magántanuló		45	47	37	38	40	44	47	42	45	25	52	48	52	562	
Á s a	kor szerint	1928	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
	1927	26	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56	
	1926	17	11	24	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	
	1925	1	4	10	9	27	23	—	—	—	—	—	—	—	74	
	1924	—	—	2	4	10	16	30	24	—	—	—	—	—	86	
	1923	—	—	1	2	3	3	13	16	31	14	1	—	—	84	
	1922	—	—	—	—	2	2	1	13	9	24	1	—	—	52	
	1921	—	3	—	—	—	—	2	1	1	2	19	29	2	56	
	1920	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	14	32	51	
	1919	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	15	21	
	1918	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	
	1917 vagy korábbi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2	
	o s z i	vallás szerint	római katolikus	32	46	29	38	25	44	39	37	35	23	40	41	39
görög katolikus		2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	4	
református		6	—	2	—	4	—	7	—	3	1	8	2	5	38	
ágostai hitv. evangélikus		—	1	—	—	2	—	—	—	1	1	—	1	1	7	
görög keleti		—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	
izraelita		5	—	6	—	9	—	1	4	6	—	3	4	6	44	
m e g	anyanyelv szerint	magyar	45	47	37	37	39	44	46	41	45	25	52	47	52	557
	német	—	—	—	1	1	—	2	1	—	—	—	1	—	5	
	csak magyarul tudott	37	37	32	37	37	44	46	37	35	19	44	41	33	479	
	németül tudott	8	10	5	1	1	—	1	4	10	5	8	5	15	75	
	franciául	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	9	
	angolul	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
	olaszul	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	
tótul	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	4	
A t a n u l ó k	szülők foglalkozása szerint	Középbirtokos és bérlő	—	3	—	1	—	1	1	—	—	—	1	1	2	11
	Kisbirtokos, kisbérlő	1	1	1	3	—	5	1	2	—	—	—	2	2	18	
	Kisbirtokos-napszámos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3	
	Egyéb önálló östermelő	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	
	Gazdasági tisztviselő	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	3	
	Földmives napszámos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	
	Nagyiparos, bányanagyvállalkozó	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
	Kisiparos	2	9	3	6	1	7	2	7	2	1	4	3	5	52	
	Ipari vagy bányászati tisztv.	2	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	2	1	8	
	Egyéb ipari segéd	—	3	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	5	
	Nagykereskedő	—	2	1	—	1	—	—	2	—	—	—	1	1	9	
	Kiskereskedő	2	3	3	2	2	—	5	1	2	2	4	3	5	34	
	Kereskedelmi tisztviselő	—	2	—	1	2	2	—	2	2	1	—	—	1	14	
	Egyéb keresk. segédszemély	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	3	
	Közlekedési nagyvállalkozó	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
	Közlekedési kisvállalkozó	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	
	Közlekedési tisztviselő	2	6	7	1	4	—	6	6	1	3	14	7	3	60	
Egyéb közlekedési segédszemély	17	—	2	4	9	4	3	—	3	1	—	—	—	47		
Közlekedésnél napszámos	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2		
Köztisztviselő	3	2	6	4	7	8	7	2	11	7	8	5	4	74		
Pap, tanár, tanító	1	8	1	5	1	3	4	4	5	—	10	5	4	51		
Másféle értelmiség	2	2	6	4	5	—	4	2	6	—	2	2	6	41		

tikai adatai.

Osztályok		I. A	I. B	II. A	II. B	III. A	III. B	IV. A	IV. B	V. A	V. B	VI.	VII.	VIII.	Összesen	
Á s a szülők foglalkozása szerint	Közhivatalban alkalmazott altiszt	2	—	—	—	—	5	1	2	—	1	—	—	—	11	
	Katonaliszt	2	1	2	1	1	—	2	1	—	—	1	2	3	16	
	Katona-altiszt	3	3	2	3	—	1	1	3	1	—	2	3	1	23	
	Nyugdíjas köztisztviselő	1	2	2	1	5	1	3	4	2	1	—	5	2	29	
	Egyéb nyugdíjas tisztviselő	—	—	—	1	—	—	5	—	—	3	—	1	2	22	
	Nyugdíjas altiszt	1	—	—	—	—	2	2	—	—	3	—	—	—	8	
	Tökés, járadékos, háztulajdonos	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	1	—	4	
	Házi cseléd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
	Egyéb és ismeretlen foglalkozású	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	8
	I n t e r n á t u s szerint	Szent Gellért konviktus	—	12	1	3	—	3	—	4	1	—	2	2	1	29
„ József internátus		—	1	3	2	—	4	—	1	—	—	—	—	—	11	
Máv. internátus		13	—	7	—	14	—	11	—	4	1	1	2	3	56	
Horthy „		—	4	—	2	—	1	—	—	3	1	3	1	—	15	
A t a n u l ó k lakóhelye szerint	Szeged	26	25	23	29	21	27	30	31	36	17	39	39	—	343	
	Budapest	—	—	—	—	2	2	1	—	1	—	—	2	2	16	
	Baja	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
	Debrecen	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	
	Győr	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
	Hódmezővásárhely**	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	1	—	4	
	Miskolc	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
	Bács-Bodrog m.	—	5	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	10	
	Baranya m.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	2	
	Békés m.	—	—	—	—	1	—	2	1	—	—	—	1	—	5	
	Bihar m.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
	Borsod, Gömör, Kishont m.	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	
	Csanád, Arad, Torontál m. ***	1	8	1	3	—	8	1	6	2	4	3	1	4	42	
	Csongrád m. ****	4	3	5	2	2	1	3	3	1	2	4	2	2	34	
	Fejér m.	2	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	5	
	Győr, Moson és Pozsony m.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
	Hajdú m.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Heves m.	2	—	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	7	
	Jász-Nagy-Kún-Szolnok m.	—	—	1	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	5	
	Komárom és Esztergom m.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	2	
	Nógrád és Hont m.	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	3	
	Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.	1	4	1	1	4	—	4	—	—	—	—	1	1	17	
	Somogy m.	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	5	
Szalmár, Ugocsa és Bereg m.	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3		
Tolna m.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	2		
Vas m.	1	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	4		
Zemplén m.	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
Jugoszlávia	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
Egyéb külföld	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
Ó r a m u l a s z l á s o k	Igazolt óramulasztás	1939	2017	1813	1119	1646	1649	2394	2014	2339	727	2331	2115	2078	24181	
	Igazolatlan „	—	—	26	—	—	—	—	11	—	—	—	6	—	43	
	Igazolt és igazolatlan óramulasztás	1939	2017	1839	1119	1646	1649	2394	2025	2339	727	2331	2121	2078	24224	
R e n d k í v ü l i lárgyként tanultak	Fizikai gyakorlatok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	—	18	
	Francia társalgás	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	12	—	—	25	
	Német társalgás	—	—	—	—	—	—	3	—	2	2	3	5	—	15	
	Művészeti rajz	—	—	—	—	—	—	5	2	2	1	—	—	—	11	
	Műének	2	3	8	12	6	7	11	5	5	6	14	14	15	108	
	Vívás	—	—	1	—	—	—	5	—	4	1	1	2	—	14	

Bejárók: *Alsóközpont 2, Domaszék 1, Feisőközpont 3, Jánosszállás 4, Klebelsbergtelep 1, Lengyelkapolna 1, Nagyszéksós 1, Szatymaz 8, Újszeged 4. **3. ***Deszk 1, Ószentiván 2, Szőreg 5, Újszentiván 3, Vedresháza 1. **** Kiskundorozsma 9, Kistelek 3, Pusztamérges 1, Sándorfalva 6.

Kimutatás a nyilvános és

B) táblázat.

O s z t á l y o k		I. A.		I. B.		II. A.		II. B.		III. A.		III. B.	
A tanulók száma		45		47		37		38		40		44	
E l ő m e n t e l i a n t á r g y a k s z e r i n t	T a n t á r g y a k	Jeles	Jó	E l é g s é g e s	E l é g t e l e n	Jeles	Jó	E l é g s é g e s	E l é g t e l e n	Jeles	Jó	E l é g s é g e s	E l é g t e l e n
	1.	Hittan	21	19	5	—	26	21	—	—	29	7	1
2.	Magyar nyelv	20	15	10	—	12	16	17	2	18	10	9	—
3.	Történelem	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4.	Földrajz	17	14	13	1	17	12	18	—	19	10	8	—
5.	Latin nyelv	13	11	17	4	11	11	20	5	14	10	10	3
6.	Görög nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7.	Francia nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8.	Német nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9.	Bölcészet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10.	Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11.	Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12.	Mennyiségtan	8	20	11	6	11	15	20	1	18	12	7	—
13.	Rajz	9	21	15	—	5	16	25	1	6	28	3	—
14.	Testnevelés	20	24	—	—	17	28	1	—	16	18	2	—
15.	Egészségtan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16.	Szépíráás	—	—	—	—	—	—	—	—	14	14	9	—
17.	Gyorsírás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18.	Ének	21	24	—	—	25	22	—	—	25	10	2	—
19.	Összesen:	129	148	71	11	124	141	101	9	180	127	59	3
20.	Testnevelés alól felmentve	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—

A gimnázium helyiségeinek kimutatása. Tanterem 14. A tantermek alapterülete négyzetméterben: földsz. 74'82, 83'32, 68'53. 66, 67'98, 76'42; I. em. 75'88, 66'50, 77'84, 67'55, 69'65, 77'25, 26'82; II. em. 68'88; Igazgatói iroda: 84'22; Tanári tanácskozó terem 70'14; Tanári kv. 44'59; Régiségi tárgyak tára: 51'82; Tornaterem: 154'64; Rajzterem: 124'04; Rajzszertár: 26'18; Természettanji szertár: 84'22; Természettanji dolgozó: 28; Természettani szertár: 95'69; Természettani dolgozó: 42; Természettani előadó: 68'60; Díszterem: 180'75; Kápolna: 58'27; Sekrestye: 16'01; Udvar: 1484'10.

C) táblázat

Tandíjkimutatás

Osztály			I. A	I. B	II. A	II. B	III. A	III. B	IV. A	IV. B	V. A	V. B	VI.	VII.	VIII.	Összesen ezért ezerint	Összesen százalék szerint
Egész tandíjat fizetett			20	29	21	24	27	18	23	25	33	7	30	28	23	308	54.32
Tandíjmentes volt			—	—	2	—	1	—	1	3	1	1	2	—	3	14	2.47
Tandíjkezdvezményes volt		Fizetett															
	I. fok.	80 P	15	14	5	8	8	13	9	10	4	5	9	12	12	124	21.85
	II. fok.	60 P	6	3	4	4	2	6	5	1	4	2	8	4	1	50	8.83
	III. fok.	40 P	4	2	4	2	2	7	8	3	8	9	2	4	7	62	10.94
	IV. fok.	20 P	—	—	1	—	—	—	1	1	—	1	—	—	5	9	1.59

*Kimutatás a szertárak, könyvtárak, ingóságok
gyarapodásáról, értékéről.*

D) táblázat.

Vagyontárgyi csoportok	Vétel útján	Ajándék útján	Ezévi gyarapodás értéke P	Tanévvégi állomány	Az állomány értéke P
Bútorok	30	—	493.50	662	14.727.86
Házi, irodai felszerelés	2	—	30.12	458	8.235.64
Tanári könyvtár	98	21	908.20	14.883	41.797.33
Nagyobb ifj. könyvtár	147	—	389.70	4181	4.689.70
Kisebb ifj. könyvtár	—	—	—	1029	993.00
Énekszertár	19	—	88.30	7117	1.293.90
Fizikai szertár	14	—	75.04	1044	50.821.33
Földrajzi szertár	—	—	—	353	4.789.—
Philológiai és tört. szertár	—	—	—	518	1.923.—
Rajzszerár	—	—	—	2.907	1.619.90
Természetrizsi szertár	—	—	—	8.339	16.292.32
Tornaszertár	—	—	555.—	470	9.537.82
Vegyilani szertár	—	—	—	19	565.—
Zeneszertár	10	—	140	178	485.42

E) táblázat.

Az iskola benépesülésének visszatekintő táblázata 1920/21. tanévtől.

Tanév	I. A	I. B	I. C	II. A	II. B	II. C	III. A	III. B	III. C	IV (A)	IV. B	V. (A)	V. B	VI.(A)	VI. B	VII.(A)	VII. B	VIII(A)	VIII. B	Össze- sen	
1920/21	36	35* 14	35	56	46 6	27	58	55 4		53	54 9	58 2		49 6		58 5		41 5		651 51	** 702
1921/22	48	57 6		54	50 4		54	47 3		53	53 4	56 6		53 1		47 1		48 1		620 26	646
1922/23	57	51 1	49	53	53 6		53	44 3		49	38 2	62 2		49 9		37 6		43 1		638 30	668
1923/24	56	53 6	53	65	65 2		45	42 4		43	32 3	64 3		50 1		39 2		42 2		649 23	672
1924/25	68	56 2	58	79	65 2		54	56 3		41	42 3	45 3		62 1		46		40 1		712 15	727
1925/26	61	53	57	75	72 2		65	61 2		55	52 4	43 3		44 3		55 5		45 3		738 24	762
1926/27	46	37 3	36	73	66 5		60	64 7		62	58 2	64 2		44 1		35 3		50 3		695 26	721
1927/28	50	54 8		46	49 8		59	53 2		48	51 2	52 4	40	53 3		39 2		34 3		628 32	660
1928/29	48	53 1		41	35 5		44	45 2		49	42 3	68 1		43 31		57 2		36 3		592 17	609
1929/30	60	57 5		44	45 2		44	43 2		41	41 3	57		60		37 2	35	56		620 14	634
1930/31	53	51	57	48	42 1		39	37 1		40	40 2	61		53		59		37 2	35	652 6	658
1931/32	67	63 2		47	52	42	38	29		38	33	54 2		46		57 —		55 2		621 6	627
1932/33	46	51 1		42	43 1	30	44	47 36		55		61		50 1		39 —		56 3		600 6	606
1933/34	49	47	47	47	45		53	51 1		55	59	42 1		48 1		44 1		33		620 4	624
1934/35	48	46	48	65	65		40	41		53	58 1	40	47	44		50		43 2		688 3	691
1935/36	62	60		51 1	55		48	50		42	32	41	40	63 1		41		46 1		631 3	634
1936/37	52	54 1***		42 1***	48		48	46		48	45	60		61		56 1		38		597 3	600
1937/38	47	49		38	38 1		38	44		47	45	49 2	26	52 1		48		52 1***		574 5	579

* A felső szám a nyilvános tanulók száma, az alsó szám a magántanulóké. ** A nyilvános és magántanulók száma összegezve.

*** Nyilvános tanulókból lett magántanuló.

XI.

A tanulók jutalmazása, segélyezése, ösztöndíjak, adományok.

A Prelogg József és Thanholfer alap 2278 P kamatát Kovács Mihály VIII. o. t. kapta. 28 tanuló könyvjutalomban részesült.

Ösztöndíjas tanulók. Közzolgálati alkalmazottak gyermekei részére létesített tanulmányi segélyben részesült hatolykai Pap István VIII. o. t. Jövedéki Bíróság alapból nyert ösztöndíjat Szurgent Sándor I. B és Ugrai Miklós III. B o. t.

A *Somogyi Szilveszter-alapból* 23 tanuló kapott ruhasegélyt 600 P értékben (17 pár cipő, 3 öltözet ruha, 2 télikabát, 1 öltönyre való ruha).

Beérkezett adományok nyugtázása. Csonka Ferenc 20, DMKE 90, Dr. Juhász István 10, Dr. Keszthelyi Béla 10, Dr. Lázár Ferenc 10, Dr. Schulz Károly 20 P. Dr. Sebes Ferenc a kegyestanítórend tartományi főnöke 1, Dr. Tóth Tihamér felszentelt püspök 80, Budapest Székeslőváros Statisztikai Hivatala 10, Dancs Gergelyné 4, Falukutató Intézet 10, Frater Lénárt 1, Juhász István 10, Magos Irén 112, Nemzeti Sajtóvállalat 2, Orsz. Könyvforgalmi és Bibliografiai Központ 10, Szent Imre Társulat 4, Szent István Társulat 12, Dr. Veres Elemér 3, VKM 3, Dr. Werger Márton 1 kötet könyv. Eternit művek 1 falitábla, 1 mintagyűjtemény, Egyesült Izzólámpa és Villamossági r. t. 1 Tungstramm velítőlámpa.

Ezen a helyen számolunk be az Értesítőnk 65. lapján szóváltott díszes asztalterítőről, amelyre befolyt adományokról a következő kimutatás ad tájékoztatót:

Kimutatás a kegyesrendiek vezetése alatt álló szegedi városi r. k. Dugonics András gimnáziumba járó diákok édesanyjai által az intézetnek felajánlott asztalterítőre befolyt összegekről. Nyomott és kiosztásra került összesen 570 drb. sorszámmal ellátott megajánlási ív. Ezeket befolyt összesen 665 P 40 f., azaz hatszázhatvanöt pengő 40 fillér, amelynek szabályszerű elszámolását ezennel igazoljuk. Szeged, 1938. június hó 10-én. Dr. Buócz Béláné, Juhász Istvánné, Pintér Ferencné.

A terítő ára 600 P volt a fentmaradt 65'40 P-t a Piarista Diák-szövetségnek utaltuk át.

XII.

Tankönyvjegyzék.

Az 1937/38-ik iskolai évben használt tankönyvek jegyzékét múlt évi értesítőnk 147–149. oldalain közöltük. A következő 1938/39. iskolai évben használandó tankönyvek jegyzékét a KKF. jóváhagyása után augusztus végén a hirdetőtáblán tesszük közzé. Ezen a helyen is figyelmeztetjük növendékeinket, hogy a következő iskolai évben nagyobbarányú tankönyvváltozás lesz. s azért tankönyveiket csak az iskolai év kezdetén vásárolják meg.

XIII.

Tájékoztató az 1938—39. iskolai évre.

Az egy kötelező tárgyból elégtelen érdemjegyet nyert tanulók igazgatói engedéllyel tehetnek javító vizsgálatot. Ezért folyamodniuk nem kell. A két kötelező tárgyból elégtelen érdemjegyet nyert tanulók javítóvizsgálatért nem folyamodhatnak. A javítóvizsgálatok ideje augusztus hó 31 (kezdeté délelőtt 9 órakor).

A szeptemberi magánvizsgálatokat szeptember hó 1, 2 és 3. napjain tartjuk. A kérvényt a kat. középiskolai főigazgatósághoz Budapestre címezve július hó 5-ig kell benyújtani az igazgatói irodában. A kérvényre két pengő okmánybélyeget kell ragasztani. A kérvény mellékletei: az összes középiskolai bizonyítványok, anyakönyvi kivonat, a helybelieknél orvosi bizonyítvány, hogy mint rendszeres tanuló nem végezhelte tanulmányait; a tanulmányokat megszakított tanuló köteles bizonyítványt hozni arról, hogy mi volt az elfoglaltsága a közbeneső időben. A kérvényben pontosan feltüntetendő a vizsgázó tanuló és szüleinek pontos lakóhelye. Minden, a magánvizsgálatokra vonatkozó kérdésre válaszbélyeg mellékelése esetén szívesen válaszol az igazgatóság.

Az 1938 39. iskolai évre a beíratásokat június hó 20—21-én és szeptember hó 1—2-án tartjuk délelőtt 9—12 óráig. A beíratási díj minden tanuló számára 16 P 50 f. Az első osztályba iratkozók hozzák magukkal értesítő könyvecskéjükkel, a többiek pedig előző gimnáziumi bizonyítványukat. Szeptember hó 1-én és 2-án minden beírt tanuló köteles jelentkezni szülője vagy szállásadója kíséretében az osztályfőnök uraknál. A szeptemberi évkezdésre vonatkozó többi tudnivalókat idejében fogjuk közölni az igazgatói hirdetőtáblán.

Iskolánk fegyelmi szabályai a tanulókat a nagyszünetben is kötelezik.

Az iskola igazgatósága a nyári szünetben hivatalos órát szerdán 11—12 óráig tart.

Igazgatóság.

Tartalom.

	Lap.
I. Hódolatunk az Eucharisztikus Krisztus előtt	3
II. Százötvenéves <i>Etelka</i>	15
III. Dies fasti. Dr. Muntyán István és Dr. Tóth László beszéde	47
IV. Iskolánk és volt tanítványaink	57
V. Iskolánk múltja	63
VI. Iskolánk az 1937—38. iskolai évben	64
VII. Iskolánk tanulói	101
VIII Rendkívüli tárgyak	117
IX. Érettségi vizsgálatok	119
X. Statisztikai adatok	120
XI. A tanulók jutalmazása, segélyezése, ösztöndíjak, adományok	126
XII. Tankönyvjegyzék	126
XIII. Tájékoztató az 1938—39. iskolai évre	127